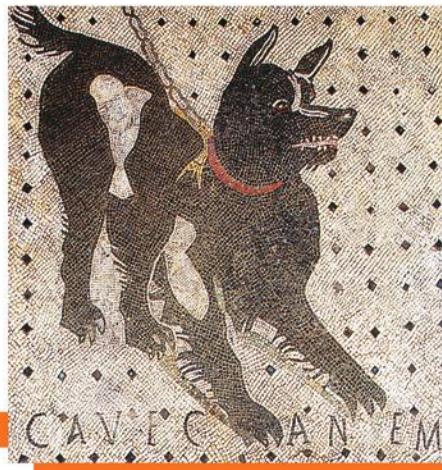

Hans H. Ørberg

LINGVA
LATINA
PER SE ILLVSTRATA

PARS I
FAMILIA
ROMANA

LINGVA LATINA PER SE ILLVSTRATA I
FAMILIA ROMANA

Montaurii memoriam summo colamus honore

Die XVII mensis Februarii anni MMX, nonaginta iam annos natus, supremum vitae diem obiit Iohannes Henning Ørberg, qui ipse se Latine, et lepide quidem, Montaurium appellare solebat. Natus Grenae in Dania anno MCMXX, die XXI mensis Aprilis, cum sermonibus litterisque Latinis, Britannicis et Gallicis in Hauniensi Athenaeo studiisset coronamque lauream ibidem esset adeptus, ab Arturo M. Jensen, cive suo, arcessitus, in Instituto linguis iuxta naturae rationem tradendis muneris officium, quod ei commissum erat, egregie praestitit. Ibi vero, vestigiis illius W.H.D. Rouse aliquatenus insistens, consilium inivit easdem docendi rationes, quae in usu iampridem ad linguas recentiores impertiendas vigeabant, aptatas induci posse ut sermo quoque Latinus efficaciter perdisceretur.

Opus eius praeclarum, quod per plus quinquaginta annos identidem retractatum ac recognitum nobis arida pumice expolitissimum tradidit, tu, candide lector, nunc ipsum manibus tenes, novissima hac editione, quam ille prae oculis infelix ob fatum habere non potuit. Quibus libris auctor summo studio atque incomparabili diligentia operam undecim his lustris adeo navavit, ut ceteros omnes scriptores, qui artem linguam Latinam docendi sunt aggressi, longe superaverit ac palmare quoddam nobis summoque artificio elaboratum opus hereditate reliquerit.

Qui hodie linguae Latinae apprime discendaे hoc libro usus omnibus viribus suis operam navaverit, is vere nunc etiam Montaurii memoriam summo colet honore, ita ut nulla sint nobis funera fletu facienda. Cur? Quia Iohannes per sua opera nobis tradita volitat vivus per totius orbis hominum ora.

Luigi Miraglia
Vivarium Novum

HANS H. ØRBERG

LINGVA LATINA PER SE ILLVSTRATA

PARS I

FAMILIA ROMANA

Edizioni Accademia
VIVARIUM
NOVUM

ROMA MMX

**LINGVA LATINA
PER SE ILLVSTRATA**

For information on the complete series and new titles, visit www.hackettpublishing.com

PARS I: FAMILIA ROMANA

© Hans H. Orberg 2003

Domus Latina, *Skovvangen 7*

DK-8500 Grenaa, Danimarca

Imagines delineavit *Peer Lauritzen*

Imaginibus colores induxit *Nadia Marano*

© Distributed by Hackett Publishing Co., Inc.

P.O. Box 44937

Indianapolis, Indiana 46244-0937

www.hackettpublishing.com

with permission of Domus Latina

ISBN: 978-1-58510-488-8

Also available in

Hardcover (ISBN 978-1-58510-423-9)

Paperback (ISBN 978-1-58510-420-8)

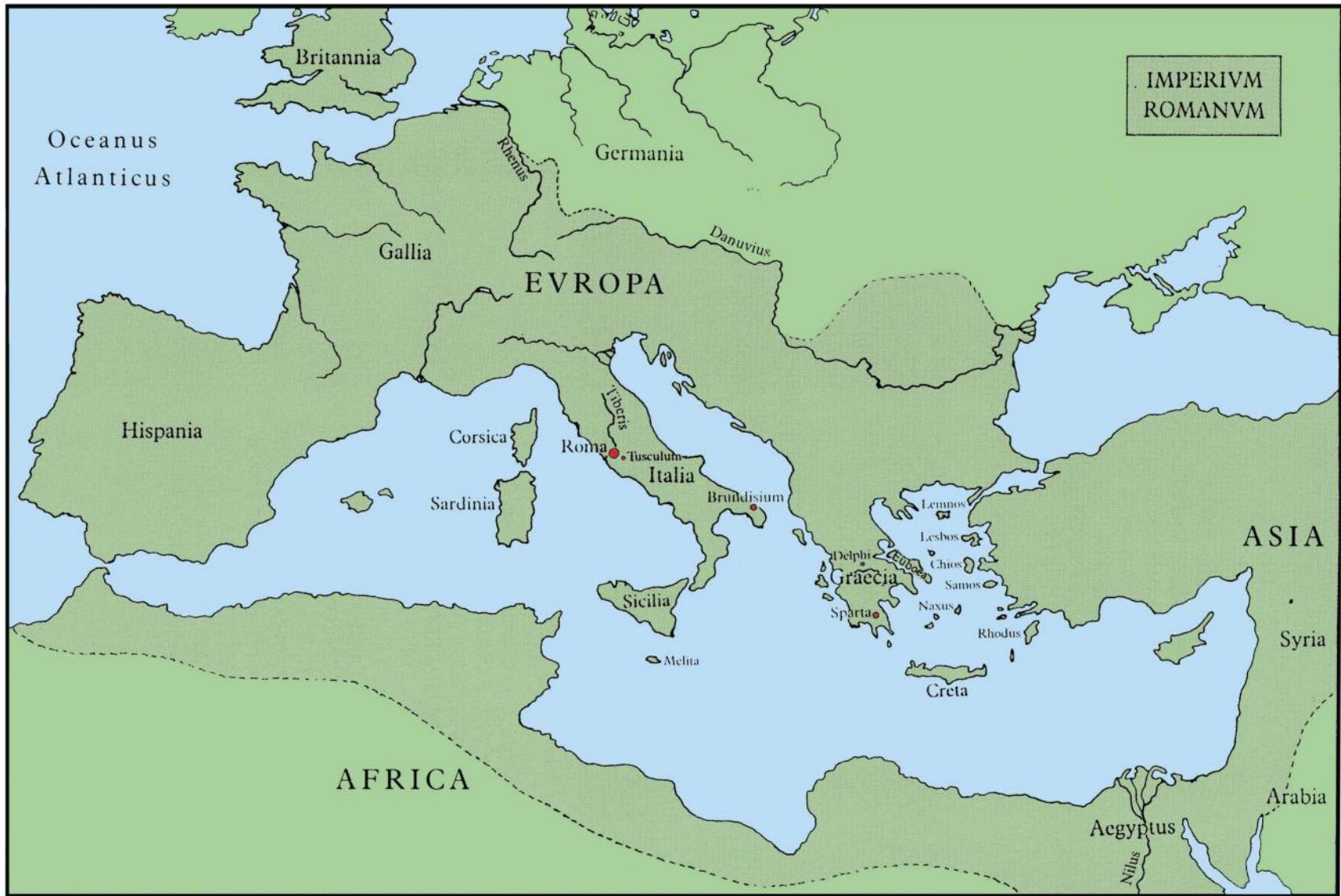
All rights are reserved.

Last updated February 2012

INDEX CAPITVLORVM

		página
Cap.	I. IMPERIVM ROMANVM	7
	LITTERAE ET NVMERI	9
II.	FAMILIA ROMANA	13
	LIBER TVVS LATINVS	16
III.	PVER IMPROBVS	19
IV.	DOMINVS ET SERVI	26
V.	VILLA ET HORTVS	32
VI.	VIA LATINA	41
VII.	PVELLA ET ROSA	48
VIII.	TABERNA ROMANA	54
IX.	PASTOR ET OVES	63
X.	BESTIAE ET HOMINES	69
XI.	CORPVS HUMANVM	77
XII.	MILES ROMANVS	85
XIII.	ANNVS ET MENSES	95
XIV.	NOVVS DIES	103
XV.	MAGISTER ET DISCIPVLI	110
XVI.	TEMPESTAS	118
XVII.	NVMERI DIFFICILES	126
XVIII.	LITTERAE LATINAЕ	135
XIX.	MARITVS ET VXOR	145
XX.	PARENTES	154
XXI.	PVGNA DISCIPVLORVM	163
XXII.	CAVE CANEM	172
XXIII.	EPISTVLA MAGISTRI	179
XXIV.	PVER AEGROTVS	187
XXV.	THESEVS ET MINOTAVRVS	195
XXVI.	DAEDALVS ET ICARVS	203
XXVII.	RES RVSTICAE	211
XXVIII.	PERICVLA MARIS	222
XXIX.	NAVIGARE NECESSE EST	232
XXX.	CONVIVIVM	242
XXXI.	INTER POCVLA	251
XXXII.	CLASSIS ROMANA	261
XXXIII.	EXERCITVS ROMANVS	273
XXXIV.	DE ARTE POETICA	284
XXXV.	ARS GRAMMATICA	296
	TABVLA DECLINATIONVM	307
	KALENDARIVM ROMANVM	312
	INDEX VOCABVLORVM	313
	INDEX GRAMMATICVS	326

IMPERIVM
ROMANVM

IMPERIVM ROMANVM

1 Rōma in Italiā est. Italia in Eurōpā est. Graecia in Eurōpā est. Italia et Graecia in Eurōpā sunt. Hispānia quoque in Eurōpā est. Hispānia et Italia et Graecia in Eurōpā sunt.

-a -ā:
Italia...
in Italiā
est sunt:
Italia in Eurōpā est;
Italia et Graecia in
Eurōpā sunt

5 Aegyptus in Eurōpā nōn est, Aegyptus in Āfricā est. Gallia nōn in Āfricā est, Gallia est in Eurōpā. Syria nōn est in Eurōpā, sed in Asiā. Arabia quoque in Asiā est. Syria et Arabia in Asiā sunt. Germānia nōn in Asiā, sed in Eurōpā est. Britannia quoque in Eurōpā est. Germānia et Britannia sunt in Eurōpā.

est-ne...?
-ne = ...?

Estne Gallia in Eurōpā? Gallia in Eurōpā est. Estne Rōma in Galliā? Rōma in Galliā nōn est. Ubi est Rōma? Rōma est in Italiā. Ubi est Italia? Italia in Eurōpā est. Ubi sunt Gallia et Hispānia? Gallia et Hispānia in Eurōpā sunt.

Estne Nīlus in Eurōpā? Nīlus in Eurōpā nōn est. Ubi est Nīlus? Nīlus in Āfricā est. Rhēnus ubi est? Rhēnus est in Germāniā. Nīlus fluvius est. Rhēnus fluvius est.

-us -ī:
Nilus fluvius est;
Nilus et Rhēnus fluvii sunt

parvus ↔ magnus

fluvius magnus/parvus
fluvii magni/parvi

-a -ae:
Corsica īnsula est;
Corsica et Sardinia īnsulae sunt

īnsula magna/parva
īnsulae magnae/parvae

-um -a:
Brundisium oppidum est;
Brundisium et Tūsculum oppida sunt

oppidum magnum/
parvum
oppida magna/parva

Graecus -a -um

Rōmānus -a -um
< Rōma

Nīlus et Rhēnus fluvii sunt. Dānuvius quoque fluvius est. Rhēnus et Dānuvius sunt fluvii in Germāniā. Tibe- 20 ris fluvius in Italiā est.

Nīlus fluvius magnus est. Tiberis nōn est fluvius II magnus, Tiberis fluvius parvus est. Rhēnus nōn est fluvius parvus, sed fluvius magnus. Nīlus et Rhēnus nōn fluvii parvi, sed fluvii magni sunt. Dānuvius quoque 25 fluvius magnus est.

Corsica īnsula est. Corsica et Sardinia et Sicilia īnsulae sunt. Britannia quoque īnsula est. Italia īnsula nōn est. Sicilia īnsula magna est. Melita est īnsula parva. Britannia nōn īnsula parva, sed īnsula magna est. Sicilia 30 et Sardinia nōn īnsulae parvae, sed īnsulae magnae sunt.

Brundisium oppidum est. Brundisium et Tūsculum oppida sunt. Sparta quoque oppidum est. Brundisium est oppidum magnum. Tūsculum oppidum parvum est. 35 Delphī quoque oppidum parvum est. Tūsculum et Delphī nōn oppida magna, sed oppida parva sunt.

Ubi est Sparta? Sparta est in Graeciā. Sparta est oppidum Graecum. Sparta et Delphī oppida Graeca sunt. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum 40 Rōmānum est. Tūsculum et Brundisium sunt oppida Rōmāna. Sardinia īnsula Rōmāna est. Crēta, Rhodus, Naxus, Samos, Chios, Lesbos, Lēmnos, Euboea sunt īnsulae Graecae. In Graeciā multae īnsulae sunt. In Italiā et in Graeciā sunt multa oppida. In Galliā et in Ger- 45

māniā multī sunt fluviī. Suntne multī fluviī et multa oppida in Arabiā? In Arabiā nōn multī, sed paucī fluviī sunt et pauca oppida.

Num Crēta oppidum est? Crēta oppidum nōn est!

50 Quid est Crēta? Crēta īnsula est. Num Sparta īnsula est?

Sparta nōn est īnsula! Quid est Sparta? Sparta oppidum est. Rhēnus quid est? Rhēnus est magnus fluvius. Num ūceanus Atlanticus parvus est? Nōn parvus, sed magnus est ūceanus.

55 Ubi est imperium Rōmānum? Imperium Rōmānum est in Eurōpā, in Asiā, in Āfricā. Hispānia et Syria et Aegyptus prōvinciae Rōmānae sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna: Germānia in imperiō Rōmānō nōn est. Sed Gallia et Britannia sunt prōvinciae Rōmānae.
60 In imperiō Rōmānō multae sunt prōvinciae. Magnum est imperium Rōmānum!

III LITTERAE ET NVMERI

I et II numerī sunt. III quoque numerus est. I, II, III numerī Rōmānī sunt. I et II sunt parvī numerī. CIO magnus numerus est.

A et B litterae sunt. C quoque littera est. A, B, C sunt trēs litterae. A est littera prīma (I), B littera secunda (II),

sunt-ne...?
paucī -ae -a ↔ multī -ae
-a: multi/paucī fluviī,
multae/paucae īnsulæ,
multa/pauca oppida

num Crēta...est? = est-ne
Crēta...?
num...? ... nōn...: num
Rōma in Graeciā est?
Rōma in Graeciā nōn est

-um -ō:
imperium Rōmānum
in imperiō Rōmānō

I = ūnus (1)
II = duo (2)
III = trēs (3)
CIO (M) = mille (1000)

A = 'ā'
B = 'bē'
C = 'cē'
trēs = III (3)

Γ = 'gamma'
 Latīnus -a -um = Rō-
 mānus
 Δ = 'dē'
 Δ = 'delta'

vocābulum: in vocābulō
 capitulum prīmū (cap.
 i): in capitulō prīmō
 mīlle = CΙΟ/M (1000)
 sex = VI (6)

ūnus -a -um = I (1)

(numerus) singulāris: I;
 plūrālis: II, III...

fluvius magnus
 fluvii magni

-us -i

exemplum
 exempla

īnsula magna
 īnsulae magnae

-a -ae

c littera tertia (III). Γ littera Graeca est. C est littera Latīna. C et D litterae Latīnae sunt. Γ et Δ sunt litterae Graecae.

70

Fluvius et *oppidum* vocābula Latīna sunt. *Ubi* quoque vocābulum Latīnum est. In vocābulō *ubi* sunt trēs litterae. In capitulō prīmō mīlle vocābula sunt.

In vocābulō *īnsula* sex litterae et trēs syllabae sunt: syllaba prīma *īn-*, secunda *-su-*, tertia *-la*. In vocābulō *nōn* sunt trēs litterae et ūna syllaba.

Quid est III? III numerus Rōmānus est. Γ quid est? Γ littera Graeca est. Num c littera Graeca est? Nōn littera Graeca, sed littera Latīna est c. Estne B littera prīma? B nōn littera prīma, sed secunda est. Quid est *nōn*? *Nōn* 80 est vocābulum Latīnum. *Nōn*, *sed*, *magnus*, *numerus* vocābula Latīna sunt. *Vocābulum* quoque vocābulum Latīnum est!

GRAMMATICA LATINA

Singulāris et *plūrālis*

85

[A] *Nīlus fluvius magnus* est.

Nīlus et *Rhēnus fluvii magni* sunt.

'*Fluvius*' singulāris est. '*Fluviī*' plūrālis est. Singulāris: *-us*. Plūrālis: *-i*.

Exemplum: numerus, numerī.

I *parvus* numerus est. I et II *parvī* numerī sunt.

[B] *Corsica īnsula magna* est

Corsica et *Sardinia īnsulae magnae* sunt.

'*Īnsula*' singulāris est. '*Īnsulae*' plūrālis est. Singulāris: *-a*.

Plūrālis: *-ae*.

90

95

Exempla: littera, litterae; prōvincia, prōvinciae.

A littera Latīna est. A et B litterae Latīnae sunt. Gallia est prōvincia Rōmāna. Gallia et Hispānia prōvinciae Rōmānae sunt.

100 [C] Brundisium oppidum magnum est.

Brundisium et Sparta oppida magna sunt.

‘Oppidum’ singulāris est. ‘Oppida’ plūrālis est. Singulāris: -um. Plūrālis: -a.

Exempla: vocābulum, vocābula; exemplum, exempla.

105 Littera est vocābulum Latīnum, nōn Graecum. Littera et numerus nōn vocābula Graeca, sed Latīna sunt.

oppidum magnum
oppida magna

-um -a

pēnsum
pēnsa

PENSVM A

Nīlus fluvi— est. Nīlus et Rhēnus fluvi— —. Crēta īsul— —. Crēta et Rhodus īsul— sunt. Brundisium oppid— —. Brundisium et Tūsculum oppid— —.

Rhēnus fluvi— magn— est. Tiberis est fluvi— parv—. Rhēnus et Dānuvius nōn fluvi— parv—, sed fluvi— magn— sunt. Sardinia īsul— magn— est. Melita īsul— parv— est. Sardinia et Sicilia nōn īsul— parv—, sed īsul— magn— sunt. Brundisium nōn oppid— parv—, sed oppid— magn— est. Tūsculum et Delphī nōn oppid— magn—, sed oppid— parv— sunt.

Crēta īsul— Graec— est. Lesbos et Chios et Naxus sunt īsul— Graec—. In Graeciā mult— īsul— sunt. In Galliā sunt mult— fluvi—. In Italiā mult— oppid— sunt. In Arabiā sunt pauc— fluvi— et pauc— oppid—.

A et B litter— Latīn— sunt. C quoque litter— Latīn— est. Multī et pauci vocābul— Latīn— sunt. Ubi quoque vocābul— Latīn— est. I et II numer— Rōmān— sunt. III quoque numer— Rōmān— est.

PENSVM B

Sicilia — est. Italia īsula — est. Rhēnus — est. Brundisium — est. Sicilia et Sardinia — magnae sunt. Melita īsula — est. Britannia nōn — parva, sed — — est. Brundisium nōn —

Vocābula:
fluvius
īsula
oppidum
ōceanus
imperium
prōvincia
numerus
littera
vocābulum

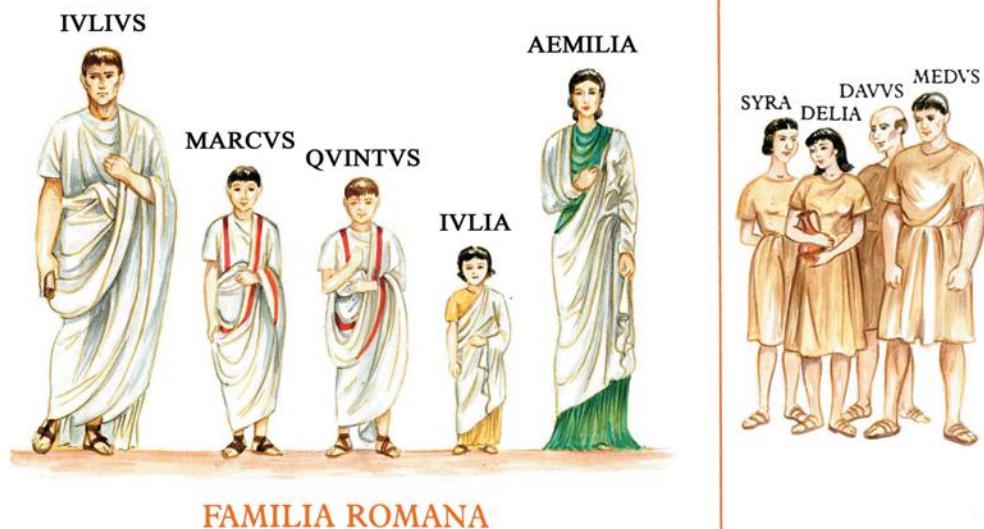
capitulum
 syllaba
 exemplum
 pēnsum
 magnus
 parvus
 Graecus
 Rōmānus
 Latīnus
 multī
 pauci
 unus
 duo
 trēs
 sex
 mille
 prīmus
 secundus
 tertius
 est
 sunt
 in
 et
 sed
 nōn
 quoque
 -ne?
 ubi?
 num?
 quid?
 grammatica
 singulāris
 plūrālis

—, sed — magnum est. Est— Brundisium in Graeciā? Brundisium — est in Graeciā, — in Italiā. — est Sparta? Sparta est in Graeciā: Sparta oppidum — est. Delphī — oppidum Graecum est. Euboea, Naxus, Lesbos, Chios — Graecae sunt. In Graeciā sunt — īnsulae.

Quid est III? III — est. — est A? A littera est. A, B, C — Latīnae sunt. — r littera Latīna est? r — littera —, sed littera — est. Īnsula — Latīnum est.

PENSVM C

Ubi est Rōma?
 Estne Sparta in Italiā?
 Ubi est Italia?
 Ubi sunt Syria et Arabia?
 Estne Aegyptus in Asiā?
 Ubi sunt Sparta et Delphī?
 Ubi est Brundisium?
 Quid est Brundisium?
 Num Crēta oppidum est?
 Estne Britannia īnsula parva?
 Quid est Tiberis?
 Quid est D?
 Num Δ littera Latīna est?
 Estne II magnus numerus?

Iūlius vir Rōmānus est. Aemilia fēmina Rōmāna est.
Mārcus est puer Rōmānus. Quīntus quoque puer Rōmānus est. Iūlia est puella Rōmāna.

Mārcus et Quīntus nōn virī, sed puerī sunt. Virī sunt
5 Iūlius et Mēdus et Dāvus. Aemilia et Dēlia et Syra sunt
fēminae. Estne fēmina Iūlia? Nōn fēmina, sed parva
puella est Iūlia.

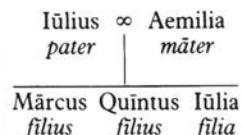
Iūlius, Aemilia, Mārcus, Quīntus, Iūlia, Syra, Dāvus,
Dēlia Mēdusque sunt familia Rōmāna. Iūlius pater
10 est. Aemilia est māter. Iūlius pater Mārcī et Quīntī est.
Iūlius pater Iūliae quoque est. Aemilia est māter Mārcī
et Quīntī et Iūliae. Mārcus filius Iūlii est. Mārcus filius
Aemiliae est. Quīntus quoque filius Iūlii et Aemiliae
est. Iūlia est filia Iūlii et Aemiliae.

15 Quis est Mārcus? Mārcus puer Rōmānus est. Quis
pater Mārcī est? Iūlius pater Mārcī est. Quae est māter

ūnus (I) vir
duo (II) virī

ūnus puer
duo puerī

-que = et —: Mēdus-que
= et Mēdus

quis? quae?
quis est Mārcus?
quae est Iūlia?
quis est pater Mārcī?
quae est māter Mārcī?

qui?
qui sunt filii?

Iūlia-que

filiae-que

duo = II (2)

duo duae duo:
duo servi
duae ancillae
duo oppida

cuius? Iūlii, Aemiliae

quot? I, II, III...
quot filii?
quot filiae?
quot oppida?
centum = c (100)

Mārcī? Māter Mārcī est Aemilia. Quae est Iūlia? Iūlia est puella Rōmāna. Quae māter Iūliae est? Aemilia māter Iūliae est. Pater Iūliae est Iūlius. Iūlia filia Iūlii est. Quī sunt filii Iūlii? Filiī Iūlii sunt Mārcus et Quīntus. 20 Mārcus, Quīntus Iūliaque sunt trēs līberī. Līberī sunt filii filiaeque. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt liberī Iūlii et Aemiliae. In familiā Iūlii sunt trēs līberī: duo filii et ūna filia.

Estne Mēdus filius Iūlii? Mēdus filius Iūlii nōn est, II Mēdus est servus Iūlii. Iūlius dominus Mēdī est. Iūlius dominus servī est. Dāvus quoque servus est. Mēdus et Dāvus duo servī sunt. Iūlius est dominus Mēdī et Dāvī. Iūlius dominus servōrum est et pater līberōrum.

Estne Dēlia filia Aemiliae? Dēlia nōn est filia Aemiliae, Dēlia ancilla Aemiliae est. Aemilia domina Dēliae est. Aemilia domina ancillae est. Syra quoque ancilla est. Dēlia et Syra duae ancillae sunt. Aemilia domina ancillārum est.

Cuius servus est Dāvus? Dāvus servus Iūlii est. Cuius 35 ancilla est Syra? Syra est ancilla Aemiliae.

Quot līberī sunt in familiā? In familiā Iūlii sunt trēs līberī. Quot filii et quot filiae? Duo filii et ūna filia. Quot servī sunt in familiā? In familiā sunt centum servī. In familiā Iūlii sunt multī servī, paucī līberī. Iūlius est 40 dominus multōrum servōrum.

‘Duo’ et ‘trēs’ numerī sunt. ‘Centum’ quoque numerus est. Numerus servōrum est centum. Numerus lībe-

rōrum est trēs. Centum est magnus numerus. Trēs par-
 45 vus numerus est. Numerus servōrum est magnus. Nu-
 merus līberōrum parvus est. In familiā Iūliī magnus
 numerus servōrum, parvus numerus līberōrum est.

Mēdus servus Graecus est. Dēlia est ancilla Graeca.
 In familiā Iūliī sunt multī servī Graecī multaeque ancil-
 50 lae Graecae. Estne Aemilia fēmina Graeca? Aemilia nōn
 est fēmina Graeca, sed Rōmāna. Iūlius nōn vir Graecus,
 sed Rōmānus est.

Sparta oppidum Graecum est. Sparta, Delphī Tūscu-
 lumque tria oppida sunt: duo oppida Graeca et ūnum
 55 oppidum Rōmānum. In Graeciā et in Italiā magnus nu-
 merus oppidōrum est. In Galliā est magnus numerus fluviōrum. Fluvī Galliae magnī sunt. Māgnīne sunt flu-
 viī Āfricae? In Āfricā ūnus fluvius magnus est: Nīlus;
 cēterī fluviī Āfricae parvī sunt. Suntne magnae īnsulae
 60 Graecae? Crēta et Euboea duae īnsulae magnae sunt;
 cēterae īnsulae Graecae sunt parvae. —

III Quis est Cornēlius? Cornēlius dominus Rōmānus est.
 Iūlius et Cornēlius duo dominī Rōmānī sunt. Mēdus
 nōn est servus Cornēlii. Mēdus servus Iūliī est.

65 Cornēlius: "Cuius servus est Mēdus?"

Iūlius: "Mēdus servus meus est."

Cornēlius: "Estne Dāvus servus tuus?"

Iūlius: "Dāvus quoque servus meus est. Servī meī
 sunt Mēdus et Dāvus et cēterī multī..."

70 Cornēlius: "Estne Dēlia ancilla tua?"

magnus numerus servō-
 rum = multī servī
 parvus numerus liberō-
 rum = paucī liberī

multae-que

trēs tria:
 trēs liberi
 trēs litterae
 tria oppida

magnus numerus oppi-
 dōrum = multa oppida
 magnus numerus fluvi-
 ūrum = multī fluviī
 magnī-ne

cēterī -ae -a

Cornēlius

meus -a -um

tuus -a -um

ecce duo librī →

ūnus liber
duo librī

novus -a -um ↔
antīquus -a -um

pāgina

Iūlius: “Dēlia est ancilla mea, et Syra quoque ancilla mea est. Ancillae meae sunt Dēlia et Syra et cēterae multae. Familia mea magna est.”

Cornēlius: “Quot servī sunt in familiā tuā?”

Iūlius: “In familiā meā sunt centum servī.”

75

Cornēlius: “Quid?”

Iūlius: “Numerus servōrum meōrum est centum.”

Cornēlius: “Centum servī! Magnus est numerus ser-vōrum tuōrum!”

LIBER TVVS LATINV

80

Ecce duo librī Latīnī: liber antīquus et liber novus. LINGVA LATINA est prīmus liber tuus Latīnus. Titulus librī tuī est ‘LINGVA LATINA’. Liber tuus nōn antīquus, sed novus est.

In LINGVA LATINA sunt multae pāginae et multa capi-tula: capitulum prīmum, secundum, tertium, cētera. ‘IMPERIVM ROMANVM’ est titulus capitulī prīmī. Titulus capitulī secundī est ‘FAMILIA RŌMANA’. In capitulō se-cundō sunt sex pāginae. In pāginā prīmā capitulī se-cundī multa vocābula nova sunt: *vir, fēmina, puer, pu-ella, familia*, cētera. Numerus vocābulōrum Latīnorūm magnus est!

90

GRAMMATICA LATINA

Masculīnum, fēminīnum, neutrum

- 95 [A] 'Servus' est vocābulum masculīnum.
 [B] 'Ancilla' est vocābulum fēminīnum.
 [C] 'Oppidum' est vocābulum neutrum.

Exempla:

- [A] Vocābula masculīna: filius, dominus, puer, vir; fluvius,
 100 ōceanus, numerus, liber, titulus. Masculīnum: *-us (-r)*.
 [B] Vocābula fēminīna: fēmina, puella, filia, domina; īnsula,
 prōvincia, littera, familia, pāgina. Fēminīnum: *-a*.
 [C] Vocābula neutra: oppidum, imperium, vocābulum, capi-
 tulum, exemplum, pēnsum. Neutrum: *-um*.

- 105 *Genetīvus*

- [A] *Masculīnum*:

Iūlius dominus servī (Dāvī) est.

Iūlius dominus servōrum (Dāvī et Mēdī) est.

'Servī' genetīvus est. 'Servōrum' quoque genetīvus est.

- 110 'Servī' genetīvus singulāris est. 'Servōrum' est genetīvus plū-
 rālis. Genetīvus: singulāris *-ī*, plūrālis *-ōrum*.

- [B] *Fēminīnum*:

Aemilia domina ancillae (Syrae) est.

Aemilia domina ancillārum (Syrae et Dēliae) est.

- 115 'Ancillae' genetīvus singulāris est. 'Ancillārum' est genetī-
 vus plūrālis. Genetīvus: singulāris *-ae*, plūrālis *-ārum*.

- [C] *Neutrum*:

D est prīma littera vocābulī 'dominus'.

Numerus vocābulōrum magnus est.

- 120 'Vocābulī' genetīvus singulāris est. 'Vocābulōrum' est ge-
 netīvus plūrālis. Genetīvus: singulāris *-ī*, plūrālis *-ōrum*.

masculīnum (*m*) < *mas-*
cūlus = vir
 fēminīnum (*f*) < fēmina
 neutrum (*n*) = nōn *m*,
 nōn *f*

-us

-a

-um

genetīvus (*gen*)

servī
servōrum

-ī -ōrum

ancillae
ancillārum

-ae -ārum

vocābulī
vocābulōrum

-ī -ōrum

PENSVM A

Mārcus fili- Iūliī est. Iūlia fili- Iūliī est. Iūlius est vir Rō-
 mān-. Aemilia fēmin- Rōmān- est. Iūlius domin-, Aemilia
 domin- est. Mēdus serv- Graec- est, Dēlia est ancill-

Vocabula nova:

vir
 fēmina
 puer
 puella
 familia
 pater
 māter
 filius
 filia
 liberī
 servus
 dominus
 ancilla
 domina
 liber
 titulus
 pāgina
 antiquus
 novus
 cēterī
 meus
 tuus
 centum
 duae
 tria
 -que
 quis?
 quae?
 qui?
 cuius?
 quot?
 masculīnum
 fēminīnum
 neutrum
 genetīvus

Graec-. Sparta oppid- Graec- est.

Iūlius pater Mārc- est. Mārcus est filius Iūli- et Aemili-. Mēdus servus Iūli- est: Iūlius est dominus serv-. Iūlius dominus Mēd- et Dāv- est: Iūlius dominus serv- est. Numerus serv- magnus est. Dēlia est ancilla Aemili-: Aemilia domina ancill- est. Aemilia domina Dēli- et Syr- est: Aemilia domina ancill- est. In familiā Iūli- est magnus numerus serv- et ancill-. Aemilia māter Mārc- et Quīnt- et Iūli- est. Mārcus, Quīntus Iūliaque sunt liberī Iūli- et Aemili-. Numerus liber- est trēs. Numerus serv- est centum.

In pāginā prīmā capitul- secund- multa vocabula nova sunt. Numerus capitul- nōn parvus est.

PENSVM B

Mārcus — Rōmānus est. Iūlius — Rōmānus est. Aemilia est — Rōmāna. Iūlius est — Mārcī et Quīntī et Iūliae. In — Iūliī sunt trēs —: duo — et ūna —. — liberōrum est Aemilia.

— est Dāvus? Dāvus est — Iūliī. Iūlius — Dāvī est. — est Syra? Syra — Aemiliae est. Aemilia est — Syrae.

Cornēlius: “— servī sunt in familiā tuā?” Iūlius: “In familiā — sunt — (c) servī.” Cornēlius: “Familia — magna est!”

‘LINGVA LATINA’ est titulus — tuī Latīnī.

PENSVM C

Quis est Quīntus?
 Quī sunt Mēdus et Dāvus?
 Mārcusne quoque servus Iūliī est?
 Cuius filia est Iūlia?
 Quot liberī sunt in familiā Iūliī?
 Quot servī in familiā sunt?
 Num Syra domina est?
 Quae est domina ancillārum?
 Estne Cornēlius vir Graecus?
 Num ‘puella’ vocabulum masculīnum est?

PVER IMPROBVS

I SCAENA PRIMA

Persōnae: Iūlia, Mārcus, Quīntus.

- Iūlia cantat: "Lalla." Iūlia laeta est.
 Mārcus: "St!" Mārcus laetus nōn est.
 5 Iūlia cantat: "Lalla, lalla."
 Mārcus: "Ssst!" Mārcus īrātus est.
 Iūlia cantat: "Lalla, lalla, lalla."
 Mārcus Iūliam pulsat.
 Iam Iūlia nōn cantat, sed plōrat: "Uhuhū!"
 10 Mārcus rīdet: "Hahahae!"

Quīntus Mārcum videt. Mārcus nōn videt Quīntum.
 Quīntus: "Quid? Mārcus puellam pulsat — et rīdet!"

scaena

persōna

Mārcus Iūliam pulsat

Iūlia plōrat

Mārcus rīdet

Quīntus Mārcum videt

Mārcus Quīntum nōn videt

Quīntus Mārcum pulsat
mamma = māter

Mārcus Quīntum pulsat
Iūlia Aemiliam vocat
Aemilia venit

interrogat ↔ respondet
cūr...? ... quia ...
eam : Iūliam

im-probus-a -um
↔ probus-a -um

Quīntus īrātus est et Mārcum pulsat! Iam nōn rīdet Mārcus. Mārcus īrātus pulsat Quīntum.

Iūlia: “Ubi est māter?” Iūlia Aemiliam nōn videt. 15

Iūlia Aemiliam vocat: “Māter! Mārcus Quīntum pulsat!”

Mārcus (īrātus): “St!” Mārcus Iūliam pulsat.

Iūlia plōrat et Aemiliam vocat: “Mamma! Mam-ma!
Mārcus mē pulsat!” 20

Aemilia venit.

SCENA SECVNDA

II

Persōnae: Aemilia, Iūlia, Mārcus, Quīntus.

Aemilia interrogat: “Quis mē vocat?”

Quīntus respondet: “Iūlia tē vocat.” 25

Aemilia Quīntum interrogat: “Cūr Iūlia plōrat?”

Quīntus respondet: “Iūlia plōrat, quia Mārcus eam pulsat.”

Aemilia: “Quid? Puer parvam puellam pulsat? Fū!

Cūr Mārcus Iūliam pulsat?” 30

Quīntus: “Quia Iūlia cantat.”

Aemilia: “Ō Iūlia, mea parva filia! Mārcus puer improbus nōn est; Mārcus est puer improbus!”

Quīntus: "Iūlia puella proba est."

- 35 Aemilia Quīntum interrogat: "Ubi est Iūlius? Cūr nōn venit?" Aemilia Iūlium nōn videt.

Respondet Mārcus: "Pater dormit."

Quīntus: "Māter nōn tē, sed mē interrogat!"

Aemilia: "St, puerī! Ubi est pater?"

- 40 Quīntus: "Pater nōn hīc est, sed Mārcus hīc est."

Quīntus Iūlium vocat: "Pater! Pa-ter!"

Iūlius
dormit

Iūlius Quīntum nōn audit neque venit. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? Iūlius eum nōn audit, quia dormit.

Mārcus: "Hahae! Pater dormit neque tē audit."

- 45 Aemilia: "Fū, puer!" Aemilia īrāta est. Māter filium verberat: tuxtax, tuxtax...

Mārcus plōrat: "Uhuhū!"

Iūlius eum audit. Iam nōn dormit pater.

cūr *Iūlius* nōn venit?

Quīntus Iūlium vocat

ne-que = et nōn
(ne- = nōn)

eum : Quīntum

Iūlius dormit

verberat = pulsat et
pulsat ('tux-tax')

eum : Mārcum

SCAENA TERTIA

III

Persōnae: Iūlius, Aemilia, Iūlia, Mārcus, Quīntus.

50

Quīntus: "Pater venit."

Aemilia Quīntum nōn audit, quia Mārcus plōrat.

Iūlius Quīntum videt eumque interroget: "Cūr Mārcus plōrat?"

Quīntus respondet: "Mārcus plōrat, quia māter eum verberat." 55

Iūlius: "Sed cūr māter Mārcum verberat?"

Quīntus: "Mārcum verberat, quia puer improbus est.

Mārcus parvam puellam pulsat!"

Iūlia: "Mamma! Pater hīc est." Aemilia Iūlium videt. 60

Aemilia: "Tuus Mārcus filius improbus est!"

Iūlius: "Fū, puer! Puer probus nōn pulsat puellam.

Puer quī parvam puellam pulsat improbus est!"

Iūlius īrātus puerum improbum verberat: tuxtax, tuxtax, tuxtax... 65

Mārcus plōrat. Quīntus laetus est et rīdet. Iūlia laeta nōn est neque rīdet. Cūr nōn laeta est Iūlia? Nōn laeta est, quia Mārcus plōrat. Iūlia est puella proba!

eum-que = et eum
(: Quīntum)

eum : Mārcum

māter Mārcum verberat,
quia Mārcus puer im-
probus est

Iūlia nōn laeta est

Puer rīdet. Puella plōrat. Quis est puer quī rīdet?

70 Puer quī rīdet est Mārcus. Quae est puella quae plōrat?

Puella quae plōrat est Iūlia.

quī
quae
puer quī rīdet
puella quae plōrat

Mārcus, quī puellam pulsat, puer improbus est. Puella quam Mārcus pulsat est Iūlia. Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia, quam Iūlia vocat, māter līberōrum est. Aemilia 75 puerum verberat. Puer quem Aemilia verberat est Mārcus.

Quem vocat Quīntus? Quīntus Iūlium vocat. Iūlius, quem Quīntus vocat, pater līberōrum est. Iūlius Quīntum nōn audit. Quem audit Iūlius? Iūlius Mārcum 80 audit. Puer quem Iūlius audit est Mārcus.

quem
quam
puer quem Aemilia
verberat
puella quam Mārcus
pulsat

quem? Iūlium
Quīntum

Puēlla quae cantat laeta est. Puella quae plōrat nōn est laeta. Puer quī puellam pulsat improbus est!

GRAMMATICA LATINA

Nōminātīvus et accūsātīvus

85 [A] Masculīnum.

Mārcus rīdet. Quīntus Mārcum pulsat.

Mārcus Quīntum pulsat. Quīntus plōrat.

‘Mārcus’ nōminātīvus est. ‘Mārcum’ accūsātīvus est. ‘Quīntum’ est accūsātīvus, ‘Quīntus’ nōminātīvus. Nōminātīvus: -us (-r). Accūsātīvus: -um.

Exempla: Iūlius, Iūlium; filius, filium; puer, puerum; eum.

[B] Fēmīnīnum.

Iūlia cantat. Mārcus Iūliam pulsat.

Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia venit.

95 ‘Iūlia, Aemilia’ nōminātīvus est. ‘Iūliam, Aemiliam’ accūsātīvus est. Nōminātīvus: -a. Accūsātīvus: -am.

Exempla: puella, puellam; parva, parvam; eam.

nōminātīvus (*nōm*)
accūsātīvus (*acc*)

Mārcus Quīntus
Mārcum Quīntum

-us
-um

Iūlia Aemilia
Iūliam Aemiliam

-a
-am

cantat
rīdet
dormit

-*at*
-*et*
-*it*

- <i>us</i>	- <i>um</i>	
- <i>a</i>	- <i>am</i>	
	- <i>eum</i>	
	- <i>eam</i>	
	mē	- <i>at</i>
	tē	- <i>et</i>
		- <i>it</i>

Verbum

Iūlia *cantat*. Mārcus *rīdet*. Iūlius *dormit*.

'Cantat' verbum est. 'Cantat', 'rīdet', 'dormit' tria verba 100 sunt.

Exempla: *cantat*, *pulsat*, *plōrat*, *vocat*, *interrogat*, *verberat* (-*at*); *rīdet*, *videt*, *respondet* (-*et*); *dormit*, *venit*, *audit* (-*it*).

<i>Nōminātīvus:</i>	<i>Accūsātīvus:</i>	<i>Verbum:</i>	
Mārcus	Iūliam	pulsat.	105
Quīntus	Mārcum	videt.	
Iūlia	Aemiliam	vocat.	
Aemilia	Quīntum	interrogat:	
"Quis	mē	vocat?"	
Quīntus		respondet:	110
"Iūlia	tē	vocat.	
Mārcus	eam	pulsat."	
Aemilia	puerum	verberat.	
Mārcus		plōrat.	
Iūlius	eum	audit.	115
Iūlius		venit.	
"Puer probus	parvam puellam	nōn pulsat!".	
Iūlius īrātus	puerum improbum	verberat.	

PENSVM A

Cūr Mārc- Iūliam pulsat? Mārcus Iūli- pulsat, quia Iūli- cantat. Iūlia plōr-, quia Mārcus e- pulsat. Iūlia: "Mamma! Mārcus — pulsat." Aemilia puell- aud- et ven-. Māter Quīnt- videt et e- interrog-: "Quis mē voc-?" Quīnt- respond-: "Iūlia — vocat."

Iūlius dorm-. Quīntus Iūli- voc-: "Pater!" Mārcus rīd-, quia Iūli- nōn venit. Aemilia Mārc- verber-. Iūlius ven-, quia Mārc- plōrat. Iūlius Aemili- et Mārc- et Quīnt- et Iūli- videt. Iūlius: "Puer quī parv- puell- pulsat improbus est." Iūlius puer- improb- verberat. Quem Iūli- verberat? Puer qu- Iūlius verberat est Mārcus. Mārcus plōr-. Puer qu- plōrat laet- nōn est. Puella qu- cantat laet- est.

PENSVM B

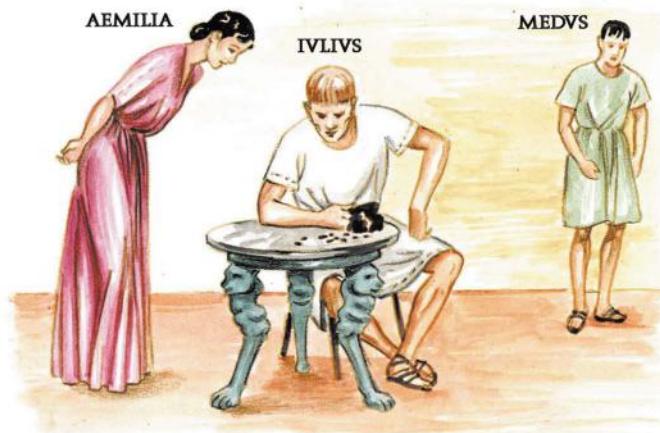
Puella —: "Lalla." Puella — cantat est Iūlia. Iūlia — est.
 Puer improbus puellam —. Puella —: "Uhuhū!" Puer —:
 "Hahahae!" Puer — rīdet est Mārcus. Iūlia Aemiliam —:
 "Mamma!" Aemilia —, et Quīntum —: "Cūr Iūlia plōrat?"
 Quīntus —: "Iūlia plōrat, — Mārcus eam pulsat." Aemilia:
 "Mārcus puer — nōn est, puer — est! Ubi est pater?" Aemilia
 Iūlium nōn —. Quīntus: "Pater nōn — est." Quīntus Iūlium
 —: "Pater!" Iūlius Quīntum nōn —. — Iūlius Quīntum nōn
 audit? Iūlius eum nōn audit, quia —. Mārcus plōrat, — Ae-
 milia eum verberat. Iūlius Mārcum audit; — Iūlius nōn dor-
 mit. — Aemilia verberat? Aemilia Mārcum —. Puer — Ae-
 milia verberat improbus est. Iūlia laeta nōn est — rīdet.

PENSVM C

Quis Iūliam pulsat?
 Cūr Iūlia plōrat?
 Quīntusne quoque Iūliam pulsat?
 Quem Quīntus pulsat?
 Cūr Aemilia venit?
 Quis Iūlium vocat?
 Cūr Iūlius Quīntum nōn audit?
 Quem audit Iūlius?
 Cūr Mārcus plōrat?
 Rīdetne Iūlia?
 Num 'Mārcus' accūsātīvus est?
 Num 'Iūliam' nōminātīvus est?
 Quid est 'dormit'?

Vocabula nova:

scaena	
persōna	
mamma	
laetus	
īrātus	
probus	
improbus	
cantat	
pulsat	
plōrat	
rīdet	
videt	
vocat	
venit	
interrogat	
respondeat	
dormit	
audit	
verberat	
mē	
tē	
eum	
eam	
neque	
iam	
cūr?	
quia	
ō!	
hīc	
quī	
quae	
quem	
quam	
nōminātīvus	
accūsātīvus	
verbum	

DOMINVS ET SERVI

SCAENA PRIMA

I

Persōnae: Iūlius, Aemilia, Mēdus.

Sacculus Iūlii nōn parvus est. In sacculō eius est pecūnia. Iūlius pecūniā in sacculō habet.

Aemilia sacculum videt Iūliumque interrogat: “Quot 5 nummī sunt in sacculō tuō?”

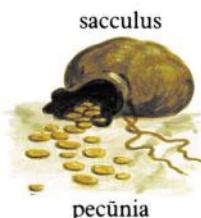
Iūlius respondet: “Centum.”

Aemilia: “Num hīc centum nummī sunt?”

Iūlius pecūniā numerat: “Ūnus, duo, trēs, quat-
tuor, quīnque, sex, septem, octō, novem, decem. 10
Quid? Decem tantum?”

Iūlius rūrsus pecūniā numerat: “Ūnus, duo, trēs,
quattuor... novem, decem.” Numerus nummōrum nōn
est centum, sed decem tantum.

Iūlius: “Quid? In sacculō meō nōn centum, sed tan- 15
tum decem nummī sunt! Ubi sunt cēterī nummī? Servī
meī ubi sunt?”

sacculus

pecūnia

sacculus: in sacculō
eius : Iūlii

nummus

numerat < numerus

I	ūnus
II	duo
III	trēs
IV	quattuor
V	quīnque
VI	sex
VII	septem
VIII	octō
IX	novem
X	decem

Mēdus: "Servus tuus Mēdus hīc est."

Iūlius servum suum Mēdum videt, Dāvum nōn vi-
20 det. Mēdus adest. Dāvus nōn adest, sed abest. Iūlius et
Aemilia et Mēdus adsunt. Dāvus cēterīque servī ab-
sunt.

Iūlius: "Quid? Ūnus servus tantum adest! Ubi est
Dāvus? Dāvum vocā!"

25 Mēdus Dāvum vocat: "Dāve!" sed Dāvus Mēdum
nōn audit neque venit.

Mēdus rūrsus Dāvum vocat: "Da-ā-ve! Venī!"

Dāvus venit. Iam duo servī adsunt.

ad-est = hīc est
ab-est ↔ ad-est
ad-sunt = hīc sunt
ab-sunt ↔ ad-sunt

SCAENA SECVNDA

30 Persōnae: Iūlius, Aemilia, Mēdus, Dāvus.

Dāvus, quī dominum suum nōn videt, Mēdum inter-
rogat: "Quid est, Mēde?"

Mēdus: "St! Dominus adest. Salūtā dominum!"

Servus dominum salūtat: "Salvē, domine!"

35 Dominus servum salūtat: "Salvē, serve!"

Dāvus: "Quid est, domine?"

Iūlius: "St! Tacē, serve! Tacē et audī!" Servus tacet.

Iūlius: "In sacculō meō sunt decem tantum nummī.

Ubi sunt cēterī nummī meī?"

40 Dāvus tacet, neque respondet.

Aemilia: "Respondē, Dāve! Dominus tē interrogat."

Dāvus respondet: "Pecūnia tua hīc nōn est. Interrogā
Mēdum!"

servus dominum salūtat

nūllum : nōn ūnum
verbum = vocābulum

ecce sacculus = vidē: hīc
est sacculus

eius : Dāvī

bonus -a -um = probus

Iūlius Mēdum interrogat: “Ubi sunt nummī meī, II
Mēde?” Mēdus nūllum verbum respondet. 45

Iūlius rūrsus eum interrogat: “Ubi est pecūnia mea?
Respondē, serve!”

Mēdus Dāvum accūsat: “Pecūnia tua in sacculō Dāvī
est. Dāvus pecūniā tuam habet.”

Aemilia: “Audī, Dāve! Mēdus tē accūsat.” 50

Dāvus: “Quem Mēdus accūsat? mē?”

Iūlius: “Tacē, Mēde! Servus quī servum accūsat im-
probus est!” Mēdus tacet.

Iūlius Dāvum nōn accūsat, sed interrogat eum: “Est-
ne pecūnia mea in sacculō tuō, Dāve?” 55

Dāvus: “In sacculō meō nōn est pecūnia tua, do-
mine.”

Iūlius: “Ubi est sacculus tuus?”

Dāvus: “Hīc est. Ecce sacculus meus.”

Iūlius: “Sacculum tuum in mēnsā pōne!” 60

Dāvus sacculum suum in mēnsā pōnit. Iam sacculus
eius in mēnsā est. Iūlius baculum suum in mēnsā pōnit.

Baculum dominī in mēnsā est.

Dāvus: “Vidē: in sacculō meō nūlla pecūnia est.”

Iūlius nūllam pecūniā videt in sacculō. In sacculō 65
Dāvī nūllī nummī sunt. Sacculus eius vacuus est. Dā-
vus pecūniā dominī nōn habet.

Iūlius: “Ō! Dāvus bonus servus est: pecūniā meā
nōn habet. Ecce nummus tuus, Dāve!” Iūlius ūnum
nummum pōnit in sacculō Dāvī. Iam sacculus Dāvī nōn 70

est vacuus: in sacculō eius est ūnus nummus. Dāvus laetus est.

Iūlius: “Sūme saccum tuum et discēde, bone serve!” Dāvus saccum suum sūmit et discēdit.

75 Mēdus baculum, quod in mēnsā est, videt. Mēdus quoque discēdit! Cūr discēdit Mēdus? Mēdus discēdit, quia is pecūniā dominī in sacculō suō habet!

Dāvus et Mēdus absunt.

sūmit ↔ pōnit
discēdit ↔ venit

quī quae quod:
puer *qui* ...
puella *quae* ...
baculum *quod* ...
is : Mēdus

SCAENA TERTIA

80 Persōnae: Iūlius, Aemilia.

Iūlius: “Dāvus bonus servus est. Is nōn habet pecūniā meam. — Sed ubi est pecūnia mea, Mēde? Quis pecūniā meam habet?” Mēdus nōn respondet.

Iūlius: “Ubi est Mēdus? Cūr nōn respondet?”

85 Aemilia: “Mēdus nōn respondet, quia abest. Nūllus servus adest.”

Iūlius Mēdum vocat: “Mēde! Venī!” sed Mēdus, qui abest, eum nōn audit neque venit.

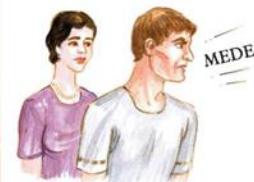
Iūlius rūrsus vocat: “Mē-de! Venī, improbe serve!”
90 Mēdus nōn venit.

Iūlius: “Cūr nōn venit Mēdus?”

Aemilia: “Mēdus nōn venit, quia is habet pecūniā tuam! Eius sacculus nōn est vacuus!” Aemilia rīdet.
Iūlius īrātus est — is nōn rīdet!

95 Iūlius: “Ubi est baculum meum?” Iūlius baculum, quod in mēnsā est, nōn videt.

is : Dāvus

vocātīvus (*voc*) < *vocat*

Dāve

-e

vocā	vocat
tacē	tacet
discēde	discēdit
audi	audit

imperat ↔ pāret

imperātīvus (*imp*)
< imperat

[1] -ā	-at
[2] -ē	-et
[3] -e	-it
[4] -i	-it

Aemilia: “Ecce baculum in mēnsā.”
Iūlius baculum suum sūmit et discēdit.

GRAMMATICA LATINA*Vocātīvus*

100

Mēdus Dāvum vocat: “Dāve!”

‘Dāve’ vocātīvus est. Vocātīvus: -e (nōminātīvus: -us).

Exempla: Mēde, domine, serve, improbe.

Servus: “Salvē, domine!” Iūlius Mēdum vocat: “Mēde!
Venī, improbe serve!”

105

Imperātīvus et indicātīvus

Dominus: “Vocā Dāvum!” Servus Dāvum vocat.

Dominus: “Tacē et audī!” Servus tacet et audit.

Dominus: “Discēde, serve!” Servus discēdit.

Dominus imperat. Servus pāret.

‘Vocā’ imperātīvus est. ‘Vocat’ indicātīvus est. ‘Tace’,
‘audi’, ‘discēde’ est imperātīvus. ‘Tacet’, ‘āudit’, ‘discēdit’
indicātīvus est. Imperātīvus: -ā, -ē, -e, -ī. Indicātīvus: -at, -et,
-it, -it.Exempla: [1] salūtā, salūtat; [2] respondē, respondet; [3] 115
sūme, sūmit; [4] venī, venit.

Mēdus: “Salūtā dominum!” Dāvus dominum salūtat.

Iūlius: “Respondē, serve!” Servus respondet.

Iūlius imperat: “Sūme sacculum tuum et discēde!” Dāvus
sacculum suum sūmit et discēdit.

120

Iūlius: “Mēde! Venī!” Mēdus nōn venit.

Iūlius imperat. Dāvus pāret; Mēdus nōn pāret.

PENSVM A

Mēdus ad-. Dāvus ab-. Iūlius imper-: “Voc- Dāvum,
Mēd-!” Mēdus Dāvum voc-: “Dāv-! Ven-!” Dāvus ven-
neque Iūlium vid-. Mēdus: “Salūt- dominum!” Dāvus domi-
num salūt-: “Salvē, domin-! Quid est?” Dominus: “Tac-,

serv—! Nummī meī ubi sunt?” Servus tac— neque respond—. Iūlius: “Respond—!” Dāvus: “Interrog— Mēdum!” Iūlius Mēdum interrog—: “Ubi est pecūnia mea, Mēd—?” Mēdus: “Dāvus pecūniā tuam hab—.” Iūlius: “Pōn— sacculum tuum in mēnsā, Dāv—!” Dāvus pār—: sacculum suum in mēnsā pōn—. Dāvus: “Vid—, domin—: sacculus meus vacuus est.” Iūlius: “Sūm— sacculum tuum et discēd—, bon— serv—!” Dāvus sacculum suum sūm— et discēd—.

PENSVM B

In sacculō Iūlii — est. Iūlius pecūniām —: “Ūnus, duo, trēs, —, —, sex, —, —, —, —.” In — nōn centum, sed — decem nummī sunt.

Dāvus dominūm —: “Salvē, domine!” Iūlius —: “Pōne sacculum tuum in —!” Dāvus sacculum — in mēnsā —. Sacculus Dāvī — est, in sacculō — [: Dāvī] — pecūnia est. Dāvus sacculum suum — et discēdit.

Iūlius: “Mēde! Venī!” Mēdus nōn venit, quia — [: Mēdus] pecūniām Iūlii —. Iūlius baculum, — in mēnsā est, sūmit et —.

Dominus imperat, bonus servus —.

PENSVM C

Quot nummī sunt in sacculō Iūlii?

Adestne Dāvus in scaenā prīmā?

Quis Dāvum vocat?

Suntne nummī Iūlii in sacculō Dāvī?

Quid Iūlius pōnit in sacculō Dāvī?

Quot nummī iam in sacculō Iūlii sunt?

Estne vacuus sacculus Mēdī?

Cūr Mēdus discēdit?

Quem Iūlius vocat?

Cūr Mēdus Iūlium nōn audit?

Vocabula nova:	
sacculus	
pecūnia	
nummus	
mēnsa	
baculum	
vacuus	
bonus	
quattuor	
quīnque	
septem	
octō	
novem	
decem	
habet	
numerat	
adest	
abest	
salūtat	
tacet	
accūsat	
pōnit	
sūmit	
discēdit	
imperat	
pāret	
nūllus	
eius	
suus	
is	
quod	
rūrsus	
tantum	
salvē	
vocātīvus	
imperātīvus	
indicātīvus	

VILLA ET HORTVS

Ecce vīlla et hortus Iūlii. Iūlius in magnā vīllā habitat. *I*
Pater et māter et trēs līberī in vīllā habitant. Iūlius et
Aemilia trēs līberōs habent: duōs filiōs et ūnam filiam
— nōn duās filiās.

In vīllā multī servī habitant. Dominus eōrum est Iū- *5*
lius: is multōs servōs habet. Ancillae quoque multae in
vīllā habitant. Domina eārum est Aemilia: ea multās
ancillās habet.

Iūlius in vīllā suā habitat cum magnā familiā. Pater et
māter habitant cum Mārcō et Quīntō et Iūliā. Iūlius et *10*
Aemilia in vīllā habitant cum līberīs et servīs et ancillīs.

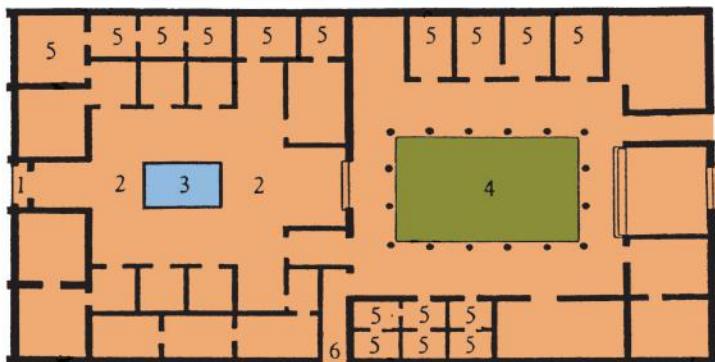
Vīlla Iūlii in magnō hortō est. In Italiā sunt multae
vīllae cum magnīs hortīs. In hortīs sunt rosae et līlia.
Iūlius multās rosās et multa līlia in hortō suō habet.
Hortus Iūlii pulcher est, quia in eō sunt multae et pul- *15*
chrae rosae liliaque.

Aemilia fēmina pulchra est. Syra nōn est fēmina pul-
chra, neque pulcher est nāsus eius, sed foedus est.

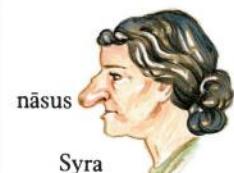

eō : hortō
pulcher -chra -chrūm:
hortus pulcher (*m*)
rosa pulchra (*f*)
lilium pulchrum (*n*)

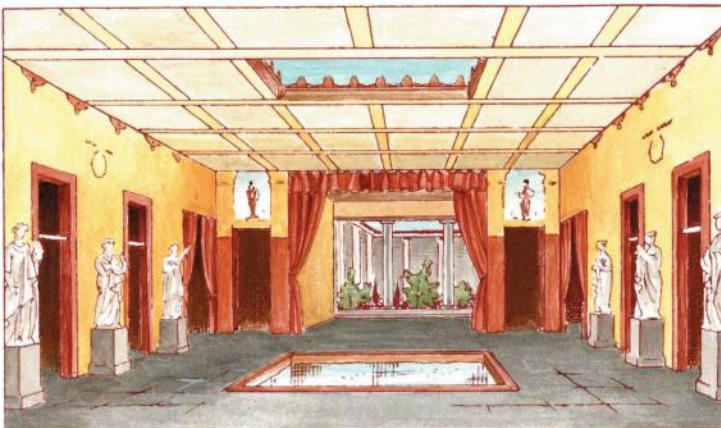
eius : Syrae
foedus -a -um ↔ pulcher

1. ōstium
2. ātrium
3. impluvium
4. peristylum
5. cubicula
6. ōstium

eō : Iūliō
sōlus -a -um

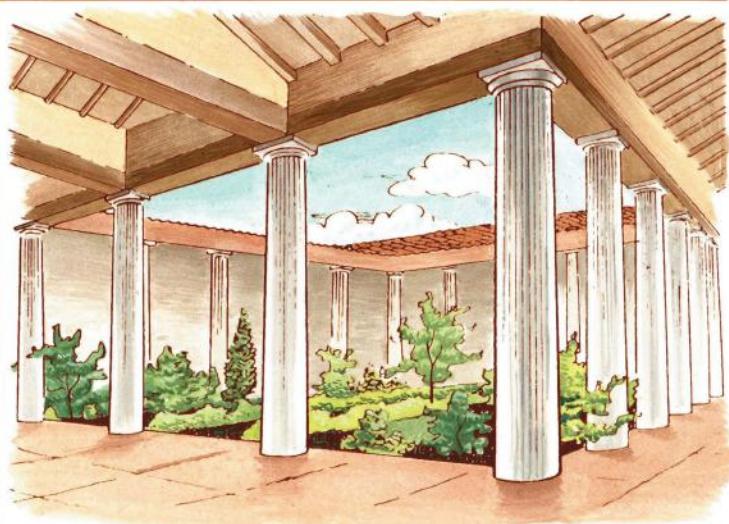

ātrium

In villā Iūliī magnum ātrium est cum impluviō. Quid est in impluviō? In eō est aqua. In ātriō nūllae fenestrae sunt.

eō : impluviō

peristylum

etiam = quoque: etiam
peristylum = p. quoque

id : impluvium

iī (= eī) : servi

ea : cubicula

eae : ancillae

eā : Aemiliā

sine ↔ cum

Etiā peristylū magnum et pulchrum in vīllā est. 30
'Peristylū' est vocābulū Graecū. In vīllīs Graecīs et Rōmānīs magna et pulchra peristylā sunt. Estne im-
pluvium in peristylō? Id nōn in peristylō, sed in ātriō
est. In peristylō parvus hortus est.

In vīllā sunt multa cubicula. Quīntus in cubiculō 35
parvō dormit. Estne magnum cubiculum Mārcī? Id
quoque parvum est. Iūlius et Aemilia in cubiculō magnō
dormiunt. Ubi dormiunt servī? Iī quoque in cubiculīs
dormiunt. Suntne magna eōrum cubicula? Ea nōn
magna sunt, et multī servī in ūnō cubiculō dormiunt. 40
Etiam ancillae multae in ūnō cubiculō dormiunt, neque
eae magna cubicula habent. —

Aemilia in peristylō est. Estne sōla? Aemilia sōla nōn
est: līberī cum eā in peristylō adsunt. Iūlius abest. Ae-
milia sine virō suō Iūliō in vīllā est. Ubi est Iūlius? In op- 45
pidō Tūsculō est sine Aemiliā, sed cum servīs quattuor.

II Aemilia cum Mārcō, Quīntō Iūliāque in peristylō est. Iūlia rosās pulchrās in hortō videt et ab Aemiliā discēdit. Iam ea cum Aemiliā nōn est. Aemilia eam nōn 50 videt. Puella in hortō est.

Aemilia imperat: “Mārce et Quīnte! Iūliam vocāte!”

Mārcus et Quīntus Iūliam vocant: “Iūlia! Venī!” sed Iūlia eōs nōn audit neque venit.

Iūlia puerōs vocat: “Mārce et Quīnte! Venīte! Hīc 55 multae rosae sunt.”

Puerī Iūliam audiunt, neque iī ab Aemiliā discēdunt.

Quīntus: “Carpe rosās, Iūlia!”

Iūlia rosās carpit et cum quīnque rosīs ex hortō venit.

Iūlia: “Vidē, māter! Vidēte, puerī! Vidēte rosās 60 meās!” Iūlia laeta est, rosae eam dēlectant.

Aemilia: “Ecce puella pulchra cum rosīs pulchrīs!”

Verba Aemiliae Iūliam dēlectant.

Mārcus: “Rosae pulchrae sunt; puella sine rosīs pulchra nōn est!” Verba Mārcī Iūliam nōn dēlectant!

65 Aemilia (īrāta): “Tacē, puer improbe! Iūlia puella pulchra est — cum rosīs et sine rosīs.”

Aemilia
Iūlia
• •

Iūlia cum Aemiliā est

• • →

Iūlia ab Aemiliā discēdit

eōs : puerōs

hortus
Iūlia
•

Iūlia in hortō est

←
•

Iūlia ex hortō venit

Iūlia rosās carpit

iīs (= eīs) : puerīs

eās : rosās

iīs : rosīs

eās : ancillās

eōs : puerōs

Iūlia: “Audīte, Mārce et Quīnte!”

Mārcus: “Māter nōn videt nāsum tuum foedum!”

Mārcus et Quīntus rīdent: “Hahahae!”

Iūlia: “Audi, mamma: puerī etiam mē rīdent!”

70

Iūlia plōrat et cum ūnā rosā ab iīs discēdit.

Aemilia: “Tacēte, puerī improbī! Nāsus Iūliae foedus nōn est. Discēdite ex peristylō! Sūmite cēterās rosās eāsque in aquā pōnite!”

Puerī cēterās quattuor rosās sūmunt et cum iīs discē- 75 dunt.

Aemilia, quae iam sōla est in peristylō, ancillās vocat: “Dēlia et Syra! Venīte!”

Dēlia et Syra ex ātriō veniunt. Aemilia eās interrogat: “Suntne puerī in ātriō?”

80

Dēlia respondet: “In ātriō sunt.”

Aemilia: “Quid agunt Mārcus et Quīntus?”

Dēlia: “Puerī aquam sūmunt ex impluviō...”

Syra: “...et rosās in aquā pōnunt.”

Hīc domina et ancillae puerōs audiunt ex ātriō: Quīn- 85 tus plōrat et Mārcus rīdet.

Aemilia: “Quid iam agunt puerī? Age, Dēlia! discēde et interrogā eōs!” Dēlia ab Aemiliā et Syrā discēdit.

Aemilia Syram interrogat: “Ubi est Dāvus?”

Syra respondet: “In oppidō est cum dominō.”

90

Dēlia ex ātriō venit et dominam vocat: “Venī, ô domina! Venī!”

Aemilia: “Quid est, Dēlia?”

Dēlia: "Quīntus est in impluviō!"

95 Aemilia: "In impluviō? Quid agit puer in impluviō?"

Dēlia: "Aquam pulsat et tē vocat."

Aemilia: "Quid agit Mārcus?"

Dēlia: "Is rīdet, quia Quīntus in aquā est!"

Aemilia: "Ō, puer improbus est Mārcus! Agite! Iū-
100 lium vocāte, ancillae!"

Syra: "Sed dominus in oppidō est."

Aemilia: "Ō, iam rūrsus abest Iūlius!"

Dēlia: "Age! Venī, domina, et Mārcum verberā!"

Quid agit domina? Domina īrāta cum ancillīs ex peri-
105 stylō discēdit.

GRAMMATICA LATINA

Accūsātīvus

[A] Masculīnum.

Iūlius nōn ūnum filiū, sed duōs filiōs habet

filiū

filiōs

110 'Filiū' est accūsātīvus singulāris (vidē cap. III). 'Filiōs' accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris -um (nōminātīvus -us), plūrālis -ōs (nōminātīvus -ī).

-um -ōs

[B] Fēminīnum.

Iūlius nōn duās filiās, sed ūnam filiām habet.

filiām

filiās

115 'Filiām' est accūsātīvus singulāris (vidē cap. III). 'Filiās' accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris -am (nōminātīvus -a), plūrālis -ās (nōminātīvus -ae).

-am -ās

[C] Neutrūm.

Villa nōn ūnum cubiculum, sed multa cubicula habet.

cubiculum

cubicula

120 'Cubiculum' accūsātīvus singulāris est. 'Cubicula' accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris -um (= nōminātīvus), plūrālis -a (= nōminātīvus).

-um -a

ablātīvus (*abl*)hortō
hortīs

-ō -īs

vīllā
vīllīs

-ā -īs

oppidō
oppidīs

-ō -īs

in	
ex	-ō
cum	-ā
ab	-īs
sine	

indicātīvus (*ind*)vocā vocat
vocāte vocant

sing.	plūr.
[1] -ā	-āte
-at	-ant

[2] -ē	-ēte
-et	-ent

[3] -e	-ite
-it	-unt

[4] -ī	-īte
-it	-iunt

Ablātīvus

[A] Masculīnum.

In hortō Iūlii. In hortīs Italiae.

125

'Hortō' ablātīvus singulāris est. 'Hortīs' ablātīvus plūrālis est. Ablātīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

[B] Fēminīnum.

In vīllā Iūlii. In vīllīs Rōmānīs.

'Vīllā' ablātīvus singulāris est. 'Vīllīs' ablātīvus plūrālis est.

130

Ablātīvus: singulāris -ā, plūrālis -īs.

[C] Neutrūm.

In oppidō Tūsculō. In oppidīs Graecīs.

'Oppidō' ablātīvus singulāris est. 'Oppidīs' est ablātīvus plūrālis. Ablātīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

135

In, ex, ab, cum, sine cum ablātīvō: *in ātriō, in cubiculīs, ex hortō, ex Italiā, ab Aemiliā, ab oppidō, cum servō, cum līberīs, sine pecūniā, sine rosīs.**Imperātīvus et indicātīvus*

'Dāvum vocā, serve!' Servus Dāvum vocat.

140

'Iūliam vocāte, puerī!' Puerī Iūliam vocant.

'Vocā' est imperātīvus singulāris, 'vocat' indicātīvus singulāris (vidē cap. IV). 'Vocāte' imperātīvus plūrālis est, 'vocant' indicātīvus plūrālis. Imperātīvus: singulāris -, plūrālis -te. Indicātīvus: singulāris -t, plūrālis -nt.

145

Exempla:

[1] -ā, -āte; -at, -ant:

Salūtā dominum, serve!

Salūtāte dominum, servī!

Servus dominum salūtat.

Servī dominum salūtant.

[2] -ē, -ēte; -et, -ent:

Tacē, puer! Puer tacet.

Tacēte, puerī! Puerī tacent.

[3] -e, -ite; -it, -unt:

Discēde, serve!

Discēdite, servī!

Servus discēdit.

Servī discēdunt.

[4] -ī, -īte; -it, -iunt:

Venī, Iūlia! Iūlia venit.

Venīte, puerī! Puerī veniunt.

150

155

PENSVM A

Iūlius et Aemilia in vīll— habit— cum liber— et serv—. Dominus mult— serv— et mult— ancill— habet.

Aemilia in peristyl— est cum Mārc— et Quīnt— et Iūli—. Iūlia mult— ros— in hort— vid— et ab Aemili— discēd—. Iam Aemilia puell— nōn vid—, neque puerī eam vid—. Aemilia: “Mārce et Quīnte! Voc— Iūliam!” Puerī Iūli— voc—: “Iūlia! Ven—!” et Iūlia puer— voc—: “Mārce et Quīnte, ven—!” Iūlia puerōs nōn aud—, sed puerī Iūli— aud—. Iūlia: “Cūr puerī nōn ven—?” Iūlia ex hort— ven— cum v ros— pulchr—. Iūlia: “Vid— ros— meās, māter! Vid—, puerī!” Mārcus: “Rosae pulchrae sunt, puella sine ros— pulchra nōn est!” Iūlia cum ūn— ros— discēd—. Puerī rīd—. Aemilia: “Tac—, puerī! Sūm— ros— et discēd—!” Puerī ros— sūm— et discēd—; in ātri— aqu— sūm— ex impluvi— et ros— in aquā pōn—.

PENSVM B

Iūlius in magnā — —. Aemilia cum — [: Iūliō] habitat. Iūlius Aemiliā — , quia — [: Aemilia] bona et — fēmina est.

Aemilia in peristylō est — liberīs suīs, sed — virō suō. Iūlia — Aemiliā discēdit; iam puella in — est. Iūlia rosās — et — hortō venit cum v —. Puella laeta est: rosae eam —.

Ubi est impluvium? — [: impluvium] est in —. In impluviō — est. In ātriō nūllae — sunt.

PENSVM C

Num Iūlius sōlus in vīllā habitat?

Quot filiōs et quot filiās habent Iūlius et Aemilia?

Ubi est impluvium?

Ubi dormiunt servī?

Adestne Iūlius in peristylō cum Aemiliā?

Ubi est Iūlius?

Estne Aemilia sōla in peristylō?

Quid Iūlia agit in hortō?

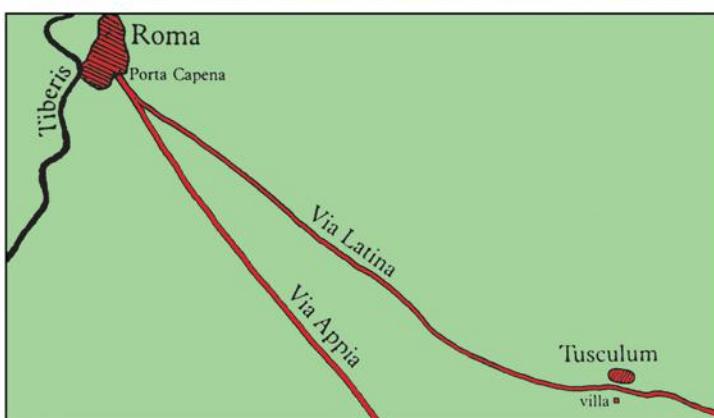
Cūr puerī Iūliam rīdent?

Vocabula nova:

villa	vīllā
hortus	hortō
rosa	ros—
līlium	līlium
nāsus	nāsus
ōstium	ōstium
fenestra	fenestra
ātrium	ātrium
impluvium	impluvium
aqua	aqua
peristylum	peristylum
cubiculum	cubiculum
pulcher	pulcher
foedus	foedus
sōlus	sōlus
habitat	habitat
amat	amat
carpit	carpit
dēlectat	dēlectat
agit	agit
etiam	etiam
cum	cum
sine	sine
ab	ab
ex	ex
ea	ea
id	id
eō	eō
eā	eā
īi	īi
eae	eae
ea	ea
eōs	eōs
eās	eās
eōrum	eōrum
eārum	eārum
īis	īis
ablātīvus	ablātīvus

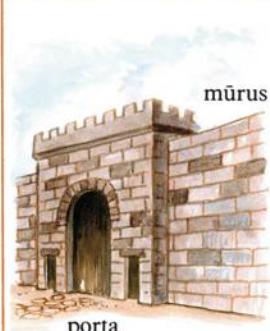
ITALIA

VIA LATINA

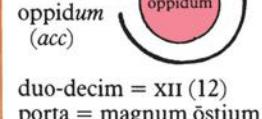
- 1 In Italiā multae et magnae viae sunt: via Appia, via Latīna, via Flāminia, via Aurēlia, via Aemilia. Via Appia est inter Rōmam et Brundisium; via Latīna inter Rōmam et Capuam; via Flāminia inter Rōmam et Arīminum; via Aurēlia inter Rōmam et Genuam; via Aemilia inter Arīminum et Placentiam. Brundisium, Capua, Arīminum, Genua, Placentia, Ōstia magna oppida sunt.
- 5 Ubi est Ōstia? Ōstia est prope Rōmam. Tūsculum quoque prope Rōmam est. Brundisium nōn est prope Rōmam, sed procul ab Rōmā: via Appia longa est. Via Latīna nōn tam longa est quam via Appia. Quam longa est via Flāminia? Neque ea tam longa est quam via Appia.
- 10 Tiberis fluvius nōn tam longus est quam fluvius Padus. Circum oppida mūrī sunt. Circum Rōmam est mūrus antīquus. In mūrō Rōmānō duodecim portae sunt. Porta pīma Rōmāna est porta Capēna. Circum oppidum Tūsculum mūrus nōn tam longus est quam circum Rōmam.

inter Rōmam et Brundisium (acc)

prope Rōmam ↔
procul ab Rōmā

longus -a -um

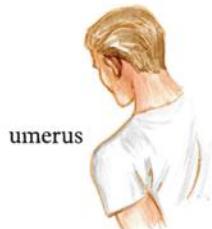
duo-decim = XII (12)
porta = magnum ōstium

lectīca

oppidum → villa
ab oppidō ad villam

ad (+ acc) ↔ ab (+ abl)

Iūlius *it* (*sing*)
 servī *eunt* (*plūr*)

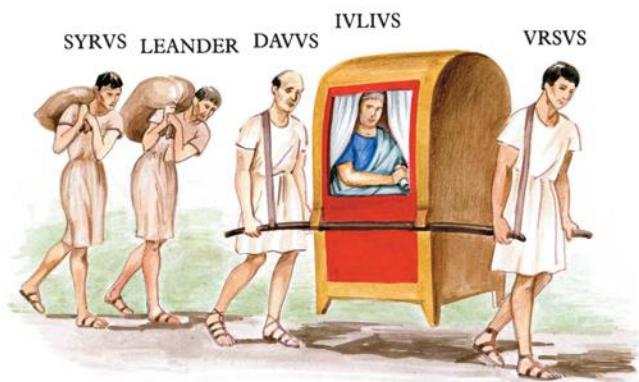
qui quōs:
 servī *qui* saccōs portant
 sacci *quōs* servī portant

Lēander -dri (*gen*)vehunt = portant (ab...
ad...)

ante ↔ post

ā = ab
 ab ante a, e, i, o, u, h
 ā/ab ante cēterās litterās

quō? ↔ unde?

Villa Iūlii est prope Tūsculum. Ab oppidō Tūsculō ad villam Iūlii nōn longa via est. Ecce Iūlius et quattuor servī in viā. Iūlius ab oppidō ad villam suam it. Dominus et servī ab oppidō ad villam eunt. Dominus in lectīca est. Duo servī lectīcam cum dominō portant. Servī quī lectīcam portant sunt Ursus et Dāvus. Iūlius nōn in viā ambulat, servī eum portant. Syrus et Lēander ambulant. Syrus saccum portat et Lēander quoque saccum portat: Syrus et Lēander duōs saccōs in umerīs portant. Sacci quōs Syrus et Lēander portant magnī sunt, sed saccus quem Syrus portat nōn tam magnus est quam saccus Lēandrī. Quattuor servī dominum et duōs saccōs ab oppidō ad villam vehunt.

Iūlius in lectīca est inter Ursūm et Dāvūm. Ursus est ante Iūliūm, Dāvus post eum est. Syrus et Lēander nōn ante lectīcam, sed post lectīcam ambulant. Venitne Iūlius ā villā? Nōn ā villā venit. Unde venit Iūlius? Ab oppidō venit. Quō it Iūlius? Ad villam it. Post eum Tūsculum est, ante eum est villa.

Iūlius sōlus nōn est, nam quattuor servī apud eum sunt. Mēdus nōn est apud dominum, nam is dominum īrātum timet. Mēdus est malus servus quī nummōs do-
40 minī in sacculō suō habet. Dominus servōs malōs baculō verberat; itaque servī malī dominum et baculum eius timent. Dāvus autem bonus servus est, neque is Mēdum amat. Dāvus amīcus Mēdī nōn est, nam servus bonus et servus malus nōn amīcī, sed inimīcī sunt. Mē-
45 dus est inimīcus Dāvī. Ursus autem amīcus Dāvī est.

II Mēdus abest ā dominō suō. Estne in oppidō Tūsculō? Mēdus Tūsculī nōn est; neque Rōmae est Mēdus, sed in viā Latīnā inter Rōmam et Tūsculum. Unde venit Mē-
50 dus? Tūsculō venit, neque is ad vīllam Iūlii it. Quō it Mēdus? Rōmam it. Tūsculum post eum est, ante eum est Rōma. Mēdus viā Latīnā Tūsculō Rōmam ambulat.

Etiam Cornēlius, amīcus Iūlii, in viā Latīnā est inter Rōmam et Tūsculum. Unde venit Cornēlius? Is nōn Tūsculō, sed Rōmā venit. Quō it? Cornēlius nōn Rō-
55 mam, sed Tūsculum it. Rōma post eum, ante eum Tūsculum est. Cornēlius in equō est. Equus quī Cornēlium vehit pulcher est. Iūlius et Cornēlius ad vīllās suās eunt. Vīlla ubi Iūlius habitat prope Tūsculum est. Ubi habitat Cornēlius? Is Tūsculī habitat.

60 Iam Iūlius prope vīllam suam est. Servī quī lectīcam portant fessī sunt. Dominus autem fessus nōn est, nam is nōn ambulat. Iūlius ab Ursō et Dāvō portātur, itaque is fessus nōn est. Fessī sunt Syrus et Lēander, nam iī

apud eum sunt = cum eō sunt

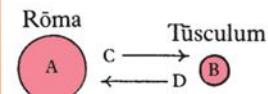
malus -a -um ↔ bonus

...autem = sed...: Dāvus autem = sed Dāvus

in-imīcīus ↔ amīcīus

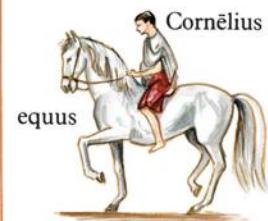
Tūsculī = in oppidō Tūsculō

Tūsculō = ab oppidō Tūsculō

A Rōmae est
B Tūsculī est
C Rōmā Tūsculum it
D Rōmam Tūsculō it

Tūsculum = ad oppidum Tūsculō

fessus -a -um

Iūlius ab Ursō et Dāvō portātur = Ursus et Dāvus Iūlium portant

saccī quī ā Syrō et Lēandrō portantur = sacci quōs Syrus et Lēander portant
 saccus quī ā Lēandrō portātur = saccus quem Lēander portat

is equō vehitur = equus eum vehit

porta
 per portam →
 amīcus (m): amīca (f)

Mēdus ab eā amātur
 = ea Mēdum amat

amīca mea

id ā Lȳdiā nōn audītur
 = Lȳdia id nōn audit

duōs magnōs saccōs umerīs portant, neque vacuī sunt saccī! Saccī quī ā Syrō et Lēandrō portantur magnī 65 sunt, sed saccus quem Syrus portat nōn tam magnus est quam saccus quī ā Lēandrō portātur. Itaque Syrus nōn tam fessus est quam Lēander. Cornēlius nōn est fessus, nam is equō vehitur. Iūlius lectīcā vehitur. Servī ambulant. Dominī vehuntur. Mēdus ambulat, nam is servus 70 est neque equum habet.

Iūlius prope vīllam suam est. Mēdus autem, quī dominum īrātum timet, procul ā vīllā Iūlii abest. Dominus ā servō malō timētur. Mēdus prope Rōmam est; iam mūrī Rōmānī ab eō videntur et porta Capēna. (Is quī viā 75 Latīnā venit per portam Capēnam Rōmam intrat.) Cūr Rōmam it Mēdus? Rōmam it, quia Lȳdia Rōmae habitat, nam Lȳdia amīca eius est: Mēdus Lȳdiam amat et ab eā amātur. Mēdus Rōmam vocātur ab amīcā suā, quae fēmina est pulchra et proba. Itaque is fessus nōn 80 est et laetus cantat:

Nōn via longa est Rōmam, ubi amīca habitat mea pulchra.

Sed id quod Mēdus cantat ā Lȳdiā nōn audītur!

Iam Iūlius in vīllā est et ab Aemiliā līberīsque laetīs salūtātur. Cornēlius Tūsculī est. Mēdus autem Rōmae 85 est ante ōstium Lȳdiae. Mēdus ōstium pulsat.

Lȳdia imperat: “Intrā!”

Mēdus per ōstium intrat et amīcam suam salūtat:
 “Salvē, mea Lȳdia! Ecce amīcus tuus quī sōlus Rōmam ad tē venit.”

Lýdia verbis Mēdī dēlectātur eumque salūtat: “Ō amīce, salvē! Ubi est dominus tuus?”

Mēdus: “Iūlius in vīllā est apud servōs suōs – neque is iam meus dominus est!”

95 Verba Mēdī ā Lȳdiā laetā audiuntur.

Lýdia verbis Mēdī dēlectātur = verba Mēdī Lȳdiam dēlectant

GRAMMATICA LATINA

Praepositiōnēs

Iūlius ad vīllam it; ad oppidum; ad ancillās.

Ursus ante Iūliūm est; ante eum; ante vīllam.

100 Dāvus post Iūliūm est; post eum; post vīllam.

Via inter Rōmām et Capuām; inter servōs.

Ōstia est prope Rōmām; prope vīllam; prope eam.

Circum oppidum mūrus est; circum mēnsam.

Mēdus est apud amīcam suam, nōn apud dominum.

105 Mēdus per portam Capēnam Rōmām intrat; per ōstium.

Ab, ad, ex, cēt. sunt praepositiōnēs. Praepositiōnēs cum accūsātīvō: ad, ante, post, inter, prope, circum, apud, per, cēt.; praepositiōnēs cum ablātīvō: ab/ā, cum, ex, in, sine, cēt. (vidē cap. v).

110 Quō it Mēdus? Mēdus Rōmām it. Quō it Cornēliūs? Is Tūsculūm it.

Unde venit Cornēliūs? Cornēliūs Rōmā venit. Unde venit Mēdus? Is Tūsculō venit.

115 Ubi habitat Lȳdia? Lȳdia Rōmāe habitat. Ubi habitat Cor-

nēliūs? Is Tūsculī habitat.

Accūsātīvus: Rōmām, Tūsculūm, Capuām, Brundisiūm, Ōstiam = ad oppidum -am/-um.

Ablātīvus: Rōmā, Tūsculō, Capuā, Brundisiō, Ōstiā = ab oppidō -ā/-ō.

120 Locātīvus (= genetīvus): Rōmāe, Tūsculī, Capuae, Brundisiī, Ōstiae = in oppidō -ā/-ō.

ūna praepositiō (prp)
duae praepositiōnēs

ad	-um
ante	-am
post	-ōs
inter	-ās
prope	-a
circum	mē
apud	tē
per	

ad, ante, apud, circum,
inter, per, post, prope
+ acc.
ab/ā, cum, ex, in, sine
+ abl.

quō? Rōmām/Tūsculūm

unde? Rōmā/Tūsculō

ubi? Rōmāe/Tūsculī

oppidum

-um →

-am ←

-ā →

-ō →

-us	-um	-t
-a	-am	—
-ī	-ōs	—
-ae	-ās	-nt
-a	-a	—
 -us	 -a	 ab/ā -ō
 -a	 -um	 -ā
 -ī	 -ae	 -is
 -a	 -a	 —
 -t	 -tur	 -ntur
 -tur	 -ntur	 —
sing.	plūr.	
[1] -ātur	-antur	
[2] -ētur	-entur	
[3] -itur	-untur	
[4] -itur	-iuntur	

Verbum āctīvum et passīvum*Servus saccum portat*
= *Saccus portātur ā servō**Servī saccōs portant*
= *Sacci portantur ā servīs*

125

'Portat portant' verbum āctīvum est. 'Portātur portantur' est verbum passīvum. Āctīvum: -t -nt. Passīvum: -tur -ntur.

Exempla:

[1] -ātur -antur: Aemilia Iūlium amat et ab eō amātur. Pater et māter liberōs amant et ab iīs amantur. Lȳdia verbīs Mēdi dēlectātur.

[2] -ētur -entur: Iūlia puerōs nōn videt neque ab iīs vidētur. Puerī Iūliam nōn vident neque ab eā videntur.

[3] -itur -untur: Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = sacculus in mēnsā pōnitur ā Dāvō. Puerī rosās in aquā pōnunt = rosae ā puerīs in aquā pōnuntur. Cornēlius equō vehitur.

[4] -itur -iuntur: Iūlia puerōs audit neque ab iīs audītur = puerī ā Iūliā audiuntur neque eam audiunt.

PENSVM A

Iūlius ab oppid- Tūsculō ad vill- su- it. Vīlla eius prope Tūscul- est. Iūlius in lectīcā est inter Urs- et Dāv-. Dominus ā servīs port-. Ursus et Dāvus nōn saccōs port-, sacc- ā Syrō et Lēandrō port-. Saccus quem Lēander port- nōn tam parvus est quam saccus qui ā Syr- port-.

Mēdus nōn est apud domin-, nam servus malus dominum tim-. Dominus ā serv- mal- tim-. Dominus serv- mal- voc- neque ab eō aud-. Serv- mal- ā domin- voc- neque eum aud-.

Quō it Mēdus? Rōm- it. Unde venit? Mēdus Tūscul- ve- nit. Ante Mēd- est Rōma, Tūsculum post e- est. Cornēlius

nōn Tūsculō Rōmam, sed Rōm— Tūscul— it, nam is Tūscul— habitat. Cornēlius nōn ambulat, sed equ— veh—.

Lȳdia, amīca Mēdī, Rōm— habitat. Iam Mēdus Rōm— apud Lȳdi— est. Mēdus amīc— su— salūt— et ab amīc— su— salūt—, nam Lȳdia Mēd— am— et ab e— am—.

PENSVM B

Ōstia nōn — ā Rōmā, sed — Rōmam est. — venit Iūlius? Tūsculō venit et — villam it. Duo servī eum —. Syrus et Lēander, quī — lectīcam ambulant, duōs — portant. Saccus Syrī nōn — magnus est — saccus quī — Lēandrō portātur; — Syrus nōn tam — est quam Lēander.

Mēdus — dominum nōn est, nam Mēdus dominum īrātum —. Mēdus servus — [= improbus] est; — Mēdus et Iūlius nōn —, sed inimīcī sunt. Via Latīna, quae est — Rōmam et Capuam, nōn tam — est quam — Appia. — ambulat Mēdus? Is Rōmam ambulat, — amīca eius Rōmae habitat. Cornēlius — [= sed C.] Rōmā Tūsculum —. Tūsculum est — eum, — eum est Rōma. Cornēlius equō —, is nōn —. Iūlius et Cornēlius ad vīllās suās —.

PENSVM C

Ambulatne Iūlius?
Quī Iūlium portant?
Quid portant Syrus et Lēander?
Unde venit Iūlius et quō it?
Quō it Mēdus?
Etiamne Cornēlius Tūsculō Rōmam it?
Ubi habitat Cornēlius?
Cūr Mēdus laetus est?
Quae est Lȳdia?
Quid habet Mēdus in sacculō suō?
Suntne amīcī Iūlius et Mēdus?
Num portat verbum passīvum est?

Vocabula nova:	
via	
mūrus	
porta	
lectīca	
saccus	
umerus	
amīcus	
inimīcus	
equus	
amīca	
longus	
malus	
fessus	
duodecim	
it eunt	
portat	
ambulat	
vehit	
timet	
intrat	
tam	
quam	
inter	
prope	
procul ab	
circum	
ad	
ante	
post	
ā	
apud	
per	
nam	
itaque	
autem	
unde?	
quō?	
praepositiō	
locātīvus	
āctīvum	
passīvum	

lacrima

Iūlia rosam ante nāsum tenet

illīc : in peristylō

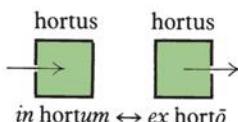

lacrimat ↔ rīdet

fōrmōsus -a -um = pulcher

in cubiculum (acc)
↔ ex cubiculō
claudit ↔ aperit

PVELLA ET ROSA

Ecce Mārcus et Quīntus ante ūstium vīllae. Puerī Iū-
lium exspectant. Māter nōn est apud filiōs, ea in peri-
stylō est; illīc virum suum exspectat. Aemilia laeta nōn
est, quia Iūlius abest; nam Aemilia virum suum amat.

Ubi est Iūlia? In cubiculō suō est. Iūlia, quae sōla est
illīc, rosam ante nāsum tenet. Puella lacrimat: in oculīs
eius sunt lacrimae.

Iūlia speculum sūmit et ante oculōs tenet. Puella sē
in speculō videt et sē interrogat: “Estne foedus nāsus
meus?” Nāsus eius autem fōrmōsus nōn est. Iūlia rūrsus
lacrimat.

Syra ūstium cubiculī pulsat.

Iūlia: “Intrā!”

Syra ūstium aperit et in cubiculum intrat, neque ūsti-
um post sē claudit. Iūlia Syram post sē in speculō videt.
Syra nōn videt lacrimās Iūliae, nam puella sē nōn vertit.

Syra: “Ō, hīc est mea puella. Venī in hortum, Iūlia!”

Iūlia imperat: "Claude ūstium!"

Ancilla pāret.

20 Iūlia: "Num nāsus meus foedus est, Syra?"

Syra: "Foedus? Immō fōrmōsus est nāsus tuus."

Iūlia sē vertit. Iam Syra lacrimās videt.

Syra: "Quid est, mea Iūlia? Tergē oculōs! Es laeta!

Nāsus tuus tam fōrmōsus est quam meus."

immō fōrmōsus : nōn
foedus sed fōrmōsus

est sunt
es! este! (*imp*)

nōn-ne

ad-venit = ad ... venit
salvē! *salvēte!*
salvē, pater! (*sing*)
salvēte, filii! (*plūr*)

ōstiārius = servus qui
ōstium aperit et claudit
in villam ↔ ex villā

mālum

plēnus -a -um ↔ vacuus

in-est = in... est

īn-sunt = in... sunt

eum : saccum

hic saccus = saccus qui
hīc (apud mē) est

25 Iūlia: "Sed nāsus tuus nōn fōrmōsus est!"

Syra: "Quid? Nōnne fōrmōsus est nāsus meus?"

Iūlia: "Immō foedus est! Ecce speculum, Syra."

Iūlia speculum tenet ante Syram, quae nāsum suum
in speculō videt. Ancilla oculōs claudit et tacet. —

II Ecce Iūlius ad vīllam advenit. Servī lectīcam ante
ōstium pōnunt. Pater filiōs salūtat: "Salvēte, filii!" et ā
filiīs salūtātur: "Salvē, pater!"

Iūlius ambulat ad ūstium, quod ab ūstiāriō aperītur.

Dominus per ūstium in vīllam intrat. Post eum veniunt

35 Syrus et Lēander, qui duōs saccōs portant. Ūstiārius
post eōs ūstium claudit. Ursus et Dāvus cum lectīcā
vacuā discēdunt.

Puerī saccōs plēnōs qui ā servīs portantur vident et
interrogant: "Quid inest in saccīs?"

40 Iūlius respondet: "In saccō quem Lēander portat
māla īnsunt. Hīc saccum pōne, Lēander!"

Lēander saccum pōnit ante Iūlium, qui aperit eum.

Iūlius: "Vidēte, puerī: hic saccus plēnus mālōrum
est."

ē = ex
ex ante a, e, i, o, u, h
ē/ex ante ceterās litterās

eī : Quīntō

pirum

sōlum = tantum

neque...neque ↔ et...et
dat dant
dā! date! (imp)
iīs (= eīs) : servīs

ad-it = ad... it

Aemilia
Iūliō
ōsculum
dat

Mārcus ambulat Quīntus currit

Iūlius mālum ē saccō sūmit et sē vertit ad Mārcum: 45

“Ecce mālum tuum, Mārce.” Iūlius Mārcō mālum dat.

Pater filiō suō magnum mālum dat. Iam Mārcus mālum habet, neque Quīntus mālum habet. Iūlius Quīntum ad sē vocat et eī mālum dat. Iūlius Quīntō mālum dat. Iam et Mārcus et Quīntus māla habent. 50

Mārcus: “Quid inest in saccō Syrī?”

Iūlius: “In saccō eius pira īnsunt. Aperī saccum, Syre! Vidēte, puerī: hic saccus plēnus est pirōrum.” Iūlius duo pira ē saccō sūmit: “Ecce pirum tuum, Mārce, et tuum, Quīnte.” Pater filiīs suīs pira dat. Filiī, quī iam nōn sōlum māla, sed etiam pira habent, laetī sunt. Servī autem neque māla neque pira habent. 55

Quīntus: “Etiam servīs dā māla et pira, pater!”

Iūlius Syrum et Lēandrum servōs ad sē vocat et iīs māla et pira dat. Dominus servīs māla et pira dat. 60

Aemilia cum Dēliā ē peristȳlō in ātrium intrat, laeta III ad Iūlium adit eumque salūtat. Aemilia virō suō ōsculum dat. Iūlius Aemiliae ōsculum dat.

Iūlius: “Quid agit Iūlia?”

Aemilia: “Rosās carpit in hortō.” 65

Iūlius: “Currite in hortum, puerī, et vocāte eam!”

Quīntus currit. Mārcus nōn currit, sed ambulat.

Iūlius imperat: “Age! Curre, Mārce!”

Etiam Mārcus currit. Puerī per peristȳlum in hortum currunt. Illīc autem puella nōn est. Puerī ex hortō per 70 peristȳlum in ātrium ambulant.

Mārcus: "Iūlia neque in hortō neque in peristylō est."

Aemilia: "Estne Syra in hortō?"

Quīntus: "Nōn est. Nūlla ancilla illīc est."

75 Aemilia: "Nōn sōlum Iūlia, sed etiam Syra abest! Dēlia, ī ad cubiculum Iūliae!"

it eunt
ī! īte! (imp)

Dēlia ad cubiculum Iūliae it, ōstium pulsat, aperit, in cubiculum intrat. Illīc nōn sōlum Iūlia, sed etiam Syra est. Oculī Iūliae plēnī sunt lacrimārum.

80 Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! Illīc pater tuus tē exspectat."

Iūlia oculōs et nāsum terget, rosam sūmit, ē cubiculō exit. Syra et Dēlia post eam exeunt. Iūlia in ātrium ad Iūlium currit eīque ūsculum dat.

85 Iūlia: "Ecce rosa. Nōnne pulchra est haec rosa?"

Iūlius: "Nūlla rosa tam pulchra est quam filia mea!"

Iūlius filiae suaē ūsculum dat. Iamne lacrimat Iūlia?

Immō laeta est et rīdet.

ex-it ↔ intrat
ex-it ex-eunt
eī-que

haec rosa = rosa quae hīc
(apud mē) est

iam-ne

Iūlia: "Num nāsus meus foedus est?"

90 Iūlius: "Foedus? Immō tam fōrmōsus est quam—hoc mālum! Ecce mālum tuum, Iūlia." Pater filiae mālum magnum et fōrmōsum dat. Iūlia mālum terget et ante oculōs tenet.

hoc mālum=mālum quod
hīc (apud mē) est
hic haec hoc:
hic saccus (m)
haec rosa (f)
hoc mālum (n)

Iūlia: "Ō, quam fōrmōsum est hoc mālum!" Puella

95 laeta mālō suō ūsculum dat!

Iūlius: "Hoc pirum etiam tuum est, Iūlia." Iūlius eī pirum dat. Iam puella et mālum et pirum habet.

eī : Iūliae

Aemilia: "Etiam ancillīs meīs māla et pira dā!"

iīs (= eīs) : ancillīs

cui? puerō
puellaedatīvus (*dat*) < datservō
servīs

-ō -īs

ancillae
ancillīs

-ae -īs

oppidō
oppidīs

-ō -īs

Iūlius ancillās ad sē vocat et iīs quoque māla et pira
dat. Ancillae laetae ex ātriō exeunt. —

100

Cui Iūlius mālum dat? Puerō mālum dat. Puer cui
Iūlius mālum dat est fīlius eius.

Cui Iūlius ūsculum dat? Puellae ūsculum dat. Puella
cui Iūlius ūsculum dat fīlia eius est.

GRAMMATICA LATINA

105

Datīvus[A] *Masculīnum*.

Iūlius servō (Syrō) mālum dat.

Iūlius servīs (Syrō et Lēandrō) māla dat.

‘Servō’ datīvus singulāris est. ‘Servīs’ est datīvus plūrālis. 110
Datīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

[B] *Fēminīnum*.

Iūlius ancillae (Syrae) mālum dat.

Iūlius ancillīs (Syrae et Dēliae) māla dat.

‘Ancillae’ est datīvus singulāris. ‘Ancillīs’ datīvus plūrālis 115
est. Datīvus: singulāris -ae, plūrālis -īs.

[C] *Neutrum*.

Fluvius oppidō aquam dat.

Fluviī oppidīs aquam dant.

‘Oppidō’ datīvus singulāris est. ‘Oppidīs’ est datīvus plūrā- 120
lis. Datīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

PENSVM A

Iūlius Mārc-, fili- su-, mālum dat. Iūlius Mārc- et Quīnt-,
fili- su-, māla dat. Iūlius etiam serv- su-, Syr- et Lēandr-,
māla dat.

C- Aemilia ūsculum dat? Aemilia vir- su- Iūli- ūsculum
dat. Iūlius Aemili- ūsculum dat. Iūlius Iūli-, fili- su-, mā-
lum dat, neque sōlum Iūliae, sed etiam Syr- et Deli-, ancill-
su-. Iūlia māl- su- ūsculum dat!

PENSVM B

Iūlius ad vīllam —. Ōstiārius ōstium — et post eum —.

Saccī nōn vacuī, sed — sunt. Iūlius: “Vidēte, puerī: — saccus plēnus — est. Ecce mālum tuum, Mārce.” Iūlius Mārcō mālum —. Iūlius filiī nōn — māla, sed etiam pira dat. Iam puerī — māla — pira habent, sed servī — māla — pira habent. Dominus servōs ad — vocat et — quoque māla et — dat.

Aemilia ad Iūlium — et eī — dat. Iūlia abest. Puerī nōn ambulant, sed — in hortum. — [: in hortō] Iūlia nōn est, ea in cubiculō suō est. Iūlia nōn rīdet, sed —: in — eius sunt —. Dēlia: “In ātriō pater tuus tē —, Iūlia.” Iūlia — [= ex] cubiculō —, ad Iūlium currit et — [: Iūliō] ōsculum dat. Iūlia rosam ante Iūlium —. Iūlia: “Nōnne — rosa — [= pulchra] est?”

PENSVM C

Quem puerī exspectant?

Venitne Iūlius Rōmā?

Quis ōstium aperit et claudit?

Quid inest in saccīs?

Cui Iūlius mālum prīmum dat?

Cui Aemilia ōsculum dat?

Estne Iūlia in hortō?

Quō it Dēlia?

Estne Iūlia sōla in cubiculō suō?

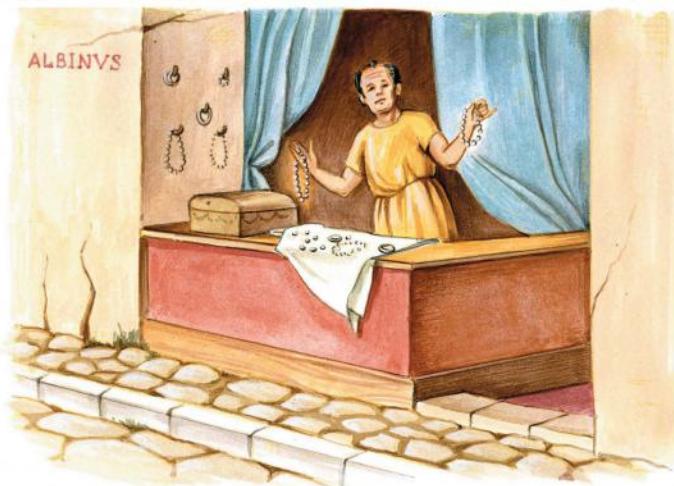
Rīdetne Iūlia?

Quō Iūlia currit?

Quid Iūlius dat filiae suaē?

Vocābula nova:

oculus	lacrima
speculum	ōstiārius
mālum	mālum
pirum	ōsculum
fōrmōsus	fōrmōsus
plēnus	plēnus
exspectat	exspectat
tenet	tenet
lacrimat	lacrimat
aperit	aperit
claudit	claudit
vertit	vertit
terget	terget
advenit	advenit
inest	inest
dat	dat
adit	adit
currit	currit
exit	exit
es	es
sē	sē
hic	hic
haec	haec
hoc	hoc
immō	immō
nōnne?	nōnne?
et... et	et... et
neque... neque	neque... neque
sōlum	sōlum
illic	illic
ē	ē
eī	eī
iīs	iīs
cui	cui
datīvus	datīvus

TABERNA ROMANA

 gemma margarīta
 haec taberna, *acc* hanc
 tabernam
 quī = is quī

 ānulus cum gemmā
 linea cum margarītis =
 linea margaritārum

haec via, *abl* hāc viā

emīt ↔ vēndit
 quae = eae quae

quī = iī quī

Ecce taberna Rōmāna, in quā gemmae et margarītae *I* multae sunt. Cuius est haec taberna? Albīnī est. Albīnus hanc tabernam habet. Quī tabernam habet tabernārius est. Albīnus est tabernārius Rōmānus quī gemmās et margarītās vēndit. Aliī tabernāriī librōs vēndunt, aliī *5* māla et pira, aliī rosās et līlia.

Gemmae et margarītae sunt ūrnāmenta. Ānulus cum gemmā ūrnāmentum pulchrum est. Etiam līnea cum margarītis ūrnāmentum est. Līnea sine margarītis nōn est ūrnāmentum! *10*

Multae fēminaē quae in hāc viā ambulant ante tabernam Albīnī cōsistunt, nam fēminaē ūrnāmentīs dēlectantur. Eae quae magnam pecūniām habent multa ūrnāmenta emunt. Quae nūllam aut parvam pecūniām habent ūrnāmenta aspiciunt tantum, nōn emunt. Etiam *15* virī multī ad hanc tabernam adeunt. Quī magnam pecū-

niam habent ornāmenta emunt et fēminīs dant; cēterī rūrsus abeunt. Fēminaē quārum virī magnam pecūniām habent multa ornāmenta ā virīs suīs accipiunt.

20 Aemilia, cuius vir pecūniōsus est, multa ornāmenta ab eō accipit. Aemilia ānulum in digitō et margaritās in collō multaque alia ornāmenta habet. Ānulus digitum Aemiliae ornat, margaritae collum eius ornant. Fēminaē gemmīs et margaritīs ānulīsque ornantur.

25 In viā prope tabernam Albīnī vir et fēmina ambulant. Quī vir et quae fēmina? Est Mēdus, quī cum Lȳdiā, amīcā suā, ambulat. Mēdus est servus Iūliī, sed dominus eius Rōmae nōn est. Mēdus sine dominō suō cum fēminā fōrmōsā in viīs Rōmae ambulat.

30 Lȳdia ornāmentum pulchrum in collō habet. Quod ornāmentum? Ornāmentum quod Lȳdia habet est līnea margaritārum. Collum Lȳdiae margaritīs pulchrīs ornātur; Lȳdia autem nūllum aliud ornāmentum habet, quia pecūniōsa nōn est, neque pecūniōsus est amīcus eius.

35 (Pecūniōsus est quī magnam pecūniām habet.)

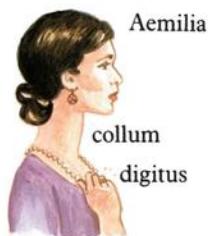
II Albīnus clāmat: “Ornāmenta! Ornāmenta fēminārum! Or-nā-men-ta! Emite ornāmenta!”

Lȳdia cōsistit oculōsque ad tabernam Albīnī vertit: Lȳdia tabernam aspicit. Mēdus nōn cōsistit neque tabernam aspicit.

40 Lȳdia: “Cōsiste, Mēde! Aspice illam tabernam! O, quam pulchra sunt illa ornāmenta!” Lȳdia tabernam Albīnī digitō mōnstrat. Mēdus sē vertit, tabernam vi-

ab-it ↔ ad-it
ab-it ab-eunt

pecūniōsus -a -um: p. est
= magnam pecūniām
habet

quis? quis/quī vir?
quid? quod ornāmentum?

alius -a -ud (n)

quī = is quī

illa taberna = taberna
quae illic est

Albīnus Lȳdīae (*dat*)
margarītās ostendit

hoc, *abl* hōc
vigintī = xx (20)

sing hic haec hoc
plūr hī haec haec

aspice! aspicite!
aspicit aspiciunt
hī, *acc* hōs

hī haec haec, *abl* hīs

quī, *abl* quō

ānulus gemmātus = ānu-
lus cum gemmā

hic haec hoc, *gen* huius
sēstertiūs = nummus

hic ānulus, *acc* hunc
ā.um, *abl* hōc ā.ō
tantus -a -um = tam
magnum
octōgintā = LXXX (80)

hic ānulus = ānulus qui
hīc est
ille ānulus = ānulus qui
illīc est

det, cum Lȳdiā ad tabernam adit. Mēdus et Lȳdia ante tabernam cōsistunt. Albīnus eōs salūtat et margarītās 45 in līneā ante oculōs Lȳdīae tenet: Albīnus Lȳdīae margarītās ostendit.

Albīnus: “In hōc ḥrnāmentō vīgintī margarītae mag-
nae sunt. Nōnne pulchrae sunt hae margarītae?”

Mēdus: “Amīca mea multās margarītās habet.” 50

Lȳdia: “In hāc tabernā multa alia ḥrnāmenta sunt.”

Albīnus iīs trēs ānulōs sine gemmīs ostendit: “Aspi-
cite hōs ānulōs! Nōnne hī ānulī pulchrī sunt?”

Mēdus et Lȳdia ānulōs aspiciunt.

Lȳdia: “In hīs ānulīs gemmae nūllae sunt!” 55

Mēdus Albīnum interrogat: “Quot nummīs cōstat
ānulus in quō gemma est?”

Albīnus Mēdō ānulum gemmātum ostendit.

Albīnus: “Hic ānulus centum nummīs cōstat.”

Mēdus: “Quid?” 60

Albīnus: “Pretium huius ānulī est centum sēstertiī.”

Mēdus: “Centum sēstertiī? Id magnum pretium est!”

Albīnus: “Immō parvum pretium est! Aspice hunc
ānulum: in hōc ānulō magna gemma est. Tanta gemma
sōla octōgintā sēstertiīs cōstat.” 65

Mēdus: “Num ānulus sine gemmā vīgintī tantum sēs-
tertiīs cōstat?” Albīnus nōn respondet.

Mēdus, quī alium ānulum gemmātum post Albīnum
videt: “Hic ānulus pulcher nōn est. Quot sēstertiīs cō-
stat ille ānulus?” 70

Albīnus: "Quī ānulus?"

Mēdus: "Ille post tē. Quantum est pretium illīus ānulī?" Mēdus ānulum post Albīnum digitō mōnstrat.

Albīnus: "Ille quoque ānulus centum sēstertiīs cōnstat. Pretium illīus ānulī tantum est quantum huius; sed amīca tua hunc ānulum amat, nōn illum."

Lȳdia ānulum gemmātum ante oculōs tenet.

Lȳdia: "Ō, quam pulchrum hoc ḫrnāmentum est!

Illud ḫrnāmentum nōn tam pulchrum est quam hoc, neque illa gemma tanta est quanta haec."

Mēdus: "Tanta gemma ad tam parvum ānulum nōn convenit."

III Lȳdia, quae haec verba nōn audit, Mēdō digitōs suōs ostendit, in quibus nūllī ānulī sunt.

85 Lȳdia: "Aspice, Mēde! In digitīs meīs nūllī sunt ānulī. Aliae fēminaē digitōs ānulōrum plēnōs habent — meī digitī vacuī sunt!"

Mēdus: "Sacculus quoque meus vacuus est!"

90 Lȳdia ānulum in mēnsā pōnit. In oculīs eius lacrimae sunt. Mēdus, quī lacrimās videt, sacculum suum in mēnsā pōnit — neque vacuus est sacculus, sed plēnus nummōrum! Quanta pecūnia est in sacculō Mēdī? In eō nōnāgintā sēstertiī īnsunt.

Mēdus: "Ecce sēstertiī nōnāgintā."

95 Albīnus: "Sed nōnāgintā nōn satis est. Pretium ānulī est sēstertiī centum!"

Lȳdia: "Dā huic tabernāriō centum sēstertiōs!"

quantus -a -um = quam
magnus
ille, gen illīus, acc illum

tantus...quantus = tam
magnus...quam

ille -a -ud:
ille ānulus (*m*)
illa gemma (*f*)
illud ḫrnāmentum (*n*)

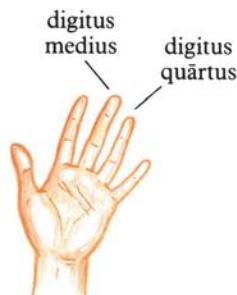
qui, abl plūr quiibus

nōnāgintā = xc (90)

sēstertiī nōnāgintā:
HS XC

hic haec hoc, dat huic

quī = iī quī

sing ille illa illud
plūr illī illae illaaccipe! accipite!
accipit accipiunt

quārtus -a -um = iv (4.)

Mēdus: "Id nimis magnum pretium est! Aliī tabernāriī ānulum gemmātum octōgintā sēstertiīs vēndunt."

Albīnus: "Quī sunt illī tabernāriī?"

100

Mēdus: "Quī in aliīs viīs tabernās habent."

Albīnus: "Quae sunt illae viae in quibus illae tabernae sunt? Et quae sunt illa ḍrnāmenta quae in illīs tabernīs parvō pretiō emuntur? Nōn sunt ḍrnāmenta! Sed aspicite haec ḍrnāmenta: hōs ānulōs, hās gemmās, hās margarītās! Haec ḍrnāmenta proba sunt! Neque pretium hōrum ḍrnāmentōrum nimis magnum est!"

Mēdus: "Accipe nummōs nōnāgintā — aut nūllōs!"

Albīnus: "Num hīc nōnāgintā sēstertiī sunt?"

Mēdus: "Numerā eōs!"

110

Albīnus numerat sēstertiōs, quōrum numerus est nōnāgintā.

Albīnus: "Sunt nōnāgintā."

Mēdus: "Satisne est?"

Albīnus nōn respondet, sed nummōs sūmit Mēdōque ānulum dat. Albīnus pecūniām accipit et Mēdō ānulum vēndit sēstertiīs nōnāgintā.

Mēdus sē ad Lȳdiam vertit: "Accipe hunc ānulum ab amīcō tuō..." Mēdus ānulum in digitō Lȳiae pōnit. In quō digitō? In digitō mediō.

115

Mēdus: "Hic ānulus ad digitum tuum nōn convenit. Ānulus nimis parvus est aut digitus nimis magnus!"

Lȳdia: "Ō Mēde! Digitus medius nimis magnus est. Pōne ānulum in digitō quārtō!"

120

125 Mēdus ānulum in digitō Lȳdiae quārtō pōnit. Ānulus satis magnus est et ad digitum convenit, nam digitus quārtus nōn tantus est quantus digitus medius. Lȳdia laeta digitum suum aspicit et amīcō suō ūsculum dat.

Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt. Lȳdia, quae Rōmae habitat, Mēdō viam mōnstrat.

Albīnus rūrsus clāmat: “Ōrnāmenta! Ōr-nā-men-ta!” et aliōs virōs pecūniōsōs, quōrum amīcae nūlla aut pauca ūrnāmenta habent, exspectat.

GRAMMATICA LATINA

135 *Prōnōmina* ‘*quis*’, ‘*quī*’, ‘*is*’, ‘*ille*’
[A] *Masculīnum*.

Quis saccum portat? *Servus* saccum portat. *Qui* servus? *Servus* *qui* saccum portat est *Syrus*. *Is/ille* servus saccum portat.

140 Iūlius servum vocat. *Quem* servum? *Servus* *quem* Iūlius vocat est *Syrus*. Iūlius *eum/illum* servum vocat.

Iūlius dominus servī est. *Cuius* servī? *Syrus* est servus *cuius* dominus Iūlius est. Iūlius dominus *eius/illīus* servī est.

Iūlius servō mālum dat. *Cui* servō? *Servus* *cui* Iūlius mālum dat est *Syrus*. Iūlius *eī/illī* servō mālum dat.

Saccus ā servō portātur. Ā *quō* servō? *Servus* ā *quō* saccus portātur est *Syrus*. Saccus ab *eō/illō* servō portātur.

Servī saccōs portant. *Qui* servī? *Servī* *qui* saccōs portant sunt *Syrus* et *Lēander*. *Iī/illī* servī saccōs portant.

150 Iūlius servōs vocat. *Quōs* servōs? *Servī* *quōs* Iūlius vocat sunt *Syrus* et *Lēander*. Iūlius *eōs/illōs* servōs vocat.

Iūlius dominus servōrum est. *Quōrum* servōrum? *Servī* *quōrum* dominus est Iūlius sunt *Syrus* et *Lēander*. Iūlius dominus *eōrum/illōrum* servōrum est.

ūnum prōnōmen (*prōn*)
duo prōnōmina

Singulāris:
nōminātīvus
quis/quī is ille
quī...?
is servus = ille servus

accūsātīvus
quem eum illum

genetīvus
cuius eius illīus

datīvus
cui eī illī

ablātīvus
quō eō illō

Plūrālis:
nōminātīvus
quī ii illī
accūsātīvus
quōs eōs illōs
genetīvus
quōrum eōrum illōrum

datīvus
quibus iīs illīs

ablātīvus
quibus iīs illīs

Singulāris:
nōminātīvus
quae ea illa

accūsātīvus
quam eam illam

genetīvus
cuius eius illīus

datīvus
cui ei illī

ablātīvus
quā eā illā

Plūrālis:
nōminātīvus
quae eae illae

accūsātīvus
quās eās illās

genetīvus
quārum eārum illārum

datīvus
quibus iīs illīs

ablātīvus
quibus iīs illīs

Singulāris:
nōminātīvus
quid/quod id illud
quod...?

accūsātīvus
quid/quod id illud
quod...?

Iūlius servīs māla dat. *Quibus* servīs? Servī *quibus* Iūlius 155
māla dat sunt Syrus et Lēander. I. *iīs/illīs* servīs māla dat.

Saccī ā servīs portantur. Ā *quibus* servīs? Servī ā *quibus*
saccī portantur sunt Syrus et Lēander. Ab *iīs/illīs* servīs saccī
portantur.

[B] Fēminīnum.

160

Ancilla abest. *Quae* ancilla? Ancilla *quae* abest est Syra.
Ea/illa ancilla abest.

Iūlius ancillam vocat. *Quam* ancillam? Ancilla *quam* Iūlius
vocat est Syra. Iūlius *eam/illam* ancillam vocat.

Iūlius dominus ancillae est. *Cuius* ancillae? Syra est ancilla 165
cuius dominus Iūlius est. I. dominus *eius/illīus* ancillae est.

Iūlius ancillae mālum dat. *Cui* ancillae? Ancilla *cui* Iūlius
mālum dat est Syra. Iūlius *eī/illī* ancillae mālum dat.

Iūlius ab ancillā salūtātur. Ā *quā* ancillā? Ancilla ā *quā*
Iūlius salūtātur est Syra. Iūlius ab *eā/illā* ancillā salūtātur. 170

Ancillae absunt. *Quae* ancillae? Ancillae *quae* absunt sunt
Syra et Dēlia. *Eae/illae* ancillae absunt.

Iūlius ancillās vocat. *Quās* ancillās? Ancillae *quās* Iūlius
vocat sunt Syra et Dēlia. Iūlius *eās/illās* ancillās vocat.

Iūlius dominus ancillārum est. *Quārum* ancillārum? Ancil- 175
lae *quārum* dominus est Iūlius sunt Syra et Dēlia. Iūlius do-
minus *eārum/illārum* ancillārum est.

Iūlius ancillīs māla dat. *Quibus* ancillīs? Ancillae *quibus*
Iūlius māla dat sunt Syra et Dēlia. I. *iīs/illīs* ancillīs māla dat.

Iūlius ab ancillīs salūtātur. Ā *quibus* ancillīs? Ancillae ā 180
quibus Iūlius salūtātur sunt Syra et Dēlia. Ab *iīs/illīs* ancillīs
Iūlius salūtātur.

[C] Neutrūm.

Quid est ānulus? Ānulus est ūrnāmentum. *Quod* ūrnāmen-
tum? Ānulus est ūrnāmentum *quod* digitum ūnat. *Id/illud* 185
ūrnāmentum pulchrum est.

Quid Lȳdia in collō habet? Ūrnāmentum habet. *Quod* ūrnā-
mentum? Ūrnāmentum *quod* Lȳdia in collō habet est linea
margarītarum. Lȳdia *id/illud* ūrnāmentum amat.

- 190 Pretium ūrnāmentī est HS (= sēstertiī) c. *Cuius ūrnāmentī?* Ūrnāmentum *cuius* pretium est HS c est ānulus. Pretium *eius/illīus* ūrnāmentī est HS.
- Fluvius oppidō aquam dat. *Cui* oppidō? Oppidum *cui* fluvius aquam dat est Capua. Fluvius *eī/illī* oppidō aquam dat.
- 195 Cornēlius in parvō oppidō habitat. In *quō* oppidō? Oppidum in *quō* Cornēlius habitat est Tūsculum. In *eō/illō* oppidō habitat Cornēlius.
- Quae* oppida prope Rōmam sunt? Ōstia et Tūsculum sunt oppida *quae* prope Rōmam sunt. *Ea/illa* oppida prope Rōmam sunt.
- 200 Albīnus ūrnāmenta vēndit. *Quae* ūrnāmenta? Ūrnāmenta *quae* A. vēndit sunt ānuli. *Ea/illa* ūrnāmenta vēndit A.
- Pretium ūrnāmentōrum est HS c. *Quōrum* ūrnāmentōrum? Ūrnāmenta *quōrum* pretium est HS c ānulī sunt. Pretium *eōrum/illōrum* ūrnāmentōrum est HS c.
- 205 Fluvii oppidīs aquam dant. *Quibus* oppidīs? Oppida *quibus* fluvii aquam dant sunt Capua et Brundisium. Fluvii *iīs/illīs* oppidīs aquam dant.
- Fēminaē ūrnāmentīs dēlectantur. *Quibus* ūrnāmentīs? Ūrnāmenta *quibus* fēminaē dēlectantur sunt margarītae et gemmae. *Iīs/illīs* ūrnāmentīs dēlectantur fēminaē.

Prōnōmen 'hic'

	<i>Masculīnum</i>	<i>Fēminīnum</i>	<i>Neutrūm</i>			
	<i>Sing. Nōm.</i> hic mūrus	haec via	hoc verbum			
215	<i>Acc.</i> hunc mūrum	hanc viam	hoc verbum	sing.		
	<i>Gen.</i> huius mūrī	huius viae	huius verbī	m.	f.	n.
	<i>Dat.</i> huic mūrō	huic viae	huic verbō	hic	haec	hoc
	<i>Abl.</i> hōc mūrō	hāc viā	hōc verbō	hunc	hanc	hoc
	<i>Plūr. Nōm.</i> hī mūrī	hae viae	haec verba			
220	<i>Acc.</i> hōs mūrōs	hās viās	haec verba	plūr.		
	<i>Gen.</i> hōrum mūrōrum	hārum viārum	hōrum verbōrum	m.	f.	n.
	<i>Dat.</i> hīs mūrīs	hīs viīs	hīs verbīs	hīs	hae	haec
	<i>Abl.</i> hīs mūrīs	hīs viīs	hīs verbīs	hōrum	hārum	hōrum

Vocabula nova:

taberna	
gemma	
margarita	
tabernarius	
ornamentum	
anulus	
linea	
digitus	
collum	
preium	
sestertius	
pecuniōsus	
gemmatus	
medius	
quārtus	
vīgintī	
octōgintā	
nōnāgintā	
vēndit	
cōsistit	
emit	
aspicit	
abit	
accipit	
ōrnat	
clāmat	
mōnstrat	
ostendit	
cōstat	
convenit	
alius	
ille	
tantus	
quantus	
satis	
nimis	
aut	
prōnōmen	

PENSVM A

Qu— est Albīnus? Est tabernārius qu— ūrnāmenta vēndit. Qu— ūrnāmenta? Ūrnāmenta qu— Albīnus vēndit sunt gemmae et margarītae. Qu— emit Mēdus? Ūrnāmentum emit. Qu— ūrnāmentum? Ūrnāmentum qu— Mēdus emit est ānulus c— pretiū est HS c. Digitus in qu— ānulus pōnitur est digitus quārtus.

H— servus Mēdus, ill— Dāvus est. Lȳdia h— servum amat, nōn ill—. Lȳdia amīca h— servī est, nōn ill—. Lȳdia h— servō ōsculum dat, nōn ill—. Lȳdia ab h— servō amātur, nōn ab ill—.

H— oppidum est Tūsculum, ill— est Brundisium. Cornēlius in h— oppidō habitat, nōn in ill—. Viae h— oppidī parvae sunt.

PENSVM B

Gemmae et margarītae — pulchra sunt. Aemilia multa ūrnāmenta ā Iūliō —. Aemilia — in collō et ānulum in — habet. Multae fēminaē ante tabernam Albīnī — et ūrnāmenta eius aspiciunt. Virī ūrnāmenta — et fēminīs dant. — gemmatus centum sēstertiīs —. — ānulī est centum sēstertiī, sed Mēdus — (xc) tantum habet. Albīnus: “Nōnāgintā nōn — est!” Mēdus: “Accipe nōnāgintā sēstertiōs — nūllōs!” Ānulus ad digitum medium nōn —: digitus medius — magnus est. Sed ānulus convenit ad digitum — (iv), quī nōn — est quantus digitus —. Lȳdia laeta digitum suum — et cum Mēdō ā tabernā —. Lȳdia Mēdō viam —.

PENSVM C

Quid Albīnus vēndit?

Ā quo Aemilia ūrnāmenta accipit?

Ambulatne Mēdus cum dominō suō?

Ubi Mēdus et Lȳdia cōsistunt?

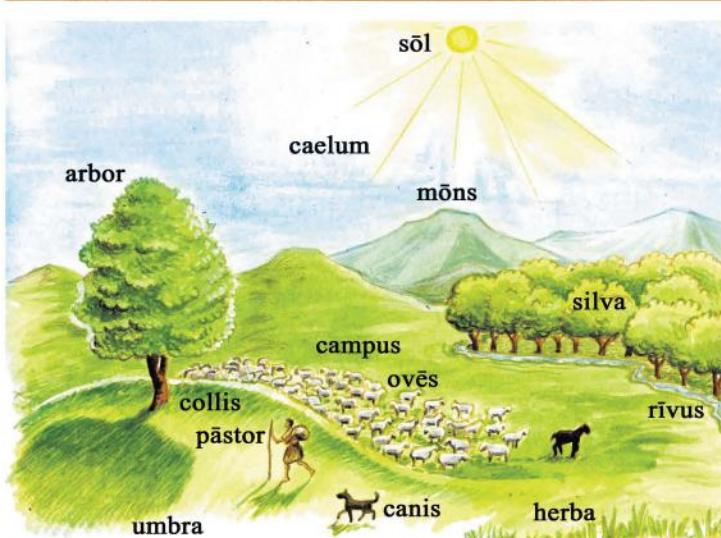
Cūr Mēdus margarītās nōn emit?

Cūr Lȳdia nūllum ānulum habet?

Estne vacuus sacculus Mēdī?

Quot sēstertiīs cōstat ānulus gemmatus?

Ad quem digitum ānulus convenit?

PASTOR ET OVES

I Hic vir, quī in campō ambulat, pāstor Iūlii est. Pāstor nōn sōlus est in campō, nam canis niger cum eō est et centum ovēs: ūna ovis nigra et ūndēcentum ovēs albae. Pāstor ūnam ovem nigram et multās ovēs albās habet. Is 5 est dominus ovis nigrae et ovium albārum. Pāstor ovī nigrae et ovibus albīs aquam et cibum dat. Cum ūnā ove nigrā et ūndēcentum ovibus albīs pāstor in campō est.

Cibus ovium est herba, quae in campō est. In rīvō est aqua. Ovēs in campō herbam edunt, et aquam bibunt ē 10 rīvō, quī inter campum et silvam est. Canis herbam nōn ēst, neque pāstor herbam ēst. Cibus pāstōris est pānis, quī inest in saccō. Iūlius pāstōri suō pānem dat. Pāstor canī suō cibum dat: canis ā pāstōre cibum accipit. Itaque canis pāstōrem amat.

ūn-dē-centum = 100 (99)

albus -a -um ↔ niger
-gra -grum

<i>nōm</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>acc</i>	<i>ovis</i>	<i>ovēs</i>
<i>gen</i>	<i>ovem</i>	<i>ovēs</i>
<i>dat</i>	<i>ovi</i>	<i>ovium</i>
<i>abl</i>	<i>ove</i>	<i>ovibus</i>

rīvus = parvus fluvius

est edunt
vir pānem ēst
virī pānem edunt

<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	pāstōr
<i>acc</i>	pāstōrem
<i>gen</i>	pāstōris
<i>dat</i>	pāstōri
<i>abl</i>	pāstōre
pāstōrēs	pāstōrum
pāstōribus	pāstōribus

ūnus mōns (< monts)
duo montēs

vallis ↔ mōns
ūna arbor
duae arborēs

lupus

suprā prp+acc

nūbēs

ūna nūbēs
duae nūbēs

sub prp+abl ↔ suprā
umbra ↔ sōl

umbram petit = ad um-
bram adit

pāstor in umbrā iacet

ovēs albās relinquit = ab
ovibus albīs abit

In Italiā sunt multī pāstōrēs. Quī viā Appiā Rōmā 15 Brundisium it multōs pāstōrēs videt in campīs. Nume-
rus pāstōrum magnus est. Dominī pāstōribus suīs ci-
bum dant. Canēs ā pāstōribus cibum accipiunt.

Post campum montēs sunt. Inter montēs sunt vallēs.
In campō est collis. (Collis est mōns parvus.) In colle 20 arbor est. In silvā multae arborēs sunt. Ovēs nōn in silvā neque in monte, sed in campō sunt. In silvā est lupus. Pāstor et ovēs lupum timent, nam lupus ovēs ēst. In silvīs et in montibus lupī sunt, in vallibus nūllī sunt lupī.

Sōl in caelō est suprā campum. In caelō nūlla nūbēs 25 vidētur. Caelum est suprā terram. Montēs et vallēs, campī silvaeque sunt in terrā. In caelō sōl et nūbēs sunt, sed suprā hunc campum caelum sine nūbibus est. Ita-
que sōl lūcet in campō.

Pāstor in sōle ambulat. Sub arbore autem umbra est. 30 Pāstor, quī nūllam nūbem videt in caelō, cum cane et ovibus ad arborem adit. Pāstor umbram petit. Etiam ovēs umbram petunt: post pāstōrem ad arborem ad-
eunt. Pāstor ovēs suās ad arborem dūcit.

Ecce pāstor in umbrā arboris iacet cum cane et ovi- 35 bus. Arbor pāstōri et canī et ovibus umbram dat; sed ovis nigra cum paucīs aliīs in sōle iacet. Pāstor, quī fessus est, oculōs claudit et dormit. Canis nōn dormit.

Dum pāstor in herbā dormit, ovis nigra ab ovibus albīs II abit et ad rīvum currit. Ovis nigra ovēs albās relinquit et 40 rīvum petit; aquam bibit ē rīvō, et in silvam intrat!

Canis lātrat: “Baubau!” Pāstor oculōs aperit, ovēs aspicit, ovem nigram nōn videt. Pāstor ovēs numerat: “Ūna, duae, trēs, quattuor, quīnque..... ūndēcentum.”

45 Numerus ovium est ūndēcentum, nōn centum. Nūllae ovēs albāe absunt, sed abest ovis nigra. Pāstor et canis ovēs albās relinquunt et silvam petunt. Pāstor saccum cum pāne in colle relinquit.

Dum cēterae ovēs ā pāstōre numerantur, ovis nigra in 50 magnā silvā, ubi via nūlla est, errat. Ovis, quae iam procul ā pāstōre cēterīsque ovibus abest, neque caelum neque sōlem suprā sē videt. Sub arboribus sōl nōn lūcet. Ovis nigra in umbrā est.

In terrā inter arborēs sunt vestīgia lupī. Ubi est lupus 55 ipse? Nōn procul abest. Ovis vestīgia lupī in terrā videt, neque lupum ipsum videt. Itaque ovis lupum nōn timet. Parva ovis sine timōre inter arborēs errat.

Lupus autem prope ovem est. Pāstor et canis procul ab eā sunt. Lupus, quī cibum nōn habet, per silvam 60 errat. Lupus in silvā cibum quaerit, dum pāstor et canis ovem nigram quaerunt.

Pāstor: “Ubi est ovis nigra? Age! quaere ovem, canis, et reperiā eam!” Canis ovem quaerit et vestīgia eius in terrā reperit, neque ovem ipsam reperit. Canis lātrat.

65 Pāstor: “Ecce vestīgia ovis. Ubi est ovis ipsa? Dūc mē ad eam, canis!” Canis dominum suum per silvam dūcit ad ovem, sed ovis procul abest.

Lupus ululat: “Uhū!” Et ovis et canis lupum audiunt.

vestīgium

lupus ipse, acc lupum ipsum

timor -ōris (gen) m
< timet

ovis ipsa, acc ovem ipsam

dūcit dūcunt
dūc! dūcite! (imp)

dēns

ūnus dēns (< dents)
duo dentēs

ac-currit < ad-currit

prope ↔ procul

clāmor -ōris (*gen*) *m*
< clāmatpāstor ovem in umerōs
im-pōnit (< in-pōnit)dēclinātiō -ōnis *f* (*dēcl*)
< dēclinatmodus -ī *m*: modō *abl*

-a	-ae
-am	-ās
-ae	-ārum
-ae	-īs
-ā	-īs

Canis currit. Ovis cōsistit et exspectat dum lupus ve-
nit. Ovis bālat: “Bābā!”

70

Ecce lupus quī ante ovem est! Iam ovis lupum ipsum
ante sē videt. Oculī lupī in umbrā lūcent ut gemmae et
dentēs ut margarītae. Parva ovis oculōs claudit et dentēs
lupī exspectat. Lupus collum ovis petit dentibus...

Sed ecce canis accurrit! Lupus sē ab ove vertit ad
canem, quī ante lupum cōsistit et dentēs ostendit. Lu-
pus ululat. Canis lātrat. Ovis bālat.

Pāstor, quī iam prope est, clāmat: “Pete lupum!” Ca-
nis clāmōrem pāstōris audit, et sine timōre lupum petit.
Lupus autem ovem relinquit et montēs petit.

80

Pāstor quoque accurrit et ovem suam, quae in terrā¹
iacet, aspicit. In collō eius sunt vestīgia dentium lupī!
Ovis oculōs aperit et ad pāstōrem suum bālat.

Pāstor laetus ovem in umerōs impōnit eamque portat
ad cēterās ovēs, quae sine pāstōre in campō errant.

85

Procul in monte lupus ululat.

GRAMMATICA LATINA

Dēclinātiō vocābulōrum

[I] Dēclinātiō prīma.

Vocābulum ‘īnsula’ dēclinātur hōc modō:

Singulāris Plūrālis

<i>Nōminātiō</i>	īnsul <i>a</i>	īnsul <i>ae</i>
<i>Accūsātiō</i>	īnsul <i>am</i>	īnsul <i>ās</i>
<i>Genetīvus</i>	īnsul <i>ae</i>	īnsul <i>ārum</i>
<i>Datīvus</i>	īnsul <i>ae</i>	īnsul <i>is</i>
<i>Ablātiō</i>	īnsul <i>ā</i>	īnsul <i>īs</i>

90

95

Hoc modō dēclīnantur multa vocābula fēminīna. Exempla: fēmina, puella, filia, domina, ancilla, familia, littera, pecūnia, mēnsa, vīlla, aqua, via, silva, terra, cēt.

100 [II] Dēclīnātiō secunda.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Nōm.</i> [A]	serv us	serv i	[B] verb um	verb a
<i>Acc.</i>	serv um	serv ōs	verb um	verb a
<i>Gen.</i>	serv i	serv ōrum	verb i	verb ōrum
105 <i>Dat.</i>	serv ō	serv is	verb ō	verb īs
<i>Abl.</i>	serv ō	serv īs	verb ō	verb īs

[A] Ut ‘servus’ dēclīnantur vocābula masculīna: filius, dominus, fluvius, numerus, nummus, hortus, nāsus, mūrus, equus, saccus, umerus, amīcus, oculus, campus, rīvus, lūpus, cēt.; puer, vir, liber (nōm. sing. sine *-us*).

[B] Ut ‘verbum’ dēclīnantur vocābula neutra: oppidum, exemplum, baculum, ōstium, cubiculum, speculum, mālum, ūrnāmentum, collum, pretium, caelum, vestīgium, cēt.

[III] Dēclīnātiō tertia.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Nōm.</i> [A]	pāstor	pāstōr ēs	[B] ov is	ov ēs
<i>Acc.</i>	pāstōr em	pāstōr ēs	ov em	ov ēs
<i>Gen.</i>	pāstōr is	pāstōr um	ov is	ov ium
<i>Dat.</i>	pāstōr i	pāstōr ibus	ov i	ov ibus
120 <i>Abl.</i>	pāstōr e	pāstōr ibus	ov e	ov ibus

[A] Ut ‘pāstor’ dēclīnantur haec vocābula: sōl sōlis, timor -ōris, clāmor -ōris (masc.); arbor -oris (fēm.); cēt.

[B] Ut ‘ovis’ dēclīnantur haec vocābula: pānis, collis, vallis, canis (gen. plūr. canum); nūbēs -is (nōm. sing. -ēs); mōns montis, dēns dentis (nōm. sing. -s < -ts); et alia multa. Fēminīna sunt: ovis, vallis, nūbēs; masculīna: pānis, collis, mōns, dēns.

hōc modō : ut ‘īnsula’

-us/-um	-ī/-a
-um	-ōs/-a
-i	-ōrum
-ō	-īs
-ō	-īs

-/-is	-ēs
-em	-ēs
-is	-um/-ium
-i	-ibus
-e	-ibus

PENSVM A

In Italiā sunt multī pāstōr-. Numerus pāstōr- magnus est. Pāstor Iūliī ūnum can- et multās ov- habet. Pāstor est domi-

Vocabula nova:

campus
 pāstor
 canis
 ovis
 cibus
 herba
 rīvus
 pānis
 mōns
 vallis
 collis
 arbor
 silva
 lupus
 sōl
 caelum
 terra
 nūbēs
 umbra
 vestīgium
 timor
 dēns
 clāmor
 modus
 niger
 albus
 ūndēcentum
 ēst edunt
 bibit
 lūcet
 petit
 dūcīt
 iacet
 relinquit
 lātrat
 errat
 quaerit
 reperit
 ululat
 bālat
 accurrit
 impōnit
 ipse
 procul
 suprā
 sub
 dum
 ut
 dēclīnātiō
 dēclinat

nus can– et ov–. Can– et ov– pāstōr– amant. Cibus ov– est herba, cibus pāstōr– est pān–. Pāstor pān– ēst.

In coll– ūna arbor est. Pāstor cum can– et ov– ad arbor– it. Iam pāstor in umbrā arbor– iacet. Arbor pāstōr– et can– et ov– umbram dat, sed ov– nigra in sōl– iacet. Nūllae nūb– ante sōl– sunt. In silvā multae arbor– sunt, sub arbor– umbra est. Ov– nigra ā pāstōr– cēterīsque ov– discēdit. Canis ov– videt.

PENSVM B

Pāstor et centum — in — sunt. Pāstor ovibus aquam et — dat. Cibus ovium est —, cibus pāstōris est —. Pāstor pānem —. Ovēs herbam — et aquam — ē —.

Sōl —, nūlla — in caelō — hunc campum vidētur. In colle ūna — est, in — multae arborēs sunt. — arboribus umbra est. Pāstor ovēs suās ad arborem —. — pāstor in — arboris iacet, ovis nigra cēterās ovēs — et silvam —. In terrā sunt — lupī; lupus — nōn procul abest. Lupus in silvā cibum —, dum pāstor et — ovem querunt.

PENSVM C

Num pāstor sōlus in campō est?
 Quot ovēs habet pāstor?
 Ā quō canis cibum accipit?
 Suntne montēs prope pāstōrem?
 Ubi sunt vallēs?
 Quid est collis?
 Quō it pāstor?
 Cūr pāstor umbram petit?
 Quō it ovis nigra?
 Quid ovis in terrā videt?
 Cūr lupus ovem nigram nōn ēst?

BESTIAE ET HOMINES

1 Equus et asinus, leō et lupus, canis et ovis bēstiae sunt. Leō et lupus sunt bēstiae ferae, quae aliās bēstiās capiunt et edunt. In Āfricā sunt multī leōnēs. Pāstōrēs Āfricāe leōnēs timent, nam leōnēs nōn sōlum ovēs pāstōrum 5 edunt, sed etiam pāstōrēs ipsōs! Nōn bēstia, sed homō est pāstor; leōnēs autem nōn sōlum aliās bēstiās, sed etiam hominēs edunt. Ferae et hominēs amīcī nōn sunt. Canis amīcus hominis est, ea bēstia fera nōn est.

Aliae bēstiae sunt avēs, aliae piscēs. Aquila est magna 10 avis fera, quae parvās avēs capit et ēst. Avēs in āere volant. Piscēs in aquā natant. Hominēs in terrā ambulant. Avis duās ālās habet. Homō duōs pedēs habet. Piscis neque ālās neque pedēs habet. Avis quae volat ālās movet. Homō quī ambulat pedēs movet. Piscis quī 15 natat caudam movet. Cum avis volat, ālāe moventur. Cum homō ambulat, pedēs moventur. Cum piscis na-

avēs in āere volant

hominēs in terrā ambulant

piscēs in aquā natant

asinus

leō -ōnis *m*, *pl* leōnēs
-ōnum
ferus -a -um

leō

cauda

homō -inis *m*, *pl* hominēs
-īnum
fera = bēstia fera

aquila

āēr āeris *m*

pēs pedis *m*, *pl* pedēs -um

pēs

āla

cauda

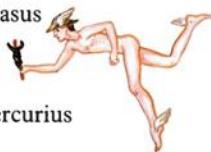

qui ambulat vestīgia in terrā facit

pot-est pos-sunt

quod = quia

petasus

Mercurius

mercātor -ōris *m*
imperīum = id quod
imperātur
...enīm = nam...: is
enīm = nam is
nūntiūs = is quī verba
portat (inter hominēs)

Neptūnus

mare -is *n*, *pl* maria -ium
Rōmānī = hominēs Rō-
mānī
Graecī = hominēs Graeci

flūmen = fluvius

flūmen -inis *n*, *pl* -ina
-inum

tat, cauda movētur. Quī ambulat vestīgia in terrā facit.
Quī volat aut natat vestīgia nōn facit.

In hortō et in silvā multae avēs sunt. Canis avēs, quae inter arborēs volant, aspiciunt. Canis ipse nōn volat, nam canis ālās nōn habet. Canis volāre nōn potest. Neque pāstor volāre potest. Pāstor duōs pedēs habet, itaque pāstor ambulāre potest. Hominēs ambulāre possunt, quod pedēs habent, neque volāre possunt, quod ālās nōn habent. 25

Mercurius autem ut avis volāre potest, nam in pedibus et in petasō eius ālāe sunt. Mercurius nōn homō, sed deus est. Mercurius est deus mercātōrum. (Mercātor est homō quī emit et vēndit.) Mercurius imperia deōrum ad hominēs portat, is enim nūntiūs deōrum est. 30

Piscēs neque volāre neque ambulāre possunt. Piscēs in aquā natāre possunt. Etiamne hominēs natāre possunt? Aliī hominēs natāre possunt, aliī nōn possunt. Mārcus et Quīntus natāre possunt, Iūlia nōn potest.

Neptūnus natāre potest; is enim deus maris est. (Ōceanus est magnum mare.) Mercurius et Neptūnus deī Rōmānī sunt. Rōmānī et Graecī deōs multōs habent. Hominēs deōs neque vidēre neque audīre possunt. Deī ab hominibus neque vidēri neque audīri possunt. II

Padus magnum flūmen est. In eō flūmine multī sunt 40 piscēs. Piscēs in aquā flūminis natant. In flūminibus et in maribus magnus numerus piscium est. Flūmina et maria plēna sunt piscium. Hominēs multōs piscēs capi-

unt. Nēmō piscēs flūminum et marium numerāre potest. Piscēs numerārī nōn possunt.

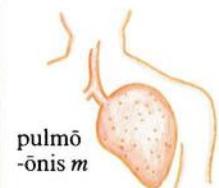
Piscēs in aquā vīvunt, neque in terrā vīvere possunt, nam piscēs in āere spīrāre nōn possunt. Homō sub aquā spīrāre nōn potest. Homō vīvit, dum spīrat. Quī spīrat vīvus est, quī nōn spīrat est mortuus. Homō mortuus neque vidēre neque audīre, neque ambulāre neque currere potest. Homō mortuus sē movēre nōn potest. Cum homō spīrat, anima in pulmōnēs intrat et rūrsus ex pulmōnibus exit. Anima est āer quī in pulmōnēs dūcitur. Quī animam dūcit animal est. Nōn sōlum hominēs, sed etiam bēstiae animālia sunt. Alia animālia in terrā vīvunt, alia in marī.

Sine animā nēmō potest vīvere. Homō quī animam nōn dūcit vīvere nōn potest. Spīrāre necesse est hominī. Esse quoque hominī necesse est, nēmō enim sine cibō vīvere potest. Necesse est cibum habēre. Pecūniām habēre necesse est, nam quī pecūniām nōn habet cibum emere nōn potest. Sine pecūniā cibus emī nōn potest. Necesse nōn est gemmās habēre, nēmō enim gemmās ēsse potest. Gemmae edī nōn possunt; sed quī gemmās suās vēndit pecūniām facere et cibum emere potest. Mercātor quī ḫornāmenta vēndit magnam pecūniām facit. Fēminaē quae pecūniām facere volunt ḫornāmenta sua vēndunt.

Avēs nīdōs faciunt in arboribus; nīdī eārum inter rāmōs et folia arborum sunt. Aquilae in montibus nīdōs

nēmō (< ne- + homō)
= nūllus homō

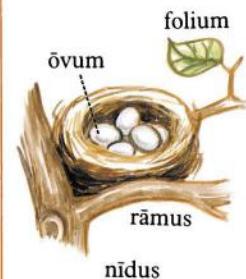
vīvus -a -um = quī vīvit
(v. est = vīvit)
mortuus -a -um ↔ vīvus

pulmō
-ōnis m
animam dūcere = spīrāre
animal -ālis n, pl -ālia
-ālium
mare -is n, abl -ī

necesse est (+dat)

ēst edunt: ēsse (= edere)
nēmō enim = nam nēmō

facere -it -iunt
parere -it -iunt

pila

vult volunt:
Iūlia vult (= volt)
puerī volunt

capere -it -iunt
imp cape! capite!

canere = cantāre

vōx vōcis f

nōn audent : timent
occultāre ↔ ostendere

faciunt. In nīdīs sunt ūva. Avēs ūva pariunt, ex quibus parvī pullī exeunt. Canis nōn ūva, sed pullōs vīvōs parit. Fēminaē līberōs pariunt. —

Mārcus et Quīntus et Iūlia in hortō sunt. Iūlia pilam III tenet et cum puerīs pilā lūdere vult, neque iī cum puellā 75 lūdere volunt; puerī enim nīdōs quaerunt in arboribus. Itaque puella lūdit cum cane suā Margarītā.

Iūlia: “Cape pilam, Margarīta!”

Canis pilam capit et caudam movet. Puella laeta rīdet et canit. Puerī puellam canere audiunt.

80

Quīntus: “Audī: Iūlia vōcem pulchram habet.”

Mārcus: “Vōx eius nōn pulchra est!”

Canis avem suprā sē volāre videt eamque capere vult, neque potest. Canis īrāta lātrat: “Baubau!” Eius vōx pulchra nōn est, canis canere nōn potest! Avēs canere 85 possunt, piscēs nōn possunt: piscēs vōcēs nōn habent.

Cum aquila suprā hortum volat et cibum quaerit, parvae avēs canere nōn audent, et inter folia arborum sē occultant. Itaque aquila eās reperīre nōn potest. Neque avēs neque nīdī avium ab aquilā reperīrī possunt, quod 90 rāmīs et foliīs occultantur.

Mārcus autem nīdum reperit et Quīntum vocat: “Ve-nī, Quīnte! In hāc arbore nīdus est.” Accurrit Quīntus.

Mārcus: “Age! Ascende in arborem, Quīnte!”

Quīntus in arborem ascendit; iam is suprā Mārcum 95 in arbore est. Mārcus ipse in arborem ascendere nōn audet!

Mārcus interrogat: "Quot sunt ūva in nīdō?"

Quīntus: "Nūlla ūva, sed quattuor pullī."

100 Nīdus est in parvō rāmō. Rāmus quī nīdum sustinet nōn crassus, sed tenuis est. Rāmus tenuis Quīntum sustinēre nōn potest, is enim puer crassus est. Ecce rāmus cum puerō et nīdō et pullīs ad terram cadit!

Mārcus Quīntum ad terram cadere videt. Rīdetne 105 Mārcus? Nōn rīdet. Mārcus enim perterritus est. Iam Quīntus et pullī quattuor sub arbore iacent. Neque puer neque pullī sē movent. Pullī mortuī sunt. Quīntusne mortuus est? Nōn est. Quīntus enim spīrat. Quī spīrat mortuus esse nōn potest. Sed Mārcus eum spīrāre nōn 110 videt, neque enim anima vidēri potest.

Quid facit Mārcus? Mārcus perterritus ad vīllam currit et magnā vōce clāmat: "Agel! Venī, pater!"

Iūlius puerum vocāre audit et exit in hortum. Pater filium perterritum ad sē accurrere videt eumque interrogat: "Quid est, Mārcē?"

Mārcus: "Quīntus...est...mortuus!"

Iūlius: "Quid? mortuus? O deī bonī!"

Pater, ipse perterritus, cum Mārcō ad Quīntum currit. Iūlia quoque accurrit cum cane suā. Quīntus oculōs 120 aperit. Iūlius eum oculōs aperīre videt.

Iūlius: "Ecce oculōs aperit: ergō vīvus est."

Mārcus et Iūlia Quīntum vīvum esse vident. Puer autem ambulāre nōn potest, neque enim pedēs eum sustinēre possunt; ergō necesse est eum portāre.

crassus -a -um ↔ tenuis

est sunt: esse

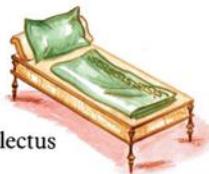
neque enim = nōn enim

facere = agere

Mārcus perterritus est

Quīntus ā Iūliō portātur
Aemilia Quīntum ā Iūliō
portārī videt

Quīntus in lectō pōnitur
Aemilia Quīntum in lectō
pōnī aspicit

īnfīnitīvus - ī m (īnf)

vocāre
vidēre
accurrere
audire

-re

[1] -āre

[2] -ēre

[3] -ere

[4] -īre

esse ēsse

portārī
vidērī
pōnī
audīrī

Quīntus ā Iūliō in vīllam portātur et in lectō pōnitur. 125

Aemilia filium suum ā Iūliō portārī videt, et interrogat: “Cūr puer ipse ambulāre nōn potest?”

Iūlius: “Quīntus ambulāre nōn potest, quod nōn est avis neque ālās habet! Quī volāre vult neque potest, ad terram cadit!” 130

Aemilia Quīntum ā Iūliō in lectō pōnī aspicit.

GRAMMATICA LATINA

Īnfīnitīvus

[A] Āctīvum.

Iūlius Mārcum nōn vidēre, sed audīre potest. Pater filium 135
vocāre audit, et accurrere videt.

‘Vocā|re’, ‘vidē|re’, ‘accurr|ere’, ‘audī|re’ īnfīnitīvus est.

Īnfīnitīvus: -re.

[1] -āre: cantāre, pulsāre, plōrāre, interrogāre, verberāre, numerāre, salūtāre, imperāre, habitāre, amāre, dēlectāre, portāre, ambulāre, exspectāre, intrāre, ḍrnāre, clāmāre, mōnstrāre, errāre, volāre, natāre, spīrāre; dare; cēt. 140

[2] -ēre: rīdēre, vidēre, respondēre, habēre, tacēre, pārēre, timēre, tenēre, iacēre, movēre, cēt.

[3] -ere: pōnere, sūmere, discēdere, carpere, agere, vehere, 145
claudere, vertere, currere, vēndere, emere, cōsistere, ostendere, bibere, petere, dūcere, relinquere, quaerere, vīvere, lūdere, canere, ascendere, cadere; capere, facere, aspicere, accipere, parere; cēt.

[4] -īre: venīre, audīre, dormīre, aperīre, reperīre; īre (ad-īre, 150
ab-īre, ex-īre); cēt.

Mēdus servus esse nōn vult. Nēmō gemmās ēsse potest.

‘Esse’ quoque et ‘ēsse’ īnfīnitīvus est.

[A] Passīvum.

Mārcus ā Iūliō nōn vidērī, sed audīrī potest. Mārcus Quīn- 155
tum ā Iūliō portārī et in lectō pōnī videt.

‘Portā|rī’, ‘vidē|rī’, ‘pōn|ī’, ‘audi|ī’ īfīnītīvus passīvī est.

Īfīnītīvus passīvī: -rī/-ī.

[1] -ārī: portārī, numerārī, vocārī.

160 [2] -ērī: vidērī, tenērī.

[3] -ī: pōnī, emī, edī, claudī.

[4] -īrī: audīrī, reperīrī, aperīrī.

Piscēs numerārī nōn possunt. Syra rosam ā Iūliā tenērī videt. Gemmae edī nōn possunt. Magnum ōstium ā parvā 165 puellā neque aperīrī neque claudī potest.

-rī/-ī

[1] -ārī

[2] -ērī

[3] -ī

[4] -īrī

= Syra Iūliam rosam
tenēre videt

= parva puella magnum
ōstium neque aperīre
neque claudere potest

Dēclīnātiō tertia

‘Avis’ (f) et ‘piscis’ (m) dēclīnāntur ut ‘ovis’. Ut ‘pāstor’ dēclīnātur ‘mercātor’ (m).

‘Leō’ (m) et ‘homō’ (m) dēclīnāntur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	
<i>Nōm.</i>	leō	leōn ēs	homō	homin ēs	
<i>Acc.</i>	leōn em	leōn ēs	homin em	homin ēs	
<i>Gen.</i>	leōn is	leōn um	homin is	homin um	
<i>Dat.</i>	leōn ī	leōn ibus	homin ī	homin ibus	
<i>Abl.</i>	leōn e	leōn ibus	homin e	homin ibus	

leō < leōn

‘Vōx’ (f) et ‘pēs’ (m) dēclīnāntur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	
<i>Nōm.</i>	vōx	vōc ēs	pēs	ped ēs	
<i>Acc.</i>	vōc em	vōc ēs	ped em	ped ēs	
<i>Gen.</i>	vōc is	vōc um	ped is	ped um	
<i>Dat.</i>	vōc ī	vōc ibus	ped ī	ped ibus	
<i>Abl.</i>	vōc e	vōc ibus	ped e	ped ibus	

vōx < vōcs
pēs < peds

‘Flūmen’, ‘mare’, ‘animal’ (n): vidē cap. XI.

PENSVM A

Av– in āer– volant. Pisc– in aquā natant. Iūlia neque vol– neque nat– potest. Homō duōs ped– habet, itaque homō ambul– potest. Homō mortuus sē mov– nōn potest. Spīr– necesse est hominī, nam sine animā nēmō vīv– potest. Cum homō spīrat, anima in pulmōn– intrat et ex pulmōn– exit. Homō

Vocābula nova:

asinus

leō

bēstia

homō

fera

avis

piscis

aquila

āēr
 āla
 pēs
 cauda
 petasus
 deus
 mercātor
 nūntius
 mare
 flūmen
 anima
 pulmō
 animal
 nīdus
 rāmus
 folium
 ūvum
 pullus
 pila
 vōx
 lectus
 ferus
 vīvus
 mortuuus
 crassus
 tenuis
 perterritus
 capere
 volāre
 natāre
 movēre
 facere
 vīvere
 spīrare
 parere
 lūdere
 canere
 audēre
 occultāre
 ascendere
 sustinēre
 cadere
 potest possunt
 vult volunt
 necesse est
 nēmō
 cum
 quod
 enim
 ergō
 īfīnītīvus

quī spīrat mortuuus es— nōn potest. Homin— deōs vid— nōn possunt. Deī ab homin— vid— nōn possunt. Nēmō piscēs numer— potest. Piscēs numer— nōn possunt. Sine pecūniā cibus em— nōn potest.

Puerī Iūliam can— audiunt. Mārcus Quīntum ad terram cad— videt. Iūlius Mārcum clām— audit. Aemilia saccum ā Iūliō in mēnsā pōn— et aper— videt.

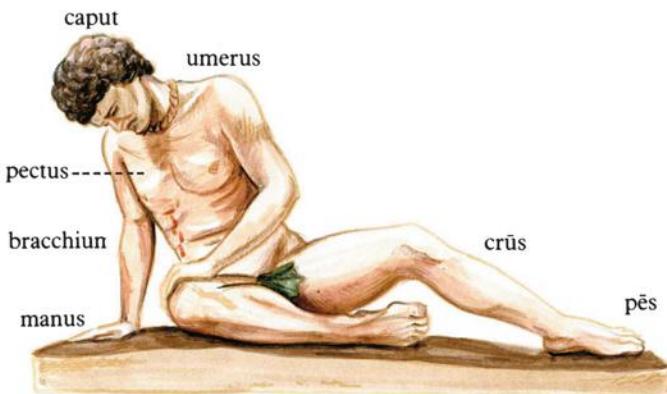
PENSVM B

Leō et aquila — sunt. Virī et fēminae — sunt. Mercurius nōn homō, sed — est. In aquā sunt —. In āere sunt —. Quid agunt piscēs et avēs? Piscēs in aquā —, avēs in āere —. Avis duās — habet, itaque avis volāre —. Avis quae volat ālās —. Cum homō ambulat, — moventur. Cum homō —, anima in — intrat. Homō quī spīrat — est, quī nōn spīrat — est. Nam sine animā — vīvere potest. Spīrare hominī — est.

Iūlia — [= cantat]. Iūlia — pulchram habet. Puerī — quaerunt. Nīdī sunt inter — et folia arborum. In nīdīs avium sunt — aut pullī. Avēs nōn pullōs vīvōs, sed ūva —. Quīntus in arborem — et IV — videt in nīdō. Rāmus quī nīdum — tenuis est. Rāmus tenuis puerum — sustinēre nōn potest: Quīntus ad terram —. Mārcus eum cadere videt et — est.

PENSVM C

Num Neptūnus homō est?
 Quis est Mercurius?
 Quid agunt mercātōrēs?
 Num necesse est margarītās habēre?
 Quid est ūceanus Atlāticus?
 Cūr aquila ā parvīs avibus timētur?
 Ubi sunt nīdī avium?
 Quid est in nīdīs?
 Quae bēstiae ūva pariunt?
 Quid agunt puerī in hortō?
 Cūr rāmus Quīntum sustinēre nōn potest?

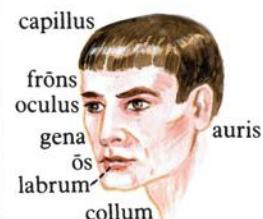

CORPVIS HUMANVM

1 Corpus hūmānum quattuor membra habet: duo bracchia et duo crūra. Bracchium membrum est et crūs membrum est. In bracciō est manus, in crūre pēs. Duae manūs et duo pedēs in corpore hūmānō sunt.

5 In corpore ūnum caput est, nōn duo capita. In capite sunt oculī et aurēs, nāsus et ōs. Super caput capillus est. Capillus virōrum nōn tam longus est quam fēminārum. Suprā oculōs frōns est. Īnfra oculōs genae sunt. Post frontem est cerebrum. Quī cerebrum parvum habet
10 stultus est. Ōs est inter duo labra. In ōre lingua et dentēs īnsunt. Dentēs sunt albī ut margarītae. Lingua et labra rubra sunt ut rosae.

Hominēs oculīs vident et auribus audiunt. Homō quī oculōs bonōs habet bene videt, quī oculōs malōs habet
15 male videt. Quī aurēs bonās habet bene audit, quī aurēs malās habet male audit. Syra male audit, ea enim aurēs malās habet.

hūmānus -a -um < homō
corpus -oris *n*, pl -ora
-orum
crūs crūris *n*, pl crūra
-rum
ūna manus, duae manūs

caput -itis *n*, pl capita
-itum
ōs ūris *n*, pl ūra -um
super prp+acc ↔ sub

frōns -ontis *f*
īnfra prp+acc ↔ suprā

stultus -a -um

ruber -bra -brum

bene ↔ male

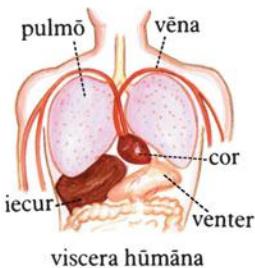
pectus -oris *n*

cor cordis *n*
 sanguis -inis *m*
 fluere
 color -oris *m*
 iecur -oris *n*
 venter -tris *m*
 viscera -um *n pl*

cibum sūmere = ēsse

sānus -a -um ↔ aeger
 -gra -grum

sānāre = sānum facere

pōculum

pōculum aquae = pōcu-
 lum cum aquā
 modo = tantum, sōlum

Caput est super collum. Sub collō est pectus. In pectori cor et pulmōnēs sunt. In corde est sanguis, quī per vēnās ad cor fluit. Color sanguinis est ruber. Īfrā pulmōnēs est iecur et venter. In ventre cibus est. Cor, pulmōnēs, iecur, venter sunt viscera hūmāna.

Homō quī ventrem malum habet cibum sūmere nōn potest, neque is sānus, sed aeger est. Homō sānus ventrem bonum, pulmōnēs bonōs, cor bonum habet.

25

Medicus ad hominem aegrū venit eumque sānum facit. Medicus est vir quī hominēs aegrōs sānat, sed multī aegrī ā medicō sānārī nōn possunt.

Estne sānus Quīntus? Nōn est: pēs eius aeger est. Puer super lectum iacet. Aemilia et Syra apud puerum 30 aegrū sunt. Māter apud eum sedet manumque eius tenet. Syra nōn sedet, sed apud lectum stat. Quīntus iacet. Aemilia sedet. Syra stat.

Aemilia: “Ecce mālum, Quīnte.”

Aemilia puerō aegrō mālum rubrum dat, neque is 35 mālum ēsse potest. Māter eī pōculum aquae dat.

Aemilia: “Bibe aquam modo!”

Māter caput Quīntī sustinet, dum puer aquam bibit.

Aemilia: "Iam dormī, Quīnte! Dormī bene!"

40 Māter manum pōnit in fronte filiī: frontem eius tangit. Quīntus oculōs claudit atque dormit.

II Iūlius, quī cum Syrō servō in ātriō est, imperat: "Ī ad oppidum, Syre, atque medicum arcesse!"

Medicus Tūsculī habitat. Iūlius servum suum Tūsculum īre iubet atque medicum arcessere. Syrus equum ascendit, ad oppidum it, medicum arcessit. Servus cum medicō ad vīllam revenit.

Medicus interrogat: "Quis aegrōtat?"

Iūlius: "Meus Quīntus filius aegrōtat; ambulāre nōn 50 potest."

Medicus: "Cūr ambulāre nōn potest?"

Iūlius: "Quia pēs eius aeger est. Puer stultus est, medice: nīdum in arbore reperit, arborem ascendit, dē arbore cadit! Itaque pedem aegrum habet nec ambulāre 55 potest. Nec modo pede, sed etiam capite aeger est."

Iūlius medicum ad cubiculum Quīntī dūcit. Medicus cubiculum intrat, ad lectum adit atque puerum aspicit. Quīntus quiētus super lectum iacet nec oculōs aperit. Medicus puerum dormīre videt.

60 Medicus dīcit: "Puer dormit."

Syra, quae male audit, id quod medicus dīcit audīre nōn potest; itaque interrogat: "Quid dīcit medicus?"

Aemilia (in aurem Syrae): "Medicus 'puerum dormīre' dīcit."

tangere

atque = et

iubēre = imperāre
equum ascendere = in equum ascendere

re-venīre = rūrsus venīre

aegrōtare = aeger esse

dē prp+abl = ab [↓]

nec = neque

pede aeger est = pedem aegrum habet

cubiculum intrāre = in cubiculum intrāre
quiētus -a -um = quī sē nōn movet

dīcere

id quod medicus dīcit
= verba medici

ad-esse

verbum facere = verbum
dīcere

spectāre = aspicere

ap-pōnere < ad-pōnere
sentīre

Quīntus oculōs aperit atque medicum adesse videt. 65

Puer, quī medicum timet, nūllum verbum facere audet.

Medicus: “Ōs aperī, puer! Lingua ostende!”

Syra: “Quid dīcit medicus?”

Aemilia: “Medicus Quīntum ōs aperīre atque linguam ostendere iubet.” 70

Quīntus ōs aperit atque medicō linguam ostendit.

Medicus linguam eius rubram esse videt.

Medicus: “Lingua eius rubra est.”

Syra: “Quid dīcit?”

Aemilia: “Dīcit ‘linguam eius rubram esse’.” 75

Medicus etiam dentēs Quīntī spectat et inter dentēs albōs ūnum nigrum videt. Nōn sānus est dēns quī colōrem nigrum habet.

Medicus: “Puer dentem aegrum habet.”

Quīntus: “Sed dēns nōn dolet; ergō dēns aeger nōn est. Pēs dolet — et caput.” 80

Syra: “Quid dīcunt?”

Aemilia: “Medicus dīcit ‘Quīntum dentem aegrum habēre’, et Quīntus dīcit ‘pedem et caput dolēre, nōn dentem’.” 85

Iūlius: “Nōn dentem, sed pedem modo sānā, medice!”

Medicus pedem Quīntī spectat atque digitum ad pedem appōnit: medicus pedem eius tangit. Puer digitum medicī in pede suō sentit. 90

Quīntus: “Ei, ei! Pēs dolet!”

III Medicus (ad Iūlium): “Tenē bracchium puerī!” (ad Aemiliam:) “Tenē pōculum sub bracchiō!” (ad Quīntum:) “Claude oculōs, puer!” Medicus Quīntum oculōs 95 claudere iubet, quod puer cultrum medicī timet.

Ecce medicus cultrum ad bracchium puerī appōnit. Perterritus Quīntus cultrum medicī sentit in bracchiō, nec oculōs aperīre audet. Capillī horrent. Cor palpitat. Medicus vēnam aperit. Ruber sanguis dē bracchiō in 100 pōculum fluit. Quīntus sanguinem dē bracchiō fluere sentit atque horret. Frōns et genae albae sunt ut lilia...

Medicus puerum oculōs aperīre iubet: “Aperī oculōs, puer!” neque Quīntus oculōs aperit. Puer quiētus super lectum iacet ut mortuus.

105 Syra: “Cūr Quīntus oculōs nōn aperit? — Ō deī bonī! Puer mortuus est!”

Quīntus autem spīrat, ergō mortuus nōn est. Sed Syra eum mortuum esse putat, quod eum spīrāre nōn audit. Iūlius et Aemilia filium suum quiētum spectant 110 — atque tacent.

Medicus manum super pectus puerī impōnit eumque spīrāre et cor eius palpitāre sentit.

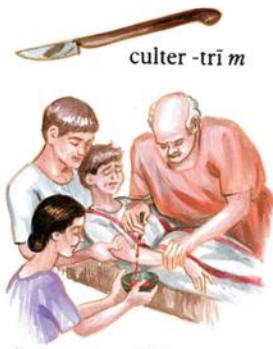
Medicus: “Puer spīrat et cor eius palpitat.”

Aemilia gaudet quod filius vīvit.

115 Syra: “Quid dīcit medicus?”

Aemilia: “Medicus dīcit ‘Quīntum spīrāre et cor eius palpitāre.’ Ergō Quīntus vīvit.”

Syra Quīntum vīvere gaudet.

culter -trī m
horrēre: capillī horrent
= capillī stant

horrēre = perterritus
esse

gaudēre = laetus esse

Syra Quīntum vīvere
gaudet = Syra gaudet
quod Quīntus vīvit

dē-tergēre

Aemilia sanguinem dē bracchiō filiī dēterget. Iam puer oculōs aperit.

120

Quīntus: “Ei! Dolet bracchium!”

Māter filium vīvum esse videt et audit.

Aemilia imperat: “Aquam arcesse, Syra!” neque ancilla verba dominae audit.

Iūlius: “Domina tē aquam arcessere iubet, Syra!”

125

Syra abit, atque revenit cum aliō pōculō aquae plēnō.

Aemilia pōculum tenet, dum Quīntus bibit.

Medicus: “Iam necesse est puerum dormīre.”

Exit medicus. Quīntus, quī medicum horret, eum abesse gaudet.

130

Iūlius: “Iam filius noster nōn modo pede, sed etiam bracchiō aeger est.”

Aemilia: “Ille medicus crassus filium nostrum sānāre nōn potest.” Aemilia nōn putat medicum puerum aegrum sānāre posse.

135

Syra: “Stultus est medicus! Neque cor neque cerebrum habet!”

Syra ‘medicum stultum esse’ dīcit. Iūlius et Aemilia eum stultum esse putant, nōn dīcunt.

horrēre = timēre

ab-esse

noster -tra -trum = meus
et tuusest potest
sunt possunt
esse posse (*inf*)

GRAMMATICA LATINA

140

Dēclīnātiō tertia

[A/B] Masculīnum et fēminīnum.

Vocābula masculīna: pāstor, mercātor, clāmor, timor, color, sōl, āer, venter, leō, pulmō, homō, pēs, sanguis; pānis, collis, piscis, mōns, dēns, cēt.

145

Vocabula feminina: ovis, vallis, avis, auris, nūbēs, frōns; arbor, vōx, praepositiō, dēclīnatiō, cēt.

[C] Neutrūm.

Vocabula neutra: flūmen, ōs, crūs, corpus, pectus, iecur, 150 caput, cor; viscera (*pl*); mare, animal, cēt.

Plūrālis: -a. Accūsātīvus = nōminātīvus.

'Corpus' et 'flūmen' dēclīnāntur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>		
<i>Nōm.</i>	corpus	corpor a	flūmen	flūmin a	-	-a
155 <i>Acc.</i>	corpus	corpor a	flūmen	flūmin a	-	-a
<i>Gen.</i>	corpor is	corpor um	flūmin is	flūmin um	-is	-um
<i>Dat.</i>	corpor i	corpor ibus	flūmin i	flūmin ibus	-i	-ibus
<i>Abl.</i>	corpor e	corpor ibus	flūmin e	flūmin ibus	-e	-ibus

Ut 'corpus' dēclīnāntur: pectus -or|is, ōs ōr|is, crūs crūr|is,

160 iecur -or|is (cor cord|is, caput -it|is); plūrālis: viscer|a -um.

'Mare' et 'animal' hōc modō dēclīnāntur:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>		
<i>Nōm.</i>	mar e	mar ia	animal	animāl ia	-el-	-ia
<i>Acc.</i>	mar e	mar ia	animal	animāl ia	-el-	-ia
165 <i>Gen.</i>	mar is	mar um	animāl is	animāl um	-is	-um
<i>Dat.</i>	mar i	mar ibus	animāl i	animāl ibus	-i	-ibus
<i>Abl.</i>	mar i	mar ibus	animāl i	animāl ibus	-i	-ibus

Accūsātīvus cum īfīnītīvō

Iūlia dormit. Syra Iūliam dormīre videt.

170 Syra: "Iūlia dormit." Syra 'Iūliam dormīre' dīcit.

'Iūliam dormīre' est accūsātīvus cum īfīnītīvō. Accūsātīvus cum īfīnītīvō pōnit apud multa verba:

[1] *vidēre, audīre, sentīre*: Puer medicum adesse videt. Puerī Iūliam canere audiunt. Medicus puerum spīrāre sentit.

175 [2] *iubēre*: Dominus servum discēdere iubet.

[3] *dīcere*: Quīntus 'pedem dolēre' dīcit.

[4] *putāre*: Syra Quīntum mortuum esse putat.

[5] *gaudēre*: Aemilia filium vivere gaudet.

[6] *necesse esse*: Puerum dormīre necesse est.

neutrūm: acc. = nōm.

Iūlia dormit
Iūliam dormīre

Vocabula nova:
corpus
membrum
bracchium
crūs
manus
caput
auris

ōs
 capillus
 frōns
 gena
 cerebrum
 labrum
 lingua
 pectus
 cor
 sanguis
 vēna
 color
 iecur
 venter
 viscera
 medicus
 pōculum
 culter
 hūmānus
 stultus
 ruber
 sānus
 aeger
 noster
 bene
 male
 fluere
 sānare
 sedēre
 stāre
 tangere
 arcessere
 iubēre
 revenīre
 aegrōtāre
 dicere
 spectāre
 dolēre
 appōnere
 sentīre
 horrēre
 palpitāre
 putāre
 gaudēre
 dētergēre
 posse
 modo
 super
 īfrā
 dē
 atque
 nec

PENSVM A

Membra corpor- hūmānī sunt duo bracchia et duo crūr-. In corpor- hūmānō ūn- caput est, nōn duo capit-. In capit- sunt duae aur- et ūn- ōs. In ōr- sunt dent-. In pector- ūncor et duo pulmōn- sunt.

Medicus Quīnt- super lectum iac- videt; medicus puer- dorm- videt. Medicus: “Quīnt- dorm-.” Medicus ‘Quīnt- dorm-’ dīcit. Medicus puer- linguam ostend- iubet, et ‘lin- gu- eius rubr- es-’ dīcit. Puer dīcit ‘ped- et caput dol-.’ Medicus Aemili- pōculum ten- iubet. Syra Quīnt- spīr- nōn audit, itaque Syra e- mortu- es- putat. Sed Quīnt- vīv-. Māter fili- vīv- gaudet. Necesse est puer- aegr- dorm-.

PENSVM B

— hūmānum habet quattuor —: duo — et duo —. In brachiīs duae — sunt, in crūribus duo —. Super collum est —. In capite sunt duo oculī, duae —, ūnus nāsus, ūnum —. In ōre sunt dentēs et —. Sub collō est —. In pectore sunt pulmōnēs et —. In corde et in vēnīs — est. Sanguis per — ad cor —.

Aemilia apud lectum Quīntī —, Syra apud lectum —. Quīntus nōn —, sed aeger est. Syrus medicum ex oppidō —. Medicus digitum ad pedem puerī —: medicus pedem eius —. Quīntus, quī digitum medicī in pede —: “Ei! Pēs —!”

PENSVM C

Quae sunt membra corporis hūmānī?

Ubi est cerebrum?

Quid est in pectore?

Ubi est venter?

Cūr Quīntus cibum sūmere nōn potest?

Estne Quīntus sōlus in cubiculō suō?

Unde medicus arcessitur?

Quid videt medicus in ōre Quīntī?

Quid Quīntus in bracchiō sentit?

Cūr Syra Quīntum mortuum esse putat?

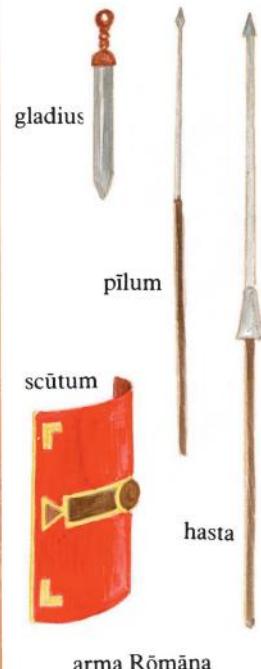

MILES ROMANVS

I Quīntus est frāter Mārcī. Iūlia soror eius est. Mārcus et Quīntus frātrēs Iūliae sunt. Mārcus patrem et mātrem, frātrem et sorōrem habet. Nōmen patris est ‘Iūlius’, mātris ‘Aemilia’; ‘Quīntus’ est nōmen frātris, ‘Iūlia’ so-
5 rōris.

Mārcō ūna soror est. Iūliae duo frātrēs sunt. Nōmina frātrum sunt ‘Mārcus’ et ‘Quīntus’. Patri et mātri ūna filia et duo filii sunt.

Mātri ‘Aemilia’ nōmen est. Quod nōmen est patri? Eī
10 nōmen est ‘Lūcius Iūlius Balbus’. Virō Rōmānō tria nōmina sunt. ‘Lūcius’ est praenōmen, id est nōmen prī-
mum; ‘Balbus’ cognōmen est. Filiīs nōmina sunt ‘Mārcus Iūlius Balbus’ et ‘Quīntus Iūlius Balbus’. ‘Mārcus’

arma Rōmāna

frāter -tris *m*
soror -ōris *f*
pater -tris *m*
māter -tris *f*
nōmen -inis *n*

Mārcō (*dat*) ūna soror est
= Mārcus ūnam sorō-
rem habet

praenōmen -inis *n*
cognōmen -inis *n*

praenōmina Latīna:

- A. = Aulus
- C. = Gāius
- D. = Decimus
- L. = Lūcius
- M. = Mārcus
- P. = Pūblius
- Q. = Quintus
- Sex. = Sextus
- T. = Titus

avunculus -ī m = frāter
mātris

trīstis ↔ laetus

vester -tra -trum (= tuus
et tuus)

miles -itis m

fert = portat
fert ferunt
armātus -a -um = quī
arma fert

pugnus -ī m

et ‘Quīntus’ praenōmina sunt filiōrum. Alia praenōmina Latīna sunt ‘Aulus’, ‘Decimus’, ‘Gāius’, ‘Pūblius’, 15 ‘Sextus’, ‘Titus’.

Aemiliae est ūnus frāter, cui ‘Aemilius’ nōmen est (praenōmen ‘Pūblius’, cognōmen ‘Paulus’). Frāter Aemiliae est avunculus līberōrum. Aemilius autem procul ā sorōre suā abest. Itaque trīstis est Aemilia, quae frā- 20 trem suum amat.

Mārcus et Iūlia mātrem suam trīstem in hortum exīre vident et patrem interrogant: “Cūr māter nostra trīstis est?”

Iūlius: “Māter vestra trīstis est, quod Aemilius procul 25 ab eā abest. Aemilius avunculus vester est, id est frāter mātris. Māter trīstis est, quod frātrem suum vidēre nōn potest.”

Mārcus: “Ubi est avunculus noster?”

Iūlius: “Avunculus vester est in Germāniā. Aemilius 30 mīles est. In Germāniā multī sunt mīlites Rōmānī.”

Iūlia: “Quid est mīles?”

Iūlius: “Mīles est vir quī scūtum et gladium et pīlum fert. Scūtum et gladius et pīlum sunt arma mīlitis Rōmānī. Mīles est vir armātus.” 35

Iūlia: “Quid agunt mīlites Rōmānī in Germāniā?” II

Iūlius: “Mīlites nostrī in Germāniā pugnant.”

Iūlia: “Meī quoque frātrēs pugnant.”

Iūlius: “Puerī pugnīs, nōn armīs pugnant. Mīlites pugnant gladiīs, pīlīs, hastīs.” 40

Mārcus: "Num Aemilius et hastam et pīlum fert?"

Iūlius: "Aemilius pīlum tantum fert, is enim pedes est, nōn eques. Eques est mīles quī ex equō pugnat; quī pedibus pugnat pedes est. Equitēs hastās, peditēs pīla ferunt. Pīlum nōn tam longum est quam hasta, neque gladius peditis tam longus est quam gladius equitis. Pīlum Aemiliī sex pedēs longum est."

Mārcus: "Quam longus est gladius eius?"

Iūlius: "Duōs pedēs longus est."

50 Mārcus: "Duōs pedēs tantum? Cūr tam brevis est gladius?"

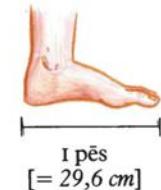
Iūlius: "Quod gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus. Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Pedes, quī pedibus it multaque alia arma fert, gladium longum et gravem ferre nōn potest; itaque gladius eius brevis et levis est — brevior et levior quam is quī ab equite fertur. Etiam gladiī quī ā Germāniā feruntur longiōrēs et graviōrēs sunt quam Rōmānōrum ac pīla eōrum longiōra et graviōra quam nostra sunt."

60 Iūlia: "Quī sunt Germānī?"

Iūlius: "Germānī sunt hominēs barbarī quī Germāniām incolunt. Germānia est magna terra nōn procul ā Galliā; Gallia autem prōvincia Rōmāna est, ut Hispānia, Syria, Aegyptus. Prōvincia est pars imperiī Rōmānī, ut 65 membrum pars corporis est; Rōma enim caput imperiī est, prōvinciae membra sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna. Flūmen Rhēnus Germāniām ā Galliā prō-

pedes -itis *m*

eques -itis *m*

brevis ↔ longus

gladius brevis nōn tam
gravis est quam gladius
longus
ferre (*inf*) = portāre

levis ↔ gravis

fertur feruntur
Germānī -ōrum *m pl*

ac = atque
atque ante *a,e,i,o,u,h*
ac/atque ante ceteras
litteras

barbarus -a -um = nec
Rōmānus nec Graecus
incolere: terram i. =
in terrā habitare

pars (< parts) partis *f*

dīvidere

patria -ae f: p. nostra
= terra/oppidum pa-
trum nostrōrum

contrā *prp+acc*pārēre/imperāre + *dat*

hostis -is m ↔ amīcus
bellum -ī n

op-pugnāre = pugnāre
contrā

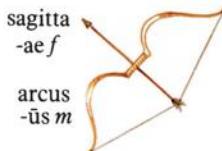
exercitus -ūs m:
sing nōm exercitus
acc exercitū
gen exercitūs
dat exercituī
abl exercitū

dux ducis m
metuere = timere

plūr nōm exercitūs
acc exercitūs
gen exercituum
dat exercitibus
abl exercitibus

Hispāni -ōrum m pl
Gallī -ōrum m pl

mīlitāre = mīles esse

castra -ōrum n pl (vocā-
bulum plūrāle tantum)

vinciā dīvidit. Rhēnus ac Dānuvius flūmina, quae Germāniā ab imperiō Rōmānō dīvidunt, fīnēs imperiī nostrī sunt. Germānia est patria Germānōrum, ut Rōma 70 nostra patria est.”

Iūlia: “Cūr mīlitēs Rōmānī contrā Germānōs pug-
nant? Suntne Germānī hominēs improbī?”

Iūlius: “Mīlitēs nostrī contrā Germānōs pugnant,
quod Germānī amīci Rōmānōrum nōn sunt nec Rōmā- 75
nīs pārent. Germānī hostēs Rōmānōrum sunt, ac bellum
est inter Germānōs et Rōmānōs. Germānī exercitū
nostrum oppugnant.”

Iūlia: “Quid est ‘exercitus’?”

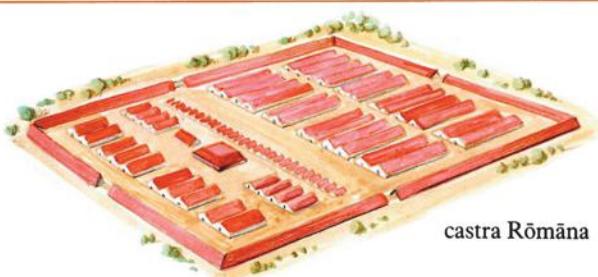
Iūlius: “Exercitus est magnus numerus mīlitum quī 80
contrā hostēs dūcitur. Quī exercitū dūcit dux exerci-
tūs est. Dux exercituī imperat, exercitus ducī suō pāret,
nam dux ab exercitū metuitur.

“In Germāniā et in Britanniā sunt magnī exercitūs
Rōmānī quī contrā exercitūs hostium pugnant. Mīlitēs 85
et ducēs exercitū Rōmānōrum ab hostibus metuun-
tur. In Hispāniā et in Galliā nōn multī sunt mīlitēs
Rōmānī, nam Hispāni et Gallī, quī eās prōvinciās inco-
lunt, iam exercitibus nostrīs pārent. In exercitibus Rō-
mānīs etiam Hispāni et Gallī multī mīlitant, quī et alia 90
arma et arcūs sagittāsque ferunt.”

Iūlia: “Ubi habitat Aemilius?”

III

Iūlius: “Aemilius in castrīs habitat mīlle passūs ā fine
imperiī. Castra sunt mīlitū oppidū.”

vallum
-ī n

fossa -ae f

passus -ūs m: I passus
= v pedēs [1,48 m]

mīlia -ium n pl (+ gen pl):
mīlle (M) hominēs; duo
mīlia (MM & II) hominū
puerī = puerī et puellae

altus -a -um

lātus -a -um

in bellō = cum bellum
est
dēfendere ↔ oppugnāre

iacere -it -iunt
in (+ acc) = contrā

ex-pugnāre
equitātus -ūs m = equi-
tum numerus (pars
exercitūs)
impetus -ūs m: impetum
facere in hostem =
hostem armīs petere,
oppugnāre
fugere -it -iunt

95 Mārcus: "Quam longus est passus?"

Iūlius: "Ūnus passus est quīnque pedēs, ergō mīlle
passūs sunt quīnque mīlia pedum. In castrīs Aemiliī sex
mīlia mīlitum habitant. Nūllae fēminaē aut puerī illīc
habitant, nec enim fēminaē puerīque mīlitare possunt.

100 Circum castra fossa et vallum longum et altum est."

Mārcus: "Quam altum est vallum castrōrum."

Iūlius: "Prope decem pedēs altum est, et duo mīlia
passuum longum. Quattuor portae per vallum in castra
dūcunt. Inter duās portās est via lāta, quae castra in
105 duās partēs dīvidit; ea via centum pedēs lāta est.

"In bellō portae castrōrum clauduntur. Cum exerci-
tus Germānōrum castra oppugnat, Rōmānī castra dē-
fendunt: vallum ascendunt ac pīla in Germānōs iaciunt.
Illī autem nec pīla in castra iacere possunt, quod fossa
110 nimis lāta et vallum nimis altum est, nec vallum ascen-
dere, quod Rōmānī pīlīs et gladiīs vallum dēfendunt.
Hostēs castra nostra expugnāre nōn possunt.

"Ecce portae aperiuntur atque equitātus noster in
hostēs impetum facit. Barbarī perterritī, quī im-
petum equitātūs sustinēre nōn possunt, arma ad terram
iaciunt atque in magnās silvās fugiunt.

metus -ūs *m* = timor

impetus hostium

“Miles Rōmānus, quī hostem armātum accurrere videt, nōn ab eō fugit, sed armīs sē dēfendit. Mīlitēs Rōmānī fortēs sunt. Miles fortis hostem nōn metuit, sed sine metū impetum in hostem facit. Aemilius, avunculus vester, mīles fortis est.” 120

“Circum imperium Rōmānum multī sunt hostēs. Castra et oppida nostra ab hostibus oppugnantur neque expugnantur, nam mīlitēs nostrī prōvinciās ac patriam nostrā ā Germānīs et ab aliīs hostibus dēfendunt.” 125

Mārcus: “Etiam Germānī suam patriam dēfendunt.”

Iūlius: “Sed patria nostra pulchrior est quam illōrum! Atque Germānī hominēs barbarī sunt.”

Mārcus: “Nōnne fortēs sunt Germānī?”

Iūlius: “Fortēs sunt illī, sed Rōmānī fortiōrēs sunt, 130
nec arma Germānōrum tam bona sunt quam nostra.
Scūtum eōrum nimis parvum est, pīlum nimis longum
et grave; nec enim pīlum tam grave procul iacī potest.
Itaque pīlum nostrum breve et leve est — brevius et
levius quam pīlum Germānōrum. Mīlitēs Rōmānī bene 135
pugnant, quod pīla eōrum brevia et levia sunt, nōn lon-
ga et gravia ut Germānōrum. Patria nostra bonīs armīs
dēfenditur. Nūllus hostis Rōmam expugnāre potest.”

Mārcus: “Cūr Rōmānī Germāniām nōn expugnant?”

Iūlius: “Germānia nōn sōlum armīs dēfenditur, sed 140
etiam altīs montibus, magnīs silvīs atque lātīs et altīs
flūminibus.”

GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō quārta

- 145 ‘Exercitus’ (*m*) dēclīnatūr hōc modō (vidē exempla in versi-
bus 80–89 huius capitulī):

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Nōminātīvus</i>	exercit <i>us</i>	exercit <i>ūs</i>
<i>Accūsātīvus</i>	exercit <i>um</i>	exercit <i>ūs</i>
150 <i>Genetīvus</i>	exercit <i>ūs</i>	exercit <i>uum</i>
<i>Datīvus</i>	exercit <i>ūi</i>	exercit <i>ibus</i>
<i>Ablātīvus</i>	exercit <i>ū</i>	exercit <i>ibus</i>

Ut ‘exercitus’ dēclīnantūr masculīna: arcus, passus, equitā-
tus, impetus, metus, versus, cēt.; fēminīnum: manus.

- 155 *Adiectīvum*

versus -ūs *m*: cap. XII
142 versūs habet

[I/II] Dēclīnātiō prīma et secunda.

Mōns altus. Arbor alta. Vāllum altum.

- ‘Alt|*us* -*a* -*um*’ est adiectīvum prīmae et secundae dēclī-
nātiōnis. Masculīnum ‘altus’ dēclīnatūr ut ‘servus’, fēminī-
160 num ‘alta’ ut ‘fēmina’, neutrum ‘altum’ ut ‘oppidum’.

Singulāris *Plūrālis*

Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.
<i>Nōm.</i> alt <i>us</i>	alt <i>a</i>	alt <i>um</i>	alt <i>ī</i>	alt <i>ae</i>	alt <i>a</i>
<i>Acc.</i>	alt <i>um</i>	alt <i>am</i>	alt <i>ōs</i>	alt <i>ās</i>	alt <i>a</i>
165 <i>Gen.</i>	alt <i>ī</i>	alt <i>ae</i>	alt <i>ī</i>	alt <i>ōrum</i>	alt <i>ārum</i>
<i>Dat.</i>	alt <i>ō</i>	alt <i>ae</i>	alt <i>ō</i>	alt <i>īs</i>	alt <i>īs</i>
<i>Abl.</i>	alt <i>ō</i>	alt <i>ā</i>	alt <i>ō</i>	alt <i>īs</i>	alt <i>īs</i>

ad-iectīvum -ī *n* (*adi*)

altus

alta

altum

Hōc modō dēclīnantūr haec adiectīva: albus, bonus, fes-
sus, foedus, īrātus, laetus, lātus, longus, magnus, malus,
170 meus, novus, plēnus, prīmus, sānus, tuus, cēt.; (-er -ra
-rum:) pulcher, aeger, niger, ruber, noster, vester, cēt.

[III] Dēclīnātiō tertia.

Gladius brevis. Via brevis. Pīlum breve.

- <i>us</i>	- <i>a</i>	- <i>um</i>
- <i>um</i>	- <i>am</i>	- <i>um</i>
- <i>ī</i>	- <i>ae</i>	- <i>ī</i>
- <i>ō</i>	- <i>ae</i>	- <i>ō</i>
- <i>ō</i>	- <i>ā</i>	- <i>ō</i>
	- <i>ī</i>	- <i>ae</i> - <i>a</i>
	- <i>ōs</i>	- <i>ās</i> - <i>a</i>
	- <i>ōrum</i>	- <i>ārum</i> - <i>ōrum</i>
	- <i>īs</i>	- <i>īs</i> - <i>īs</i>
	- <i>īs</i>	- <i>īs</i> - <i>īs</i>
- <i>er</i>	- <i>ra</i>	- <i>rum</i>

brevis
breve

dēcl. III: fēm. = masc.

- 175 ‘Brevis -e’ est adiectīvum tertiae dēclīnātiōnis. Masculīnum
et fēminīnum ‘brevis’ dēclīnatūr ut ‘ovis’ (sed abl. sing. -ī),
neutrum ‘breve’ ut ‘mare’.

		<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>							
		<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>					
-is	-e	-ēs	-ia	<i>Nōm.</i>	brev is	brev e	brev ēs	brev ia	180	
-em	-e	-ēs	-ia	<i>Acc.</i>	brev em	brev e	brev ēs	brev ia		
-is	-is	-ium	-ium	<i>Gen.</i>	brev is	brev is	brev ium	brev ium		
-ī	-ī	-ibus	-ibus	<i>Dat.</i>	brev i	brev i	brev ibus	brev ibus		
-ī	-ī	-ibus	-ibus	<i>Abl.</i>	brev i	brev i	brev ibus	brev ibus		
		Hōc modō dēclīnantur haec adiectīva: brevis, fortis, gravis, levīs, tenuis, trīstis, cēt.				185				
Exempla:										
Pedes fortis Rōmānus gladium brevem et levem, scūtum magnum et grave fert; eques hastam fert longam et gravem. Peditī fortī Rōmānō est gladius brevis et levīs, scūtum magnum et grave; equitī hasta longa et gravis est. Pedes gladiō brevī et levī, scūtō magnō et gravi armātus est; eques hastā longā et gravi pugnat.						190				
Peditēs fortēs Rōmānī gladiōs brevēs et levēs, scūta magna et gravia ferunt; equitēs hastās ferunt longās et gravēs. Peditib⁹ fortib⁹ Rōmānīs sunt gladiī brevēs et levēs, scūta magna et gravia; equitib⁹ hastae longae et gravēs sunt. Peditēs gladiīs brevib⁹ et levib⁹, scūtīs magnīs et gravib⁹ armātī sunt; equitēs hastīs longīs et gravībus pugnant.						195				
<i>comparātīvus (comp)</i>										
<i>Comparātīvus</i>										
Hic mūrus altior est quam ille.						200				
Hoc vāllum altius est quam illud.										
'Altior -ius' comparātīvus est. Comparātīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis tertiae:										
		<i>Singulāris:</i>	<i>Plūrālis:</i>							
		<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>					
-ior	-ius					205				
-iōrem	-ius									
-iōris	-iōris	<i>Nōm.</i>	altior	altiōr ēs	altiōr a					
-iōri	-iōri	<i>Acc.</i>	altiōr em	altiōr ēs	altiōr a					
-iōre	-iōre	<i>Gen.</i>	altiōr is	altiōr is	altiōr um					
-iōrēs	-iōra	<i>Dat.</i>	altiōr i	altiōr i	altiōr ibus					
-iōrēs	-iōra	<i>Abl.</i>	altiōr e	altiōr e	altiōr ibus	210				
-iōrum	-iōrum									
-iōrib⁹	-iōrib⁹									
-iōrib⁹	-iōrib⁹									

Exempla: brevior, fortior, gravior, levior, longior, pulchrior.

Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Eques gladium longiōrem et graviōrem fert quam pedes. Eques gla-
215 diō longiōre et graviōre pugnat.

Gladii equitum longiōrēs et graviōrēs sunt quam peditum. Equites gladiis longiōribus et graviōribus pugnant.

Pīlum brevius et levius est quam hasta. Pīla breviōra et leviōra sunt quam hastae.

220 Dēlia ancilla pulchrior est quam Syra. Lēander, quī ancillae pulchriōris amīcus est, ancillae pulchriōri rosam dat. Quid pulchrius est quam rosa?

Mīlitēs Rōmānī fortiōrēs sunt quam hostēs. Dux Rōmānus mīlitibus fortiōribus imperat quam dux hostium. Ille dux mī-
225 litum fortiōrum est.

PENSVM A

Pīlum ē man– iacitur, sagitta ex arc–. In exercit– Rōmānīs multī Gallī militant, quī arc– ferunt. Equitāt– sine met– impet– in hostēs facit, neque hostēs impet– equitāt– sustinēre possunt. Mīlle pass– sunt quīnque mīlia pedum. Via Latīna CL [150: centum quīnquāgintā] mīlia pass– long– est.

Rāmus tenu– puerum crass– sustinēre nōn potest, nam puer crass– grav– est. Ūnum mālum grav– nōn est, nec duo māla grav– sunt, sed saccus plēn– mālōrum grav– est. Lēander saccum magn– et grav– portat. In saccō grav– sunt māla. Servī saccōs grav– portant. In saccīs grav– sunt māla et pira.

Soccus Lēandrī grav– est quam Syrī, nam māla grav– sunt quam pira. Via Appia long– est quam via Latīna. Via Appia et via Aurēlia long– sunt quam via Latīna. Quīntus crass– est quam Mārcus. Lēander saccum grav– quam Syrus portat. In saccō grav– māla sunt.

Hoc pīlum long– et grav– est quam illud. Haec pīla long– et grav– sunt quam illa.

Vocabula nova:
frāter
soror
nōmen
praenōmen
cognōmen
avunculus
mīles
scūtum
gladius
pīlum
arma
arcus
sagitta
pugnus
hasta
pedes
eques
pars
finis
patria
hostis
bellum
exercitus
dux
castra
passus
fossa
vāllum

equitātus
 impetus
 metus
 versus
 mīlia
 trīstis
 armātus
 brevis
 gravis
 levis
 barbarus
 altus
 lātus
 fortis
 vester
 ferre
 pugnāre
 incolere
 dīvidere
 oppugnāre
 metuere
 militāre
 dēfendere
 iacere
 expugnāre
 fugere
 contrā
 ac
 adiectīvum
 comparatīvus

PENSVM B

Mārcus — Quīntī est. Quīntus ūnum frātrem et ūnam — habet. ‘Iūlia’ — sorōris est. Frāter Aemiliae est — līberōrum. Quīntus: “Ubi est avunculus noster?” Iūlius: “Avunculus — est in Germāniā.”

Prōvincia est — imperiī Rōmānī. Rhēnus Germāniā ab imperiō Rōmānō —; Rhēnus — imperiī est. In Germāniā multī — Rōmānī sunt, quī contrā Germānōs —; Germānī enim — Rōmānōrum sunt. Mīlitēs Rōmānī scūta et — et pīla —. Mīlitēs in — habitant. Circum castra est — et —, quod x pedēs — est. Mīlitēs patriam ab hostibus —.

PENSVM C

Num ‘Mārcus’ cognōmen est?
 Quot frātrēs habet Aemilia?
 Quid agit Aemilius in Germāniā?
 Quae arma pedes Rōmānus fert?
 Quam longum est pīlum Aemiliī?
 Ubi habitant mīlitēs Rōmānī?
 Quī sunt Germānī et Gallī?
 Estne Germānia prōvincia Rōmāna?
 Quod flūmen Germāniā ā Galliā dīvidit?
 Cūr hostēs castra expugnāre nōn possunt?
 Num mīles fortis ab hoste fugit?
 Cūr hasta procul iacī nōn potest?

ANNVS ET MENSES

- I Annus in duodecim mēnsēs dīviditur, quibus haec sunt nōmina: Iānuārius, mēnsis p̄̄imus; Februārius, secundus; Mārtius, tertius; Aprīlis, quārtus; Māius, quīntus; Iūnius, sextus; Iūlius, septimus; Augustus, octāvus;
- 5 September, nōnus; Octōber, decimus; November, ūndecimus; December, mēnsis duodecimus ac postrēmus.

Ūnus annus duodecim mēnsēs vel trecentōs sexāgintā quīnque diēs habet. Saeculum est centum annī. Centum annī vel saeculum est longum tempus. Duo saecula sunt

10 ducentī annī. Homō sānus nōnāgintā vel etiam centum annōs vīvere potest; ducentōs annōs vīvere nēmō potest.

Mēnsī p̄̄imō et mēnsī tertīō ā deīs nōmina sunt: Iānuāriō ā deō Iānō, Mārtiō ā deō Mārte. Iānus et Mārs

15 sunt deī Rōmānī. Iānus est deus cui duea faciēs sunt. Mārs deus bellī est.

Mēnsis September nōminātur ā numerō *septem*, Octōber, November, December ab *octō*, *novem*, *decem*. Nam

kalendārium -ī n

Iān.	Capricornus
Febr.	Aquārius
Mārt.	Piscēs
Apr.	Ariēs
Māi.	Taurus
Iūn.	Geminī
Iūl.	Cancer
Aug.	Leō
Sept.	Virgō
Oct.	Libra
Nov.	Scorpiō
Dec.	Sagittārius

mēnsis -is m

V	quīntus -a -um
VI	sextus -a -um
VII	septimus -a -um
VIII	octāvus -a -um
IX	nōnus -a -um
X	decimus -a -um
XI	ūndecimus -a -um
XII	duodecimus -a -um
	postrēmus -a -um

↔ primus
tre-centī -ae -a
= CCC (300)
sexāgintā = LX (60)

tempus -oris n
du-centī -ae -a = CC (200)

Iānus
-ī mMārs
-rtis m

nōmināre < nōmen; nōminātur = nōmen habet

antiquus < ante
tunc = illō tempore

nunc = hōc tempore
...igitur = ergō

trīgintā = xxx (30)

ūnus et trīgintā
= xxxi (31)

duo-dē-trīgintā
= xxviii (28)
ūn-dē-trīgintā
= xxix (29)

ūn-decim = xi (11)

item = etiam (: ut
Mārtius)

dīmidia pars = $\frac{1}{2}$

quārta pars = $\frac{1}{4}$

diēs -ēī m

vesper -erī m ↔ māne n

nox noctis f ↔ diēs

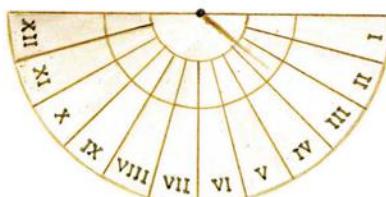
initium -ī n ↔ finis
finis = pars postrēma
initium = pars prīma

hōra -ae f

tempore antiquō Mārtius mēnsis prīmus erat. Tunc September mēnsis septimus erat, Octōber, November, 20 December mēnsēs octāvus, nōnus, decimus erant. Nunc autem mēnsis prīmus est Iānuārius, September igitur mēnsis nōnus est, Octōber decimus, November ūndecimus, December duodecimus.

Quam longus est mēnsis November? November trī- 25
gintā diēs longus est. December ūnum et trīgintā diēs
habet. Iānuārius tam longus est quam December, sed
Februārius brevior est: duodētrīgintā aut ūndētrīgintā
diēs tantum habet. Februārius brevior est quam cēterī
ūndecim mēnsēs: is mēnsis annī brevissimus est. Mārtius ūnum et trīgintā diēs longus est (et item Māius, Iū-
lius, Augustus, Octōber). Aprīlis trīgintā diēs habet 30
(item Iūnius et September). Sex mēnsēs sunt dīmidia
pars annī, trēs mēnsēs quārta pars annī.

Diēs est dum sōl in caelō est. Prīma pars diēī est 35
māne, pars postrēma vesper. Diēs est tempus ā māne ad
vesperum. Nox est tempus ā vesperō ad māne. Vesper
est finis diēī atque initium noctis. Māne finis noctis est
atque initium diēī.

Diēs in duodecim hōrās dīviditur. Ab hōrā prīmā 40
diēs initium facit. Hōra sexta, quae hōra media est inter

hōram prīmam et duodecimam, ‘merīdiēs’ nōminātur. Hōra sexta vel merīdiēs diem dīvidit in duās aequās partēs: ‘ante merīdiem’ et ‘post merīdiem’. Merīdiē sōl 45 altissimus in caelō est. Sex hōrae sunt dīmidia pars diēi.

II Nocte sōl nōn lūcet, sed lūna et stēllae lūcent. Lūna ipsa suam lūcem nōn habet, lūx lūnae ā sōle venit; itaque lūna nōn tam clāra est quam sōl. Sōl est stēlla clāris-sima, quae lūce suā et terram et lūnam illūstrat. Neque 50 tōta lūna sōle illūstrātur, sed tantum ea pars quae verti-tur ad sōlem; cētera pars obscūra est. Cum exigua pars lūnae tantum vidētur, lūna ‘nova’ esse dīcitur. Diē sep-timō vel octāvō post lūnam novam lūna dīmidia vidētur, quae fōrmam habet litterae D. Diē quīntō decimō post 55 lūnam novam lūna plēna est et fōrmam habet litterae O. Cum lūna nōn lūcet, nox obscūra est.

Diēs mēnsis prīmus ‘kalendae’ nōminātur. Diēs prī-mus mēnsis Iānuāriī dīcitur ‘kalendae Iānuāriae’; is diēs annī prīmus est atque initium annī novī. Diēi prīmō 60 mēnsis Iūlii ‘kalendae Iūliae’ nōmen est; is est diēs annī medius.

Diēs tertius decimus post kalendās ‘īdūs’ nōminātur. ‘īdūs Iānuāriae’ diēs tertius decimus est post kalendās Iānuāriās. Item ‘īdūs Februāriae’ dīcitur diēs tertius de-65 cimus mēnsis Februāriī. Sed ‘īdūs Mārtiae’ diēs est quīntus decimus mēnsis Mārtiī, nam mēnse Mārtiō (item Māiō, Iūliō, Octōbrī) īdūs nōn diēs tertius decimus, sed quīntus decimus post kalendās est. Diēs nō-

merī-diēs (< medi-)
: medius diēs
aequus -a -um

lūna -ae f stēlla -ae f

lūx lūcis f
clārus -a -um

terra
tōtus -a -um: tōta lūna
↔ pars lūnae
cēterus -a -um
obscūrus -a -um ↔ clārus
exiguus -a -um = parvus

lūna nova dīmidia plēna

quīntus decimus
= xv (15.)

kalendae -ārum f pl

dīcitur = nōminātur

tertius decimus
= XIII (13.)
īdūs -uum f pl

(mēnsis) -ber -bris m,
abl -brī

nōnae -ārum *fpl*

ante diem octāvum ka-
lendās Iūliās (a. d. VIII
kal. Iūl.) = diēs octāvus
ante calendās Iūliās

aestās -ātis *f* ↔ hiems
hiemis *f*
vēr vēris *n*
autumnus -ī *m*

incipere -it -iunt
= initium facere

calidus -a -um ↔
frigidus -a -um

imber -bris *m*
nix nivis *f*

operīre

hieme montēs nive
operiuntur

nus ante īdūs dīcitur ‘nōnae’ (nōnae Iānuāriae: diēs quīntus Iānuāriī; nōnae Februāriae: diēs quīntus Fe- 70
bruāriī; nōnae Mārtiae: diēs septimus Mārtiī; cēt.)

Diēs octāvus ante calendās Iānuāriās, quī dīcitur ‘ante diem octāvum calendās Iānuāriās’, est diēs annī brevissimus. Ante diem octāvum calendās Iūliās diēs annī longissimus est. Ante diem octāvum calendās Aprī- 75
lēs (id est diē octāvō ante calendās Aprīlēs) nox atque diēs aequī sunt; is diēs ‘aequinoctium’ dīcitur. Item ante diem octāvum calendās Octōbrēs aequinoctium dīcitur, nam eō quoque diē nox aequa est atque diēs.

Tempora annī sunt quattuor: aestās et hiems, vēr et 80
autumnus. Aestās est tempus ā mēnse Iūniō ad Augus-
tum, hiems ā mēnse Decembrī ad Februārium. Mēnsis Iūnius initium aestātis, December initium hiemis est.
Tempus ā Mārtiō ad Māium vēr dīcitur, ā mēnse Sep-
tembrī ad Novembrem autumnus. Vēr ā mēnse Mārtiō 85
initium facit. Autumnus ā Septembrī incipit.

Aestāte diēs longī sunt, sōl lūcet, āēr calidus est. Aes-
tās est tempus calidum. Hiems tempus frigidum est.
Hieme nōn sōlum imber, sed etiam nix dē caelō cadit.
Imber est aqua quae dē nūbibus cadit. Nix frigidior est 90
quam imber. Hieme montēs et campī nive operiuntur.
Vēre campī novā herbā operiuntur, arborēs novīs foliīs
ōrnantur, avēs, quae hieme tacent, rūrsus canere incipi-
unt. Autumnō folia dē arboribus cadunt et terram ope-
riunt. In Germāniā hiemēs frigidiorēs sunt quam in Ita- 95

liā: altā nive operītur tōta terra et lacūs glaciē operiuntur; hieme Germānī puerī super glaciem lacuum lūdere possunt. Iānuārius mēnsis annī frīgidissimus est. Mēnsēs calidissimī sunt Iūlius et Augustus. Eō tempore 100 multī Rōmānī urbem relinquunt et vīllās suās petunt, neque enim tōtam aestātem in urbe vīvere volunt. —

III Hōra nōna est. Aemilia apud filium aegrum sedet. Cubiculum lūce sōlis illūstrātur. Aemilia ad fenestram it caelumque spectat.

105 Aemilia: “Hōra nōna est. Sōl altus in caelō est nec nūbibus operītur.”

Quīntus: “Quandō sōl altissimus est?”

Aemilia: “Hōrā sextā vel merīdiē. Sed post merīdiem āēr calidior est quam ante merīdiem.”

110 Aemilia fenestram claudit. Iam satis obscūrum est cubiculum.

Quīntus: “Ō, quam longae sunt hōrae, cum necesse est tōtum diem in lectō iacēre!”

Aemilia: “Vēr est. Diēs atque hōrae longiōrēs sunt 115 vēre quam hieme.”

Quīntus: “Quandō longissimī sunt diēs?”

Aemilia: “Mēnse Iūniō.”

Quīntus: “Iamne mēnsis Iūnius est?”

Aemilia: “Māius est: hic diēs est mēnsis Māiī postrēmus. Hōc annī tempore diēs nōn tam calidī sunt quam aestāte et noctēs frīgidiōrēs sunt.”

Quīntus: “Quī mēnsis annī calidissimus est?”

glaciēs -ēī f

lacūs
-ūs m

urbs urbīs f = oppidum magnum (: Rōma)

puerī super glaciem lacūs
lūdunt

quandō? = quō tem-
pore?

iam-ne

Iūlius Caesar
-aris *m*

(mēnsis) Quīntīlis -is *m*
= Iūlius

Caesar Augustus
(mēnsis) Sextīlis -is *m*
= Augustus

faciēs -ēīf

vult volunt, *inf* velle

Aemilia: “Iūlius.”

Quīntus: “Cūr ille mēnsis patris nōmen habet?”

Aemilia rīdet et respondet: “Mēnsis Iūlius nōn ā pa- 125
tre tuō nōmen habet — nōn tantus vir est ille! — sed ā
Iūliō Caesare. Ante tempora Caesaris eī mēnsī erat nō-
men ‘Quīntīlis’ ā ‘quīntō’ numerō — nōn ā nōmine
tuō!”

Quīntus: “Estne Iūlius mēnsis quīntus?” Puer digitīs 130
numerāre incipit: “Mēnsis prīmus Iānuārius, secundus
Februārius, tertius Mārtius, quārtus...”

Aemilia: “Antīquīs temporibus Mārtius nōn tertius,
sed prīmus mēnsis erat; tunc igitur Quīntīlis, quī nunc 135
Iūlius nōminātur, mēnsis quīntus erat, nōn septimus,
ut nunc est. Item mēnsī Augustō nōmen erat ‘Sextīlis’,
quia sextus erat, nunc Augustus nōminātur ā Caesare
Augustō. — Sed hoc satis est. Iam necesse est tē dor-
mīre.” Māter enim faciem filīi aspicit eumque oculōs
claudere videt. Aemilia puerum dormīre velle putat. 140

Quīntus: “Sed diēs est. Sōl lūcet. Nocte iubē mē dor-
mīre, cum sōl in caelō nōn est! Ubi sōl est nocte, cum
hīc nōn lūcet?”

Aemilia: “Cum hīc nox est, sōl lūcet in aliīs terrīs
procul ab Italiā et ab urbe Rōmā. Cum nox est illīc, hīc 145
in Italiā diēs est.”

Quīntus: “Ergō nunc in aliīs terrīs et urbībus nox est
atque hominēs dormiunt. Hīc diēs est, nec tempus est
dormīre!”

150 GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō quīnta

Diēs brevissimus est ante diem VIII kalendās Iānuāriās. Māne initium diēt est. Diēt pīmō Iānuāriī nōmen est kalendae Iānuāriae; ab eō diē incipit novus annus. Mēnse Iūniō diēs longī sunt. Iūnius XXX diēs habet: numerus diērum est XXX. Diēbus pīmīs mēnsium nōmina sunt: kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprīlēs, cēt. Ab iīs diēbus mēnsēs incipiunt.

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>		
	<i>Nōminatīvus</i>	diēs	diēs	diēs
160	<i>Accūsātīvus</i>	diēm	diēs	diēs
	<i>Genetīvus</i>	diētī	diērum	diērum
	<i>Datīvus</i>	diētī	diēbus	diēbus
	<i>Ablātīvus</i>	diē	diēbus	diēbus

Ut ‘diēs’ *m* dēclīnātur ‘merīdiēs’ *m*, item ‘faciēs’ *f*, ‘glaciēs’ *f*, et pauca alia vocābula fēminīna.

— ‘Māne’ est vocābulum neutrum in dēclīnābile.

Superlātīvus

Aetna mōns altus est, altior quam cēterī montēs Siciliae: is mōns Siciliae altissimus est.

170 Via Appia longa est, longior quam cēterae viae Italiae: ea via Italiae longissima est.

‘Ire’ verbum breve est, brevius quam cētera verba Latīna: id verbum Latīnum brevissimum est.

‘Altior, longior, brevius’ comparatīvus est. ‘Altissimus, longissima, brevissimum’ superlātīvus est. Superlātīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis I et II: -issim|us -a -um.

PENSVM A

Hōrae di- sunt XII. Hōra sexta di- dīvidit in duās partēs: ante merīdi- et post merīdi-. Sex hōrae sunt dīmidia pars di-. Mēnsis Iūnius XXX di- habet: numerus di- est XXX. Novus annus incipit ab eō di- quī dīcitur kalendae Iānuāriae.

Iūlius mēnsis annī calid- est; Iānuārius est mēnsis annī

diēs	diēs
diēm	diēs
diētī	diērum
diētī	diēbus
diē	diēbus
-ēs	-ēs
-em	-ēs
-ētī	-ērum
-ētī	-ēbus
-ē	-ēbus

in-dēclīnābilis -e (*in-dēcl*) = quī dēclīnāri nōn potest

superlātīvus (*sup*)

altissimus -a -um

longissimus -a -um

brevissimus -a -um

-issim|us -a -um

Vocābula nova:

annus

mēnsis

diēs

saeculum

tempus

faciēs

māne

vesper

nox

initium

hōra

merīdiēs

lūna
 stēlla
 lūx
 fōrma
 kalendae
 īdūs
 nōnae
 aequinoctium
 aestās
 hiems
 vēr
 autumnus
 imber
 nix
 lacus
 glaciēs
 urbs
 postrēmus
 dīmidius
 aequus
 clārus
 tōtus
 obscūrus
 exigūs
 calidus
 frigidus
 indēclinābilis
 ūndecim
 trīgintā
 sexāgintā
 ducentī
 trecentī
 quīntus
 sextus
 septimus
 octāvus
 nōnus
 decimus
 ūndecimus
 duodecimus
 nōmināre
 illūstrāre
 incipere
 operīre
 velle
 erat erant
 vel
 tunc
 nunc
 igitur
 item
 quandō?
 superlātīvus

frigid-. Mēnsis annī brev- est Februārius. Padus est flūmen Italiae long- et lāt-. Sōl stēlla clār- est.

PENSVM B

Iānuārius — pīmus est. December est mēnsis — ac —. Tempore antīquō September mēnsis septimus —, nam — mēnsis pīmus erat Mārtius. Nunc September mēnsis — est. Diēs est tempus ā — ad —. Māne est — diēi, vesper — diēi est et initium —. Diēs in XII — dīviditur. Nocte — et — lūcent, neque eae tam — sunt quam sōl. Sōl lūnam — suā —. Ea lūnae pars quae sōle nōn illūstrātur — est.

Vēr et —, aestās et — sunt quattuor — annī. — ā mēnse Iūniō —. Hieme nōn sōlum —, sed etiam — dē nūbibus cadit: montēs et campī nive —. Aqua nōn tam — est quam nix.

PENSVM C

Quot sunt mēnsēs annī?
 Ā quō Iānuārius nōmen habet?
 Quam longus est mēnsis Aprīlis?
 Ā quō mēnsis Iūlius nōmen habet?
 Cūr mēnsis decimus Octōber nōminātur?
 Cūr lūna nōn tam clāra est quam sōl?
 Quī diēs annī brevissimus est?
 Quī diēs aequinoctia dīcuntur?
 Quod tempus annī calidissimum est?
 Quandō nix dē nūbibus cadit?
 Quid est imber?
 Ā quō diē incipit annus novus?

gallus canēns

NOVVS DIES

I Nox est. Familia dormit. Vīlla Iūliī obscūra et quiēta est. Mārcus quiētus in lectō suō cubat; is bene dormit. Quīntus dormīre nōn potest, quod et caput et pēs eī dolet. Bracchium quoque dolet Quīntō; itaque is nōn 5 dormit, sed vigilat.

Cubiculum in quō Quīntus cubat nōn magnum est, nec magnum est cubiculum Mārcī. Utrumque cubiculum parvum est. Uterque puer cubat in cubiculō parvō, neuter in cubiculō magnō. Neutrum cubiculum mag- 10 num est. Uterque puer quiētus est, neuter puer sē mo- vet. Alter puer dormit, alter vigilat. Alter ē duōbus puerīs valet, alter aegrōtat. Uter puer aegrōtat, Mārcusne an Quīntus? Quīntus aegrōtat, Mārcus valet.

Āēr frīgidus cubiculum Mārcī intrat, fenestra enim 15 aperta est. Mārcus fenestrā apertā dormit. Fenestra Quīntī aperta nōn est. Altera ē duābus fenestrīs est aperta, altera clausa. Utra fenestra clausa est? Fenestra Quīntī. Is fenestrā clausā dormit, quia aeger est.

cubāre = iacēre (in lectō)
dolēre + dat: pēs eī /Quīntō dolet

vigilāre ↔ dormīre

uter- utra- utrum-que:
uterque puer : et M. et Q.; utrumque cubiculum : et cubiculum M.ī et Q.ī
neuter -tra -trum: neuter puer : nec M. nec Q.

alter -era -erum
duo, abl duōbus
valēre ↔ aegrōtāre
uter -tra -trum: uter puer? : M. ne an Q.?

duae, abl duābus

clausus -a -um↔apertus -a -um

canēns -entis = quī canit
(-ns < -nts)

gallus canēns
gallum canentem

dormiēns -entis = quī
dormit

vigilāns -antis = quī
vigilat

quō-modo? < quō
modō?

ho-diē = hōc diē

mē (*acc*): mihi (*dat*)

ad-hūc = ad hoc tempus,
etiam nunc

inquit = dīcit
surgere

af-ferre < ad-ferre

af-fer! (*imp*)

lavāre
sordidus -a -um

Ecce gallus canit: “Cucurrū! Cucucurrū!” Gallus ca-nēns novum diem salūtat.

20

Mārcus oculōs nōn aperit neque sē movet. Quīntus, quī oculīs apertīs iacet, super lectum sē vertit. Puer dormiēns gallum canentem nōn audit. Puer vigilāns gallum audit, et Dāvum vocat.

Dāvus cubiculum intrāns interrogat: “Quōmodo sē 25
habet pēs tuus hodiē?”

Quīntus respondet: “Pēs male sē habet, nec pēs tan-tum, sed etiam caput et bracchium dolet. Ō, quam longa nox est! Sed iam māne est, nam gallus canit. Dā mihi aquam, Dāve!”

30

Dāvus Quīntō aquam in pōculō dat. Puer aquam bi-bit. Servus puerum bibentem aspicit.

Dāvus Quīntum in lectō iacentem relinquit et cubicu-lum Mārcī intrat. Mārcus adhūc dormit. Dāvus ad pue-rum dormientem adit eumque excitat. Quōmodo servus 35
puerum excitat? In aurem puerī dormientis magnā vōce clāmat: “Mārce! Māne est!” Eō modō excitātur Mārcus, et oculōs aperiēns servum apud lectum stantem videt. Iam neuter ē duōbus puerīs dormit.

“Hōra prīma est” inquit Dāvus, “Surge ē lectō!”

40

Mārcus ē lectō surgit. Iam nōn cubat in lectō, sed ante lectum stat. Mārcus Dāvum aquam afferre iubet:
“Affer mihi aquam ad manūs!”

Servus Mārcō aquam affert et “Ecce aqua” inquit,
“Lavā faciem et manūs! Manūs tuae sordidae sunt.”

45

Mārcus pīnum manūs lavat, deinde faciem.

Dāvus: "Aurēs quoque lavā!"

"Sed aurēs" inquit Mārcus "in faciē nōn sunt!"

- 50 Dāvus: "Tacē, puer! Nōn modo faciem, sed tōtum caput lavā! Merge caput in aquam!"

Mārcus caput tōtum in aquam mergit atque etiam aurēs et capillum lavat. Iam tōtum caput eius pūrum est. Aqua nōn est pūra, sed sordida.

- 55 Aqua quā Mārcus lavātur frīgida est; itaque puer manūs et caput sōlum lavat, nōn tōtum corpus. Māne Rōmānī faciem et manūs aquā frīgidā lavant; post meridiem tōtum corpus lavant aquā calidā.

Mārcus caput et manūs tergēns Dāvum interrogat:

"Cūr frāter meus tam quiētus est?"

- 60 Dāvus respondet: "Quīntus adhūc in lectō est."

Mārcus: "In lectō? Quīntus, quī ante mē surgere solet, adhūc dormit! Excitā eum!"

"Nōn dormit" inquit Dāvus, "Frāter tuus vigilat, nec surgere potest, quod pēs et caput eī dolet."

- 65 Mārcus: "Mihi quoque caput dolet!"

Dāvus: "Tibi nec caput nec pēs dolet! Caput valēns nōn dolet nec membra valentia."

- 70 Per fenestram apertam intrat āēr frīgidus. Mārcus frīget, quod corpus eius nūdum est (id est sine vestīmentis); itaque Mārcus vestīmenta sua ā servō poscit: "Dā mihi tunicam et togam! Vestī mē!" Dāvus puerō frīgentī tunicam et togam dat, neque eum vestit: necesse est

Mārcus faciem lavat

pūrus -a -um ↔ sordidus

māne *adv* (: hōrā pīmā)

toga
-ae f

tē (*acc*): tibi (*dat*)

tunica
-ae f

frīgere = frīgidus esse
nūdus -a -um
vestīmentum -ī n
poscere = darī iubēre
vestīre

induere

gerere = (in corpore)
ferre, habere
togatus -a -um = togam
gerens
praeter *ppr+acc*

dexter -tra -trum ↔
sinister -tra -trum

calceus -ī m

mē-cum (= cum mē)
tē-cum (= cum tē)
sē-cum (= cum sē)
abl.: mē, tē, sē (= acc)
parentēs -um *m pl*
= pater et māter

puerum ipsum sē vestīre. Mārcus prīmū tunicam induit, deinde togam. Puer iam nūdus nōn est.

(Toga est vestīmentum album, quod virī et puerī Rō- III mānī gerunt. Graecī et barbarī togam nōn gerunt. Multīs barbarīs magna corporis pars nūda est. Virō togātō nūlla pars corporis est nūda praeter bracchium alterum. Utrum bracchium virō togātō nūdum est, dextrumne an sinistrum? Bracchium dextrum est nūdum, bracchium 80 sinistrum togā operītur. Mīlītēs togam nōn gerunt, nēmō enim togātus gladiō et scūtō pugnāre potest. Utrā manū mīles gladium gerit? Manū dextrā gladium gerit, scūtum gerit manū sinistrā.)

Mārcus, quī pedibus nūdīs ante lectum stat, calceōs 85 poscit: “Dā mihi calceōs! Pedēs frīgent mihi.” Dāvus eī calceōs dat, et eum sēcum venīre iubet: “Venī mēcum! Dominus et domina tē exspectant.”

Mārcus cum servō ātrium intrat, ubi parentēs sedent līberōs exspectantēs. Ante eōs in parvā mēnsā pānis et 90 māla sunt. Parentēs ā filiō intrante salūtantur: “Salvēte, pater et māter!” et ipsī filium intrantem salūtant: “Salvē, Mārce!”

Māter alterum filium nōn vidēns Dāvum interrogat:
“Quīntus quōmodo sē habet hodiē?”

95

Dāvus: “Quīntus dīcit ‘nōn modo pedem, sed etiam caput dolēre’.”

Aemilia surgit et ad filium aegrōtantem abit. Māter filiō suō aegrōtantī pānem et mālum dat, sed ille, quī

100 multum ēsse solet, hodiē nec pānem nec mālum ēst.
Puer aegrōtāns nihil ēsse potest.

Mārcus autem magnum mālum ā patre poscit: “Dā mihi illud mālum, pater! Venter vacuus est mihi.”

Iūlius Mārcō pānem dāns “Prīmum ēs pānem” inquit, “deinde mālum!”

Mārcus pānem suum ēst. Deinde pater eī in utramque manum mālum dat, et “Alterum mālum nunc ēs” inquit, “alterum tēcum fer!”

Dāvus Mārcō librum et tabulam et stilum et rēgulam affert.

Iūlius: “Ecce Dāvus tibi librum et cēterās rēs tuās affert. Sūme rēs tuās atque abī!”

“Sed cūr nōn venit Mēdus?” inquit Mārcus, quī Mēdum adhūc in familiā esse putat. Is servus cum puerīs īre solet omnēs rēs eōrum portāns. Mārcus ipse nūllam rem portāre solet praeter mālum.

Iūlius: “Mēdus tēcum īre nōn potest. Hodiē necesse est tē sōlum ambulāre.”

Mārcus: “...atque mē ipsum omnēs rēs meās portāre? Cūr ille servus mēcum venīre nōn potest ut solet? Etiamne Mēdō caput dolet?”

Iūlius: “Immō bene valet Mēdus, sed hodiē aliās rēs agit.”

Mārcus: “Quae sunt illae rēs?”

Iūlius nihil ad hoc respondet et “Iam” inquit “tempus est discēdere, Mārce.”

multum -īn

ēsse, *imp* ēs! ēste!

utra-que manus
utram-que manum

tē-cum = cum tē
ferre, *imp* fer! fert!

rēs reī f	sing	plūr
nōm	rēs	rēs
acc	rem	rēs
gen	reī	rērum
dat	reī	rēbus
abl	rē	rēbus

omnis -e ↔ nūllus

tabula -ae f

stilus -ī m

rēgula -ae f

salvē!
valē!
 “*salvē!*” dīcit quī
 advenit
 “*valē!*” dīcit quī
 discēdit

Mārcus mālum, librum, tabulam, stilum rēgulamque
 sēcum ferēns ē vīllā abit. Fīlius ā patre discēdēns “*Valē,*
pater!” inquit.

“*Valē, Mārce!*” respondet pater, “*Bene ambulā!*”

130

Quō it Mārcus cum rēbus suīs? Vidē capitulum quīn-
 tum decimum!

participium -ī n (*part*)

/Puerī vigilāns...

masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-ns	-nt̄ ēs
acc.	-nt̄ em	-nt̄ ēs
gen.	-nt̄ is	-nt̄ iūm
dat.	-nt̄ ī	-nt̄ ibus
abl.	-nt̄ el-ī	-nt̄ ibus

neutr.

nōm.	-ns	-nt̄ ia
acc.	-ns	-nt̄ ia
gen.	-nt̄ is	-nt̄ iūm
dat.	-nt̄ ī	-nt̄ ibus
abl.	-nt̄ el-ī	-nt̄ ibus

- [1] -āns -antis
- [2] -ēns -entis
- [3] -ēns -entis
- [4] -iēns -ientis

Vocabula nova:
 gallus
 vestimentum
 tunica
 toga
 calceus
 parentēs
 tabula
 stilus
 rēgula

GRAMMATICA LATINA

Participium

Puer vigilāns in lectō iacēns gallum canentem audit. Gallus 135
 canēns nōn audītur ā puerō dormiente. Puer dormiēns servum
 clāmantem audit, nec ā gallō canente, sed ā servō clāmante
 excitātur. Nōn vōx gallī canentis, sed vōx servī clāmantis pue-
 rum dormientem excitat.

Puerī vigilātes gallōs canētes audiunt. Gallī canētes ā 140
 puerīs dormientibus nōn audiuntur. Puerī dormientēs servōs
 clāmantēs audiunt, nec ā gallīs canētibus, sed ā servīs clā-
 mantibus excitantur. Nōn vōcēs gallōrum canētum, sed vō-
 cēs servōrum clāmantium puerōs dormientēs excitant.

Caput valēns nōn dolet nec membra valentia. Canis animal 145
 volāns nōn est; animālia volantia sunt avēs. Militēs inter pīla
 volantia pugnant.

‘Vigilāns’, ‘iacēns’, ‘canēns’, ‘dormiēns’ participia sunt.
 Participium est adiectīvum dēclīnātiōnis III: gen. sing. -ant̄ is,
 -ent̄ is (abl. sing. -e vel -ī).

150

PENSVM A

Puer dorm- nihil audit. Dāvus puerum dorm- excitat: in
 aurem puerī dorm- clāmat: “Mārce!” Mārcus oculōs aper-
 servum apud lectum st- videt. Servus puerō frīg- vestīmenta
 dat. Parentēs filium intr- salūtant et ā filiō intr- salūtantur.
 Fīlius discēd- “*Valē!*” inquit.

Corpus val— nōn dolet. Medicus caput dol— sānāre nōn potest. Piscēs sunt animālia nat—.

PENSVM B

Puerī in lectīs — [= iacent]. — puer dormit, alter —; alter —, alter aegrōtat. — puer aegrōtat, Mārcusne — Quīntus? Quīntus aegrōtat.

Servus puerum dormientem — et eī aquam —. Mārcus ē lectō — et prīnum manūs —, — faciem. Puer vestīmenta ā servō —, et prīnum tunicam —, deinde —. Iam puer — nōn est. Virō — [= togam gerentī] bracchium — nūdum est. Dāvus Mārcum sēcum venīre iubet: “Venī —!”

Mārcus Mēdum, quī cum eō īre —, nōn videt. Mēdus librōs et cēterās — Mārcī portāre solet, Mārcus ipse — portāre solet — mālum. “Hodiē” — Iūlius “Mēdus — īre nōn potest.” Mārcus sōlus abit librum et — et stilum — ferēns.

PENSVM C

Quīntusne bene dormit?

Uter puer aegrōtat?

Estne clausa fenestra Mārcī?

Uter ē duōbus puerīs gallum canentem audit?

Quōmodo servus Mārcum excitat?

Tōtumne corpus lavat Mārcus?

Cūr Mārcus frīget?

Quid Mārcus ā servō poscit?

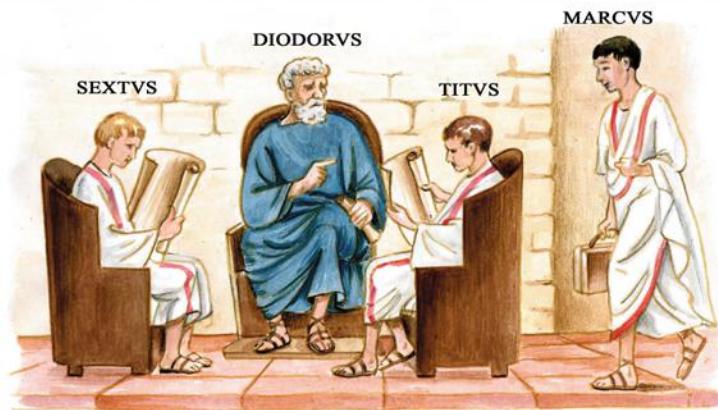
Utrum bracchium togā operītur?

Utrā manū mīles scūtum gerit?

Quās rēs Mārcus sēcum fert?

rēs	
apertus	
clausus	
sordidus	
pūrus	
nūdus	
togātus	
dexter	
sinister	
omnis	
cubāre	
vigilāre	
valāre	
excitāre	
surgere	
afferre	
lavāre	
mergere	
solēre	
frīgēre	
poscere	
vestīre	
induere	
gerere	
inquit	
uterque	
neuter	
alter	
uter?	
mihi	
tibi	
mēcum	
tēcum	
sēcum	
nihil	
quōmodo	
hodiē	
adhūc	
prīnum	
deinde	
praeter	
an	
valē	
participium	

lūdus

MAGISTER ET DISCIPVLI

lūdus -ī m

magister -trī m

sevērus -a -um
discipulus -ī mvirga
-ae f

nōn-dum = adhūc nōn

sella
-ae fcōn-sidere = sedēre in-
cipere (↔ surgere)

Mārcus librum et tabulam et cēterās rēs ferēns Tūscu- I
lum ambulat. Illīc est lūdus puerōrum. Multī puerī
māne in lūdum eunt.

Magister lūdī est vir Graecus, cui nōmen est Diodō-
rus. Mārcus magistrum metuit, Diodōrus enim magis- 5
ter sevērus est, quī discipulōs suōs virgā verberat; eō
modō magister sevērus discipulōs improbōs pūnīre so-
let. Discipulī sunt puerī quī in lūdum eunt. Mārcus et
Quīntus sunt duo discipulī. Aliī discipulī sunt Titus et
Sextus. 10

Sextus, quī ante Mārcum et Titum ad lūdum advenit,
prīmus lūdum intrat. Sextus sōlus est, nam cēterī disci-
pulī nōndum adsunt.

Magister intrāns Sextum sōlum in sellā sedentem vi-
det. Sextus dē sellā surgēns magistrum salūtat: “Salvē, 15
magister!”

Magister: “Salvē, Sexte! Cōnsīde!”

	Sextus in sellā cōnsīdit. Discipulus tacitus ante magistrum sedet.	tacitus -a -um = tacēns
20	Magister interrogat: “Cūr tū sōlus es, Sexte?” “Ego sōlus sum, quod cēterī discipulī omnēs absunt” respondet Sextus. Exclāmat magister: “Ō, discipulōs improbōs...!” Sextus: “Num ego discipulus improbus sum?”	ex-clāmāre at = sed
25	Magister: “Immō tū probus es discipulus, Sexte, at Mārcus et Quīntus et Titus improbī sunt!” Hīc Titus ad lūdum advenit et iānuam pulsat antequam intrat: discipulus nōn statim intrat, sed prīmum iānuam pulsat; tum lūdum intrat et magistrum salūtat: 30 “Salvē, magister!”	iānua -ae f = ōstium tum = deinde
	Magister: “Ō Tite! Sextus iam adest...” Titus: “At Mārcus et Quīntus nōndum adsunt!” Magister: “Tacē, puer! Claude iānuam et cōnsīde! Aperīte librōs, puerī!”	iam ↔ nōndum
35	Sextus statim librum suum aperit, sed Titus, quī librum nōn habet, “Ego” inquit “librum nōn habeō.” Magister: “Quid? Sextus librum suum habet, tū librum tuum nōn habēs? Cūr librum nōn habēs?” Titus: “Librum nōn habeō, quod Mārcus meum librum habet.”	
40	Post Titum Mārcus ad lūdum advenit, neque is iānuam pulsat antequam intrat. Mārcus statim intrat, nec magistrum salūtat. “Ō Mārce!” inquit Diodōrus, “Cūr tū iānuam nōn	

tergum
-ī n

audītis-ne

vērus -a -um

vērum -ī n = id quod
vērum est
quod = id quod

posterior -ius *comp*
< post
lacrimāre puerō (*dat*) nōn
convenit = lacrimae
puerō nōn conveniunt

dēsinere ↔ incipere

red-īre = rūrsus īre
(red- = re-)

audis-ne

pulsās cum ad lūdum venīs, nec mē salūtās cum mē 45
vidēs?”

At Mārcus “Ego” inquit “iānuam nōn pulsō cum ad lūdum veniō, nec tē salūtō cum tē videō, quia nec Sextus nec Titus id facit.”

Sextus et Titus: “Quid?”

50

Mārcus (ad Sextum et Titum): “Vōs iānuam nōn pulsātis cum ad lūdum venītis, nec magistrum salūtātis cum eum vidētis. Audītisne id quod dīcō?”

Tum Sextus et Titus “Id quod dīcis” inquiunt “vērum nōn est: nōs iānuam pulsāmus cum ad lūdum venīmus, et magistrum salūtāmus cum eum vidēmus. Nōnne vērum dīcimus, magister?”

Magister: “Vōs vērum dīcitis. Quod Mārcus dīcit nōn est vērum. Discipulus improbus es, Mārce! Necesse est tē pūnire. Statim ad mē venī!”

60

Diodōrus, magister sevērus, tergum puerī virgā verberat. (Tergum est posterior pars corporis.) Tergum dolet Mārcō, neque ille lacrimat, nam lacrimāre puerō Rōmānō nōn convenit.

Mārcus clāmat: “Ei! Iam satis est! Dēsine, magister!” 65

Magister puerum verberāre dēsinit et “Ad sellam tuam redī” inquit, “atque cōnsīde!”

Mārcus ad sellam suam redit, neque cōnsīdit, sed tacitus ante sellam stat.

“Audīsne, Mārce? Ego tē cōnsīdere iubeō. Cūr nōn 70
cōnsīdis?” interrogat magister.

	Mārcus: "Nōn cōsīdō, quod sedēre nōn possum."	pos-sum
	Diodōrus: "Cūr sedēre nōn potes?"	pot-es
	Mārcus: "Sedēre nōn possum, quod mihi dolet..."	pot-est
75	pars tergī īinferior in quā sedēre soleō."	īinferior -ius comp < īfrā
	Haec verba audientēs Titus et Sextus rīdent.	quid? = cūr?
	Diodōrus: "Quid rīdētis, Tite et Sexte?"	
	Titus: "Rīdēmus, quod Mārcō dolet..."	
	Diodōrus: "Tacēte! Eam corporis partem nōmināre	
80	nōn convenit! — Sed ubi est frāter tuus, Mārce?"	
	Mārcus: "Is domī est apud mātrem suam. Quīntus dīcit 'sē aegrūm esse'."	domī ↔ in lūdō
	Diodōrus: "Sī aeger est, in lūdum īre nōn potest. At vōs bene valētis. Iam aperīte librōs!"	Q.: "Ego aeger sum" Q. dīcit 'sē aegrūm esse'
85	Titus: "Mārcus meum librum habet."	red-dere = rūrsus dare
	Diodōrus: "Quid tū librum Titī habēs, Mārce?"	
	Mārcus: "Ego eius librum habeō, quod is meum mālum habet. Redde mihi mālum meum, Tite!"	
90	Titus rīdēns "Mālum" inquit "tibi reddere nōn possum, id enim iam in ventre meō est!"	
	Mārcus īrātus Titum pulsāre incipit, sed magister "Dēsine, Mārce!" inquit, "Titus tibi mālum dare nōn potest, at ego tibi <i>malum</i> dare possum, nisi hīc et nunc Titō librum redditis!"	malum -ī n = mala rēs; m. dare tibi : tē pūnīre nisi = sī nōn
95	Mārcus Titō librum reddit.	
III	Discipulī librōs aperiunt. Item librum suum aperit magister ac recitāre incipit. Puerī autem priōrem librī partem tantum audiunt, nam antequam magister par-	prior -ius ↔ posterior; prior pars : initium

pars posterior : finis

magister recitat
discipulī dormiunt

quod = id quod

lectulus = parvus lectus

tem librī posteriōrem recitāre incipit, omnēs puerī dor-miunt!

100

Magister recitāre dēsinit et exclāmat: “O improbī dis-cipulī! Dormītis! Quod recitō nōn audītis!”

Mārcus magistrō īrātō “Ego” inquit “nōn dormiō. Immō vigilō et tē audiō, magister.”

Item Sextus et Titus “Neque nōs dormīmus” inqui- 105
unt, “Vigilāmus et omnia verba tua audīmus. Bene reci-tās, Diodōre! Bonus es magister!”

Magister laetus “Vērum est quod dīcītis” inquit, “ego bene recitō ac bonus sum magister — at vōs male recitā-tis ac malī discipulī estis!”

110

Discipulī: “Immō bonī discipulī sumus! Bene recitā-mus!”

Diodōrus: “Tacēte! Ubi estis, puerī?”

Discipulī: “In lūdō sumus.”

Diodōrus: “Vērum dīcītis: in lūdō estis — nōn domī 115
in lectulīs! In lectulō dormīre licet, hīc in lūdō nōn licet dormīre!”

Magister īrātus discipulōs virgā verberat.

- Discipulī: "Ei, ei! Quid nōs verberās, magister?"
 120 Diodōrus: "Vōs verberō, quod aliō modō vōs excitāre nōn possum. Ad sellās vestrās redīte atque cōnsīdite!"

- Discipulī ad sellās suās redeunt, neque cōnsīdunt.
 Magister: "Quid nōn cōnsīditis?"
 Discipulī: "Nōn cōnsīdimus, quod sedēre nōn possu-
 125 mus."

Diodōrus: "Quid? Sedēre nōn potestis? Ergō vōs hōram tōtam tacitī stāte, dum ego sedēns partem librī posteriōrem recitō! Nec enim stantēs dormīre potestis!"

nōs acc (= nōm)

vōs acc (= nōm)

red-īre -it -eunt

pos-sumus
pot-estis
pos-sunt

GRAMMATICA LATINA

130 Persōnae verbī

Puerī rīdent. Puella nōn rīdet.

Puerī: "Cūr tū nōn rīdēs, cum nōs rīdēmus?"

Puella: "Ego nōn rīdeō, quia vōs mē rīdētis!"

- 'Rīdeō rīdēmus' dīcitur persōna prīma, 'rīdēs rīdētis' per-
 135 sōna secunda, 'rīdet rīdent' persōna tertia.

Singulāris Plūrālis

Persōna prīma	rīde ō	rīdē mus
Persōna secunda	rīdē s	rīdē tis
Persōna tertia	rīde t	rīde nt

- 140 Exempla: [1] clām|ō clāmā|mus; [2] rīde|ō rīdē|mus; [3] dīc|ō dīc|imus; faci|ō faci|mus; [4] audi|ō audi|mus.

Malus discipulus in lūdō clāmat et rīdet. Quī id nōn facit, et omnia verba magistrī audit, bonus est discipulus.

- Bonus discipulus malō dīcit: "Ego bonus discipulus sum: in
 145 lūdō nec clāmō nec rīdeō, et omnia verba magistrī audiō. At tū malus discipulus es: in lūdō clāmās et rīdēs nec verba magistrī audīs! Vērum dīcō! Nōnne hoc facis?" Malus discipulus: "Quod dīcis vērum nōn est: ego hoc nōn faciō!"

persōna (pers)

ego nōs
tū vōsrīdeō rīdēmus
rīdēs rīdētis
rīdet rīdentsing. plūr.
I -ō -mus
II -s -tis
III -t -nt

[1] clāmā re	clām ō	clāmā mus
	clāmā s	clāmā tis
	clāmā t	clāmā nt
[2] rīdē re	rīde ō	rīdē mus
	rīdē s	rīdē tis
	rīde t	rīde nt
[3] dīc ere	dīc ō	dīc imus
	dīc is	dīc itis
	dīc it	dīc unt

face re	
faci ō	faci mus
faci s	faci tis
faci t	faci unt
[4] audi re	
audi ō	audi mus
audi s	audi tis
audi t	audi unt
esse	
sum	sumus
es	estis
est	sunt
[1] -ō	-āmus
-ās	-ātis
-at	-ant
[2] -eō	-ēmus
-ēs	-ētis
-et	-ent
[3] -ō	-imus
-is	-itis
-it	-unt
-iō	-imus
-is	-itis
-it	-iunt
[4] -iō	-imus
-is	-itis
-it	-iunt
ire	
eō īmus	
īs ītis	
īt īunt	
posse	
pos-sum	pos-sumus
pot-es	pot-estis
pot-est	pos-sunt

Malī discipulī in lūdō clāmant et rīdent. Quī id nōn faciunt, et omnia verba magistrī audiunt, bonī sunt discipulī.

150

Bonī discipulī malīs dīcunt: “Nōs bonī discipulī sumus: in lūdō nec clāmāmus nec rīdēmus, et omnia verba magistrī audīmus. At vōs malī discipulī estis: in lūdō clāmātis et rīdētis nec verba magistrī audītis! Vērum dīcimus! Nōnne hoc faciūt?” Malī discipulī: “Quod dīcītis vērum nōn est: nōs hoc nōn facimus!”

[1] Ut ‘clāmō clāmāmus’ dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -āre.

[2] Ut ‘rīdeō rīdēmus’ dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -ēre.

[3] Ut ‘dīcō dīcīmus’ dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -ere, praeter ea quae -i- habent ante -ō et -unt, ut ‘faciō faciunt’: accipere, aspicere, capere, facere, fugere, iacere, incipere, parere, cēt.

[4] Ut ‘audiō audīmus’ dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -īre, praeter verbum īre (pers. I sing. eō, pers. III plūr. eunt), item ab-īre, ad-īre, ex-īre, red-īre, cēt.

Ut ‘sum sumus’ dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -esse, ut ab-esse, ad-esse, in-esse, cēt., et posse (pers. I pos-sum pos-sumus, II pot-es pot-estis, III pot-est pos-sunt).

160

170

PENSVM A

Mārcus ad lūdum ven– nec iānuam puls–. Magister: “Cūr tū iānuam nōn puls–, cum ad lūdum ven–?” Mārcus: “Ego iānuam nōn puls– cum ad lūdum ven–, quod nec Sextus nec Titus id facit. Audīte, Sexte et Tite: vōs iānuam nōn puls– cum ad lūdum ven–!” Sextus et Titus: “Nōs iānuam puls– cum ad lūdum ven–!” Magister: “Tācēte! Aperīte librōs!” Titus: “Ego librum nōn hab–.” Magister: “Cūr librum nōn hab–, Tite?” Titus: “Librum nōn hab–, quod Mārcus meum librum hab–!” Mārcus: “Sed vōs mēās rēs hab–!” Titus et Sextus: “Nōs rēs tuās nōn hab–!”

Magister discipulōs dormīre vidēns exclāmat: “Ō puerī!

Dormit! Ego recit-, vōs nōn audit!" Mārcus: "Ego tē recitāre audit-. Nōn dormit." Titus et Sextus: "Nec nōs dormit. Tē recitāre audit-. Bene recit-, magister." Magister: "Ego bene recit-, at vōs male recit-! Malī discipulī es-!" Discipulī: "Vērum nōn dīc-, magister. Bonī discipulī s-: in lūdō nec clām-nec rīd-, et tē audit-!"

PENSVM B

Māne puerī in — eunt. Puerī quī in lūdum eunt — sunt. Quī lūdum habet — est. Mārcus magistrum metuit, nam Diodōrus magister — est quī puerōs improbōs — verberat.

Intrat magister. Sextus dē — surgit. Cēterī discipulī — adsunt. Magister —: "Ō, discipulōs improbōs!" Sextus: "Num ego improbus —?" Magister: "— discipulus improbus nōn es, — [= sed] cēterī discipulī improbī sunt!"

Post Sextum venit Titus, — [= deinde] Mārcus. Mārcus — [= ōstium] nōn pulsat, — lūdum intrat, nec magistrum salūtat.. Magister: "Discipulus improbus —, Mārce! — ad mē venī!" Magister — Mārcī verberat. Tergum est — pars corporis. Magister puerum verberāre —. Mārcus ad sellam suam — neque —. Magister: "— [= cūr] nōn cōnsīdis?" Mārcus: "Sedēre nōn —, quod pars tergī — mihi dolet!"

PENSVM C

Quō puerī māne eunt?

Quis est Diodōrus?

Cūr puerī magistrum metuunt?

Quis discipulus prīmus ad lūdum advenit?

Quid facit Titus antequam lūdum intrat?

Cūr Titus librum suum nōn habet?

Quis est discipulus improbissimus?

Cūr Quīntus in lūdum īre nōn potest?

Cūr magister recitāre dēsinit?

Tūne magister an discipulus es?

Num tū iānuam pulsās antequam cubiculum tuum intrās?

Vocabula nova:

lūdus

magister

discipulus

virga

sella

iānuā

vērum

tergum

malum

lectulus

sevērus

tacitus

vērus

posterior

īnferior

prior

pūnīre

cōsidere

exclāmāre

dēsinere

redire

reddere

recitāre

licēre

sum

es

sumus

estis

ego

tū

nōs

vōs

nōndum

statim

tum

quid?

domī

antequam

at

sī

nisi

nāvis Rōmāna

TEMPESTAS

inter-esse
 quōrum : ex quibus
 situs -a -um: situm est
 = est (ubi?)
 sīve = vel
 appellāre = nōmināre
 īferus -a -um ↔ supē-
 rus -a -um

ad = apud
 Tiberis -is *m* (*acc* -im,
 abl -i)
 paulum ↔ multum
 nāvis -is *f*
 nāvigāre < nāvis

maritimus -a -um = ad
 mare situs
 portus -ūs *m*

locus -ī *m*
 ī-fluere

eō locō (*abl*) = in eō
 locō, illic

Italia inter duo maria interest, quōrum alterum, quod 1
 suprā Italianam situm est, ‘mare Superum’ sīve ‘Hadriāti-
 cum’ appellātur, alterum, īfrā Italianam situm, ‘mare
 īferum’ sīve ‘Tūscum’. Tōtum illud mare longum et
 lātum quod inter Eurōpam et Āfricam interest ‘mare 5
 nostrum’ appellātur ā Rōmānīs.

Urbs Rōma nōn ad mare, sed ad Tiberim flūmen sita
 est vīgintī mīlia passuum ā marī. Quod autem paulum
 aquae est in Tiberī, magnae nāvēs in eō flūmine nāvi-
 gāre nōn possunt. Itaque parvae tantum nāvēs Rōmam 10
 adeunt.

Ōstiam omnēs nāvēs adīre possunt, id enim est oppi-
 dum maritimum quod magnum portum habet. Ad ōs-
 tium Tiberis sita est Ōstia. (‘Ōstium’ sīve ‘ōs’ flūminis
 dīcitur is locus quō flūmen in mare īfluit; Ōstia sita est 15
 eō locō quō Tiberis in mare īferum īfluit.)

Alia oppida maritima quae magnōs portūs habent sunt Brundisium, Arīminum, Genua, Puteolī. Haec omnia oppida in ūrā maritimā sita sunt. (Ūra maritima 20 est finis terrae, unde mare incipit. Portus est locus in ūrā maritimā quō nāvēs ad terram adīre possunt.) In ūrā Italiae multī portūs sunt. Ex omnibus terrīs in portūs Italiae veniunt nāvēs, quae mercēs in Italiam vehunt. (Mercēs sunt rēs quās mercātōrēs emunt ac vēndunt.)

25 Nōn modo mercēs, sed etiam hominēs nāvibus vehuntur. Portus Ōstiēnsis semper plēnus est hominum quī in aliās terrās nāvigāre volunt. Is quī nāvigāre vult adit nautam quī bonam nāvem habet. Sī āer tranquillus est, necesse est ventum opperīrī. (Ventus est āer quī 30 movētur.) Cum nūllus ventus super mare flat, tranquillum est mare; cum magnus ventus flat, mare turbidum est. Tempestās est magnus ventus quī mare turbat ac flūctūs facit quī altiōrēs sunt quam nāvēs. Nautae tempestātēs metuunt, nam magnī flūctūs nāvēs aquā im- 35 plēre possunt. Tum nāvēs et nautae in mare merguntur.

Puteolī -ōrum *mpl*ōra -ae *f*

ōra = ūra maritima

merx mercis *f*Ōstiēnsis -e < Ōstia
semper = omnī temporenauta -ae *m*

tranquillus -a -um

= quiētus

opperīrī = exspectāre

ventus -ī *m*flāre: ventus flat (= mo-
vētur)

turbidus -a -um: (mare)

t. um ↔ tranquillum

tempestās -ātis *f*turbāre = turbidum fa-
cereflūctus -ūs *m*im-plēre = plēnum fa-
cerenāvis et nautae in mare
merguntur

marī turbidō (*abl*) = dum
mare turbidum est
opperiuntur = exspectant

ventō secundō (*abl*) =
dum ventus secundus
est
ē-gredī = exire; ēgredi-
untur = exeunt

puppis -is *f* (*acc* -im,
abl -ī)
medium mare = media
maris pars
gubernātor -ōris *m* = is
quī nāvem gubernat

orīrī: sōl oritur = sōl
in caelum ascēdit
oriēns -entis *m* ↔
occidēns -entis *m*

sōl
oriēns

sōl
occidēns

'septem
triōnēs'

septen-triōnēs -um *m pl*
↔ meridiēs
occidere ↔ orīrī

contrārius -a -um
< contrā

dextra -ae *f* = manus d.
sinistra -ae *f* = manus s.

serēnus -a -um: (caelum)
s. um = sine nūbibus
simul = ūnō tempore

Nautae nec marī turbidō nec marī tranquillō nāvigāre
volunt; itaque in portū ventum secundum opperiuntur
(id est ventus quī ā tergō flat). Ventō secundō nāvēs ē
portū ēgrediuntur: vēla ventō implentur ac nāvēs plēnīs
vēlīs per mare vehuntur. 40

Pars nāvis posterior puppis dīcitur. In puppi sedet II
nauta quī nāvem gubernat. Quōmodo nāvis in mediō
marī gubernārī potest, cum terra nūlla vidētur? Guber-
nātor caelum spectat: in altō marī sōl aut stēllae eī ducēs
sunt. Ea pars caelī unde sōl oritur dīcitur oriēns. Par- 45
tēs caelī sunt quattuor: oriēns et occidēns, merīdiēs et

septentriōnēs. Occidēns est pars caelī quō sōl occidit.
Merīdiēs dīcitur ea caelī pars ubi sōl merīdiē vidētur;
pars contrāria septentriōnēs appellātur ā septem stēllīs
quae semper in eā caelī parte stant. Iīs quī ad septentri- 50
ōnēs nāvigan, oriēns ā dextrā est, ā sinistrā occidēns,
merīdiēs ā tergō. Oriēns et occidēns partēs contrāiae
sunt, ut merīdiēs et septentriōnēs. —

Hodiē caelum serēnum et ventus secundus est. Nāvēs
multae simul ē portū Ōstiēnsī ēgrediuntur. Inter eōs 55

hominēs quī nāvēs cōnscendunt est Mēdus, quī ex Italiā proficīscitur cum amīcā suā Lȳdiā. Mēdus, quī Graecus est, in patriam suam redīre vult. Graecia nōn modo ipsīus patria est, sed etiam Lȳdiae.

- 60 Mēdus et Lȳdia ex Italiā proficīsentēs omnēs rēs suās sēcum ferunt: pauca vestīmenta, paulum cibī nec multum pecūniae. Praetereā Lȳdia parvum librum fert, quem sub vestīmentīs occultat.

- Sōle oriente nāvis eōrum ē portū ēgreditur multīs hominibus spectantibus. Nāvis plēnīs vēlīs altum petit. Aliae nāvēs eam sequuntur.

- Mēdus in puppīm ascendit. Lȳdia eum sequitur. Ex altā puppī sōlem orientem spectant. Iam procul abest Ōstia, hominēs quī in portū sunt vix oculīs cernī possunt. Mēdus montem Albānum, quī prope vīllam Iūliī situs est, cernit et “Valē, Italia!” inquit, “Valēte montēs et vallēs, campī silvaeque! Ego in terram eō multō pulchriōrem, in patriam meam Graeciam!” Mēdus laetātūr neque iam dominū suūm sevērūm verētūr.

- 75 Lȳdia collēs in quibus Rōma sita est procul cernit et “Valē, Rōma!” inquit, “Nōn sine lacrimīs tē relinquō, nam tū altera patria es mihi.” Lȳdia vix lacrimās tenēre potest.

- Mēdus faciem Lȳdiae intuētūr et “Nōnne gaudēs” 80 inquit, “mea Lȳdia, quod nōs simul in patriam nostram redīmus?”

Lȳdia Mēdūm intuēns “Gaudeō” inquit “quod mihi

cōn-scendere = ascen-dere
proficīscī = abīre

ipse -a -um, gen -īus

multum pecūniae = magna pecūnia
praeter-eā = praeter eās rēs
sōle oriente = dum sōl oritur
multīs spectantibus = dum multi spectant altūm -ī n = altūm mare sequī = venīre post; eam sequuntur = post eam veniunt

vix = prope nōn
cernere = vidēre (id quod procul abest)

ire: eō īmus
īs ītis
īt eunt
laetārī = laetus esse,
gaudēre
verērī = timēre

intuērī = spectāre

licet (+ dat)

lābī = cadere

complectī: eam complectītūr = brachia circum corpus eius pōnit

paulō post = post paulum (temporis)
quam in partem? = in quam partem?

sōle duce = dum sōl dux est, sōle dūcente

loquī = verba facere
(dīcere); ↔ tacēre
āter -tra -trum = niger

fit = esse incipit

fulgur
-uris *n*

in-vocāre

paulum = paulum temporis
tonitrus -ūs *m* = quod audītur post fulgur

licet tēcum venīre. At nōn possum laetārī quod omnēs amīcās meās Rōmānās relinquō. Sine lacrimīs Rōmā proficīscī nōn possum.” Dē oculīs Lȳdiae lacrimae lā- 85 buntur.

Mēdus eam complectītūr et “Tergē oculōs!” inquit, “Ego, amīcus tuus, quī tē amō, tēcum sum. In patriam nostram īmus, ubi multī amīcī nōs opperīuntur.” Hīs verbīs Mēdus amīcam suam trīstem cōnsolātūr. 90

Paulō post nihil ā nāvē cernītūr praeter mare et caelum. Mēdus gubernātōrem interrogat: “Quam in partem nāvigāmus?” Ille respondet: “In merīdiem. Ecce sōl oriēns mihi ā sinistrā est. Sōle duce nāvem gubernō. Bene nāvigāmus ventō secundō atque caelō serēnō.” 95

Dum ille loquitur, Mēdus occidentem spectat et nūbēs ātrās procul suprā mare orīrī videt; simul mare tranquillum fit. “Nōn serēnum est caelum” inquit, “Ecce nūbēs ātrāe...”

Gubernātōr statim loquī dēsinit et nūbēs spectat; tum vēla aspiciēns exclāmat: “Quid (malum!) hoc est? Nūbēs ātrāe ab occidente oriūntūr et ventus simul cadit! Ō Neptūne! Dēfende nōs ā tempestāte!” Nauta Neptūnum, deum maris, verētur.

“Cūr Neptūnum invocās?” inquit Mēdus, “Prope 105 tranquillum est mare.”

Gubernātōr: “Adhūc tranquillum est, sed exspectā paulum: simul cum illīs nūbibus ātrīs tempestās orīrī solet cum tonitrū et fulguribus. Neptūnum invocō,

110 quod ille dominus maris ac tempestātum est.” Nauta
perterritus tempestātem venientem opperītur.

Paulō post tōtum caelum ātrum fit, ac fulgur ūnum et
alterum, tum multa fulgura caelum et mare illūstrant.

Statim sequitur tonitrus cum imbre, et simul magnus
115 ventus flāre incipit. Mare tempestāte turbātur, ac nāvis,

quae et hominēs et mercēs multās vehit, flūctibus iactā-
tur et vix gubernārī potest. Nautae multum aquae ē

nāve hauriunt, sed nāvis nimis gravis est propter mer-
cēs. Hoc vidēns gubernātor “Iacite mercēs!” inquit nau-

120 tīs, quī statim mercēs gravēs in mare iacere incipiunt,
spectante mercātōre, quī ipse quoque nāve vehitur. Ille
trīstis mercēs suās dē nāve lābī et in mare mergī videt.

Nēmō eum cōnsolātur! Nāvis paulō levior fit, simul vērō
tempestās multō turbidior et flūctūs multō altiōrēs fiunt.

125 Mēdus perterritus exclāmat: “Ō Neptūne! Servā
mē!” sed vōx eius vix audītur propter tonitrum. Nāvis
aquā implērī incipit, neque enim nautae satis multum
aquae haurīre possunt.

Cēterīs perterritīs, Lȳdia caelum intuētur et clāmat:
130 “Servā nōs, domine!”

Mēdus: “Quis est ille dominus quem tū invocās?”

Lȳdia: “Est dominus noster Iēsūs Chrīstus, quī nōn
modo hominibus, sed etiam ventīs et marī imperāre
potest.”

135 Mēdus: “Meus dominus nōn est ille! Ego iam nūllīus
dominī servus sum. Nēmō mihi imperāre potest!”

iactāre = iacere atque
iacere

haurīre
propter *ppr+acc*

spectante mercātōre =
dum mercātor spectat

...vērō = sed...: simul
vērō = sed simul
fit fiunt

servāre

cēterīs perterritīs = dum
cēterī perterritī sunt

nūllus -a -um, *gen -īus*

nec vērō = sed nōn

locō (*abl*) movēre = ē
locō movēreiterum = rūrsus
fit fiunt, *inf* fierī

Hīc magnus flūctus nāvem pulsat. Mēdus Lȳdiam lābentem complectitur ac sustinēre cōnātur, nec vērō ipse pedibus stāre potest. Mēdus et Lȳdia simul lābuntur. Mēdus surgere cōnātur, nec vērō sē locō movēre 140 potest, quod Lȳdia perterrita corpus eius complectitur.

Lȳdia iterum magnā vōce Chrīstum invocat: “Ō Chrīste! Iubē mare tranquillum fierī! Servā nōs, domine!”

Mēdus ōs aperit ac Neptūnum iterum invocāre vult, sed magnus flūctus ōs eius aquā implet. Mēdus loquī 145 cōnātur neque potest.

Tum vērō ventus cadere incipit! Iam flūctūs nōn tantī sunt quantī paulō ante. Nautae fessī aquam haurīre dēsinunt ac laetantēs mare iterum tranquillum fierī aspi- ciunt.

150

dēpōnēns -entis (*dēp*)

[1] -ārī: -ātūr -āntūr
 [2] -ērī: -ētūr -ēntūr
 [3] -ī: -ītūr -ūntūr
 [4] -īrī: -ītūr -īntūr
 ēgredī ēgrediuntur
 orīrī orītūr

Vocabula nova:
 nāvis
 portus
 locus
 ūra
 merx
 nauta
 ventus
 tempestās
 flūctus
 vēlūm
 puppis
 gubernātor

GRAMMATICA LATINA

Verba dēpōnēntia

Mēdus laetātūr (= gaudet) nec dominū verētūr (= timet). Nauta nōn proficīscitūr (= abit), sed ventū secundūm op- perītūr (= exspectat).

155

‘Laetārī’, ‘verērī’, ‘proficīscī’, ‘opperīrī’ verba dēpōnēntia sunt. Verbum dēpōnēns est verbum quod semper fōrmam verbī passīvī habet (praeter participium: laetāns, verēns, proficīscēns, opperiēns) atque in locō verbī āctīvī pōnitur.

Alia exempla verbōrum dēpōnēntium: cōnsolārī, cōnārī, intuērī, sequī, loquī, lābī, complectī, ēgredī, orīrī.

Mēdus ex Italiā proficīscēns sōlem orientēm intuētūr. Nāvis ē portū ēgreditūr; aliae nāvēs eam sequuntur. Dum Lȳdia loquitūr, lacrimae dē oculis eius lābuntur. Mēdus eam complectitur et cōnsolārī cōnātur.

165

PENSVM A

Nautae, quī Neptūnum ver-, tempestātem opper-. Mēdus et Lȳdia ex Italiā proficīsc-. Lȳdia Mēdum in puppim ascendentem sequ-. Dum nauta loqu-, Mēdus occidentem intu-, unde nūbēs ātræ ori-. Simul tempestās or-. Mercātor trīstis mercēs suās in mare lāb- videt; nēmō eum cōnsōl- potest.

Quī ab amīcīs proficīsc- laet- nōn potest.

PENSVM B

Brundisium est oppidum — (in — maritimā situm) quod magnum—habet. Portus est—quō—ad terram adīre possunt.

Cum nūllus — flat, mare — est. — est magnus ventus quī mare—et altōs—facit. Gubernātor est—quī in—nāvis sedēns nāvem—. Partēs caelī sunt—et,— et merīdiēs. Oriēns est ea caelī pars unde sōl —, occidēns est ea pars quō sōl —.

Mēdus et Lȳdia nāvem — atque ex Italiā —. Ventus — est, nāvis plēnīs — ex portū —; sed in altō marī tempestās —: magnus ventus — incipit et tōtum mare turbidum —. Nautae aquam ē nāve — et — in mare iaciunt. Mēdus Neptūnum —: “Ō Neptūne! — mē!” Nāvis flūctibus — nec — [= sed nōn] mergitur.

PENSVM C

Quae nāvēs Rōmam adīre possunt?

Quid est ‘ōstium’ flūminis?

Num Tiberis in mare Superum īfluit?

Quandō nāvēs ē portū īgrediuntur?

Ubi sedet gubernātor et quid agit?

Quae sunt quattuor partēs caelī?

Quās rēs Mēdus et Lȳdia sēcum ferunt?

Quō Mēdus cum amīcā suā īre vult?

Cūr trīstis est Lȳdia?

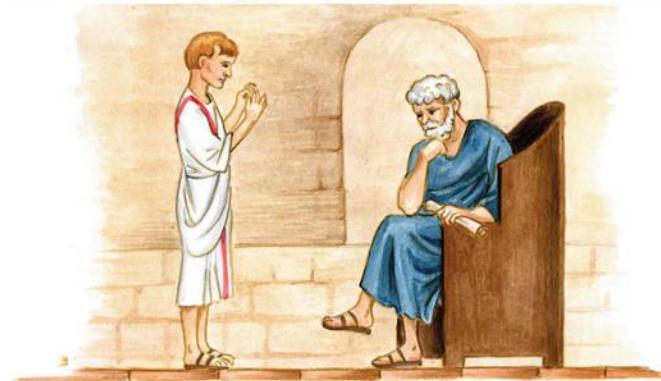
Quem deum invocant nautae?

Cūr mercēs in mare iaciuntur?

Num nāvis eōrum mergitur?

oriēns	occidēns
septentrionēs	
altum	
tonitrus	
fulgur	
situs	
superus	
īferus	
maritimus	
tranquillus	
turbidus	
contrārius	
serēnus	
āter	
interesse	
appellāre	
nāvigāre	
īnfluere	
opperīrī	
flāre	
turbāre	
implēre	
ēgredi	
gubernāre	
orīrī	
occidere	
cōscendere	
proficīscī	
sequī	
cernere	
laetārī	
verērī	
intuērī	
lābī	
complectū	
cōnsōlārī	
loquī	
invocāre	
iactāre	
haurīre	
servāre	
cōnārī	
fierī fit fūnt	
paulum	
semper	
simul	
vix	
praetereā	
iterum	
sīve	
vērō	
propter	
dēpōnēns	

discipulus digitis
computat

NVMERI DIFFICILES

discere: discipulus
discit
docēre: magister docet

ne-scīre = nōn scīre
doctus -a -um
in-doctus = nōn doctus

Sextus
manum
tollit

prūdēns -entis ↔ stultus
industrius -a -um
↔ piger -gra -grum

quis-que = et ūnus et alter
et tertius...; *acc* quem-que
quisque ante suam sellam
nēmō eōrum = nēmō ex
iis

dīcere, *imp* dīc! dīcite!

tollere

In lūdō puerī numerōs et litterās discunt. Magister pue-
rōs numerōs et litterās docet. Magister puerōs multās
rēs docēre potest, nam is multās rēs scit quās puerī
nesciunt. Magister est vir doctus. Puerī adhūc indoctī
sunt.

Qui paulum aut nihil discere potest, stultus esse dīci-
tur. Qui discere nōn vult atque in lūdō dormit, piger
esse dīcitur. Discipulus qui nec stultus nec piger est,
sed prūdēns atque industrius, multās rēs ā magistrō
discere potest. —

Magister Diodōrus recitāre dēsinit et puerōs aspicit,
qui tacitī stant ante suam quisque sellam; nēmō eōrum
dormit. Magister discipulum quemque cōsīdere iubet,
prīmum Sextum, deinde Titum, postrēmō Mārcum.

Magister: “Nunc tempus est numerōs discere. Prī-
mum dīc numerōs ā decem ūsque ad centum!”

Quisque puer manum tollit, prīmum Sextus, tum Ti-
tus, postrēmō Mārcus. Magister Titum interrogat.

I

5

10

15

20 Titus: "Decem, ūndecim, duodecim, trēdecim, quat-
tuordecim, quīndecim, sēdecim, septendecim, duodē-
vīgintī, ūndēvīgintī, vīgintī, vīgintī ūnus, vīgintī duo..."

Hīc magister eum interpellat: "Necesse nōn est om-
nēs numerōs dīcere; ā vīgintī dīc decimum quemque
numerum tantum, Tite!"

25 Titus: "Vīgintī, trīgintā, quadrāgintā, quīnquāgintā,
sexāgintā, septuāgintā, octōgintā, nōnāgintā, centum."

Magister: "Bene numerās, Tite. Iam tū, Sexte, dīc
numerōs ā centum ad mīlle!"

Sextus: "Longum est tot numerōs dīcere!"

30 Magister: "At satis est decem numerōs dīcere, id est
centēsimum quemque."

Sextus: "Centum, ducentī, trecentī, quadringentī,
quīngentī, sescentī, septingentī, octingentī, nōngentī,
mīlle."

35 Magister: "Quot sunt trīgintā et decem?"

Omnēs puerī simul respondent, nēmō eōrum manum
tollit. Titus et Sextus ūnō ōre dīcunt: "Quadrāgintā."

Mārcus vērō dīcit: "Quīnquāgintā." Quod Mārcus dīcit
rēctum nōn est. Respōnsum Titī et Sextī rēctum est: iī
40 rēctē respondent. Respōnsum Mārcī est prāvum: is
prāvē respondet.

II Magister Titum et Sextum laudat: "Vōs rēctē respon-
dētis, Tite et Sexte. Discipulī prūdentēs atque industriī
estis." Deinde Mārcum interrogat: "Quot sunt trīgintā
45 et septem?"

X	decem
XI	ūn-decim
XII	duo-decim
XIII	trē-decim
XIV	quattuor-decim
XV	quīn-decim
XVI	sē-decim
XVII	septen-decim
XVIII	duo-dē-vīgintī
XIX	ūn-dē-vīgintī
XX	vīgintī
XXX	trīgintā
XL	quadrāgintā
L	quīnquāgintā
LX	sexāgintā
LXX	septuāgintā
LXXX	octōgintā
XC	nōnāgintā
C	centum

tot (*indēcl*) = tam multī
-ae -a

centēsimus -a -um = C
(100.)

C	centum
CC	du-centī -ae -a
CCC	tre-centī -ae -a
CCCC	quadringentī -ae -a
D	quīn-gentī -ae -a
DC	ses-centī -ae -a
DCC	septin-gentī -ae -a
DCCC	octin-gentī -ae -a
DCCCC	nōn-gentī -ae -a
M/CIO	mīlle

rēctus -a -um
respōnsum -i n = quod
respondētūr
prāvus -a -um ↔ rēctus
prāvē ↔ rēctē

laudāre

trīgintā septem
= XXXVII (37)

facilis -e

duo-dē-quadrāgintā
= XXXVIII (38)

ūn-dē-quadrāgintā
= XXXIX (39)
cōgitāre

stultus es
stultē respondēs

reprehendere ↔ laudāre

numquam = nūllō tem-
pore
numquam, ↔ semper

dif-ficilis -e ↔ facilis

saepe = multīs tempo-
ribus

Mārcus: "Ad hoc rēctē respondēre possum: trīgintā et septem sunt trīgintā septem."

"Rēctē respondēs, Mārce" inquit magister, "Quot sunt trīgintā et octō?"

Mārcus: "Facile est ad hoc respondēre." 50

Magister: "Nōn tam facile quam tū putās!"

Mārcus: "Trīgintā et octō sunt trīgintā octō."

Magister: "Prāvē dīcis! Trīgintā et octō sunt duodē-
quadrāgintā. Quot sunt trīgintā et novem?"

Mārcus: "Trīgintā novem." 55

Magister: "Ō Mārce! Id quoque prāvum est. Trīgintā et novem sunt ūndēquadrāgintā. Cūr nōn cōgitās ante-
quam respondēs?"

Mārcus: "Semper cōgitō antequam respondeō."

Magister: "Ergō puer stultus es, Mārce! Cōgitāre nōn 60
potes! Nam stultē et pravē respondēs!" Magister Mār-
cum nōn laudat, sed reprehendit.

Mārcus: "Cūr ego semper ā tē reprehendor, num-
quam laudor? Titus et Sextus semper laudantur, num-
quam reprehenduntur." 65

Magister: "Tū ā mē nōn laudāris, Mārce, quia num-
quam rēctē respondēs. Semper pravē respondēs, ergō
reprehenderis!"

Mārcus: "At id quod ego interrogor nimis difficile
est. Atque ego semper interrogor!" 70

Magister: "Tū nōn semper interrogāris, Mārce. Titus
et Sextus saepe interrogantur."

Mārcus: "Nōn tam saepe quam ego."

75 Titus: "Nōs quoque saepe interrogāmur, nec vērō prāvē respondēmus. Itaque nōs ā magistrō laudāmur, nōn reprehendimur."

80 Mārcus: "Et cūr vōs semper laudāmī? Quia id quod vōs interrogāmī facile est — ego quoque ad id rēctē respondēre possum. Praetereā magister amīcus est pātrī tribus vestrīs, patrī meō inimīcus. Itaque vōs numquam reprehendimī, quamquam saepe prāvē respondētis; ego vērō numquam laudor, quamquam saepe rēctē respondeō!"

Sextus: "At frāter tuus saepe laudātur, Mārce."

85 Magister: "Rēctē dīcis, Sexte: Quīntus bonus discipulus est, et industrius et prūdēns." Quīntus ā magistrō laudātur, quamquam abest.

quamquam ↔ quia

absēns -entis = quī abest

as

dēnārius

III Sextus: "Nōnne tū laetāris, Mārce, quod frāter tuus etiam absēns ā magistrō laudātur?"

90 Mārcus: "Ego nōn laetor cum frāter meus laudātur! Et cūr ille laudātur hodiē? Quia discipulum absentem reprehendere nōn convenit!"

Magister īrātus virgam tollēns "Tacēte, puerī!" inquit, "Nōnne virgam meam verēminī?"

95 Mārcus: "Nōs nec tē nec virgam tuam verēmur!"

Magister, quī verba Mārcī nōn audit, ex sacculō suō duōs nummōs prōmit, assem et dēnārium, et "Ecce" inquit nummōs ostendēns "as et dēnārius. Ut scītis, ūnus sēstertius est quattuor assēs et ūnus dēnārius quat-

prōmere = sūmere (ē locō)

as assis m

dēnārius -ī m

1 sēstertius = IV assēs

1 dēnārius = IV sēstertii

duo-dē-quīnquāgintā
= XLVIII (48)

oportēre: oportet =
necessere est, convenit

Sextus: “*Ego respōnsum
scīo*”
Sextus dīcit ‘sē respōn-
sum scīre’

certus -a -um
in-certus = nōn certus

tuor sēstertiī. Quot assēs sunt quattuor sēstertiī, Tite?” 100

Titus digitīs computat: “...quattuor...octō...duode-
cim...sēdecim: quattuor sēstertiī sunt sēdecim assēs.”

Magister: “Et decem dēnāriī quot sēstertiī sunt?”

Titus: “Quadrāgintā.”

Magister: “Quot dēnāriī sunt duodēquīnquāgintā 105
sēstertiī?”

Titus magistrō interrogantī nihil respondet.

Magister: “Respōnsum tuum opperior, Tite. Cūr
mihi nōn respondēs?”

Titus: “Nōndum tibi respondeō, quod prīmum cōgi- 110
tāre oportet. Duodēquīnquāgintā est numerus diffi-
cīlis!”

Sextus manum tollēns “Ego respōnsum scīo” inquit.

Magister: “Audī, Tite: Sextus dīcit ‘sē respōnsum
scīre.’ Sed exspectā, Sexte! Nōn oportet respondēre 115
antequam interrogāris.”

Titus: “Duodēquīnquāgintā sēstertiī sunt dēnāriī...
quattuordecim? an quīndecim? Nōn certus sum!” Titus
nōn certus, sed incertus est, et respōnsum incertum dat
magistrō.

Magister: “Respōnsum certum magistrō dare opor-
tet. Respōnsum incertum nūllum respōnsum est. Nunc
tibi licet respondēre, Sexte.”

Quamquam difficilis est numerus, Sextus statim rēctē
respondet: “Duodēquīnquāgintā sēstertiī sunt duo- 125
decim dēnāriī.”

Magister iterum Sextum laudat: "Bene computās, Sexte! Semper rēctē respondēs. Ecce tibi assem dō." Diodōrus assem dat Sextō, et dēnārium in sacculō re-
130 pōnit.

Mārcus: "Discipulō tam industriō dēnārium dare oportet. Largus nōn es, magister. Pecūniā tuā nōn largīris."

Diodōrus: "Nōn oportet pecūniā largīrī discipulīs."
135 Mārcus: "Quārē igitur tot numerōs difficilēs dis- cimus?"

Magister: "Quia necesse est computāre scīre, ut mul- tīs exemplīs tibi dēmōstrāre possum. Sī tria māla ūnō asse cōstant et tū decem assēs habēs, quot māla emere
140 potes?"

Mārcus: "Tot assēs nōn habeō — nōn tam largus est pater meus; nec mihi licet tot māla emere."

Magister: "Id nōn dīcō. Ecce aliud exemplum: Sī tū sex assēs cum frātre tuō partīris, quot sunt tibi?"

145 Mārcus: "Quīnque!"

Magister: "In aequās partēs pecūniā partīrī oportet. Sī vōs sex assēs aequē partīminī, quot tibi sunt?"

Mārcus: "Pecūniā meām exiguām nōn largior nec partior cum aliīs!"

150 Postrēmō magister "Ō Mārce!" inquit, "hōc modō nihil tē docēre possum! Tam stultus ac tam piger es quam asinus!"

dare: dō damus
dās datis
dat dant
re-pōnere = rūrsus
pōnere

largus -a -um = quī
multum dat
largīrī = multum dare

quā-rē? = cūr?

dē-mōnstrāre = mōns- trāre (verbīs)

partīrī = dīvidere (in partēs)

aequē partīrī = in aequās partēs dīvidere

GRAMMATICA LATINA

Persōnae verbī passīvī

-or
-ris
-mur
-minī

	sing.	plūr.
I	-or	-mur
II	-ris	-minī
III	-tur	-ntur

[1] iactār̄i	iactā mur
iact or	iactā ris
iactā ris	iactā minī
iactā tur	iacta ntur
[2] vidē r̄i	
vide or	vidē mur
vidē ris	vidē minī
vidē tur	vide ntur
[3] merg i	
merg or	merg imur
merg eris	merg iminī
merg itur	merg untur
[4] audi r̄i	
audi or	audi mur
audi ris	audi minī
audi tur	audi ntur

[1] -or	-āmur
-āris	-āminī
-ātūr	-āntur
[2] -eōr	-ēmur
-ēris	-ēminī
-ētūr	-ēntur
[3] -or	-imur
-eris	-iminī
-itūr	-untur
-iōr	-imur
-eris	-iminī
-itūr	-iuntur
[4] -iōr	-imur
-īris	-iminī
-itūr	-iuntur

Ego ā magistrō laudor = magister mē laudat.

155

Tū ā magistrō laudāris = magister tē laudat.

Nōs ā magistrō laudāmūr = magister nōs laudat.

Vōs ā magistrō laudāmīnī = magister vōs laudat.

Singulāris Plūrālis

Persōna p̄ima laud|or laudā|mur

160

Persōna secunda laudā|ris laudā|minī

Persōna tertia laudā|tur lauda|ntur

Exempla: [1] iact|or iactā|mur; [2] vide|or vidē|mur; [3] merg|or merg|imur; [4] audi|or audi|mur.

Nauta, quī flūctibus iactātur ac mergitur: “Flūctibus iactor 165 ac merger! Servā mē, Neptūne, quī prope ades, quamquam nec vidēris nec audīris ab hominibus.” Neptūnus: “Flūctibus iactāris, nauta, nec vērō mergeris! Nam ego adsum, quamquam nec videor nec audior.” Deus ab hominibus nec vidētur nec audītur.

170

Nautae, quī flūctibus iactantur ac merguntur: “Flūctibus iactāmūr ac mergimur! Servāte nōs, o deī bonī, quī prope adestis, quamquam nec vidēminī nec audīminī ab hominibus.” Deī: “Flūctibus iactāminī, nautae, nec vērō mergimini! Nam nōs adsumus, quamquam nec vidēmūr nec audīmūr.” 175 Deī ab hominibus nec videntur nec audiuntur.

[1] Ut ‘laudor laudāmūr’ dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īfīnitīvus dēsinit in -ārī.

180

[2] Ut ‘videor vidēmūr’ dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īfīnitīvus dēsinit in -ērī.

[3] Ut ‘mergor mergimur’ dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īfīnitīvus dēsinit in -ī (praeter ea quae -i-habent ante -or et -untur, ut ‘capior capiuntur’, ‘ēgredior ēgre-diuntur’).

[4] Ut ‘audior audīmūr’ dēclīnantur verba passīva et dēpōnen-tia quōrum īfīnitīvus dēsinit in -īrī (sed ‘orīrī oritur’).

Exempla verbōrum dēpōnentium: [1] laet|or laetā|mur;

[2] vere|or verē|mur; [3] sequ|or sequ|imur; [4] parti|or parti|mur.

190 Lȳdia: "Ego Neptūnum nōn vereor. Tūne eum verēris, nauta?" Nauta: "Omnēs nautae deum maris verēmur." Lȳdia: "Cūr Neptūnum verēminī?"

Nautae Neptūnum verentur, Lȳdia eum nōn verētur.

vereor	verēmur
= timeō	= timēmus
verēris	verēminī
= timēs	= timētis
verētur	verentur
= timet	= timent

PENSVM A

Mārcus ā magistrō nōn laud–, sed reprehend–. Mārcus: "Cūr ego semper reprehend–, numquam laud–? Titus et Sextus semper laud–, numquam reprehend–." Magister: "Tū nōn laud–, sed reprehend–, quia prāvē respondēs." Mārcus: "Sed ego semper interrog–!" Sextus: "Tū nōn semper interrog–; nōs saepe interrog– nec prāvē respondēmus: itaque ā magistrō laud–, nōn reprehend–." Mārcus: "At facile est id quod vōs interrog–: itaque rēctē respondētis ac laud–!" Titus: "Nōs magistrum ver–. Nōnne tū eum ver–?" Mārcus: "Ego magistrum nōn ver–. Cūr vōs eum ver–?"

PENSVM B

Discipulus est puer quī —. Vir quī puerōs — magister est. Magister est vir — quī multās rēs — quās puerī —. Sextus nec stultus nec piger, sed — atque — est. Magister interrogat, discipulus quī respondēre potest manū —. Nōn — respondēre antequam magister interrogat. Magister: "— numerōs ā decem — ad centūm!" — puer manū tollit, prīmū Sextus, deinde Titus, — Mārcus. Sextus numerōs dīcit: "X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXX, XL, L, LX, LXX, LXXX, XC, c." Sextus bonus discipulus est, quī semper — respondet; itaque magister eum —. Mārcus, quī semper — respondet, ā magistrō —: "— rēctē respondēs, Mārcē! Cūr nōn — antequam respondēs?" Mārcus: "Cūr Titum nōn interrogās? Is nōn tam — interrogātur quam ego." Magister: "Iam eum interrogō: quot sunt XXI et LXVIII?" Titus: "LXXXVII? an LXXXVIII?" Titus nōn —, sed — est ac

Vocabula nova:	
respōnsum	
as	
dēnārius	
doctus	
indoctus	
piger	
prūdēns	
industrius	
rēctus	
prāvus	
facilis	
difficilis	
absēns	
certus	
incertus	
largus	
centēsimus	
trēdecim	
quattuordecim	
quīndecim	
sēdecim	
septendecim	
duodēvīgintī	
ūndēvīgintī	
quadrāgintā	
quīnquāgintā	
septuāgintā	
quadrīngentī	
quīngentī	
sescentī	
septingentī	
octingentī	
nōngentī	
discrē	
docēre	

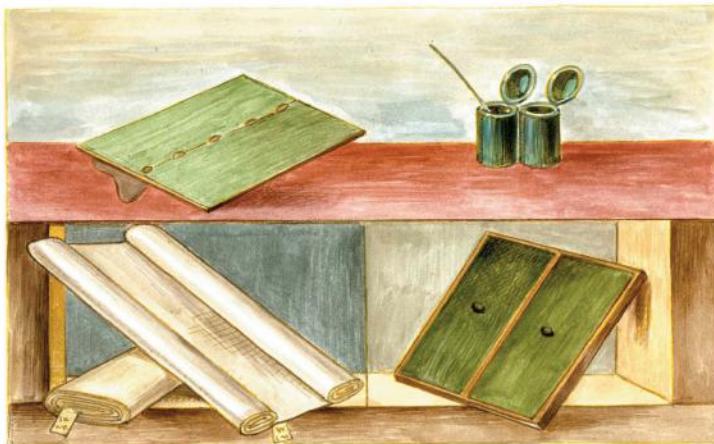
scīre
 nescīre
 tollere
 interpellāre
 laudāre
 cōgitāre
 reprehēdere
 prōmere
 oportēre
 computāre
 repōnere
 largīrī
 dēmōstrāre
 partīrī
 quisque
 tot
 postrēmō
 rēctē
 prāvē
 aequē
 ūsque
 numquām
 saepe
 quamquam
 quārē

magistrō — incertum dat. Sextus vērō rēctē respondet, — difficile est id quod interrogātur. Quod Mārcus interrogātur nōn difficile, sed — est.

Ūnus — est IV sēstertiī, ūnus sēstertius IV —.

PENSVM C

Quid puerī discunt in lūdō?
 Cūr Sextus ā magistrō laudātur?
 Cūr Mārcus reprehendit?
 Estne facile id quod Titus interrogātur?
 Cūr Titus nōn statim respondet?
 Uter rēctē respondet, Titus ne Sextus?
 Quot sunt ūndētrīgintā et novem?
 Trēs sēstertiī quot sunt assēs?
 Quot dēnāriī sunt octōgintā sēstertiī?
 Num facilēs sunt numerī Rōmānī?
 Tūne ā magistrō tuō laudāris?

LITTERAE LATINAE

I Discipulī nōn modo numerōs, sed etiam litterās discunt. Parvī discipulī, ut Mārcus et Titus et Sextus, litterās Latīnās discunt. Magnī discipulī litterās Graecās et linguam Graecam discunt. Lingua Graeca difficultis est.

5 Ecce omnēs litterae Latīnae, quārum numerus est vīgintī trēs, ab A ūsque ad Z: A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Litterae sunt aut vōcālēs aut cōsonantēs: vōcālēs sunt A, E, I, O, V, Y; cēterae sunt cōsonantēs. (Etiam I et V cōsonantēs sunt in 10 vocābulīs IAM, VEL, VOS, QVAM, cēt.)

Litterae Y et Z in vocābulīs Graecīs modo reperiuntur (ut in hōc vocābulō *zephyrus*, id est nōmen ventī qui ab occidente flat). Y et Z igitur litterae rārae sunt in linguā Latīnā, in linguā Graecā frequentēs. K littera, quae frequēns est in linguā Graecā, littera Latīna rārissima est,

litterae dicuntur

A 'ā'	N 'en'
B 'bē'	O 'ō'
C 'cē'	P 'pē'
D 'dē'	Q 'cū'
E 'ē'	R 'er'
F 'ef'	S 'es'
G 'gē'	T 'tē'
H 'hā'	V 'ū'
I 'ī'	X 'ix'
K 'kā'	Y 'ypsilon'
L 'el'	Z 'zēta'
M 'em'	

(littera) vōcālis -is f

(littera) cōsonāns

-antis f

[in hōc librō U u = v vōcālis (cōsonāns V v)]

zephyrus -ī m

rārus -a -um

frequēns -entis ↔ rārus

Kaesō -ōnis *m*

quae-que syllaba : et
prīma et secunda et
tertia syllaba
īdem ea-dem idem (< is
ea id + -dem): *īdem* nu-
merus (*m*), *eadem* littera
(*f*), *īdem* vocābulum (*n*)
per sē : sōla

facere/fierī (*āct/pass*):
vōcālis syllabam *facere*
potest; sine vōcāli syl-
labā fierī nōn potest

iungere ↔ dīvidere

con-iungere = iungere

uter- utra- utrum-que,
gen utrīus-que

varius -a -um ↔ īdem

īdem ea-dem idem, *acc*
eun-dem *ean*-dem idem
(< *eum*- *eam*-dem)
erūs -ī *m* = dominus

utraque lingua : lingua
Graeca et Latīna

quis- quae- quod-que,
acc quem- quam- quod-
que, *gen* cuius-que
sic = hōc modō

nam K in ūnō vocābulō Latīnō tantum reperītur, id est *kalendae* (itemque in praenōmine *Kaesō*, quod praenōmen Rōmānōrum rārissimum est).

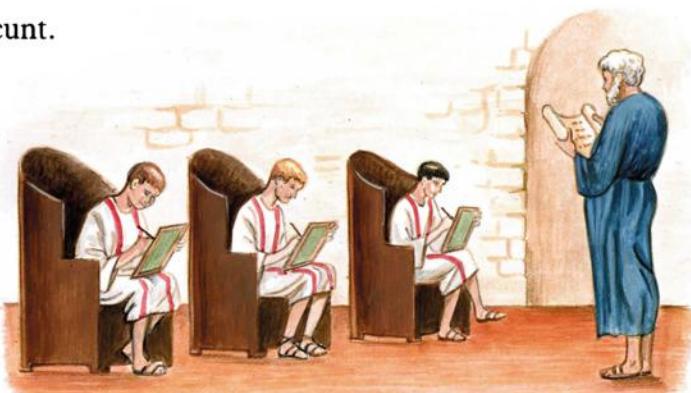
Hoc vocābulum *amīca* quīnque litterās habet et trēs syllabās: *a-mī-ca*. Quaeque syllaba vōcālem habet, ergō 20 numerus syllabārum et vōcāliūm īdem est. In prīmā et in postrēmā syllabā huius vocābulī eadem vōcālis est: *a*. Vōcālis est littera quae per sē syllabam facere potest, ut *a* syllabam prīmam facit in vocābulō *amīca*. Sine vōcāli syllaba fierī nōn potest. Cōnsonāns per sē syllabam nōn 25 facit, sed semper cum vōcāli in eādem syllabā iungitur. In exemplō nostrō *m* cum *i* iungitur in syllabā secundā *mī*, et *c* cum *a* in syllabā tertīā *ca*.

Cum syllabae iunguntur, vocābula fiunt. Cum vocābula coniunguntur, sententiae fiunt. Ecce duae senten- 30 tiae: *Lingua in ūre inest* et *Lingua Latīna difficilis est*. Vocābulum prīmum utrīusque sententiae idem est, sed hoc idem vocābulum duās rēs variās significat. Item varia vocābula eandem rem vel eundem hominem signifi- 35 cāre possunt, ut *ōstium* et *iānua*, *dominus* et *erus* (*sed erus* est vocābulum multō rārius quam *dominus*).

Quī litterās nescit legere nōn potest. Magister, qui puerōs legere docet, ipse et librōs Latīnōs et Graecōs legere potest, nam is utramque linguam scit. Quōmodo parvus discipulus hanc sententiam legit: *Miles Rōmānus fortiter pugnat?* Discipulus quamque litteram cuiusque vocābulī sīc legit: “M-I mī, L-E-S les: mī-les, R-O Rō, M-A

mā, Rō-mā-, n-v-s nus: Rō-mā-nus..." Ita quodque vocābulum cuiusque sententiae ā discipulō legitur. (In hāc 45 sententiā vocābulum *fortiter* novum est, sed quī vocābulum *fortis* scit, hoc vocābulum quoque intellegit, nam mīles fortis est mīles quī fortiter pugnat.)

In lūdō puerī nōn modo legere, sed etiam scrībere discunt. Quisque discipulus in tabulā suā scrībit eās 50 sententiās quās magister eī dictat. Ita puerī scrībere discunt.

Magister discipulīs imperat: "Prōmite rēgulās vestrās et līneās rēctās dūcite in tabulīs. Tum scrībete hanc sententiam: *Homō oculōs et nāsum habet.*"

55 Quisque puer stilum et rēgulam prōmit et dūcit līneām rēctam in tabulā suā; tum scrībere incipit. Discipulī eandem sententiam nōn eōdem modō, sed variīs modīs scrībunt. Sextus ūnus ex tribus puerīs rēctē scrībit: HOMO OCVLOS ET NASVM HABET. Titus sīc scrībit: HOMO 60 HOCVLOS ET NASVM HABET. Mārcus vērō sīc: OMO OCLOS ET NASV ABET.

II Magister: "Date mihi tabulās, puerī!"

ita = eō modō

intelligere

fortis fortiter: mīles
fortis fortiter pugnat

discipulī scrībunt
magistrō dictante

linea rēcta

ūnus : sōlus
trēs tria, abl tribus

dare, *imp* dā! date!

quālis -e

tālis -e (= qui ita est)

pulcher, *comp* pulchrior,
sup pulcherrimus -a -um

simul = eōdem tempore

piger, *comp* pigrior,
sup pigerrimus -a -um

Discipulī magistrō tabulās suās dant. Is tabulam cuiusque puerī in manūs sūmit litterāsque eōrum aspicit. Quālēs sunt litterae Sextī? Pulchrae sunt. Quālēs sunt litterae Mārcī et Titi? Litterae eōrum foedae sunt ac vix legī possunt. Magister suam cuique discipulō tabulam reddit, prīnum Sextō, tum Titō, postrēmō Mārcō, atque “Pulchrē et rēctē scrībis, Sexte” inquit, “Facile est tālēs litterās legere. At litterae vestrae, Tite et Mārce, legī nōn possunt! Foedē scrībitis, pigrī discipulī!” Magister Titum et Mārcum sevērē reprehendit.

Titus: “Certē pulcherrimae sunt litterae Sextī, sed meae litterae pulchriōrēs sunt quam Mārcī.”

Magister: “Reddite mihi tabulās, Tite et Mārce!”

Titus et Mārcus tabulās suās reddunt magistrō, quī eās simul aspicit. Magister litterās Titī comparat cum litterīs Mārcī, et “Litterae vestrae” inquit “aequē foedae sunt: tū, Tite, neque pulchrius neque foedius scrībis quam Mārcus.”

Titus: “At certē rēctius scrībō quam Mārcus.”

Magister: “Facile est rēctius quam Mārcus scrībere, nēmō enim prāvius scrībit quam ille! Nōn oportet sē comparāre cum discipulō pigerrimō ac stultissimō! Comparā tē cum Sextō, quī rēctissimē et pulcherrimē scrībit.” Tum sē vertēns ad Mārcum: “Tū nōn modo foedissimē, sed etiam prāvissimē scrībis, Mārce! Nescīs Latīnē scrībere! Puer pigerrimus es atque stultissimus!” Iam Mārcus multō sevērius reprehenditur quam Titus.

90 Mārcus (parvā vōce ad Titum): “Magister dicit ‘mē prāvē scrībere’: ergō litterās meās legere potest.”

At magister, quī verba Mārcī exaudit, “Litterās tuās turpēs” inquit “legere nōn possum, sed numerāre possum: quattuor litterās deesse cernō. Aspice: in vocābulō 95 prīmō et in vocābulō postrēmō eadem littera H deest.”

Mārcus: “At semper dīcō ‘omō abet’.”

Magister: “Nōn semper idem dīcimus atque scrībimus. In vocābulō secundō V deest, in quārtō M. Quid significant haec vocābula turpia *oclōs* et *nāsu*? Tālia verba 100 Latīna nōn sunt! Nūllum rēctum est vocābulum praeter ūnum *et*, atque id vocābulum est frequentissimum et facillimum! Quattuor menda in quīnque vocābulīs! Nēmō alter in tam brevī sententiā tot menda facit!”

Magister stilō suō addit litterās quae dēsunt; ita 105 menda corrigit. Tum vērō “Nec sōlum” inquit “prāvē et turpiter, sed etiam nimis leviter scrībis. Hās lineās tenuēs vix cernere possum. Necesse est tē stilum gravius in cēram premere.” (Discipulī in cērā scrībunt, nam tabulae eōrum cērā operiuntur. Cēra est māteria mollis 110 quam apēs, bēstiolae industriae, faciunt.)

Mārcus: “Stilum graviter premō, sed cēra nimis dūra est. Aliam tabulam dā mihi! Haec cēra prope tam dūra est quam ferrum.” (Ferrum est māteria dūra ex quā cultrī, gladiī, stilī aliaeque rēs multae efficiuntur.)

115 Magister Mārcō eandem tabulam reddit et “Cēra tua” inquit “tam mollis est quam Sextī, et facile est eius

ex-audire = audire (quod parvā vōce dicitur)

turpis -e = foedus

de-esse (: ab-esse)
de-est dē-sunt

facilis, *comp* facilior,
sup facillimus -a -um
mendum -ī n: m. facere
= prāvē scribere

ad-dere < ad + dare

corrigere=rēctum facere

leviter scrībere = levī
manū scrībere

apis -is f
cēra -ae f

bēstiola -ae f = parva
bēstia

dūrus -a -um ↔ mollis -e

ferrum -ī n

ef-ficere -iō = facere
(< ex + facere)

deciēs = 10×

-iēs [x]:
 quotiēs? totiēs:
 deciēs = 10×
 noviēs = 9×
 octiēs = 8×
 septiēs = 7×
 sexiēs = 6×
 quinquiēs = 5×
 quater = 4×
 ter = 3×
 bis = 2×
 semel = 1×

animadvertere = vidēre
vel audire

semel = 1×

super-esse ↔ de-esse

litterās legere. Sūme tabulam tuam et scribe h litteram deciēs!”

Mārcus deciēs h scribit: h h h h h h h h h h. Tum III magister eum v sexiēs scribere iubet, et Mārcus, quī 120 eandem litteram totiēs scribere nōn vult, v v v v scribit. Quotiēs Mārcus v scribit? Mārcus, ut piger discipulus, quater tantum v scribit. Deinde magister eum tōtum vocābulum NASVM quinquiēs scribere iubet, et Mārcus scribit NASVM NASVM NASVM NASV NASV. Mārcus ter 125 rēctē et bis prāvē scribit.

Tum Titus, quī duās litterās deesse videt, sīc incipit: “Magister! Mārcus bis...” — cum Mārcus stilum dūrum in partem corporis eius mollissimam premit! Titus tacet nec finem sententiae facere audet. Magister vērō 130 hoc nōn animadvertis.

Magister: “Iam tōtam sententiam rēctē scribe!”

Mārcus interrogat: “Quotiēs?”

Magister breviter respondet: “Semel.”

Mārcus tōtam sententiam iterum ab initō scribere 135 incipit: HOMO HOCVLOS...

Magister: “Quid significat *hoculōs*? Illud vocābulum turpe nōn intellegō!”

Mārcus: “Num hīc quoque littera deest?”

Magister: “Immō vērō nōn deest, at superest h litte- 140 ra! Num tū *hoculōs* dīcis?”

Mārcus, ut puer improbus, magistrō verba sua redit: “Nōn semper dīcimus idem atque scribimus!”

Magister: "Tacē, improbe! Dēlē illam litteram!"

- 145 Mārcus stilum vertit et litteram H dēlet. Simul Titus idem mendum eōdem modō corrigit in suā tabulā, neque vērō magister hoc animadvertis.

- Postrēmō Mārcus "Quārē" inquit "nōs scrībere do-
cēs, magister? Mihi necesse nōn est scrībere posse.
150 Numquam domī scrībō."

Magister: "Num pater tuus semper domī est?"

Mārcus: "Nōn semper. Saepe abest pater meus."

Magister: "Cum pater tuus abest, oportet tē epistulās
ad eum scrībere."

- 155 Sextus: "Ego frequentēs epistulās ad patrem meum
absentem scrībō." Sextus puer probus est ac tam im-
piger quam apis.

Mārcus: "Ego ipse nōn scrībō, sed Zēnōnī dictō.

Zēnō est servus doctus quī et Latīnē et Graecē scit.

- 160 Idem servus mihi recitāre solet."

Magister calamum et chartam prōmit et ipse scrībere
incipit; is enim calamō in chartā scrībit, nōn stilō in cērā
ut discipulī. (Charta ex papȳrō efficitur, id est ex altā
herbā quae in Aegyptō apud Nīlū flūmen reperītur.

- 165 Charta et papȳrus vocābula Graeca sunt.)

Mārcus magistrum scrībere animadvertis eumque in-
terrogat: "Quid tū scrībis, magister?"

"Epistulam" inquit ille "ad patrem tuum scrībō. Bre-
viter scrībō 'tē esse discipulum improbum'."

- 170 Magistrō scrībente, Mārcus "Prāvē scrībis" inquit,

dēlēre ↔ addere

Zēnō

frequentēs : multās

im-piger = industrius
(↔ piger)

im- (ante p, m, b) = in-

Zēnō -ōnis m

Latīnē scīre = linguam

Latīnam scīre

idem servus : is quoque
servus

calamus
-ī m

charta
-ae f

papȳrus -ī f

“syllaba *im* superest. Dēlē illam syllabam et scribe ‘discipulum *probum*’!”

Magister: “Tacē, puer improbissime! Nihil dēleō, immō vērō vocābulum addō: ‘tē discipulum improbum atque *pigrum* esse’ scribō!”

175

“Scribe ‘*probum* atque *impigrum*’!” inquit Mārcus, nec vērō haec verba ā magistrō audiuntur.

Diodōrus, quī diem epistulae addere vult, discipulōs interrogat: “Quī diēs est hodiē?”

Titus: “Hodiē kalendae Iūniae sunt.”

180

Magister: “Rēctē dīcis. Kalendae sunt hodiē. Ergō date mihi mercēdem!” (Mercēs est pecūnia quam magister quōque mēnse ā patribus discipulōrum accipit. Discipulī kalendīs cuiusque mēnsis mercēdem magistrō suō afferre solent.)

185

Sextus et Titus statim magistrō mercēdem dant. Mārcus vērō mercēdem sēcum nōn fert. Magister, antequam epistulam signat, pauca verba addit.

“Quid nunc scribis?” interrogat Mārcus.

“Scribō ‘tē mercēdem ad diem nōn afferre’” respondebit magister, atque epistulam signat ānulum suum in cēram imprimēns.

190

epistulae (*dat*) addere = ad epistulam addere

kalendae Iūniae = diēs pīmus mēnsis Iūniī

mercēs -ēdis /

signāre (epistulam) = cērā claudere

im-primere < in + pre-mere

magister
epistulam
signat

GRAMMATICA LATINA

Adverbium

- 195 Discipulus *stultus* est quī *stultē* respondet.
Miles fortis est quī *fortiter* pugnat.
‘*Stultus*’ et ‘*fortis*’ adiectīva sunt. ‘*Stultē*’ et ‘*fortiter*’ sunt adverbia.
- Adiectīvum: *-us -a -um* (dēcl. I/II). Adverbium: *-ē*.
- 200 Adiectīvum: *-is -e* (dēcl. III). Adverbium: *-iter*.
Exempla:
Sextus rēctē et *pulchrē* scrībit, *Titus* et *Mārcus prāvē* et *turpiter* scrībunt ac *sevērē* reprehenduntur. *Magister Latīnē* et *Graecē* scit. *Sōl clārē* lūcet. *Magister breviter* respondet.
- 205 *Puer crassus nōn leviter*, sed *graviter* cadit.
- Certē *Titus rēctius* et *pulchrius* scrībit quam *Mārcus, nēmō prāvius* aut *turpius* scrībit quam ille; *Mārcus prāvissimē* et *turpissimē* scrībit, *Sextus rēctissimē* et *pulcherrimē*. *Nēmō fortius* pugnat quam *Rōmānī*; *Rōmānī fortissimē* pugnant.
- 210 ‘*Rēctius*’, ‘*fortius*’ est comparātīvus adverbiū, ‘*rēctissimē*’, ‘*fortissimē*’ superlātīvus est. Comparātīvus: *-ius*. Superlātīvus: *-issimē*.

PENSVM A

Sextus rēct- respondet, *Mārcus prāv-* respondet et *sevēr-* reprehenditur. *Nēmō rēct-* aut *pulchr-* scrībit quam *Sextus*; *is rēctissim-* et *pulcherrim-* scrībit. *Lūna plēna clār-* lūcet, sed *sōl clār-* lūcet quam *lūna* et cēterae stēllae; *sōl clārissim-* lūcet.

Hostēs nōn tam fort- pugnant quam *Rōmānī*. *Militēs nos-trī fort-* pugnant quam *hostēs*. *Nostrī fortissim-* pugnant. *Mārcus nimis lev-* scrībit. *Magister brev-* scrībit ‘*Mārcum improbum esse*.’

PENSVM B

Ex xxiii litterīs Latīnī vi — sunt: A E I O V Y; cēterae sunt —. Cōsonāns semper cum vōcālī —. K, Y, Z litterae — sunt in

stultē < *stultus -a -um*
fortiter < *fortis -e*

adverbium *-ī n (adv)*
< ad + verbum

-ē
-iter

rēctē
rēctius
rēctissimē

fortiter
fortius
fortissimē

-ius
-issimē

Vocabula nova:
vōcālis
cōsonāns
zephyrus
sententia
erus
mendum
cēra
māteria
apis
ferrum
epistula
calamus
charta
papȳrus
mercēs
rārūs
frequēns
varius
turpis

mollis
dūrus
quālis
tālis
impiger
iungere
coniungere
significāre
legere
intellegere
scribere
dictāre
comparāre
exaudire
deesse
addere
corrigere
premere
efficere
animadvertere
superesse
dēlēre
signāre
imprimere
īdem
eadem
idem
quaeque
quodque
sīc
ita
quotiēs
totiēs
semel
bis
ter
quater
quīnquiēs
sexiēs
deciēs
adverbium

— Latīnā, in linguā Graecā —. Vocābula *ōstium* et *iānua* — rem significant; *lingua* duās rēs — significat. Magister librōs Latīnōs et Graecōs — potest.

Discipulī hanc — in tabulis suīs —: *Homō oculōs et nāsum habet*. Magister tabulam — puerī aspicit, et Sextī et Titī et Mārcī. In tabulā Mārcī iv litterae —. Magister litterās quae dēsunt —; — [= eō modō] magister menda Mārcī —. Tum Mārcus scrībit — [= hōc modō]: HOMO HOCVLOS... Magister: “Ō Mārc! Hīc nōn —, immō — littera H!” Mārcus stilum vertēns H litteram —. Tum magister calatum et — sūmit et — ad patrem Mārcī scrībit.

Cēra est — mollis. Ferrum est māteria —.

PENSVM C

Quot sunt litterae Latīnae?
Estne D vōcālis an cōsonāns?
Quot syllabās habet vocābulum ‘apis’?
Quōmodo parvus discipulus legit?
Quis discipulus rēctissimē scrībit?
Quālēs sunt litterae quās Titus scrībit?
Quālis discipulus est Mārcus?
Cūr Mārcus nōn HOMO, sed OMO scrībit?
Quotiēs Mārcus litteram H scrībit?
Stilōne in tabulā scrībit magister?
Quid magister scrībit?
Estne facilis grammatica Latīna?
Tūne rēctius scrībis quam Mārcus?

MARITVS ET VXOR

- Iūlius cum uxōre suā in peristylō ambulat. Uxor eius est Aemilia. Iūlius marītus Aemiliae est. Marītus et uxor inter columnās et signa ambulant. Tēctum peristylī altīs columnīs sustinētur, inter quās tria pulchra signa stant: ūnum Iūnōnis, alterum Cupīdinis, tertium Veneris. Iūnō et Venus deae sunt. Cupīdō est filius Veneris et Mārtis, quamquam Venus Mārtis coniūnx nōn est, sed alterīus deī, cui nōmen est Vulcānus. Venus enim mala uxor est, quae aliōs deōs amat praeter coniugem suum
- 10 Vulcānum. Mārs et Vulcānus sunt filiī Iūnōnis et Iovis; Iūnō enim coniūnx Iovis est. Sed Iuppiter malus marītus est, quī multās aliās deās amat praeter Iūnōnem, coniugem suam. Nēmō deōrum pēior marītus est quam Iuppiter, neque ūlla dea pēior uxor est quam Venus.
- 15 Inter omnēs deōs deāsque Iuppiter pessimus marītus est ac Venus pessima uxor.

tēctum

columnae

signa

uxor -ōris *f*marītus Aemiliae
= vir Aemiliae
columna -ae *f*
signum -ī *n*
tēctum -ī *n*Iūnō -ōnis *f*
Cupīdō -inis *m*
Venus -eris *f*
deus -ī *m*; dea -ae *f*
con-iūnx -iugis *f/m*
= uxor/marītus
alter -era -erum,
gen -erīus
Vulcānus -ī *m*Iuppiter Iovis *m*malus, *comp* pēior -ius,
sup pessimus -a -um
ūllus -a -um: neque ūllus
= et nūllus

māter familiās = māter
(domina) familiae
mātrōna -ae f = fēmina
quae marītum habet
amor -ōris m < amāre

pulchritūdō -inis f
< pulcher
omnēs -ium m pl
↔ nēmō

bonus, *comp* melior -ius,
sup optimus -a -um
Aemilia: "Iūlius bonus
vir est, *melior* quam
ūllus alius vir: Iūlius
est *optimus* omnium
virōrum!"

vocāre = appellāre

trēs tria, *gen* triū
duo -ae -o, *gen* duōrum
-ārum -ōrum
ūnus -a -um, *gen* -īus
pater ūnius filii/filiæ;
duōrum filiōrum/duārum
filiārum; triū filiōrum
/filiārum

magnus, *comp* māior -ius,
sup māximus -a -um
parvus, *comp* minor -us,
sup minimus -a -um

pater familiās = pater
(dominus) familiae
adulēscēns -ēntis m = vir
qui nōndum XXX annōs
habet
virgō -inis f = fēmina
quae marītum nōndum
habet

ab-erat
domus -ūs f, abl -ō,
pl acc -ōs

Mātrēs familiās Iūnōnem invocant, ea enim dea est mātrōnārum. Venerem et Cupīdinem invocant aman̄tēs, nam Venus et Cupīdō amōrem in cordibus hominū excitāre possunt. Cupīdō enim est deus amōris, et 20 Venus, pulcherrima omnium deārum, dea amōris ac pulchritūdinis est. Pulchritūdō Veneris ab omnibus laudātur.

Iūlius est bonus marītus quī uxōrem suam neque ūlam aliam fēminam amat. Certē Iūlius marītus melior 25 quam Iuppiter est! Item Aemilia bona uxor est quae marītum suum neque ūllum alium virum amat. Certē Aemilia uxor melior est quam Venus! Aemilia Iūlium 'virum optimum' appellat. Item Iūlius uxōrem suam 'optimam omnium fēminārum' vocat. 30

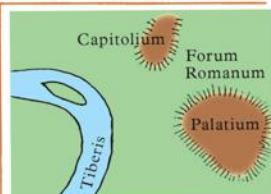
Iūlius et Aemilia sunt parentēs triū līberōrum: duōrum filiōrum et ūnius filiae. Līberī adhūc parvī sunt. Mārcus octō annōs habet. Quīntus est puer septem annōrum. Iūlia quīnque annōs habet. Quīntus nōn tantus est quantus Mārcus nec tam parvus quam Iūlia. Quīntus māior est quam Iūlia et minor quam Mārcus. Māximus līberōrum est Mārcus, minima est Iūlia. 35

Ante decem annōs Iūlius pater familiās nōn erat, tunc enim nec uxōrem nec līberōs habēbat. Iūlius adulēscēns vīgintī duōrum annōrum erat. Aemilia mātrōna nōn 40 erat, sed virgō septendecim annōrum, quae Rōmae apud parentēs suōs habitābat. Domus eōrum nōn procul aberat ab aliā domō, in quā Iūlius cum parentibus

suīs habitābat. Iūlius et Aemilia in eādem urbe habitābant, nōn in eādem domō.

In urbe Rōmā multae domūs sunt et multa templa deōrum. In mediā urbe inter collēs Capitōlium et Palātiū est forum Rōmānum, quō hominēs ex tōtā Italiā atque ex omnib⁹ prōvinciis Rōmānis conveniunt. In 50 Capitōliō est templum Iovis Optimī Māximī; circum forum Rōmānum sunt alia multa templa deōrum. In Palātiō sunt domūs magnificaē. Rōmae plūrēs hominēs habitant quam in ūllā aliā urbe imperiī Rōmānī. Urbs Rōma plūrimōs hominēs et plūrimās domōs habet. Arī- 55 minum, Capua, Ōstia magna sunt oppida, sed minōra quam Rōma. Ōstia est oppidum minus quam Rōma, sed māius quam Tūsculum. Rōma urbs māxima atque pulcherrima est tōtius imperiī Rōmānī.

II Pater Iūlii, quī iam mortuus est, magnam pecūniām 60 habēbat multāsque vīllās magnificās possidēbat praeter domum Rōmānam: is homō dīves erat. Pater Aemiliae erat homō pauper, quī ūnam domum exiguum possidēbat. Aemilia igitur virgō pauper erat, sed tamen Iūlius eam amābat. Cūr Iūlius, adulēscēns dīves, virginem 65 pauperem amābat? Quia ea virgō proba ac fōrmōsa erat. Nec Iūlius amōrem suum occultābat, nam Aemiliām ‘amīcam’ appellābat et multa dōna eī dabat. Sed tamen Aemilia nōn Iūlium amābat, sed alium virum Rōmānum. Ergō Iūlius miser erat et nocte male dormiēbat. 70 Vir quī ab Aemiliā amābātur Crassus Dīves nōminā-

templum -ī *n* = domus deī
forum -ī *n* = locus in urbe apertus quō multī conveniunt
con-veniēre = in eundem locum venire
Optimus Māximus: Iovis cognōmen
magnificus -a -um = magnus et pulcher
multī, comp̄ plūrēs -a,
sup plūrimī -ae -a

templum
forum
tōtus -a -um, gen -īus
possidēre = habēre
dīves -itis = pecūniōsus
pauper -eris ↔ dīves
tamen : quamquam ea pauper erat
tamen ↔ itaque

dōnum -ī *n* = rēs quae datur

miser -era -erum

bātūr. Aemilia Crassum amābat, neque vērō ab eō amābātūr, quod parentēs Aemiliae pauperēs erant. Itaque ea quoque misera erat.

Aemilia numquam Iūlium salūtābat, cum eum in forō Rōmānō vidēbat, quamquam ipsa ā Iūliō salūtābātur. 75 Iūlius cotīdiē epistulās ad Aemiliām scrībēbat, in quibus pulchritūdō eius laudābātur verbīs magnificīs, ac simul cum epistulīs rosās aliōsque flōrēs pulcherrimōs ad eam mittere solēbat. Initiō Aemilia epistulās Iūliī nōn legēbat nec dōna eius accipiēbat, sed omnia ad eum 80 remittēbat; sed post paucōs diēs neque epistulae neque flōrēs remittēbantur...

Annō post Iūlius et Aemilia coniugēs erant sub eōdem tēctō habitantēs. Iūlius uxōrem suam amābat et ab eā amābātur. 85

Etiam nunc, decem annīs post, beātī sunt coniugēs. Iūlius Aemiliām amat et ab eā amātur, neque amor coniugum hodiē minor est quam tunc.

cotīdiē = omnī diē,
quōque diē

flōs flōris *m*: rosa flōs
est; rosae et līlia
flōrēs sunt

re-mittere

annō (*abl*) post = post
annum
coniugēs -um *m pl* =
marītus et uxor

beātus -a -um ↔ miser

ōsculārī (eam) = ōscu-
lum dare (eī)

Iūlius uxōrem ōsculātūr et “Ō Aemilia” inquit, “mea III optima uxor! Decem annī longum est tempus, sed amor 90

meus tempore nōn minuitur. Ut tunc tē amābam, ita etiam nunc tē amō.”

Tum Aemilia, quae verbīs Iūliī dēlectātur, “Ō Iūli!” inquit, “mī optime vir! Meus amor ergā tē multō māior
95 est hodiē quam tunc! Tempus amōrem meum nōn minuit, immō vērō auget!”

Ad hoc Iūlius rīdēns “Ita est ut dīcis” inquit, “nam tunc ego tē amābam, tū mē nōn amābās! Ego miserrimus eram omnium adulēscētūm, quod tū numquam
100 mē salūtābās, cum mē vidēbās, quamquam ego semper tē salūtābam, cum tē vidēbam. Neque epistulās, quās cotidiē tibi scrībēbam, legēbās, neque flōrēs, quōs tibi multōs mittēbam, accipiēbās, sed omnēs ad mē remittēbās! Propter amōrem nocte vix dormiēbam — semper
105 dē tē cōgitābam...”

Aemilia item dē illō tempore cōgitāns “Ego quoque” inquit “tunc miserrima eram. Amābam enim alium vi-
rum Rōmānum, quī mē nōn amābat, quod virgō pauper eram.”

110 Iūlius: “Ille vir pessimus tē dignus nōn erat!”

Aemilia: “Rēctē dīcis, mī Iūli. Tū sōlus amōre meō dignus erās, tū enim mē amābās, mihi epistulās scrībēbās ac flōrēs mittēbās, quamquam pecūniā nūllam habēbam. Certē nōn propter pecūniā mē amābās, Iūli!
115 At nunc tē sōlum nec ūllum alium virum amō. Fēmina bēāta sum, quod marītūm bonum habeō, et quia nōs trēs līberōs habēmus et cum magnā familiā in hāc vīllā

minuere = minōrem fa-
cere

Iūlius, meus, voc Iūli!
mīl: “Ō Iūli, mī vir!”
ergā prp + acc

augēre = māiōrem fa-
cere; ↔ minuere

miser, comp miseror,
sup miserrimus

dignus -a -um (+ abl:
tē/amōre tuō d.)

haec (*n pl*) = hae rēsx annīs (*abl*) ante
= ante x annōspauper, *comp*-erior,
sup-errimus
dives, *comp* divitior,
sup divitissimusminus pulcher (↔ pul-
chrior) = nōn tam
pulcher

gracilis -e = tenuis

ēsse: edō edimus
ēs ēstis
ēst edunt

magnificā habitāmus, quae familiā nostrā digna est. Hoc peristylum magnificum, hae columnae, haec signa, hī flōrēs — haec omnia cotīdiē mē dēlectant! Ō, quam 120 beātī hīc sumus, Iūlī! Quantus est deōrum ergā nōs amor!”

Iūlius: “Est ut dīcis, Aemilia. Decem annīs ante apud parentēs nostrōs habitābāmus, ipsī parentēs nōndum erāmus nec familiā habēbāmus. Tū et parentēs tuī 125 pauperēs erātis, in exiguā domō habitābātis nec ullam vīllam habēbātis, sed tamen ego tē amābam...”

Aemilia: “Quārē ego, virgō pauperrima, ā tē, adulēscēnte dīvitissimō, amābar?”

Iūlius iterum Aemiliām ūsculāns “Tū ā mē amābāris” 130 inquit, “quod pulcherrima erās omnium virginum Rōmānārum, prope tam pulchra quam ipsa Venus!”

Aemilia: “Num hodiē minus pulchra sum quam tunc eram?”

Iūlius faciem uxōris intuēns “Certē” inquit “mātrōna 135 tam pulchra es quam virgō erās, mea Aemilia. Omnes pulchritūdinem tuam laudant.” Tum vērō fōrmam eius spectāns: “At minus gracilis es quam tunc: eō enim tempore gracilior erās quam hoc signum Veneris.”

Aemilia signum Veneris aspicit, cuius corpus graci- 140 lius ac minus est quam ipsius. “Certē tam gracilis hodiē nōn sum” inquit, “sed quārē mē crassiōrem fierī putās?”

Iūlius rīdēns respondet: “Quia nunc cibum meliōrem ēs quam tunc edēbās!”

145 Aemilia: "Id quod nunc edō nec melius nec pēius est quam quod apud parentēs meōs edēbam."

Iūlius: "Ergō plūs ēs quam tunc, Aemilia."

Postrēmō Aemilia "Certē plūs edō quam solēbam" inquit, "sed nec plūs nec minus quam opus est. Nimis 150 stultus vir es, Iūlī! Nōnne intellegis nōn modo amōrem nostrum, sed etiam familiā tempore augērī? Num opus est mē plūs dīcere?"

Amor dōnum est Veneris. Līberī dōna Iūnōnis sunt.

multum, *comp* plūs plūris, *sup* plūrimum -ī paulum, *comp* minus -ōris, *sup* minimum -ī opus est = necesse est /oportet

GRAMMATICA LATINA

155 Verbi tempora

Tempus praesens et praeteritum

Tempus praesens (nunc): Māne est. Sōl lūcet. Omnes vigilant, nēmō dormit. Avēs canunt.

Tempus praeteritum (tunc): Ante trēs hōrās nox erat.

160 Stellae lūcēbant, sōl nōn lūcēbat. Nēmō vigilābat, omnēs dormiēbant. Avēs nōn canēbant.

Praeteritum (pers. III): singulāris -bat -ēbat, plūrālis -bant -ēbant.

praesens -entis (*praes*)
praeteritus -a -um

praeteritum -ī n =
tempus praeteritum
-bat -bant
-ēbat -ēbant

Praeteritum

165 [A] Āctīvum.

Exempla: [1] computā|re: computā|bat; [2] pārē|re: pārē|bat; [3] scrib|ere: scrib|ēbat; [4] dormi|re: dormi|ēbat.

Ante vīgintī annōs Iūlius discipulus tam improbus erat quam Mārcus nunc est: in lūdō dormiēbat, male computābat, foedē scribēbat, neque magistrō suō pārēbat.

Mārcus: "Num tū melior discipulus erās, pater, quam ego sum? Nōnne tū in lūdō dormiēbās? Num semper magistrō pārēbās, bene computābās et pulchrē scribēbās?" Iūlius: "Ego

[1]	computā ba m
	computā bā s
	computā ba t
	computā bā mus
	computā bā tis
	computā ba nt
[2]	pārē ba m
	pārē bā s
	pārē ba t
	pārē bā mus
	pārē bā tis
	pārē ba nt

[3]	scribēba m scribēbā s scribēba t scribēbā mus scribēbā tis scribēba nt
[4]	dormiēba m dormiēbā s dormiēba t dormiēbā mus dormiēbā tis dormiēba nt
	esse era m erā mus erā s erā tis era t era nt
[1,2]	-ba m -bā mus -bā s -bā tis -ba t -ba nt
[3,4]	-ēba m -ēbā mus -ēbā s -ēbā tis -ēba t -ēba nt
[1]	laudā ba r laudā bā ris laudā bā tur laudā bā mur laudā bā minī laudā bā ntur
[2]	timē ba r timē bā ris timē bā tur timē bā mur timē bā minī timē bā ntur
[3]	reprehendēba r reprehendēbā ris reprehendēbā tur reprehendēbā mur reprehendēbā minī reprehendēbā ntur
[4]	pūni bā r pūni bā ris pūni bā tur pūni bā mur pūni bā minī pūni bā ntur
[1,2]	-ba r -bā mur -bā ris -bā minī -bā tur -ba ntur
[3,4]	-ēba r -ēbā mur -ēbā ris -ēbā minī -ēba tur -ēba ntur

numquam in lūdō dormiēbam, semper magistrō pārēbam,
bene computābam et pulchrē scribēbam! Certē ego discipulus 175
multō melior eram quam tū nunc es!”

Quīntus: “Quid? Num vōs meliōrēs discipulī erātis quam
nōs sumus? Nōnne vōs in lūdō dormiēbātis? Num semper
magistrō pārēbātis, bene computābātis et pulchrē scribēbātis?”

Iūlius: “Nōs numquam in lūdō dormiēbāmus, semper magistrō 180
pārēbāmus, bene computābāmus et pulchrē scribēbāmus! Certē
nōs discipulī multō meliōrēs erāmus quam vōs nunc estis!”

Iūlius vērum nōn dicit: ante vīgintī annōs discipulī tam
malī erant quam nunc sunt: in lūdō dormiēbānt, male com-
putābānt, foedē scribēbānt, neque magistrō suō pārēbānt! 185

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
Persōna prīma	-bam	-bāmus	-ēbam	-ēbāmus
Persōna secunda	-bās	-bātis	-ēbās	-ēbātis
Persōna tertia	-bat	-bant	-ēbat	-ēbant

[B] Passīvum.

190

Iūlius magistrum suum nōn timēbat, sed ipse ā magistrō
timēbātur! Itaque nōn reprehendēbātur nec pūniēbātur, sed
laudābātur ā magistrō.

Mārcus: “Num tū semper ā magistrō tuō laudābāris? Nōn-
ne reprehendēbāris ac pūniēbāris?” Iūlius: “Ego ā magistrō 195
meō saepe laudābar, numquam reprehendēbar aut pūniēbar.
Ego magistrum nōn timēbam, sed ipse ab eō timēbar!” Mārcus:
“Tūne ā magistrō timēbāris?” Iūlius: “Nōs omnēs ā ma-
gistrō timēbāmur. Itaque nōn reprehendēbāmur nec pūniēbā-
mur, sed semper laudābāmur!” Mārcus: “Nōn vērum dīcis! 200
Vōs nōn timēbāminī ā magistrō nec semper laudābāminī, sed
reprehendēbāminī ac pūniēbāminī!”

In illō lūdō discipulī ā magistrō timēbāntur! Itaque nōn
reprehendēbāntur nec pūniēbāntur, sed semper laudābāntur.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
Persōna prīma	-bar	-bāmur	-ēbar	-ēbāmur
Persōna secunda	-bāris	-bāminī	-ēbāris	-ēbāminī
Persōna tertia	-bātur	-bāntur	-ēbātur	-ēbāntur

205

PENSVM A

Ante x annōs Iūlius apud parentēs suōs habit— nec uxōrem hab—. Iūlius et Aemilia Rōmae habit—. Iūlius Aemiliam am— nec ab eā am—. Ea numquam Iūlium salūt— cum eum vid—, quamquam ipsa ab eō salūt—. Aemilia epistulās Iūlii nōn leg— nec dōna eius accipi—, sed omnia remitt—.

Iūlius: “Tunc ego tē am— nec ā tē am—, nam tū alium virum am— nec ab eō am—. Ego miser er— et tū misera er—. Tunc apud parentēs nostrōs habit—. Tū et parentēs tuī in parvā domō habit—. Vōs ā mē salūt—, quamquam pauperēs er—.”

PENSVM B

Iūlius, quī — Aemiliae est, — suam nec — aliam fēminam amat. Quīntus — quam Mārcus et — quam Iūlia est.

— peristylī XVI altīs — sustinētur. Inter columnās III — stant. Iūnō, — [= uxor] Iovis, — mātrōnārum est. Nēmō deōrum — marītus est quam Iuppiter. Inter omnēs deōs Iuppiter — marītus est.

Ante x annōs Aemilia nōn mātrōna, sed — erat. Tunc Iūlius — XXII annōrum erat. Pater Iūlii vir — [= pecūniōsus] erat. Quī nōn dīves, sed — est, in parvā — habitat. Rōmae multī hominēs habitant, — quam in ullā aliā urbe. Rōma est urbs — imperiī Rōmānī.

PENSVM C

Quae est coniūnx Iovis?

Num Iuppiter bonus marītus est?

Cuius filius est Cupīdō?

Estne Quīntus māior quam Mārcus?

Ubi parentēs Iūlii habitābant?

Cūr Iūlius tunc miser erat?

Cūr Aemilia Iūlium nōn amābat?

Num Iūlius Aemiliam propter pecūniām amābat?

Cūr Aemilia nunc beāta est?

Hodiēne Aemilia minus pulchra est quam tunc?

Vocabula nova:

uxor	mātrōna
marītus	adulēscēns
columna	virgō
signum	domus
tēctum	templum
dea	forum
coniūnx	dōnum
mātrōna	flōs
amor	melior
pulchritūdō	pēior
adulēscēns	optimus
virgō	pessimus
domus	māior
templum	minor
forum	māximus
dōnum	minimus
flōs	magnificus
melior	plūrēs
pēior	plūrimī
optimus	dīves
pessimus	pauper
māior	miser
minor	beātus
māximus	dignus
minimus	gracilis
magnificus	convenire
plūrēs	possidēre
plūrimī	mittere
dīves	remittere
pauper	ōsculāri
miser	minuere
beātus	augēre
dignus	opus esse
gracilis	mī
convenire	ullus
possidēre	tamen
mittere	cotidiē
remittere	minus
ōsculāri	plūs
minuere	ergā
augēre	praesēns
opus esse	praeteritum
mī	
ullus	
tamen	
cotidiē	
minus	
plūs	
ergā	
praesēns	
praeteritum	

vīcēsimus -a -um
= xx (20.)

cūnae

parvulus -a -um = parvus
fārī = loquī
īn-fāns -antis *m/f*
cūnae -ārum *pl*

somnus -ī *m*

necessārius -a -um
< necesse
carēre + *abl*: cibō *c.*
= sine cibō esse
postulāre = poscere
vāgīre = 'vā' facere,
plōrāre (ut īnfāns)

lac lactis *n*

alere (īnfantem) = cibum
dare (īnfantī)
sī-ve = vel sī
mulier -eris *f* = fēmina

aliēnus -a -um = nōn
suus, alterius
nūtrīx -īcis *f*

nōlunt (< ne-volunt)
= nōn volunt

PARENTES

Puerī parvulī quī nōndum fārī possunt īfantēs dīcuntur. Parvulus īnfāns in cūnīs cubāre solet. Cūnae sunt lectulus īfantis. Īnfāns multās hōrās dormit nōn sōlum nocte, sed etiam diē; nam longus somnus īfantī tam necessārius est quam cibus. Īnfāns neque somnō neque 5 cibō carēre potest. Quōmodo īnfāns, quī fārī nōn potest, cibum postulat? Īnfāns quī cibō caret magnā vōce vāgit. Ita parvulus īnfāns cibum postulat. Tum māter accurrit atque īfantem ad pectus suum appōnit. Īnfāns lac mātris bibt. Parvulus īnfāns, cui dentēs nūllī sunt, nōn 10 pāne, sed lacte vīvit.

Sī māter īfantem suum ipsa alere nōn potest sīve nōn vult, īnfāns ab aliā muliere alitur, quae eī in locō mātris est. Mulier quae aliēnum īfantem alit nūtrīx vocātur. Multī īfantēs Rōmānī nōn ā mātribus suīs, 15 sed ā nūtrīcibus aluntur. Multae mātrēs īfantēs suōs ipsae alere nōlunt.

Ante quīnque annōs Iūlia parvula īnfāns erat. Tunc īfantem in cūnīs habēbat Aemilia. Nunc ea parvulō
20 īfānte caret: cūnae vacuae sunt.

Sed post paucōs mēnsēs novus īnfāns in cūnīs erit. Aemilia rūrsus parvulum īfantem habēbit neque cūnae vacuae erunt. Tum Iūlius et Aemilia quattuor liberōs habēbunt. Aemilia laeta cūnās movēbit et parvā vōce
25 cantābit: “Lalla”. Pater īfantem suum in manibus portābit eumque nōn minus amābit quam māter. Pater et māter īfantem suum aequē amābunt.

Annō post pater et māter ab īfānte suō appellābuntur. Aemilia autem ‘mamma’ appellābitur, nōn ‘māter’,
30 neque Iūlius ‘pater’, sed ‘tata’ appellābitur; neque enim īnfāns ipsa nōmina ‘patris’ et ‘mātris’ dīcere poterit. īnfāns igitur parentibus suīs dīcet: “Mamma! Tata!” Neque sōlum prīma verba, sed etiam prīmōs gradūs faciet īnfāns. Initiō pater eum sustinēbit ac manū dūcet,
35 mox vērō īnfāns sōlus ambulāre incipiet neque ā parentibus sustinēbitur neque manū dūcētur. īnfāns ambulāns ā parentibus laetīs laudābitur. Simul īnfāns plūra verba discet et mox rēctē loquī sciet.

Utra īfantem Aemiliae alet, māterne an nūtrīx? īnfāns ā mātre alētūr. Aemilia ipsa īfantem vāgientem ad pectus suum appōnet. īnfāns lac mātris bibet, nōn nūtrīcis. Tum māter īfantem in cūnās impōnet. Vesperī duae ancillae cūnās in cubiculum parentum portābunt atque ante lectum eōrum pōnent. Sī īnfāns bene dor-

pot-erit

gradus -ūs m

mox = brevī tempore post

prīmī gradūs īfāntis

vesperī (adv) ↔ māne

col-loquī (< cum + loquī) = inter sē loquī

futūrus -a -um: (tempus)
futūrum ↔ praeteritum
sermō -ōnis m = id quod dicitur, verba

(ego) volō, (tū) vīs,
(is) vult
nōlō (< ne-volō) = nōn volō

filiola -ae f = parva filia

profectō = certē

nēmō, acc nēminem magis ↔ minus

rārō (adv) ↔ saepe velle: volō volumus vīs vultis vult volunt adversus prp+acc manēre (= nōn abīre)

ad ostium versus = adversus ostium
nōlī abīre! = manē!

pergere (= nōn dēsinere)
colloquium -ī n<colloquī

miet nec vāgiet, parentēs quoque bene dormient neque ab īfante vāgiente ē somnō excitābuntur. —

Iūlius adhūc in peristylō cum uxōre colloquitur. Ae- milia fessa in sellā cōnsīdit. Marītus et uxor iam nōn dē tempore praeteritō colloquuntur, sed dē tempore futūrō. Sermō eōrum est dē rēbus futūrīs.

50

Iūlius, quī iam intellegit Aemiliam novum īfantem exspectāre, “Ō Aemilia!” inquit, “Mox parvulum filium habēbimus.”

Aemilia: “Filiū? Iam duōs filiōs habēmus. Ego alte- ram filiam habēre volō, plūrēs quam duōs filiōs nōlō! Cūr tū filium habēre vīs, Iūli? Nōnne laetus eris, sī filiolam habēbis? Num parvulam filiam minus amābis quam filium?”

55

Iūlius: “Profectō laetus erō, sī alteram filiam habēbō. Nēminem magis amābō quam parvulam filiam.”

60

Aemilia: “Iam filiōs tuōs magis amās quam tuam Iūliam filiolam: Mārcum et Quīntum saepe laudās, sed Iūliam rārō laudās, quamquam proba est puella. Vōs virī filiōs modo habēre vultis, filiās nōn amātis!” Aemilia surgit atque gradum adversus ōstium facit.

65

Iūlius: “Manē hīc apud mē, Aemilia!”

Aemilia alterum gradum ad ōstium versus facit, tum incerta cōnsistit.

Iūlius: “Nōlī abīre! Tēcum colloquī volō.”

Aemilia nōn abit, sed apud marītum manet. Coniu- gēs colloquī pergunt. Ecce colloquium eōrum:

70

Iūlius: “Nōs virī nōn filiōs tantum, sed etiam filiās habēre volumus, nec filiās minus amāmus quam filiōs. Certē mulierēs rārius ā līberīs suīs discēdunt...”

75 Aemilia: “Multae mātrēs īfantēs suōs apud nūtrīcēs relinquunt, ego vērō manēbō apud īfantem meum: numquam ab eō discēdam! Sī aeger erit, ipsa eum cū-rābō tōtamque noctem apud eum vigilābō; nēmō īfan-tēm aegrū tam bene cūrāre potest quam māter ipsa.”

80 Iūlius: “Nōnne ab īfante sānō discēdēs?”

Aemilia: “Minimē! Bona māter semper apud īfan-tēm suum manēre dēbet. Sive īfāns valet sīve aegrōtāt, māter ipsa eum cūrāre et alere dēbet — hoc est mātris officium!”

85 Iūlius: “Tūne ipsa īfantem tuum lacte tuō alēs?”

Aemilia: “Profectō īfantem meum ipsa alam. Ego faciam officium meum! Neque sōlum diē, sed etiam nocte apud īfantem erō: semper cum eō dormiam.”

90 Iūlius: “Quid? Nōs et īfāns in eōdem cubiculō dor-miēmus? Vix ūnam hōram dormīre poterimus, sī īfāns vāgiet. Sī tū et īfāns tuus in cubiculō nostrō dormiētis, ego profectō in aliō cubiculō dormiam, ubi ab īfante vāgiente nōn excitābor!”

95 Aemilia: “Ō Iūli! Ita loquitur homō quī officium suum nescit!”

Iūlius: “Meum officium est pecūniām facere ac mag-nam familiām alere, nōn cum īfante vāgiente cubāre! Somnus virō industriō necessārius est!”

rārō *adv, comp* rārius,
sup rārissimē

minimē = certē nōn
(discēdam)
sī-ve ... sī-ve = sī ...
vel sī
dēbēre

officium -ī *n:* mātris
officium est = māter
dēbet

pot-erimus

pergere : loquī pergere
plūra : plūra verba

ūnā cum = simul cum
occurrere + dat:

Syra Aemiliae in ōstiō occurrit

silēre = tacēre

silentium -ī n (< silēns)
↔ sermō

ad-vehere

domum = ad domum
suam

re-vertī = red-ire

Aemilia īrāta “Nōlī pergere!” inquit, “Plūra ā tē audiō nōlō!” atque iterum ad ōstium versus īre incipit. 100

“Manē, Aemilia!” inquit Iūlius, “Nōlī ita mē relinquare!” sed illa adversus ōstium īre pergit.

Tum vērō Syra, quae eō ipsō tempore peristȳlum intrat ūnā cum Iūliā, dominae in ōstiō occurrit. III

Aemilia ante Syram et Iūliam cōsistēns “Quid vultis?” inquit, “Cūr nōn manētis in hortō?” 105

Syra: “Quia mox imbrem habēbimus: ecce caelum nūbibus ātrīs operītur. Sī in hortō manēbimus, ūmidae erimus. Vōs quoque ūmidī eritis, dominī, sī hīc in peristȳlō manēbitis.” 110

Iūlius caelum spectāns “Rēctē dīcis” inquit, “Illae nūbēs imbrem afferent. Venīte mēcum in ātrium! Mox sōl rūrsus lūcēbit.”

Iūlius ātrium intrat; Aemilia eum sequitur ūnā cum Iūliā et Syrā. In ātriō Iūlius et Aemilia silentēs imbrem in impluvium cadentem aspiciunt. Iūlia silentium parentum animadvertisit, et “Quid silētis?” inquit, “Estisne trīstēs? Ego vōs cōnsōlābor!” 115

Aemilia: “Cōgitāmus dē... miserīs nautīs, quōrum officium est nāvigāre, sīve mare tranquillum sīve turbidum est. Multī nautae nunc in mare merguntur, dum rēs necessāriās ex terrīs alienīs in Italiam advehere cōnantur. Ō, miserōs nautās, quī numquam domum revertentur! Ō, miserōs līberōs nautārum, quī post hanc tempestātem patrēs suōs nōn vidēbunt!” 120
125

Iūlia: “Ego laetor quod pater meus nauta nōn est et domī apud nōs manēre potest.”

domī = in domō suā

crās = diē post hunc diem

vōs, *abl* vōbīs: ā vōbīs

īre: ībō ībimus
ībis ībitis
ībit ībunt

pot-erō

nōs, *abl* nōbīs: ā nōbīs

domō = ā domō suā

nōlle *inf* (< ne- + velle)

= nōn velle

diligere = amāre (ut parentēs liberōs suōs)

aequē (ac) = nec magis
nec minus (quam)

Iūliō silente = dum

Iūlius silet

Iūliola = parva Iūlia

Iūlius, quī crās Rōmam ībit, “Nōn semper” inquit “mihi licet apud vōs manēre, Iūlia. Necessē est mihi 130 crās rūrsus ā vōbīs discēdere, nec vērō in terrās alienās ībō, ut nauta.”

Iūlia: “Quō ībis, tata? Quandō revertēris? Ego et miamma tē sequēmur!”

Iūlius: “Quārē mē sequēminī? Rōmam proficīscar, 135 unde tertīō quōque diē revertar, sī poterō.”

Iūlia: “Nōlī ā nōbīs discēdere! Vel sī necessē erit domō abīre, nōn modo tertīō quōque diē, sed cotīdiē ad nōs revertī dēbēs. Hoc postulō ā tē! Nōlō tē carēre, tata. Cotīdiē tibi occurram.”

140 Iūlius: “Audīsne, Aemilia? Iūlia dīcit ‘sē patre suō carēre nōlle’, ergō mē nōn minus diligēt quam tē. Atque ego profectō filiam meam aequē diligō ac filiōs. Nec alteram filiam minus diligam.”

Iūlia: “Quam ‘alteram filiam’ dīcis? Mihi soror nōn 145 est.”

Iūliō silente, Aemilia “Nōnne gaudēbis, Iūliola” inquit, “sī parvulam sorōrem habēbis?”

Iūlia: “Sorōrem habēre nōlō! Nam sī sorōrem habēbō, ea sōla ā vōbīs amābitur, ego nōn amābor!”

150 Aemilia: “Certē tū nōn minus ā nōbīs amāberis: tū et parvula soror aequē amābimini.”

Iūlia: “Sī aequē amābimur, laeta erō. Sed multō ma-

filiolus -ī *m* = parvus
filius

nōlumus (< ne-volumus)
= nōn volumus

decēre = dignus esse;
eam decet = eā dignus
est, eī convenit
nōli! (*sg*) nōlīte! (*pl*)

futūrum (*fut*)

- [1] computā|*b*|ō
computā|*b*|is
computā|*b*|it
computā|*b*|imus
computā|*b*|itis
computā|*b*|unt
- [2] pārē|*b*|ō
pārē|*b*|is
pārē|*b*|it
pārē|*b*|imus
pārē|*b*|itis
pārē|*b*|unt
- [3] scrib|*a*|m
scrib|*e*|s
scrib|*e*|t
scrib|*e*|mus
scrib|*e*|tis
scrib|*e*|nt

gis laetābor, sī frātrem habēbō, mamma! Nōnne tū quoque laetāberis, tata, sī filiolum habēbis?”

Iūlius silet. Aemilia vērō, antequam Iūlia silentium 155 patris animadvertis, “Nōlī dīcere ‘tatam’ et ‘mammam’, Iūliola!” inquit, “Ea nōmina ā tē audīre nōlumus. Ita loquuntur parvulī īfantēs, nec sermō īfantum tē decet. ‘Patrem’ et ‘mātrem’ dīcere oportet.”

Iūlia: “Sī īnfāns nōn sum, nōlīte mē ‘Iūliolam’ vo- 160 cāre! Id nōmen mē nōn decet. Mihi nōmen est ‘Iūlia’.”

Aemilia: “Rēctē dīcis, Iūlia. Tū igitur ā nōbīs ‘Iūlia’ vocāberis, et nōs ā tē ‘pater’ et ‘māter’ vocābimur.”

Iūlia: “Ita semper ā mē vocābiminī, tata et mamma!”

GRAMMATICA LATINA

165

Verbī tempora

Tempus futūrum

Tempus praesēns: Diēs est. Sōl lūcet. Omnēs vigilant. Nēmō dormit. Avēs canunt.

Tempus futūrum: Mox nox erit. Sōl nōn lūcēbit, sed stēllae 170 lūcēbunt. Omnēs dormient. Nēmō vigilabit. Nūlla avis canet.

Futūrum (pers. III): singulāris -bit -et, plūrālis -bunt -ent.

[A] Āctīvum.

Exempla: [1] computā|re: computā|bit; [2] pārē|re: pārē- 175 |bit; [3] scrib|ere: scrib|et; [4] dormī|re: dormi|et.

Malus discipulus: “Ab hōc diē bonus discipulus erō, magister: numquam in lūdō dormiam, semper tibi pārēbō, bene computābō et pulchrē scribam!” Magister: “Quid? Tūne bonus discipulus eris? Id fierī nōn potest! Crās rūrsus in lūdō dormiēs, male computābis, foedē scribēs, nec mihi pārēbis!” 180 Crās discipulus tam malus erit quam hodiē est: in lūdō dormiet, male computābit, foedē scribet, nec magistrō pārēbit.

Malī discipulī: "Ab hōc diē bonī discipulī erimus, magister: numquam in lūdō dormiēmus, semper tibi pārēbimus, bene 185 computābimus et pulchrē scrībēmus!" Magister: "Quid? Vōs ne bonī discipulī eritis? Id fierī nōn potest! Crās rūrsus in lūdō dormiētis, male computābitis, foedē scrībētis, nec mihi pārēbitis!" Crās discipulī tam improbī erunt quam hodiē sunt: in lūdō dormient, male computābunt, foedē scrībent, nec ma-190 gistrō pārēbunt.

Sing. Plūr. Sing. Plūr.

<i>Persōna prīma</i>	-bō	-bimus	-am	-ēmus
<i>Persōna secunda</i>	-bis	-bitis	-ēs	-ētis
<i>Persōna tertia</i>	-bit	-bunt	-et	-ent

195 [B] Passīvum.

Filius: "Ab hōc diē bonus discipulus erō. Ergō ā magistrō laudābor, nōn reprehendar." Pater: "Tū nōn laudāberis, sed reprehendēris ā magistrō!" Crās discipulus rūrsus ā magistrō reprehendētur, nōn laudābitur.

200 Filiū: "Ab hōc diē bonī discipulī erimus. Ergō ā magistrō laudābimur, nōn reprehendēmur." Pater: "Vōs nōn laudābimini, sed reprehendēmini ā magistrō!" Crās discipulī rūrsus ā magistrō reprehendentur, nōn laudābuntur.

Sing. Plūr. Sing. Plūr.

<i>Persōna prīma</i>	-bor	-bimur	-ar	-ēmur
<i>Persōna secunda</i>	-beris	-biminī	-ēris	-ēminī
<i>Persōna tertia</i>	-bitur	-buntur	-ētur	-entur

PENSVM A

Mox novus īfāns in cūnīs Aemiliae er-. Aemilia rūrsus īfantem hab-. Tum quattuor līberī in familiā er-. Iūlius et Aemilia quattuor līberōs hab-. Aemilia īfantem suum am-. Iūlius et Aemilia īfantem suum aequē am-. Annō post īfāns prīma verba disc- et prīmōs gradūs faci-. īfāns ambulāns ā parentibus laud-.

Aemilia: "Ego īfantem meum bene cūr-: semper apud eum man-, numquam ab eō discēd-." Iūlius: "Certē bona

[4]	dormi	a m
	dormi	ē s
	dormi	e t
	dormi	ē m
	dormi	ē tis
	dormi	e nt
	esse	erō
	eris	erimus
	erit	eritis
		erunt

[1,2]	-b ō	-b imus
	-b is	-b itis
	-b it	-b unt
[3,4]	-a m	-ē mus
	-ē s	-ē tis
	-e t	-e nt

laudā	b or
laudā	b eris
laudā	b itur
laudā	b imur
laudā	b imini
laudā	b untur
reprehend	a r
reprehend	ē ris
reprehend	ē tur
reprehend	ē mur
reprehend	ē mini
reprehend	ē ntur

[1,2]	-b or	-b imus
	-b eris	-b imini
	-b itur	-b untur
[3,4]	-a r	-ē mur
	-ē ris	-ē mini
	-ē tur	-ē ntur

Vocabula nova:
īnfāns
cūnae
somnus
lac
mulier
nūtrix
gradus
sermō
filiola
filiolus
colloquium
officium
silentium
parvulus
necessārius
aliēnus
futūrus
ūmidus
fārī
carēre
postulāre
vāgīre
alere
colloquī
volō
vīs
volumus
vultis
manēre
pergere
cūrāre
dēbēre
occurrere
silēre
advehere
revertī
diligere
decēre
nōlle
domō
mox
magis
rārō
crās
adversus
ad... versus
nōlī nōlite
sīve... sīve
profectō
minimē
ūnā cum

māter er-, Aemilia: īfantem tuum ipsa cūr- nec eum apud nūtrīcem relinqu-.” Aemilia: “Etiam nocte apud īfantem er-, semper cum eō dorm-. Nōs et īfāns in eōdem cubiculō dorm-.” Iūlius: “Nōn dormiēmus, sed vigil-! Nam certē ab īfante vāgiente excit-!” Aemilia: “Ego excit-, tū bene dormi- nec excit-!”

PENSVM B

Parvulus puer quī in — iacet — appellātur. īfāns quī cibō — magnā vōce —. Nōn pānis, sed — cibus īfantum est. Nūtrīx est — [= fēmina] quae nōn suum, sed — īfantem —. Multāe mātrēs īfantēs suōs ipsae alere —.

Marītus et uxor iam nōn dē tempore praeteritō —, sed dē tempore —. Aemilia: “Cūr tū filium habēre —, Iūli? Ego alteram filiam habēre —, plūrēs quam duōs filiōs — [= nōn volō]. Vōs virī filiōs tantum —! Filiōs — dīligitis quam filiās!” Iūlius — [= tacet]. Aemilia īrāta — adversus ōstium facit, sed Iūlius “— hīc apud mē!” inquit, “— discēdere!” Aemilia manet ac loquī —: “Bona māter apud īfantem suum manēre —, hoc mātris — est. Nēmō enim īfantem melius — potest quam māter ipsa.”

PENSVM C

Ubi parvulus īfāns cubat?
 Quid facit īfāns quī cibō caret?
 Quid est cibus īfantum parvulōrum?
 Num omnēs īfantēs ā mātribus suīs aluntur?
 Quae sunt prīma verba īfantis?
 Quandō Aemilia novum īfantem habēbit?
 Cūr Aemilia ā marītō suō discēdere vult?
 Cūr Iūlius in aliō cubiculō dormīre vult?
 Quid Aemilia officium mātris esse dīcit?
 Cūr Syra et Iūlia in hortō nōn manent?
 Cūr Iūlia sorōrem habēre nōn vult?

PVGNA DISCIPVLORVM

1 Ecce puer qui ē lūdō domum revertitur. Quis est hic puer? Mārcus est, sed difficile est eum cognōscere, nam sordidus est et sanguis dē nāsō eius fluit. Hodiē māne vestīmenta Mārcī munda erant atque tam candida quam 5 nix nova, nunc vērō sordida et ūmida sunt. Cūr vestis Mārcī ūmida est? Vestis ūmida est, quod Mārcus per imbreū ambulāvit. Nec modo Mārcus, sed etiam Titus et Sextus per imbreū ambulāvērunt. Omnes discipulī vestīmentī ūmidīs domum revertuntur.

10 Sed cūr sanguis dē nāsō fluit Mārcō? Sanguis eī dē nāsō fluit, quod Mārcus ā Sextō pulsātus est. Nōnne Mārcus Sextum pulsāvit? Prīmū Sextus ōs Mārcī pugnō pulsāvit, deinde Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt. Sextus, qui māior est quam cēterī discipulī, 15 cum Mārcō et Titō pugnāvit et ab iīs pulsātus est. Puerī pugnāvērunt in viā angustā quae Tūsculō ad vīllam Iūliī fert.

mundus -a -um = pūrus
candidus -a -um = albus
(ut nix)
vestis -is f = vestīmenta

Mārcus ā Sextō pulsātus est
(pass) = Sextus Mārcum
pulsāvit (āct)

pugnāre cum = pugnāre
contrā
angustus -a -um ↔ lātus
via fert = via dūcit (ad)

genū -ūs *n*, *pl* genua
-uum

humus -īf = terra; humī
(*loc*) = in humō

genū

cruor -ōris *m* = sanguis
cōn-spicere -iō = vidēre
meus filius, *voc* mī filī!

cornua

bōs bovis *m/f*

cornū -ūs *n* (*dēcl IV*):
sing plūr
nōm cornū cornua
acc cornū cornua
gen cornū cornuum
dat cornū cornibus
abl cornū cornibus

Nōn modo vestis, sed etiam faciēs et manūs et genua Mārcī sordida sunt. Cūr tam sordidus est puer? Sordidus est quod humī iacuit; humus enim propter imbrem ūmida et sordida est. Et Mārcus et Sextus humī iacuērunt. Prīnum Mārcus iacuit sub Sextō. Titus vērō Mārcum vocāre audīvit ac Sextum oppugnāvit. Mox Sextus ipse humī iacēns ā duōbus puerīs pulsātus est; magnā vōce patrem et mātrem vocāvit, nec vērō parentēs eum audīvērunt: vōx Sextī ā nūllō praeter puerōs audīta est.

Mārcus ātrium intrāns nōn statim ā patre suō cognōscit, sed cum prīnum filius patrem salūtāvit, Iūlius vōcem filiī cognōscit. Tum cruōrem in faciē eius cōspiciēns exclāmat pater: “Ō mī filī! Quis tē pulsāvit?”

Mārcus: “Bōs īrātus cornū mē pulsāvit!”

Iūlius: “Id vērum nōn est! Is quī tē pulsāvit cornua nōn gerit. Ā quō pulsātus es?”

Mārcus: “Ā Sextō pulsātus sum.”

Iūlius: “Intellegēbam tē nōn cornibus, sed pugnīs pulsātum esse. At cūr tū pulsātus es? Certē nōn sine causā Sextus tē pulsāvit. Incipe ab initiō: ille prīnum ā tē pulsātus est!”

Mārcus: “Minimē! Prīnum ille mē pugnō pulsāvit sine causā, deinde ego illum pulsāvī!”

Iūlius: “Tūne sōlus Sextum pulsāvistī?”

Mārcus: “Ego et Titus eum pulsāvimus.”

Iūlius: “Quid? Vōs duo ūnum pulsāvistis? Duo cum ūnō pugnāvistis?”

45 Mārcus sē et Titum excūsāre cōnātur: “At pugnāvimus cum puerō māiore. Sōlus Sextum vincere nōn possum, nam is multō māior ac validior est quam ego. Sextus tam validus est quam bōs!”

Iūlius: “Et tū tam sordidus es quam porcus! Cūr sor-
50 dida est vestis tua nova? Humīne iacuistī?”

Mārcus: “Humī iacuī: Sextus mē tenuit. Sed is quo-
que humī iacuit: nōs eum tenuimus!”

Iūlius: “Iam satis audīvī dē pugnā vestrā indignā.
Nam certē nōn decet pulsāre puerum minōrem, sed
55 duōs puerōs cum ūnō pugnāre indignissimum est —
hoc nūllō modō excūsārī potest! Nōlī mihi plūs nārrāre
dē hāc rē! Age, ī in cubiculum tuum ac mūtā vestīmen-
ta! Dāvus tibi alia vestīmenta dabit.”

60 Mārcus Dāvum sequitur in cubiculum, ubi cruōrem
et sordēs ē faciē, manibus, genibus lavat ac vestīmenta
mūtat. Puer vestem sordidam pōnit aliamque vestem
mundam et candidam induit.

Interim Aemilia ātrium intrat. Māter familiās statim
sordēs et vestīgia Mārcī in solō cōnspicit et “Sordidum
65 est hoc solum!” inquit, “Aliquis pedibus sordidīs in solō
mundō ambulāvit! Quis per ōstium intrāvit? aliquis ē
familiā nostrā?”

“Porcus intrāvit!” ait Iūlius.

Aemilia: “Quid ais?”

70 Iūlius: “Porcum intrāvisse’ āiō.”

Aemilia: “Ain’ tū? Porcusne ātrium intrāvit?”

ex-cūsāre ↔ accūsāre

porcus -ī m

humī-ne

pugna -ae f < pugnāre
in-dignus -a -um = nōn
dignus
nōn decet = indignum
est

sordēs -ium f pl

(vestem) pōnere
↔ induere

interim = dum haec
aguntur
solum -ī n

ali-quis (: nesciō quis)
ali-quid (: nesciō quid)

ait = dīcit
āiō —
ais —
ait āiunt

ain’? = ais-ne?

post-quam ↔ ante-quam

lūdō-ne

sum	fuī
es	fuistī
est	fuit
esse	fuisse

falsus -a -um ↔ vērus
mentīrī = falsum dicere

multa (*n pl*) = multae rēs
cētera (*n pl*) = cēterae rēs
nōs, dat nōbīs

quā dē causā? = dē quā
causā? = cūr?
omnia (*n pl*) = omnēs rēs
(↔ nihil)

crēdere = vērum esse
putāre

Iūlius: “Porcus’ quī intrāvit est tuus Mārcus filius!”
Iūlius ‘Mārcum intrāvisse’ dīcit, at nōn dīcit ‘eum ā
Sextō pulsātum esse et humī iacuisse.’

Aemilia, quae iam intellegit puerum sordidum ā pa- 75
tre ‘porcum’ appellātum esse, “Ubi est Mārcus?” in-
quit, “Cūr nōndum mē salūtāvit?”

Iūlius: “Mārcus lavātur et vestem mūtat.”

Mārcus, postquam vestem mūtāvit, mundus redit et III
mātrem salūtāt. 80

“Salvē, mī filī!” inquit māter, “Bonus es puer, quod
statim vestem mūtāvistī. In lūdōne quoque bonus puer
fuiſtī?”

Mārcus: “Profectō bonus puer fuī, māter. Laudātus
sum ā magistrō.” Mārcus dīcit ‘sē bonum puerum fuisse 85
et laudātum esse’, quamquam puer improbus fuit et ā
magistrō verberātus est. Quod dīcit nōn vērum, sed
falso sum est: Mārcus mentītur.

Iūlius: “Quid magister vōs docuit hodiē?”

Mārcus: “Multā nōs docuit: legere et scribēre et com- 90
putāre et cētera. Prīnum magister nōbīs aliquid recitā-
vit, nesciō quid: nihil enim audīvī praeter initium!”
Mārcus dīcit ‘sē nihil audīvisse praeter initium’, id
quod vērum est.

Aemilia: “Quā dē causā nōn omnia audīvistī?” 95

Iūlius: “Hahae! Magistrō recitante, Mārcus dormī-
vit!” Iūlius ‘Mārcum dormīvisse’ dīcit, nec vērō māter
id crēdit.

Aemilia: "Audīsne, Mārce? Pater dīcit 'tē in lūdō dormīvisse'! Nōnne falsum est quod dīcit pater? Num tū vērē in lūdō dormīvistī?"

Mārcus: "Ita est ut dīcit pater. Nec vērō ego sōlus dormīvī: omnēs dormīvimus!"

Aemilia: "Ain' vērō? In lūdō dormīvistis? Malī discipulī fuistis! Nōnne pūnītī estis ā magistrō?"

Mārcus: "Certē malī discipulī fuimus ac pūnītī sumus: omnēs verberātī sumus ā magistrō. Adhūc mihi dolet tergum. Sed paulō post magister litterās meās laudāvit. Tabellam vōbīs ostendam. Ecce tabella mea."

Mārcus parentibus nōn suam, sed aliēnam tabellam ostendit. Cuius est ea tabella? Sextī est: Mārcus enim tabellās eōrum mūtāvit inter pugnam! Nōn Mārcus, sed Sextus scripsit litterās quae in eā tabellā leguntur. Aemilia vērō, quae tabellam Mārcī esse crēdit, ā filiō suō improbō fallitur. Nōn difficile est mātrem Mārcī fallere!

Aemilia: "Tūne ipse hās litterās pulcherrimās scripsisti?"

Mārcus: "Ipse scripsī profectō. Mihi crēde!"

Mārcus mentītur; nam id quod Mārcus 'sē ipsum scripsisse' dīcit, ā Sextō scriptum est. Sed Aemilia, quae litterās ā Mārcō scriptās esse crēdit, "Aspice, Iūlī!" inquit, "Mārcus ipse haec scripsit et ā magistrō laudātus est. Quid dīxit magister, Mārce? Nārrā nōbīs omnia!"

tabella -ae f = parva
tabula
vōs, dat vōbīs

scrips- < scribs-

crēdere + dat: mihi
crēde! = crēde id
quod dīcō!

script- < scribt-

haec (n pl) = hae rēs
dix- < dīcs-

dubitāre = incertus esse;
dubitāre (dē) ↔ crē-dere

Mārcus iterum mentītur: “Dīxit ‘mē pulcherrimē et rēctissimē scrīpsisse’.” (Nōs vērō scīmus magistrum aliud dīxisse!)

Iūlius, quī Mārcum discipulum pigerrimum esse scit, iam dē verbīs eius dubitāre incipit. Aemilia vērō nihil 130 dubitat, sed omnia crēdit!

Aemilia: “Cēterī discipulī nōnne rēctē scrīpsērunt?”

Mārcus: “Minimē! Titus et Sextus prāvē scrīpsērunt et malī discipulī fuērunt, nec ā magistrō laudātī sunt. Ego sōlus laudātus sum!” 135

Iūlius: “Vōsne omnēs eadem vocābula scrīpsistis?”

Mārcus: “Omnēs eadem scrīpsimus, sed ego sōlus rēctē scrīpsī — ut iam vōbīs dīxi.”

Iam Iūlius, quī Sextum discipulum industrium ac prūdentem esse scit, Mārcō nōn crēdit. Mārcus patrem 140 suum fallere nōn potest. Ergō Iūlius, quī interim tabellam in manūs sūmpsit, “Mentīris, Mārce!” inquit, “Hoc tuā manū scriptum nōn est. Falsa sunt omnia quae nōbīs nārrāvisti!”

Aemilia vērō “Quā dē causā” inquit “eum falsa dīx- 145 isse putās? Cūr nōn crēdis filiō tuō?”

Sed antequam Iūlius ad haec respondēre potest, aliquis iānuam pulsat. Quis pulsat? Vidē capitulum quod sequitur!

sūmps- < sūms-

falsa (*n pl*) = rēs falsae

150 GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

Praeteritum perfectum et imperfectum

Nox obscura erat: nulla luna caelum illustrabat; caelum neque lunā neque stellis illustrabatur.

155 Tum fulgur caelum illustravit; caelum obscurum fulgere clarissimō illustratum est.

‘Illustrabat, illustrabatur’ est praeteritum imperfectum.
‘Illustravit, illustratum est’ praeteritum perfectum est.

Perfectum

160 [A] Āctīvum.

Mārcus dicit ‘sē Sextum pulsāvisse’: “Ego Sextum pulsāvi.” Iūlius: “Tūne sōlus eum pulsāvistī?” Mārcus: “Ego et Titus eum pulsāvimus.” Iūlius: “Vōsne ūnum pulsāvistis?” Prīmū Mārcūm pulsāvit Sextus, tum Mārcus et Titus eum pulsāvērunt.

Īnfīnitīvus perfectī: pulsāvīsse.

Singulāris Plūrālis

<i>Persōna prīma</i>	pulsāvī	pulsāvīmus
<i>Persōna secunda</i>	pulsāvīstī	pulsāvīstis
<i>Persōna tertia</i>	pulsāvīt	pulsāvīrunt

Exempla: [1] recitā|re: recitāvīsse; [2] pārē|re: pāruīsse;
[3] scribē|re: scripsīsse; [4] audī|re: audīvīsse.

Mārcus malus discipulus fuit: male recitāvit, foedē scripsit, in lūdō dormīvit, nec magistrō pāruit. Sed Mārcus dicit ‘sē bonum discipulum fuisse, bene recitāvisse, pulchrē scripsisse, magistrō pāruisse, nec in lūdō dormīvisse’: “Ego bonus discipulus fuī, bene recitāvī, pulchrē scripsī, magistrō pāruī, nec in lūdō dormīvī!” Iūlius: “Mentīris, Mārce! Tū malus discipulus fuistī, male recitāvistī, foedē scripsistī, in lūdō dormīvistī, nec magistrō pāruistī!”

Mārcus et Titus malī discipulī fuērunt, male recitāvērunt, foedē scripsērunt, in lūdō dormīvērunt, nec magistrō pāruērunt. Mārcus et Titus: “Nōs bonī discipulī fuimus, bene reci-

perfectum (*perf*)
im-perfectum (*imperf*)

pulsāvisse		
pulsāvī	pulsāvīmus	
pulsāvīstī	pulsāvīstis	
pulsāvīt	pulsāvīrunt	

-isse

I -ī	-imus
II -istī	-istis
III -it	-ērunt

[1] recitā-: recitāv-	
[2] pārē-: pāru-	
[3] scrib-: scrips-	
[4] dormī-: dormīv-	

[1] recitāvīsse		
recitāvī	-āvīsse	im
recitāvīstī	-āvīsse	istis
recitāvīt	-āvīsse	ērunt
[2] pāruīsse		
pāruī	pāruīsse	im
pāruīstī	pāruīsse	istis
pāruīt	pāruīsse	ērunt
[3] scripsīsse		
scripsī	scripsīsse	im
scripsīstī	scripsīsse	istis
scripsīt	scripsīsse	ērunt
[4] dormīvīsse		
dormīvī	dormīvīsse	im
dormīvīstī	dormīvīsse	istis
dormīvīt	dormīvīsse	ērunt

<i>fu isse</i>	<i>fu imus</i>
<i>fu iſtī</i>	<i>fu iſtis</i>
<i>fu iſt</i>	<i>fu ērunt</i>

<i>laudāt us est</i>
<i>laudāt us = quī laudātūs est</i>
<i>laudāt i sunt</i>
<i>laudāt i = quī laudātūs sunt</i>
<i>laudāt us -a -um</i>

<i>laudāt us sum</i>
<i>laudāt us es</i>
<i>laudāt us est</i>
<i>laudāt i sumus</i>
<i>laudāt i estis</i>
<i>laudāt i sunt</i>
<i>-t um esse</i>
<i>laudāt um esse</i>
<i>-tus sum -tī sumus</i>
<i>-ta es -tae estis</i>
<i>est sunt</i>
<i>-tum est -ta sunt</i>

tāvimus, pulchrē scripsimus, magistrō pāruimus, nec in lūdō dormīvimus!” Iūlius: “Mentīminī, puerī! Vōs malī discipulī 185 *fuistis*, male recitāvistis, foedē scripsistis, in lūdō dormīvistis, nec magistrō pāruistis!”

[B] Passīvum.

Pater filium/filiam laudāvit = filius laudātūs est/filia laudāta est ā patre. Filius laudātūs/filia laudāta gaudet. 190

Pater filiōs/filiās laudāvit = filiī laudātī sunt/filiae laudātē sunt ā patre. Filii laudātī/filiae laudātē gaudent.

‘Laudāt|us -a -um’ est participium perfectī. Participium perfectī est adiectīvum dēclinātiōnis I/II. Alia participia perfectī: pulsāt|us, appellāt|us, verberāt|us, script|us, audit|us, 195 pūnīt|us. Cum participium perfectī cum tempore praesentī verbī ‘esse’ coniungitur, fit perfectum passīvī.

Discipulus dicit ‘sē laudātūm esse’: “Ā magistrō laudātūs sum.” Pater: “Tūne laudātūs es?”

Discipulī dīcunt ‘sē laudātōs esse’: “Ā magistrō laudātī su- 200 mus.” Pater: “Vōsne laudātī estis?”

Infīnitīvus: laudātūm esse

Singulāris

Plūrālis

Persōna prīma laudātūs sum

laudātī sumus

Persōna secunda laudātūs es

laudātī estis

Persōna tertia laudātūs est

laudātī sunt

205

PENSVM A

Mārcus ūmidus est, quod per imbrem ambul-, ac sordidus, quod humī iac-. Discipulī ūmidī sunt, quod per imbrem ambul-, ac sordidī, quod humī iac-.

Mārcus: “Ā Sextō puls- sum.” Iūlius: “Nōnne tū Sextum puls-?” Mārcus: “Prīmum Sextus mē puls-, tum ego illum puls-. Ego et Titus Sextum puls-.” Iūlius: “Quid? Vōs duo ūnum puls-? Et cūr sordida est vestis tua? Humīne iac-?” Mārcus: “Humī iac-: Sextus mē ten-.”

Aemilia: “Quid magister vōs doc- hodiē?” Mārcus: “Magister aliquid recit-, sed ego initium tantum aud-.” Aemilia:

“Cūr nōn omnia aud–?” Iūlius: “Mārcus in lūdō dorm–!” Aemilia: “Audīsne? Pater dīcit ‘tē in lūdō dorm–.’ Tūne vērē dorm–?” Mārcus: “Certē dorm–, māter. Omnēs dorm–! Sed paulō post magister laud– litterās meās.” Mārcus mātrī litterās quās Sextus scrips– ostendit. Aemilia: “Tūne ipse hoc scrips–?” Mārcus: “Ipse scrips–. Cēterī puerī prāvē scrips–.”

PENSVM B

Hodiē māne Mārcus — erat, vestimenta eius tam — erant quam nix. Nunc nōn modo — [= vestimenta], sed etiam faciēs et manūs et — sordida sunt, atque — [= sanguis] eī dē nāsō fluit. Nam Sextus, quī tam — est quam bōs, Mārcum pulsāvit sine — (ut ait Mārcus). Mārcus, quī — iacuit, tam sordidus est quam —. Difficile est eum —.

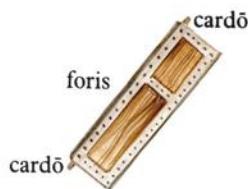
In cubiculō suō Mārcus lavātur et vestem —. — [= dum haec aguntur] Aemilia ātrium intrat et vestīgia puerī —. Aemilia: “Quid hoc est? — pedibus sordidīs in — mundō ambulāvit!” Mārcus, — vestem mūtāvit, in ātrium reddit. Puer mātrī — [= parvam tabulam] Sextī ostendit et ‘sē ipsum eās litterās —’ dīcit. Id quod Mārcus dicit nōn vērum, sed — est; Mārcus —, sed Aemilia filiō suō —. Iūlius vērō dē verbīs eius —; Mārcus patrem suum — nōn potest.

PENSVM C

Cūr Mārcus rédiēns ūmidus et sordidus est?
 Ā quō pulsātus est?
 Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest?
 Quōmodo Mārcus sē excūsāre cōnātur?
 Quid agit Mārcus in cubiculō suō?
 Quid Aemilia in solō cōspicit?
 Quid tum Iūlius dīcit uxōrī?
 Quid Mārcus parentibus suīs ostendit?
 Quis litterās quae in eā tabulā sunt scripsit?
 Cūr Iūlius filium suum nōn laudat?

Vocabula nova:

vestis
genū
humus
cruor
bōs
cornū
causa
porcus
pugna
sordēs
solum
tabella
mundus
candidus
angustus
validus
indignus
falsus
cognōscere
cōspicere
excūsāre
vincere
nārrāre
mūtāre
mentīrī
crēdere
fallere
dubitāre
fuisse
āiō ais ait ain'
aliquis
aliquid
humī
interim
postquam
perfectum
imperfectum

foris -is f

limen -inis n

cardō -inis m

vertī = circum movērī

iānitor -ōris m = ōstiārius

sī quis = sī aliquis

extrā prp+acc

ad-mittere

intrā prp+acc ↔ extrā

ferōx -ōcis = ferus

*anteā=ante hoc tempus,
antiquīs temporibus*

*catēna
-ae f*

*ferreus -a -um = ex ferrō
factus*

aurum -ī n

CAVE CANEM

Iānua vīllae ē duābus foribus cōnstat. Sub foribus est *I*līmen, in quō SALVE scrīptum est. Foris duōs cardinēs habet, in quibus vertī potest; cum foris in cardinibus vertitur, iānua aperītur aut clauditur. Servus cuius officium est forēs aperīre et claudere ac vīllam dominī cūstōdīre, ōstiārius vel iānitor appellātur.

Sī quis vīllam intrāre vult, iānuam pulsat et extrā iānuam exspectat, dum iānitor forēs aperit eumque in vīllam admittit. Iānitor intrā iānuam sedet cum cane suō, quī prope tam ferōx est quam lupus; itaque necesse est eum catēnā vincīre. Anteā dominī sevērī nōn sōlum canēs, sed etiam iānitōrēs suōs catēnīs vinciēbant.

Catēna quā canis vincītur ex ferrō facta est. Catēna cōnstat ē multīs ānulīs ferreīs quī inter sē coniunguntur. Ānulī quibus digitī ornantur nōn ex ferrō, sed ex aurō

factī sunt. Aurum est magnī pretiī sicut gemmae. Ānūlus aureus multō pulchrior est quam ānulus ferreus.

Forēs ē lignō factae sunt sicut tabulae. Lignum est māteria dūra, sed minus dūra quam ferrum. Quī rēs ferreās vel ligneās facit, faber appellātur. Deus fabrōrum est Vulcānus. —

Iānua clausa est. Iānitor, quī forēs clausit postquam Mārcus intrāvit, iam rūrsus dormit! Iānitōre dormiente, canis vigilāns iānuam cūstōdit. Extrā forēs stat tabellārius (sīc appellātur servus quī epistulās fert, nam anteā in tabellīs scribēbantur epistulæ). Is baculō ligneō forēs pulsat atque clāmat: “Heus! Aperī hanc iānuam! Num quis hīc est? Num quis hanc aperit iānuam? Heus tū, iānitor! Quīn aperīs? Dormīsne?”

30 Cane lātrante iānitor ē somnō excitātur.

Tabellārius iterum forēs pulsat magnā vōce clāmāns: “Heus, iānitor! Quīn mē admittis? Putāsne mē hostem esse? Ego nōn veniō vīllam oppugnātum sicut hostis, nec pecūniām postulātum veniō.”

35 Tandem surgit iānitor. “Quis forēs nostrās sīc pulsat?” inquit.

Tabellārius (extrā iānuam): “Ego pulsō.”

Iānitor (intrā iānuam): “Quis ‘ego’? Quid est tibi nōmen? Unde venīs? Quid vīs aut quem quaeris?”

40 Tabellārius: “Multā simul rogītās. Admitte mē! Posteā respondēbō ad omnia.”

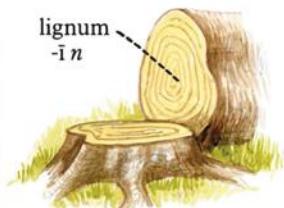
Iānitor: “Respondē prius! Posteā admittēris.”

sīc-ut = ut

aureus -a -um = ex aurō factus

ligneus -a -um = ex lignō factus
faber -brī m

claudere clausisse
clausum (esse)

heus! : audi!

num quis = num aliquis

quīn? = cūr nōn?
quīn aperīs? = cūr nōn aperīs? aperi!

-tum: vīllam oppugnātum
= quia vīllam oppugnāre volō

tandem = postrēmō
(post longum tempus)

rogītāre = interrogāre
(multa)
post-eā = deinde

prius adv ↔ posteā

-tū: nōmen facile dictū est = facile est nōmen dīcere; vōx difficilis audītū est = difficile est vōcem audīre

dīcere dīxisse dictum
(esse)
erūs -īm = dominus

dormītum īre = ad
somnum īre

forīs *adv* = extrā forēs

fremere = 'rrr' facere
ut canis īrātus
re-tinēre < re- + tenēre

cavēre

re-sistere = cōsistere
et manēre
solvere ↔ vincīre

terrēre=timentem facere
propius *comp* < prope
ac-cēdere = ad-īre

monēre -uisse -itum

Tabellārius: "Nōmen meum nōn est facile dictū: Tlēpolemus nōminor."

Iānitor: "Quid dīcis? Cleopolimus? Vōx tua difficilis 45
est audītū, quod forēs intersunt."

Tabellārius: "Mihi nōmen est Tlēpolemus, sīcut iam
dictum est. Tūsculō veniō. Erum tuum quaerō."

Iānitor: "Sī erum salūtātum venīs, melius est aliō
tempore venīre, nam hāc hōrā erūs meus dormītum īre 50
solet, post brevem somnum ambulātum exībit, deinde
lavātum ībit."

Tlēpolemus: "Sī quis per hunc imbrem ambulat, nōn
opus est posteā lavātum īre! At nōn veniō salūtātum.
Tabellārius sum." 55

Tandem iānitor forēs aperit et Tlēpolemum forīs in II
imbre stantem videt. Canis īrātus dentēs ostendit ac
fremit: "Rrrr...!" nec vērō tabellārium mordēre potest,
quod catēnā retinētur.

Iānitor: "Cavē! Canis tē mordēbit!" Sīc iānitor homi- 60
nem intrantem dē cane ferōcī monet.

Tlēpolemus in līmine resistēns "Retinē canem!" in-
quit, "Nōlī eum solvere! Nec vērō opus est mē monēre
dē cane, ego enim legere sciō." Tabellārius solum intrā
līmen aspicit, ubi CAVE CANEM scriptum est īfrā imāgi- 65
nem canis ferōcis. "Neque haec imāgō neque canis vē-
rus mē terret!" inquit, et propius ad canem accēdit.

"Manē forīs!" inquit iānitor, "Nōlī ad hunc canem
accēdere! Iam tē monuī!"

70 Tabellarius vērō, quamquam sīc ā iānitōre monitus est, alterum gradum ad canem versus facit — sed ecce canis in eum salit catēnam rumpēns! Homō territus ex ōstiō cēdere cōnātur, sed canis īrātus pallium eius dentibus prehendit et tenet.

75 “Ei! Canis mē mordet!” exclāmat tabellarius, quī iam neque recēdere neque prōcēdere audet: canis fremēns eum locō sē movēre nōn sinit.

Iānitor rīdēns “Quīn prōcēdis?” inquit, “Nōlī resistere! Ego tē intrāre sinō. Iānuam aperuī. Prōcēde in 80 vīllam!” Sīc iānitor virum territūm dērīdet.

“Id facilius est dictū quam factū” inquit tabellarius, atque alterum gradum facere audet, sed canis statim in pedēs posteriōrēs surgit atque pedēs priōrēs in pectore eius pōnit! Tabellarius, tōtō corpore tremēns, ex ōstiō cēdit: sīc canis eum ē vīllā pellit. “Removē canem!” inquit ille, “Iste canis ferōx mē intrāre nōn sinit.”

Iānitor eum tremere animadvertisit iterumque dērīdet: “Quid tremis? Hicine canis tē terruit?”

salire
rumpere
terrē -uisse -itum
cēdere = īre
pallium -īn
prehendere

canis saliēns catēnam
rumpit et pallium
Tlēpolemī dentibus
prehendit

prō- [→] ↔ re- [←]
prō-cēdere ↔ re-cēdere
sinere

aperīre -uisse -rtum
dē-ridere

re-movēre
iste -a -ud: iste canis
= ille canis apud tē

hicine = hic-ne

sub + abl/acc:
sub tēctō esse
sub tēctum īre

solvēre -visse solūtum
arbitrārī = putāre

rumpere rūpisse ruptum

posse potuisse

nūper = paulō ante
emere ēmissee ēemptum
scindere scidisse scissum
iste -a -ud

venīre vēnisse

num quid = num aliquid

ferre: ferō ferimus
fers fertis
fert ferunt

aureus -ī m = nummus
aureus (I aureus = xxv
dēnāriī = c sēstertiī)

sci-licet = ut sciunt
omnēs

hic haec hoc + -ne:
hicine?
haecine?
hocine?

forās adv = ē foribus,
ē domō

Tlēpolemus: “Nōlī putāre mē ab istō cane territum esse! Sī tremō, nōn propter canem ferōcem, sed propter imbrem frigidum tremō. Admitte mē sub tēctum, iānitōr — amābō tē! Vincī istum canem ferōcem! Cūr eum solvistī?” Tabellārius enim canem ā iānitōre solūtum esse arbitrātur.

Iānitōr catēnam manū prehendit canemque paulum ā tabellāriō removet. “Nōlī arbitrārī” inquit “mē canem solvisse. Canis ipse catēnam suam rūpit. Ecce catēna rupta.”

Tlēpolemus: “Num canis catēnam ferream rumpere potest? Id nōn crēdō. At certē vestem scindere potuit: vidēsne pallium meum novum, quod nūper magnō pretiō ēmī, scissum esse ā cane tuō?”

Iānitōr: “Istud pallium nōn est magnī pretiī, neque id nūper ēemptum esse crēdō. Sed quid tū vēnistī? Num quid tēcum fers?”

Tlēpolemus: “Stultē rogītās, iānitōr, nam iam tibi dīxī ‘tabellārium mē esse’. Quid tabellāriōs ferre arbitrāris? aureōsne iānitōribus? Profectō nōs aurum nōn ferimus.”

Iānitōr: “Vōs scīlicet epistulās fertis.”

Tlēpolemus: “Rēctē dīcis. Epistulam afferō ad Lūcium Iūlium Balbum. Hocine erō tuō nōmen est?”

Iānitōr. “Est. Quīn mihi istam epistulam dās?”

Tlēpolemus: “Prius vincī canem et sine mē intrāre!
Nōlī iterum mē forās in imbrem pellere!”

Iānitor, postquam canem vīnxit, “Nōn ego” inquit, “sed hic canis tē forās pepulit. Nōlī nārrāre ‘tē ā iānitōre forās pulsum esse’!”

- 120 Cane vīnctō, tabellārius tandem intrat epistulamque ostendit iānitōrī; quī statim epistulam prehendit et in ātrium ad dominum suum fert.

vincīre vīnxisse vīnctum
pellere pepulisse pulsum
cane vīnctō = postquam
canis vīnctus est

GRAMMATICA LATINA

Supīnum

[I] Amīcī salūtātum veniunt (= quia salūtāre volunt).

- 125 ‘Salūtātum’ supīnum vocātur. Supīnum in *-tum* dēsinēns significat id quod aliquis agere vult et pōnitur apud verba ‘ire’, ‘venīre’, ‘mittere’ et alia.

Exempla: Rōmānī cotīdiē lavātum eunt. Mīlitēs oppidum oppugnātum mittuntur. Vesperī omnēs dormītum eunt. Mēdus et Lȳdia ad tabernam eunt ānulum ēmptum.

[II] Id est facile dictū = facile est id dīcere.

‘Dictū’ est alterum supīnum in *-tū* dēsinēns, quod apud adiectīva ‘facilis’ et ‘difficilis’ et pauca alia reperiūtur.

Exempla: Multa sunt faciliōra dictū quam factū. Vōx diffīcilis audītū est.

salūtātum
-tum

dictū
-tū

PENSVM A

Hōrā nōnā erus ambulā– ire solet. Tabellāriī nōn mittuntur pecūniām postulā–. Hostēs castra expugnā– veniunt. Multī barbarī Rōmām veniunt habitā–.

Syra: “Verba medicī difficilia sunt audī–.” Ea rēs est facīlis. Nōmen barbarū difficile dic– est.

Verba: terrēre –isse –um; claudere –isse –um; dīcere –isse –um; solvere –isse –um; emere –isse –um; rumpere –isse –um; aperīre –isse –um; vincīre –isse –um; pellere –isse –um; scindere –isse –um; venīre –isse; posse –isse.

Vocabula nova:
foris
limen
cardō
iānitor
catēna
aurum
lignum
faber
tabellārius
imāgō
pallium
aureus

ferōx
 ferreus
 aureus
 ligneus
 cūstōdīre
 admittēre
 vincīre
 rogitāre
 fremere
 mordēre
 retinēre
 cavēre
 monēre
 resistēre
 solvēre
 terrēre
 accēdere
 salīre
 rumpēre
 cēdere
 prehendēre
 recēdere
 prōcēdere
 sinēre
 dērīdere
 tremere
 pellēre
 removēre
 arbitrāri
 scindēre
 iste
 scīlicet
 anteā
 posteā
 prius
 tandem
 nūper
 forīs
 forās
 sīcūt
 quīn
 extrā
 intrā
 supīnum

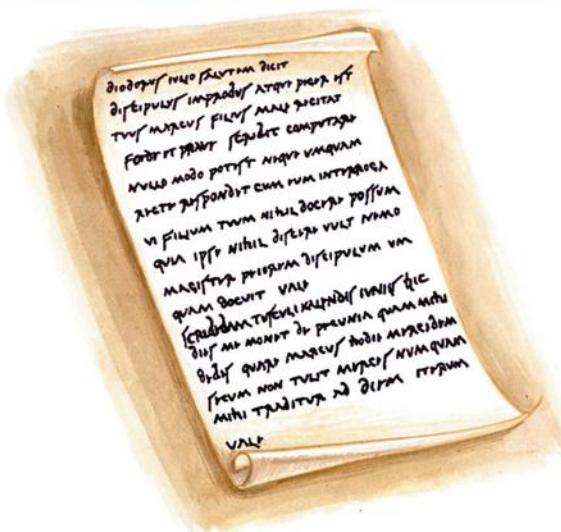
PENSVM B

Iānua cōnstat ē duābus —, quae in — vertuntur. Ōstiārius vel — dīcitur servus quī hominēs in vīllam —. Canis eius prope tam — quam lupus est; itaque necesse est eum catēnā — [] —. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex — factus est. Servus quī epistulās fert — dīcitur, nam — epistulae in tabellīs scrībēbantur.

Tabellārius — ianuam stat. Iānitor, quī — iānuam sedet, tabellārium dē cane ferōcī —: “Cavē! Canis tē —!” In solō intrā — scriptum est ‘— canem’ īfrā — canis. “Nec haec — nec canis vērus mē —” inquit tabellārius, ac propius ad canem —. Canis catēnam — et vestem eius dentibus —. Tabellārius neque — neque — audet. Iānitor: “— prōcēdis? Ego tē intrāre —!” Sīc iānitor hominem territum —. Ille alterum gradum facit, sed canis eum ex ōstiō —. Tlēpolemus tōtō corpore — ex ōstiō —. — [= postrēmō] iānitor canem vincit.

PENSVM C

Quid est iānitōris officium?
 Cūr necesse est canem eius vincīre?
 Ex quā māteriā cōnstat iānua?
 Vulcānus quis est?
 Quid in solō intrā līmen vidētur?
 Quid tabellārius sēcum fert?
 Unde venit Tlēpolemus et quem quaerit?
 Quōmodo iānitor ē somnō excitātur?
 Quid agit Iūlius post merīdiem?
 Cūr canis saliēns catēnā nōn retinētur?
 Quid facit iānitor antequam tabellārius intrat?

EPISTVLA MAGISTRI

I Iūlius, quī canem lātrāre audīvit, iānitōrem ātrium intrantem interrogat: “Quis advēnit?”

Iānitor: “Tabellārius advēnit Tūsculō. Ecce epistula quam illinc ad tē tulit.” Hoc dīcēns iānitor epistulam 5 dominō suō trādit.

Iūlius: “Quidnam hoc est? Quisnam Tūsculō epistulam ad mē mīsit?”

Iānitor: “Nesciō. Tantum sciō epistulam Tūsculō missam et ā tabellāriō ad tē lātam esse.”

10 Iūlius: “Nōn opus est idem bis dīcere. Ego id quod semel dictum est bene intellegō. Recēde hinc ad canem tuum!” Sīc Iūlius iānitōrem dīmittit.

Dominus cēram aspiciēns signum magistrī cognōscit (est enim parva eius imāgō) et “Missa est” inquit “ā 15 magistrō Diodōrō. Nōlō hās litterās legere, nam certē

ad-venīre -vēnissee

illinc = ab illō locō
ferre tulisse lātum
trā-dere = dare (dē manū in manū)
quid-nam? = quid?
quis-nam? = quis?
mittere mīssisse missum

signum
magistrī

hinc = ab hōc locō

dī-mittere = ā sē mittere,
iubēre discēdere

litterae -ārum fpl
= epistula

dēbēre + dat: eī dēbeō
: eī dare dēbeō

con-tinēre = in sē habēre
integer -gra -grum: (sig-
num) i.um = nōn
ruptum
signō integrō (abl)=dum
signum integrum est
ea (n pl) = eae rēs

salūs -ūtis f: (eī) salūtem
dicere = (eum) salūtare

umquam = ullō tempore
(neque umquam = et
numquam)

nēmō magister = nūllus
magister

kalendīs Iūniīs = diē
prīmō mēnsis Iūniī

vultus -ūs m = faciēs
pallidus -a -um = albus
(dē colōre vultūs
dīcitur)
pallēre = pallidus esse
ob prp+acc = propter

legere lēgisso lēctum

magister poscit pecūniā quam eī dēbeō. Duōrum
mēnsium mercēdem magistrō dēbeō.”

Aemilia: “At fortasse epistula aliās rēs continet. Quis
scit? Fortasse magister aliquid scripsit dē Mārcō? Signō
integrō, nēmō scit.”

20

Iūlius signum rumpit et epistulam aperit. Ecce ea
quae in epistulā magistrī scripta sunt:

Diodōrus Iūliō salūtem dīcit.

Discipulus improbus atque piger est tuus Mārcus filius.

*Male recitat, foedē et prāvē scribit, computāre nūllō modō 25
potest, neque umquam rēctē respondet cum eum interrogāvī.*

*Fīlium tuum nihil docēre possum quia ipse nihil discere
vult. Nēmō magister pēiōrem discipulum umquam docuit.
Valē.*

*Scrībēbam Tūsculī kalendīs Iūniīs. Hic diēs mē monet dē 30
pecūniā quam mihi dēbēs. Quārē Mārcus hodiē mercēdem
sēcum nōn tulit? Mercēs numquam mihi trāditur ad diēm.
Iterum valē.*

Interim Mārcus, cuius vultus ad nōmen magistrī co-
lōrem mūtāvit, pallidus et tremēns patrem legentem 35
spectat. Cūr pallet puer? Pallet ob timōrem. (Quī timet
pallēre solet.)

Item Aemilia vultum Iūliī sevērum intuētur. Post-
quam ille epistulam lēgit ūsque ad finem, uxor eum
interrogat: “Quid scripsit magister?”

40

Iūlius: “Prior epistulae pars dē aliā rē est; in parte pos- II
teriōre magister mē monet dē pecūniā quam eī dēbeō.”

Aemilia: "Cūr nōn solvis pecūniām quae magistrō dēbētur? Certē magister, quī filiōs nostrōs tam bene 45 scrībere et legere docet, mercēdem suam meret. Sed quidnam scrīptum est in priōre epistulae parte? Nōnne magister Mārcum laudat?"

Iūlius: "Hāc epistulā nūlla laus continētur, nec enim puer piger atque improbus laudem meret! Tūne putās 50 tē hīs litterīs laudārī, Mārce?"

Mārcus vultum ā patre āvertit nec ūllum verbum re-spondet, at genua trementia et vultus pallidus respōnsum plānum est, quod pater facile intellegit. Saepe si-lentium est respōnsum plānissimum.

55 Tacente Mārcō, Aemilia "Quid fēcit Mārcus?" in-quit, "Dīc mihi omnia!"

Iūlius: "Mārcus prope omnia fēcit quae facere nōn dēbuit! Haec epistula omnem rem plānam facit. — O Mārce! Iam plānē intellegō falsa esse omnia quae nōbīs 60 nārrāvistī: magister plānīs verbīs scrībit 'tē discipulum improbissimum fuisse ac foedē et prāvē scrīpsisse'!"

Mārcus: "At tabulam vōbīs ostendī..."

Iūlius: "Aspice hanc tabulam: vidēsne nōmen 'Sextī' litterīs plānīs in parte superiōre īscrīptum? Tūne solēs 65 nōmina aliēna īscrībere in tabulā tuā? Haec nōn tua, sed Sextī tabula est. Hocine negāre audēs?"

Mārcus, quī iam nōn audet mentīrī, nihil negat, sed omnia fatētur: "Rēctē dīcis, pater. Tabula Sextī est. Tabulās mūtāvī inter pugnam."

solvere pecūniām = dare
pecūniām quae dēbētur

merēre -uisse -itum

laus laudis *f* = verba
laudantia
rēs epistulā continētur =
epistula rem continet

ā-vertere

plānus -a -um = qui
facile intellegitur
facile *adv*

facere -iō fēcisse factum

dēbēre -uisse -itum

omnis -e = tōtus

ostendere -disse
superior -ius *comp*
↔ inferior
īn-scribere

negāre = dicere 'nōn
vērum esse'

fatērī ↔ negāre

per-dere ↔ servāre

per-dere -didisse

factum -ī n = id quod
factum est
pudēre: mē pudet=intel-
legō mē indignē fecisse
/indignē factum esse

rubēre = ruber esse

pudor -ōris m < pudēre
pudēre + gen: factū suū
: ob factum suum

post-hāc = post hoc
tempus
futūrus sum = erō
pāritūrus sum = pārēbō
pugnātūrus sum = pug-
nābō
dormītūrus sum = dor-
miam
prō-mittere -mīssis-
-missum

pugnātūrum esse

ante-hāc = ante hoc
tempus; ↔ post-hāc
facere, imp fac! facite!

prōmissum -ī n = quod
prōmissum est

Aemilia: "Pugnam? Quam pugnam nārrās?"

70

Iūlius: "Mārcus mihi iam nārrāvit 'sē cum Sextō pug-
nāvisse.' — Nōnne tibi satis fuit vestem tuam novam
perdere? Etiamne tabulam aliēnam...?"

Mārcus: "Tabulam Sextī nōn perdidī, pater. Vidē:
integra est tabula." 75

Iūlius: "At certē pater Sextī putābit eum perdidisse
tabulam suam. Fortasse Sextus ā patre suō pūniētur ob
hanc rem. Intellegisne factum tuum indignum esse?
Nōnne tē pudet hoc fēcisse? Profectō mē pudet hoc ā
meō filiō factum esse!" 80

Mārcus, quī paulō ante ob timōrem pallēbat, iam ru-
bet propter pudōrem. Puerum pudet factū suī. (Is quem
factōrum suōrum pudet rubēre solet.)

Mārcus: "Certē malus puer fuī, sed posthāc bonus III
puer futūrus sum: semper vōbīs pāritūrus sum, num- 85
quam pugnātūrus sum in viā nec umquam in lūdō dor-
mītūrus sum. Hoc vōbīs prōmittō, pater et māter! Mihi
crēdite!"

Mārcus 'sē malum puerum fuisse' fatētur ac simul
prōmittit 'sē posthāc bonum puerum futūrum esse, 90
semper sē parentibus pāritūrum esse nec umquam in
viā pugnātūrum nec in lūdō dormītūrum esse' — id
quod saepe antehāc prōmīsit!

Iūlius: "Prīnum fac quod prōmīstī, tum tibi crēdē-
mus!" Iūlius nōn crēdit Mārcum prōmissum factūrum 95
esse.

Mārcus: "Omnia quae prōmīsī factūrus sum. Nōlī mē verberāre! Iam bis verberātus sum ā magistrō."

factūrus sum = faciam

verbera -um *n pl*

in-clūdere < in
+ claudere
clāvis -is f

dūcere dūxisse ductum

herī = diē ante hunc
diem (↔ crās)
fugere -iō fūgisse
īre, part iēns euntis
comitārī: eum c. = cum
eō īre
comes -itis m = is qui
comitātur

in-clūdere -sisse -sum
Mārcō...ductō/inclūsō =
postquam Mārcus ...
ductus/inclūsus est

māter putat filium ā
patre verberātum īrī =
māter putat patrem fi-
lium verberātūrum esse

Postquam Dāvus puerum ex ātriō dūxit, dominus
105 "Haec omnia" inquit "facta sunt, quod Mēdus herī
domō fūgit nec hodiē Mārcum in lūdum euntem et
illinc redeuntem comitārī potuit. Posthāc Mārcum sine
comite ambulāre nōn sinam. Crās Dāvus eum comi-
tābitur; is certē bonus comes erit."

110 Mārcō in cubiculum ductō atque inclūsō, Dāvus redit
et "Mārcus" inquit "inclūsus est. Ecce clāvis cubiculī."

Iūlius clāvem sūmit ac surgit. Aemilia, quae putat
eum ad Mārcum īre, "Quō īs, Iūlī?" inquit, "Mārcumne
verberātum īs?" Aemilia Mārcum ā patre verberātum īrī
115 putat. "Nōlī eum verberāre! Nōn putō eum posthāc in
viā pugnātūrum neque in lūdō dormītūrum esse."

Iūlius: "Putāsne iam mūtātum esse istum puerum?
Ego eum nec mūtātum esse nec posthāc mūtātum īrī
crēdō! Quamquam herī ā mē semel verberātus est atque
120 hodiē bis ā magistrō, nec verbera patris nec magistrī
eum meliōrem fēcērunt."

Aemilia: "Ergō nōn opus est iterum eum verberāre.
Nec laudibus nec verberibus melior fierī potest."

scriptūrus sum =
scribam

cui-nam? = cui?

trā-dere -didisse -ditum

'respōnsum ā Mārcō trā-ditum īrī' = 'Mārcum respōnsum trāditūrum esse'

dēbitus -a -um = qui
dēbetur

"mercēdem solvere nōlō"

negāre + dat = dare nōlle
quam ob rem? = ob
quam rem? quārē?

af-ferre at-tulisse al-lātum
(< ad-)
quō-nam? = quō?
quae-nam? = quae?

epistulā lēctā= postquam
epistula lēcta est (ab eā)

Iūlius: "Nōlī timēre, Aemilia! Mārcum in cubiculō relinquam. Iam epistulam scriptūrus sum." Iūlius dīcit 125 'sē epistulam scriptūrum esse.'

Aemilia: "Cuinam scriptūrus es?"

Iūlius: "Magistrō scilicet. Crās Dāvus, Mārcī comes, epistulam meam sēcum feret, quae ā Mārcō ipsō trādētur magistrō. Tabellārius, quī epistulam magistrī trādit, tempus perdit, sī forīs respōnsum meum opperītur. Dīmitte eum, Dāve! Dīc eī 'respōnsum meum crās ā Mārcō trāditum īrī'."

Aemilia: "Nōnne Mārcus simul cum epistulā tuā mercēdem dēbitam trādet magistrō?" 135

Iūlius: "Minimē! Ego enim plānē respondēbō 'mē mercēdem solvere nōlle'!"

Aemilia: "Quid ais? Nōnne tē pudet pauperī magistrō mercēdem negāre? Quam ob rem mercēdem dēbitam solvere nōn vīs? Causam afferre oportet." 140

Iūlius: "Magister ipse mihi causam attulit."

Aemilia: "Quōnam modō? Quaenam causa allāta est ā magistrō?"

Iūlius: "In hīs litterīs magister ipse fatētur 'sē filium meum nihil docēre posse': ergō mercēdem nōn meruit. 145 Pecūniām quae merita nōn est nōn solvam. Nōlō pecūniām meam perdere!"

Epistulam sūmēns Aemilia "Itane scribit magister?" inquit; tum, epistulā lēctā, "Hoc tē nōn excūsat, nam plānē scribit 'Mārcum ipsum nihil discere velle', et quī 150

nihil discere vult, nihil discere potest. Nōn modo posse, sed etiam velle opus est: quod nōn vīs, nōn potes.”

Iūlius rīdēns “Rēctē dīcis” inquit, “Ego enim pecūniām solvere nōlō: ergō solvere nōn possum!”

155 Hoc dīcēns Iūlius epistulam magistrī scindit.

Iūlius epistulam scindit

GRAMMATICA LATINA

Participium et īfīnītīvus futūrī

[A] Āctīvum.

Miles: “Fortiter pugnātūrus sum.” Miles dīcit ‘sē fortiter pugnātūrum esse.’

‘Pugnātūrus -a -um’ est participium futūrī. Participium futūrī est adiectīvum dēclīnātiōnis I/II. ‘Pugnātūrum esse’ est īfīnītīvus futūrī, quī cōnstat ex participiō futūrī et ‘esse’.

Exempla: pāritūrus, dormītūrus, factūrus, scrīptūrus, futūrus.

Mārcus: “Posthāc bonus discipulus futūrus sum...” Mārcus dīcit ‘sē posthāc bonum discipulum futūrum esse, semper magistrō pāritūrum esse nec umquam in lūdō dormītūrum esse.’ Magister nōn crēdit eum prōmissum factūrum esse.

170 Puerī: “Posthāc bonī discipulī futūrī sumus...” Puerī dīcunt ‘sē posthāc bonōs discipulōs futūrōs esse, semper magistrō pāritūrōs esse nec umquam in lūdō dormītūrōs esse.’ Magister nōn crēdit eōs prōmissum factūrōs esse.

[B] Passīvum.

175 Iūlius: “Sextus ā magistrō laudābitur.” Iūlius dīcit ‘Sextum ā magistrō laudātum īrī.’

‘Laudātum īrī’ est īfīnītīvus futūrī passīvī, quī ex supīnō et ‘īrī’ cōnstat.

PENSVM A

Mārcus: “Posthāc bonus puer fu- sum et vōbīs pāri- sum.”

Mārcus prōmittit ‘sē bonum puerum fu- esse et sē parentibus

pugnātūr|us sum = pug-
nābō
pugnātūr|um esse

-tūr|us -a -um
-tūr|um esse

[1] pugnātūr|um esse

[2] pāritūr|um esse

[3] factūr|um esse

[4] dormītūr|um esse

futūr|um esse

laudātūm īrī

-tūm īrī

Vocabula nova:	
signum	pāri— esse.’ Aemilia putat Mārcum ā Iūliō verberā— īrī, sed
litterae	Iūlius ‘sē epistulam scrīp— esse’ dīcit.
vultus	Verba: dūcere —isse —um; legere —isse —um; mittere —isse
laus	—um; inclūdere —isse —um; facere —isse —um; ferre —isse —um;
factum	afferre —isse —um; trādere —isse —um; perdere —isse; ostendere
pudor	—isse; fugere —isse.
prōmissum	
verbera	
clāvis	
comes	
integer	
pallidus	
plānus	
superior	
trādere	
dīmittere	
dēbēre	
continēre	
salūtem dicere	
pallēre	
solvere	
merēre	
āvertere	
īnscribēre	
negāre	
fatēri	
perdere	
pudēre	
rubēre	
prōmittere	
inclūdere	
comitāri	
illinc	
hinc	
quidnam?	
quisnam?	
fortasse	
umquam	
posthāc	
antehāc	
herī	
ob	

pāri— esse.’ Aemilia putat Mārcum ā Iūliō verberā— īrī, sed Iūlius ‘sē epistulam scrīp— esse’ dīcit.

Verba: dūcere —isse —um; legere —isse —um; mittere —isse —um; inclūdere —isse —um; facere —isse —um; ferre —isse —um; afferre —isse —um; trādere —isse —um; perdere —isse; ostendere —isse; fugere —isse.

PENSVM B

Iānitor dominō epistulam — [= dat]. Iūlius — rumpit; iam signum — nōn est. Mārcus — et tremēns — patris legentis aspicit. Epistula magistrī omnem rem — facit. Iūlius: “Sextī est haec tabula; num hoc — audēs?” Puer nihil negat, sed omnia —. Iūlius: “Indignum est — tuum. Nōnne tē — factī tuī?” Mārcus, quī paulō ante — timōrem pallēbat, iam — ob —. Mārcus: “— semper bonus puer erō, hoc vōbīs —!”

Hodiē Mēdus Mārcum ad lūdum — nōn potuit, nam — domō fūgit; itaque Mārcus sine — ambulāvit. Magister pecūniām quam Iūlius eī — postulat. Iūlius: “Magistrō pecūniām — nōlō, neque enim is mercēdem —. Pecūniām meām — nōlō.”

PENSVM C

Ā quō epistula missa est?
Quōmodo Iūlius epistulam aperit?
Quid magister scrīpsit dē Mārcō?
Cuius nōmen in tabulā īscrīptum est?
Quam ob rem rubet Mārcus?
Negatne Mārcus sē malum discipulum fuisse?
Quid Mārcus parentibus suīs prōmittit?
Quō Dāvus puerum dūcit?
Quārē Iūlius surgit?
Quid Iūlius magistrō respondēbit?
Cūr mercēdem solvere nōn vult?

PVER AEGROTVS

- 1 Interim Quīntus lectō tenētur. Puer aegrōtus iterum iterumque super lectum sē convertit nec dormīre potest sīve in latere dextrō cubat sīve in latere sinistrō. Itaque ē lectō surgere cōnātur, sed pēs dēnuō dolēre incipit.
- 5 Puer territus pedēs nūdōs aspicit et “Quid hoc est?” inquit, “Pēs dexter multō māior est quam pēs laevus!” Quīntus mīrātur quod pedēs, quī herī parēs erant, hodiē tam imparēs sunt. Tum puer aegrōtus in lectō re-cumbit. Villa quiēta est: nūllus sonus audītur ab ullā parte; etiam avēs, tempestāte subitā territae, in hortō silent.

At subitō silentium clāmōre et strepitū māximō rum-pitur, nam Mārcus in cubiculō suō, quod iūxtā cubicu-lum Quīntī est, magnā vōce clāmat et forem manibus 15 pedibusque percutit. Quīntus, quī tantum strepitum mīrātur, Syram vocat; quae continuō accurrit.

Syra: “Quid est, Quīnte? Putāvī tē dormīre.”

Quīntus: “Mēne dormīre per tantum strepitum?

aegrōtus -a -um = aeger
con-vertere = vertere
latus -eris *n*
dē-nuō (< dē novō)
= rūrsus

laevus -a -um = sinister
pār paris = aequus
im-pār ↔ pār
re-cumbere ↔ surgere
(ē lectō)
subitus -a -um = nōn
exspectātus

subitō *adv*
strepitus -ūs *m* = sonus
magnus
iūxtā *prp+acc* = apud

per-cutere -iō = pulsāre
continuō = statim

mē-ne dormīre putāvisti?

quid agitur? = quid fit?

valdē < validē

frangere = rumpere
(rem dūram)

aliter = aliō modō

sē, dat sibi

dolor -ōris m < dolēre

cōnārī -ātum esse

dolēre -uisse
intuērī, imp -re:
intuēre! = aspice!
cadere cecidissemāior pede laevō=māior
quam pēs laevus

frangere frēgisse frāctum

flēre = lacrimāre

patī -ior: dolōrem p.
= dolōrem ferre
et-sī = quamquam
dolor gravis=d. magnus
intus ↔ foriscōnsōlārī, loquī, imp -re:
Q. imperat: "Cōnsolāre
mē! loquere mēcum!"laetārī, imp -re:
laetāre! = gaudē!

Quid agitur, Syra? Quam ob rem Mārcus sīc clāmat ac forem tam valdē percutit?"

20

Syra: "Nōlī hoc mīrārī: Mārcus forem frangere cōnātur, quod aliter exīre nōn potest. Sed tū quid agis? Doletne tibi pēs adhūc?"

Puer 'pedem sibi dolēre' ait: "Valdē mihi dolet pēs, ob dolōrem ē lectō surgere nōn possum."

25

Syra: "Tūne ē lectō surgere cōnātus es?"

Quīntus: "Certē surgere cōnātus sum, at necesse fuit mē continuō recumbere, ita pēs doluit. Intuēre pedēs meōs, Syra! Comparā eōs! Antequam dē arbore cecidī, parēs erant, nunc pēs dexter māior est pede laevō."

30

Syra: "Ego nōn mīror pedem tuum aegrum esse, quod dē tam altā arbore cecidistī; at mīror tē crūs nōn frēgisse. Facile os frangere potuistī."

Quīntus: "Quis scit? Fortasse os frāctum est, nam pedem vix movēre possum sine dolōribus."

35

Syra: "Ossa tua integra sunt omnia. Nōlī flēre! Puerum Rōmānum sine lacrimīs dolōrem patī decet."

Quīntus: "Nōn fleō, etsī dolōrem gravem patior. Trīstis sum, quod mihi necesse est intus cubāre, dum aliī puerī foris lūdunt. Cōnsolāre mē, Syra! Cōnside hīc iūxtā lectum et loquere mēcum!"

Syra iūxtā lectum ad latus puerī laevum cōnsidit eumque sīc cōnsolātur: "Nōlī trīstis esse quod hīc intus cubās: immō laetāre tē nōn inclūsum esse in cubiculō ut frātrem tuum! Nec Mārcō licet cum aliīs puerīs lūdere."

45

- Quīntus: "Is nōn aegrōtat nec dolōrēs patitur."
- Syra: "Etsī valet, certē tergī dolōrēs passus est."
- Quīntus: "Estne verberātus Mārcus? Cūr eī nōn licet exīre? Quid factum est postquam frāter meus domum rediit? Omnia ignōrō. Dum hīc sōlus cubō, nihil nōscere possum, etsī omnia scīre cupiō."
- II* Syra: "Iam nārrābō tibi omnia quae facta sunt: Frāter tuus hodiē sine comite in lūdum iit..."
- Quīntus: "Nōnne Mēdus eum comitātus est?"
- 55 Syra: "Mēdus herī domō fūgit — putō quia amīcam suam, quae Rōmae habitat, vidēre cupīvit."
- Quīntus: "Quōmodo Mēdus, quī vix umquam Rōmae fuit, puellam Rōmānam nōscere potuit?"
- Syra: "Nesciō quōmodo, sed certō sciō eum aliquam 60 fēminam nōvisse, nam saepe dē eā locūtus est. Nihil difficile est amantī, ut āiunt.
- "Mēdus igitur hodiē Mārcum comitārī nōn potuit. Nūper Mārcus sōlus rediit, sed pater filium suum red-euntem vix cognōvit neque eum ūsculātus est ut solet, 65 nam Mārcus nōn modo ūmidus erat quod per imbrem ambulāverat, sed etiam sordidus atque cruentus quod humī iacuerat et ā Sextō pulsātus erat. Puerī enim in viā pugnāverant: prīnum Mārcum pulsāverat Sextus, tum Mārcus et Titus Sextum pulsāverant. Hōc audītō, do-
- 70 minus Mārcum sevērē reprehendit."
- Quīntus: "Māter quid dīxit?"
- Syra: "Māter tua nōn aderat, sed paulō post intrāvit.
- patī passum esse
fierī factum esse
red-ire -iisse
ignōrāre = nescīre
cupere -iō = velle
iam (+ *fut*) = continuō
īre iisse (< īvisse)
comitārī -ātum esse

cupere -īvisse
vix umquam = prope
numquam
certō *adv*
ali-qua fēmina, *acc* ali-
quam fēminam
nōscere nōvisse
loquī locūtum esse
ut *hominēs* āiunt

cognōscere cognōvisse
cognitum

cruentus -a -um < cruor

reprehendere -disse
-ēnsum

ad-erat

lavāre lāvisse lautum
 (= lavātum)
 vidēre vīdisse vīsum

cēterum = praetereā, sed
 pēior cēterīs (*abl*) =
 pēior quam cēterī

mentīrī mentītūm esse

ali-quis, *acc* ali-quem

tumultus -ūs *m* = clāmor
 et strepitus
 verērī veritum esse
 mordēre momordisse
 morsum
 lupō ferōcior = ferōcior
 quam lupus

saepe, *comp* saepius,
 sup saepissimē
 nōvisse ↔ ignōrāre

dare deditse datum
 lūdere lūsisse

Tunc Mārcus iam laetus erat et vestem mūtāverat, domina eum sordidum atque cruentum nōn vīdit. Mārcus vērō ‘sē bonum discipulum fuisse’ dīxit, etsī in lūdō 75 dormīverat nec magistrum recitantem audīverat — cēterum in hāc rē is nōn pēior fuerat cēterīs, nam omnēs dormīverant! Postrēmō litterās pulchrās quās Sextus scripserat mātrī ostendit atque dīxit ‘sē ipsum eās litterās scripsisse.’ Tam turpiter frāter tuus mentītus est!” 80

Quīntus: “Quōmodo scīs Mārcum mentītum esse et eās litterās ā Sextō scriptās esse?”

Syra: “Quia nōmen ‘Sextī’ in tabellā scriptum erat. Et paulō post tabellārius advēnit...”

Quīntus: “Nūper aliquem iānuam pulsāre et canem 85 valdē lātrāre audīvī. Tum subitō magnā vōce clāmāvit aliquis. Quidnam tantus ille tumultus significāvit?”

Syra: “Tabellārius clāmāvit quod canem veritus est, nec sine causā, nam canis eum momordit et vestem eius scidit. Is canis lupō ferōcior est!” 90

Quīntus: “Ego canem iānitōris nōn vereor neque umquam ab eō morsus sum.”

Syra: “Id nōn mīror, nam canis saepissimē tē vīdit. Canis tē nōvit, ignōrat illum.”

Quīntus: “Canis mē nōn modo nōvit, sed etiam dili- 95 git, nam multa eī ossa dedī et saepe cum eō lūsī. Cēterum quid attulit tabellārius?”

Syra: “Epistulam attulit in quā magister scripserat ‘Mārcum discipulum pigerrimum fuisse atque foedē et

- 100 prāvē scrīpsisse.’ Tum Mārcus, quī prīmō omnia negāverat, ‘sē mentītum esse’ fassus est.”
- Quīntus: “Profectō verbera meruit!”
- Syra: “Magister eum iam bis verberāverat, nec igitur pater eum dēnuō verberāre voluit, sed in cubiculum inclūsit. Cēterum facile tibi est frātrem tuum reprehendere, dum ipse hīc in mollī lectulō cubās. Tūne ipse semper bonus discipulus es?”
- Quīntus: “Melior sum frātre meō! Herī laudātus sum, quia pulchrē scrīpseram et recitāveram.”
- 110 Syra: “Tūne sōlus pulchrē scrīpserās et recitāverās?”
- Quīntus: “Immō omnēs praeter Mārcum laudātī sumus, quod pulchrē scrīpserāmus et recitāverāmus.”
- Syra: “Sī vōs laudātī estis, quod pulchrius scrīpserātis et recitāverātis quam Mārcus, nōnne ille tam rēctē scrīpserat quam vōs? Ego Mārcum bene nōvī, nec putō eum vōbīs stultiōrem esse.”
- 115 Quīntus: “At certē pigrior est nōbīs!”
- prīmō *adv* = initīo
fatērī fassum esse
velle voluisse
melior frātre meō = m.
quam frāter meus
stultior vōbīs (*abl*) =
stultior quam vōs

GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

120 *Plūsquāmperfēctum*

[A] Āctūvum.

Puer ūmidus est quod per imbrem ambulāvit.

Puer ūmidus erat quod per imbrem ambulāverat

‘Ambulāvit’ praeteritum perfectum est. ‘Ambulāverat’ est

125 tempus praeteritum plūsquāmperfēctum. Plūsquāmperfēctum dēsinit in *-erat* (pers. III sing.), quod ad īfīnitīvum perfectī sine *-isse* additur.

ambulāverat

plūs-quām-perfectum
-erat

[1]	recitāv era m
	recitāv era s
	recitāv era t
	recitāv erā mus
	recitāv erā tis
	recitāv era nt
[2]	pāru era m
	pāru era s
	pāru era t
	pāru erā mus
	pāru erā tis
	pāru era nt
[3]	scrips era m
	scrips erā s
	scrips era t
	scrips erā mus
	scrips erā tis
	scrips era nt
[4]	dormīv era m
	dormīv era s
	dormīv era t
	dormīv erā mus
	dormīv erā tis
	dormīv era nt
fu era m	fu erā mus
fu erā s	fu erā tis
fu era t	fu era nt

-era|m -erā|mus
-erā|s -erā|tis
-era|t -era|nt

verberāt|us erat
verberāt|i erant

verberāt|us eram
verberāt|us erās
verberāt|us erat
verberāt|i erāmus
verberāt|i erātis
verberāt|i erant

-tus|eram -tī|erāmus
-ta|erās -tae|erātis
-era|t -erant
-tum erat -ta erant

Exempla: [1] recitāv|erat; [2] pāru|erat; [3] scrips|erat; [4] dormīv|erat.

Herī magister puerum laudāvit, quia bonus discipulus fue- 130 rat: bene recitāverat et scripserat, magistrō pāruerat, nec in lūdō dormīverat.

Bonus discipulus malō: “Herī magister mē laudāvit, quia bonus discipulus fueram: bene recitāveram et scripseram, magistrō pārueram, nec in lūdō dormīveram. At tē verberāvit 135 magister, quia malus discipulus fuerās: male recitāverās et scripserās, in lūdō dormīverās, nec magistrō pāruerās.”

Herī magister puerōs laudāvit, quia bonī discipulī fuerant: bene recitāverant et scripserant, magistrō pāruerant, nec in lūdō dormīverant. 140

Bonī discipulī malīs: “Herī magister nōs laudāvit, quia bonī discipulī fuerāmus: bene recitāverāmus et scripserāmus, magistrō pāruerāmus, nec in lūdō dormīverāmus. At vōs verberāvit magister, quia malī discipulī fuerātis: male recitāverātis et scripserātis, in lūdō dormīverātis, nec magistrō pārue- 145 rātis.”

Singulāris

Persōna prīma -eram
Persōna secunda -erās
Persōna tertia -erat

Plūrālis

-erāmus
-erātis
-erant

[B] Passīvum.

Magister Mārcum verberāverat = Mārcus verberātus erat ā magistrō. Magister puerōs verberāverat = puerī verberātī erant ā magistrō.

Filius: “Pater mē verberāvit, etsī iam ā magistrō verberātus 155 eram.” Māter: “Cūr verberātus erās?”

Filiū: “Pater nōs verberāvit, etsī iam ā magistrō verberātī erāmus.” Māter: “Cūr verberātī erātis?”

Singulāris

Persōna prīma verberātus eram
Persōna secunda verberātus erās
Persōna tertia verberātus erat

Plūrālis

verberātī erāmus
verberātī erātis
verberātī erant

PENSVM A

Mārcus rediēns sordidus erat quod humī iac- et cruentus quod Sextus eum puls-. Puerī in viā pugn-. Tergum Mārcō dolēbat quod magister eum verber-. Mārcus ā magistrō verber— quod in lūdō dorm- nec magistrum recitantem aud-. Mārcus: “Magister mē verberāvit quod in lūdō dorm- nec eum recitatem aud-, sed mē laudāvit quod bene comput- et scrips-.”

Verba: lavāre -isse -um; vidēre -isse -um; mordēre -isse -um; dare -isse -um; reprehendere -isse -um; frangere -isse -um; cognōscere -isse -um; nōscere -isse; lūdere -isse; cadere -isse; īre -isse; cupere -isse; velle -isse; patī -um esse; loquī -um esse; fatērī -um esse.

PENSVM B

Puer — [= aeger] dormīre nōn potest sive in — dextrō iacet sive in — [= sinistrō]. Itaque surgere cōnātur, sed in lectō —, nam pēs — [= rūrsus] dolēre incipit. Mārcus clāmat et forem valdē — [= pulsat], ita puer inclūsus forem — cōnātur. Quīntus clāmōrem et — audit et Syram vocat; quae — accurrit. Puer dīcit ‘pedem — dolēre’: “Pēs mihi dolet, ob — dormīre nōn possum. Fortasse — crūris frāctum est.” Syra: “Nōlī —!” Quīntus: “Nōn fleō, — [= quamquam] dolōrem gravem —.”

PENSVM C

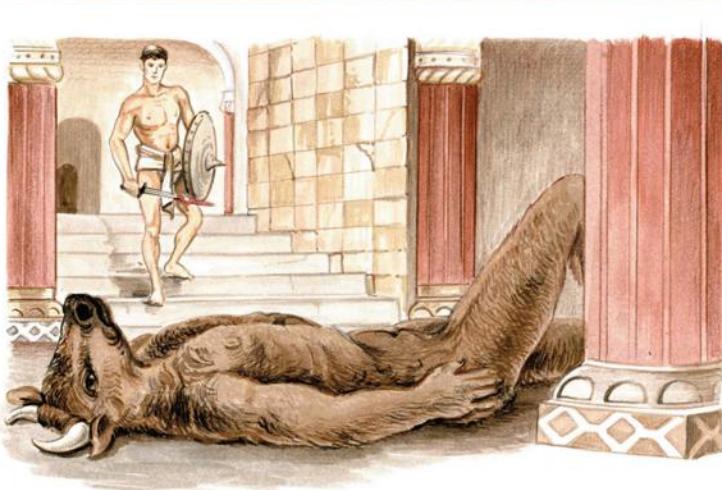
Cūr Quīntus mīrātur pedēs suōs aspiciēns?
 Quam ob rem pēs eius aegrōtat?
 Estne frāctum os crūris?
 Quārē Mārcus forem frangere cōnātur?
 Quid Syra Quīntō nārrat dē Mārcō?
 Cūr Mārcus rediēns cruentus erat?
 Quārē Mēdus ē vīllā fūgit?
 Quid Syra dē cane iānitōris putat?
 Cūr canis Quīntum dīligit?
 Cūr Iūlius Mārcum nōn verberāvit?

Vocabula nova:

latus	
sonus	
strepitus	
dolor	
os	
tumultus	
aegrōtus	
laevus	
pār	
impār	
subitus	
cruentus	
convertere	
mīrārī	
recumbere	
percutere	
frangere	
flēre	
patī	
ignōrāre	
nōscere	
cupere	
iūxtā	
dēnuō	
subitō	
continuō	
certō	
prīmō	
valdē	
aliter	
intus	
etsī	
cēterum	
plūsquāmpēfectum	

GRAECIA

THESEVS ET MINOTAVRVS

1 Syra, postquam facta Mārcī nārrāvit, abīre vult, sed Quīntus “Nōlī” inquit “mē relinquere! Tē hīc manēre volō. Nārrā mihi aliquam fābulam!”

Syra: “Quam fābulam mē tibi nārrāre vīs? Fābulam-
5 ne dē lupō et agnō quī forte ad eundem rīvum vēnē-
runt? an fābulam dē puerō quī cupīvit regere equōs quī
currum Sōlis per caelum trahunt?”

Tacente Quīntō, Syra pergit: “An cupis audīre fābu-
lam dē Achille, duce Graecōrum, quī Hectorem, ducem
10 Trōiānum, interfēcit atque corpus eius mortuum post
currum suum trāxit circum moenia urbis Trōiae? an
fābulam dē Rōmulō, quī prīma moenia Rōmāna aedifi-
cāvit...”

Quīntus: “...et Remum frātrem interfēcit quia moe-
nia humilia dērīdēbat! Omnes istās fābulās antīquās
15 saepe audīvī. Iam vērō nec dē hominibus nec dē bēstīis

currus
-ūs *m*

fābula -ae *f* (< fārī)

agnus -ī *m* = parvula ovis
forte = nesciō cūr, sine
causā
regere = gubernāre
Sōl : deus sōlis
trahere trāxisse tractum

Achillēs -is *m*
Hector -oris *m*
Trōiānus -a -um < Trōia
-ae *f*, urbs Asiae
inter-ficere -iō -fēcisse
-fectum = mortuum fa-
cere
moenia -ium *n pl* = mūri

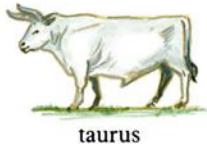
Rōmulus -ī *m*

Remus -ī *m*

humilis -e ↔ altus

mōnstrum -ī *n*

vorāre = tōtum ēsse

timidus -a -um = quī
timetThēseus -ī *m*
Mīnōtaurus -ī *m*ōlim = aliquō tempore,
tempore antiquō
terribilis -e < terrēre
taurus -ī *m* = bōs
masculus
labyrinthus -ī *m*aedificium -ī *n* < aedi-
ficārepatēre = apertus esse
Daedalus -ī *m*
Athēniensis -e < Athē-
nae -ārum *f pl*, urbs
Graeciae
qui : Daedalus
com-plūrēs -a = plūrēs
quam duo
mīrābilis -e < mīrārīquot-annīs = omnī annō,
quōque annō

audīre cupiō. Nārrā mihi fābulam dē aliquō ferōcī
mōnstrō, cui caput bēstiae et corpus hominis est et quod
hominēs vīvōs vorat! Tālem fābulam audīre cupiō.”

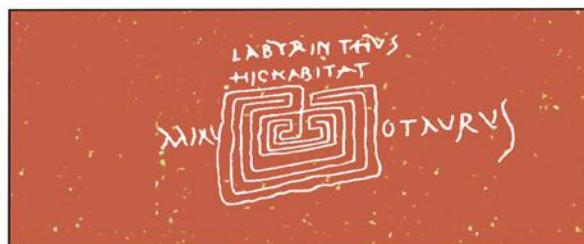
Syra: “At tāle mōnstrum tē terrēbit, Quīnte.”

20

Quīntus: “Nōlī putāre mē puerum timidum esse! Ti-
mor mōnstrōrum puerum Rōmānum nōn decet!”

“Nārrābō tibi fābulam dē Thēseō et Mīnōtaurō” in-
quit Syra, et sīc nārrāre incipit:

“In īsulā Crētā ōlim vīvēbat mōnstrum terrible, 25
nōmine Mīnōtaurus, cui caput taurī, corpus virī erat.
Mīnōtaurus in magnō labyrinthō habitābat.”

Quīntus: “Quid est labyrinthus?”

Syra: “Est magnum aedificium quod frequentibus
mūrīs in plūrimās partēs dīviditur. Nēmō quī tale aedi-
ficiūm semel intrāvit rūrsus illinc exīre potest, 30 etsī iānua
patet. Labyrinthus ille in quō Mīnōtaurus inclūsus te-
nēbātur, ā Daedalō, virō Athēniēnsī, aedificātus erat.
Quī iam antequam ex urbe Athēnīs in Crētam vēnit,
complūrēs rēs mīrābilēs fēcerat.

35

“Mīnōtaurus nihil praeter hominēs vīvōs edēbat. Ita-
que complūrēs adulēscētēs virginēsque quotannīs

Athēnīs in Crētam mittēbantur, quī omnēs in labyrinthō ā mōnstrō illō saevō vorābantur. Nāvis quā Athēniēnsēs illūc vehēbantur vēla ātra gerēbat, nam eō colōre significātur mors.”

II Quintus: “Quam ob rem tot Athēniēnsēs ad mortem certam mittēbantur?”

Syra: “Rēx Mīnōs, quī tunc Crētam regēbat, paucīs annīs ante urbem Athēnās bellō expugnāverat. Post expugnātiōnem urbis Mīnōs, cupidus aurī atque sanguinis, nōn modo magnam pecūniā, sed etiam hominēs vīvōs ab Athēniēnsibus postulāverat. Rēx enim Athēniēnsibus male volēbat, quod filius eius paulō ante ab iīs necātus erat.

“Eō tempore Thēseus, vir patriae amāns atque glōriae cupidus, Athēnīs vīvēbat. Qui nūper Athēnās vēnerat neque ibi fuerat cum urbs ā rēge Mīnōe expugnāta est. Thēseus, quī patrem Mīnōtaurī, taurum album, iam necāverat, novam glōriam quaerēns Mīnōtaurūm ipsum quoque interficere cōnstituit. Itaque ūnā cum cēterīs Athēniēnsibus nāvem vēlīs ātrīs ḍornātam cōncendit et in Crētam profectus est. Ibi continuō rēgem Mīnōem adiit, quī eum ā mīlitibūs in labyrinthū dūcī iussit.

“Mīnōs autem filiam virginem habēbat, cui nōmen erat Ariadna. Quae cum prīmū Thēseum cōspexit, eum amāre coepit cōnstituitque eum servāre.

“Ariadna igitur, antequam Thēseus labyrinthū intrāvit, ad eum accessit et sīc loquī coepit: “Contrā Mī-

Athēnīs (abl) = ab/ex
urbe Athēnīs
saevus -a -um = ferōcis-simus
illūc = ad illum locum
mors mortis f

rēx rēgis m: vir quī
terrā/urbem regit
Mīnōs -ōis m: rēx Crētae
expugnātiō -ōnis f
< expugnāre
cupidus -a -um < cu-pere; aurī cupidus =
quī aurum cupidit

velle: volēbat (imperf)
bene/male velle + dat =
amīcus/inimīcus esse
necāre = interficere
patriae amāns = quī
patriam amat
glōria -ae f = magna laus
Athēnīs = in urbe Athēnīs
Athēnīs = ad/in urbem
Athēnīs
ibi = illīc

cōn-stituere -uisse -ūtum
vēlīs ḍornātūs = vēla ge-rēns
cōncendere -disse
proficīsci -fectum esse

iubēre iussisse iussum
eum ā mīlitibūs dūcī ius-sit = mīlitēs eum dūcere
iussit
cōn-spicere -iō -spexisse
-spectum
incipere -iō coepisse
coeptum

ac-cēdere -cessisse

auxilium -ī n

occidere -disse -sum =
interficere (gladiō)
cīvis -is m/f = qui/quae
in eādem urbe habitat

parātus -a -um

exitus -ūs m < exire

reperīre repperisse
repertum
filum -ī n = linea tenuis

hūc = ad hunc locum
haec locūta = postquam
haec locūta est
opperīre! = exspectā!

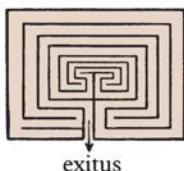
brevī adv = brevī tem-
pore, mox

pollicērī = prōmittere

mora -ae f: sine morā
= continuō
petere -īvisse -ītum

Mīnōtaurō occīsō = post-
quam M.us occīsus est
sequī secūtum esse
filum secūtus : postquam
filum secūtus est, filum
sequēns

nex necis f < necāre

nōtaurum ego tibi auxilium ferre nōn possum..." "Deī" 65

inquit Thēseus "mihi auxilium ferent contrā illum. Ho-
diē certē Mīnōtaurum occīdam atque cīvēs meōs ā
mōnstrō illō terribilī servābō. Bonum gladium gerō. Ad
pugnam parātus sum." Tum Ariadna "Hoc nōn dubitō" 70
inquit, "sed quōmodo exitum labyrinthī posteā repe-
riēs? Nēmō adhūc per sē viam ē labyrinthō ferentem
repperit. Ego vērō tibi auxilium feram: ecce filum ā
Daedalō factum quod tibi viam mōnstrābit. Auxiliō
huius filī hūc ad mē redībis." Haec locūta, Ariadna
Thēseō filum longum dedit; atque ille "Oppōrīre mē" 75
inquit "hīc ad iānuam! Nōlī timēre! Ego mortem nōn
timeō. Sine timōre mortis contrā hostem eō. Brevī hūc
redībō, neque sine tē, Ariadna, in patriam revertar.
Illūc tē mēcum dūcam neque umquam tē relinquam.
Hoc tibi polliceor." 80

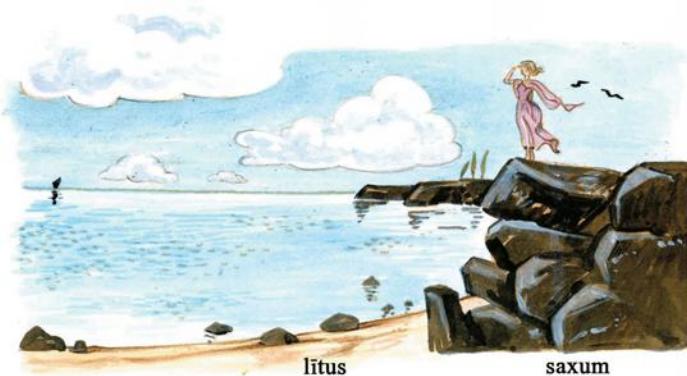
"Tum Thēseus, filum Ariadnae post sē trahēns, laby-
rinthum intrāvit ac sine morā Mīnōtaurum in mediō
labyrinthō exspectantem petīvit, quem post brevem
pugnam gladiō occīdit. Mīnōtaurō occīsō, Thēseus fi-
lum Ariadnae secūtus exitum labyrinthī facile repperit. 85
Ita Thēseus ob amōrem patriae cīvēs suōs ā mōnstrō
saevissimō servāvit.

"Haec sunt quae nārrantur dē nece Mīnōtauri."

Hīc Quīntus "Perge" inquit "nārrāre dē Thēseō et III
Ariadnā! Nōnne illa Thēseum secūta est?" 90

Syra: "Thēseus ē labyrinthō exiēns "Mīnōtaurus ne-

cātus est” inquit, “Laetāminī, cīvēs mē! Intuēminī glādium meum cruentum! Sequiminī mē ad portum! Ibi nāvis mea parāta est ad nāvigandum.” Tum Ariadnam 95 cōspiciēns “Et tū” inquit “sequere mē! Proficīscere mēcum Athēnās!” Ariadna, quae nihil magis cupiēbat, “Parāta sum ad fugiendum” inquit, atque sine morā nāvem Thēsei cōscendit. Thēseus nāvem solvit et cum filiā rēgis nāvigāvit Naxum; ibi vērō nocte silentī Ariadnam 100 dormientem relīquit atque ipse Naxō profectus est. Māne Ariadna ē somnō excitāta amīcum in lītore quae-sīvit neque eum repperit. Puella misera ab humili lītore

in altum saxum ascendit, unde prōspiciēns nāvem Thēsei procul in marī vīdit. Tum, etsī vōx eius ā nūllō au-105 dīrī poterat, Ariadna amīcum suum fugientem vocāvit: “Thēseu! Thēseu! Reverte ad mē!” neque ūllum respōnsum eī redditum est praeter vōcem ipsīus quam dūra saxa reddidērunt. Brevī nāvis ē cōspectū eius abiit neque iam ūllum vēlum in marī cernēbātur. Ari-110 adna igitur in lītus dēscendit atque hūc et illūc currēns

laetāmini! = gaudēte!
intuēmini! = spectāte!
sequimini mē! = venite
mēcum!
nāvigāre: *ad nāvigandum*

et = etiam; et tū
= etiam tū

fugere: *ad fugiendum*

Naxus -īf
Naxum = *ad īsulam*
Naxum
Naxō = *ab īsulā Naxō*
relinquere -līquisse
-līctum
lītus -oris n
quaerere -sīvissē -sītum

saxum -ī n
prō-spīcere -iō = ante sē
aspīcere
ascendere -disse

Thēseus, *voc* Thēseu!
revertere! = redī!
red-dere -dīsсе -dītum
cōspectus -ūs m < cō-
spīcere; ē cōspectū =
ab oculīs
dē-scendere -disse [↓]
↔ ascendere [↑]

maerēre ↔ gaudēre

ante omnēs : magis
quam omnēs aliōsdēserere -uisse -rtum
= relinquereoblivīscī -lītūm esse
quis...? : nēmō...!pollicērī -itūm esse
cupiditās -ātīs f
< cupidusob amōrem virī : quia
virum amō/amāvīoblivīscī + gen/acc: o.
hominis, o. reī/remnārrātiō -ōnis f
< nārrāre

Naxī = in īnsulā Nāxō

Aegeus -i m

gerere gessisse gestum
arbitrātus = quī arbit-
trātus est

multīs cum lacrimīs capillum et vestem scindēbat, ut hominēs quī maerent agere solent — ita maerēbat virgō miserrima, quae ā virō quem ante omnēs amābat sōla relicta erat inter ferās īnsulae sīcut agnus timidus inter saevōs lupōs.”

115

Quīntus: “Cūr Thēseus amīcam suam ita dēseruit?”

Syra: “Tālēs sunt virī, mī puer. Montēs aurī fēminīs pollicentur, tum prōmissa oblīvīscuntur ac fēminās sine nummō dēserunt! Quis tam facile prōmissum oblīvīscitur quam vir quī fēminam amāvit? Ego quoque ōlim 120 dēserta sum ab amīcō pecūniōsō quī mihi magnās rēs pollicitus erat. Nōlī vērō putāre mē ob cupiditātem pecūniae amāvisse eum, ego eum amābam quia eum probum virum esse crēdēbam. Etiam nunc maereō ob amōrem illīus virī.”

125

Quīntus: “Oblīvīscere illīus virī improbī quī tē tam turpiter dēseruit!”

Syra: “Nōn facile est amōris antīquī oblīvīscī. Sed hoc tū nōndum intellegis, mī Quīnte. Redeō ad nārrātiōnem fābulae, quam prope oblīta sum, dum dē aliīs 130 rēbus loquor.

“Ariadnā Naxī relicta, Thēseus ad patriam suam nāvigābat. Interim pater eius Aegeus, rēx Athēniēnsium, ab altō saxō in mare prōspiciēbat. Brevī nāvis filiī in cōspectum vēnit, sed nāvis rediēns eadem vēla ātra 135 gerēbat quae abiēns gesserat: Thēseus enim post necem Mīnōtauri vēla mūtāre oblītus erat! Itaque Aegeus, ar-

bitrātus mortem filiī eō colōre significārī, sine morā dē
saxō sē iēcit in mare, quod ā nōmine eius etiam nunc
140 ‘mare Aegaeum’ vocātur.

“Post mortem rēgis Aegeī filius eius Thēseus rēx Athēniēnsium factus est. Quī multōs annōs Athēnās magnā cum glōriā rēxit.”

Hīs verbīs Syra fīnem nārrātiōnis facit.

iacere -iō iēcisse iactum

regere rēxisse rēctum

fīnem nārrātiōnis facit
= nārrāre dēsinit

145 GRAMMATICA LATINA

Verba dēpōnentia

Imperātīvus.

Laetā re! = gaudē!	Laetā minī! = gaudēte!
Intuē re! = spectā!	Intuē minī! = spectāte!
Revert ere! = redī!	Revert imini! = redite!
Partī re! = dīvide!	Partī minī! = dīvidite!
- ‘Laetāre laetāmini’ et cētera sunt imperātīvī verbōrum dēpōnentium. Imperātīvus verbī dēpōnentis: singulāris *-re*, plūrālis *-minī*.

[1] laetā|rī
lāetā|re laetā|minī
[2] intuē|rī
intuē|re intuē|minī
[3] revert|i
revert|ere revert|imini
[4] partī|rī
partī|re partī|minī
-re -minī

PENSVM A

Mēdus (ad Lȳdiam): “In Graeciam ībō. Comit- mē! Proficīsc- mēcum! Hoc mihi pollic-! Oblīvīsc- Rōmae! Ōscul- mē!”

Mēdus (ad nautās): “Iam proficīsc-, nautae! Ventus secundus est: intu- caelum! Laet-!”

Verba: trahere –isse –um; petere –isse –um; quaerere –isse –um; occīdere –isse –um; relinquere –isse –um; interficere –isse –um; cōstituere –isse –um; dēserere –isse –um; cōspicere –isse –um; incipere –isse –um; reddere –isse –um; reperire –isse –um; iubēre –isse –um; gerere –isse –um; iacere –isse –um; regere –isse –um; accēdere –isse; ascendere –isse; proficīscī –um esse; sequī –um esse; oblīvīscī –um esse.

Vocabula nova:

fābula
agnus
currus
moenia
mōnstrum
taurus
labyrinthus
aedificium
mors

rēx
expugnātiō
glōria
auxiliū
cīvis
exitus
filum
mora
nex
lītus
saxum
cōspectus
cupiditās
nārrātiō
humilis
timidus
terribilis
mirābilis
saevus
cupidus
parātus
regere
trahere
interficere
aedificāre
vorāre
patēre
necāre
cōstituere
occidere
pollicēri
prōspicere
dēscendere
maerēre
dēserere
oblīvīscī
coepisse
complūrēs
forte
quotannīs
ōlim
ibi
illūc
hūc
brevī

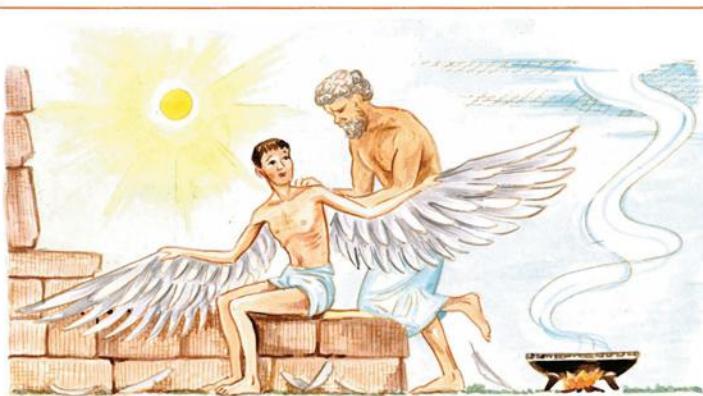
PENSVM B

Quīntus — dē lupō et — audīre nōn vult nec fābulam dē Achille, quī Hectorem — et corpus eius mortuum post — suum circum — [= mūrōs] Trōiae —.

Labyrinthus est magnum — unde nēmō exīre potest, etsī iānua —. Thēseus, quī patrem Mīnōtaurī, — album, iam necāverat, Mīnōtaurum ipsum quoque — [= interficere] —. Antequam Thēseus, ad pugnam —, labyrinthūm intrāvit, Ariadna, filia —, eī — longum dedit. Ita Ariadna Thēseō — tulit, nam ille filum sequēns — labyrinthī repperit. Post — Mīnōtaurī Thēseus cum Ariadnā Naxum nāvigāvit atque — [= illīc] eam — [= relīquit]. Ariadna ab altō — prōspiciēbat, sed — [= mox] nāvis Thēseī ē — eius abiit. Puella misera in — dēscendit, ubi — et — currēns capillum scindēbat, ut faciunt eae quae —. Thēseus post — patris multōs annōs Athēnās —.

PENSVM C

Quid fēcit Achillēs?
Quid fēcit Rōmulus?
Quālem fābulam Quīntus audīre cupit?
Ubi habitābat Mīnōtaurus?
Quid est labyrinthus?
Quid Mīnōtaurus edēbat?
Cūr tot Athēniēnsēs ad eum mittēbantur?
Quis Athēniēnsēs ā Mīnōtaurō servāvit?
Quōmodo Thēseus exitum labyrinthī repperit?
Sōlusne Thēseus ē Crētā profectus est?
Ubi Thēseus Ariadnam relīquit?
Ā quō mare Aegaeum nōmen habet?

DAEDALVS ET ICARVS

- 1 Quīntus: “Nōnne rēx Mīnōs Thēseum cum Ariadnā fugientem persecūtus est?”

Syra: “Certe rēx eōs persequī coepit, sed nāvis Thēsei nimis celeris fuit. Mīnōs, quamquam celeriter nāvigāvit, nōn tam celer fuit quam Thēseus neque eum cōsequī potuit. Tum rēx īrātus cēpit Daedalum, quī filum cōnfēcerat et Ariadnae dederat, eumque in labyrinthum inclūdī iussit ūnā cum eius Īcarō filiō; vērum pater et filius mīrābili modō ē labyrinthō fūgērunt. Crās tibi 10 nārrabō dē fugā eōrum, hodiē plūs temporis ad nārrandum nōn habeō: iam hōram cōnsūmpsī in nārrandō.”

Quīntus: “Neque tempus melius cōsūmēre potuistī! Nōn oportet in mediā fābulā finem nārrandī facere. Quoniam māiōrem fābulae partem iam nārrāvistī, par 15 tem reliquam quoque nārrāre dēbēs. Ego parātus sum ad audiendum.”

Ad hoc Syra “Ergō” inquit, “quoniam tam cupidus es audiendī, reliquam fābulam tibi nārrābō:

per-sequī = (fugientem)
sequī

celer -eris -ere:
equus celer (*m*)
nāvis celeris (*f*)
pīlum celere (*n*)
capere-iō cēpisse captum

cōn-ficere -iō -fēcisse
-fectum = facere
vērum = sed
Īcarus -ī *m*

fuga -ae *f* < fugere
ad nārrandum = ad nārrātiōnem
cōn-sūmēre
in nārrandō = in nārrātiōne

finis nārrandī = finis
nārrātiōnis
quoniam = quia
reliquo -a -um = cēterus

cupidus audiendī = quī
audīre cupīt
reliqua fābula = reliqua
fābulae pars

in-venīre = reperīre

audāx -ācis = audēns
 āera acc (= āerem)
 ef-fugere < ex + fugere
 cōsilium -īn: c. eius =
 quod facere cōstituit
 cōsidere -sēdisse

carcer -eris m
 per nōs : sine auxiliō
 quis-quam = ūllus homō
 (neque q. = et nēmō)
 iuvāre iūvissē: eum i.
 = ēī auxilium ferre
 haud = nōn

paene = prope
 diī = deī

cācer

ex-cōgitāre

orbis
 -is m

līber -era -erum
 trāns prp+acc:
 trāns mōns
 montem ——————→

imitārī: avēs i. = facere
 ut avēs
 ē-volāre

quidem = certē
 studiōsus -a -um =
 cupidus discendī

“Daedalus in labyrinthō inclūsus cum filiō suō intrā mūrōs errābat nec exitum invenīre poterat, etsī ipse 20 labyrinthum aedificāverat. Quoniam igitur aliae viae clausae erant, ille vir audāx per āera effugere cōstituit. Īcarus autem, quī cōsillium patris ignōrābat, humī cōnsēdit et “Fessus sum” inquit “ambulandō in hōc carcere, quem ipse nōbīs aedificāvistī, pater. Ipsī per 25 nōs hinc effugere nōn possumus, neque quisquam nōs in fugiendō iuvāre poterit, ut Thēseum iūvit Ariadna. Haud longum tempus nōbīs reliquum est ad vīvendum, nam cibus noster paene cōsūmptus est. Ego iam paene mortuus sum. Nisi diī nōs iuvābunt, numquam vīvī 30 hinc ēgrediēmur. Ō diī bonī, auxilium ferte nōbīs!”

“Daedalus vērō “Quid iuvat deōs invocāre” inquit, II “dum hīc quiētus sedēs? Quī ipse sē iuvāre nōn vult, auxilium deōrum nōn meret. At nōlī timēre! Ego cōsillium fugae iam excōgitāvī. Etsī clausae sunt aliae viae, 35 ūna via nōbīs patet ad fugiendum. Intuēre illam aquilam quae in magnum orbem circum carcerem nostrum volat! Quis est tam līber quam avis quae trāns montēs, vallēs, flūmina, maria volāre potest. Quīn avēs caelī imitāmur? Mīnōs, quī terrae marīque imperat, dominus 40 āeris nōn est: per āera hinc ēvolābimus! Hoc est cōsillium meum. Nēmō nōs volantēs persecuī poterit.” “Ego quidem studiōsus sum volandi” inquit Īcarus, “sed ālae necessāriae sunt ad volandum. Quoniam diī nōbīs ālās nōn dedērunt, volāre nōn possumus. Hominēs sumus, 45

nōn avēs. Nēmō nisi deus nātūram suam mūtāre potest. Avēs nātūrā volāre possunt, hominēs nōn item.” Tum Daedalus “Quid ego facere nōn possum?” inquit, “Profectō arte meā ipsa nātūra mūtārī potest. Multās rēs 50 mīrābilēs iam cōnfēcī, quae artem meam omnibus dēmōnstrant, nōn sōlum aedificia magnifica, ut hunc labyrinthum, vērum etiam signa quae sē ipsa movēre possunt tamquam hominēs vīvī. Ālās quoque cōnficere possum, quamquam opus haud facile est.” “Audāx qui- 55 dem est cōnsilium tuum” inquit Īcarus, “sed omne cōnsilium fugiendī mē dēlectat, ac tū id quod semel excōgitāvistī perficere solēs.” “Certē cōnsilium meum perficiām” inquit pater, “Ecce omnia habeō quae necessāria sunt ad hoc opus: pennās, cēram, ignem. Igne cēram 60 molliam, cērā molli pennās iungam et in lacertīs figam.”

“Daedalus igitur arte mīrābili sibi et filiō suō ālās ingentēs cōfēcit ex pennīs, quās cērā iūnxit et in lacertīs fixit. Postquam finem operis fēcit, “Opus iam perfec-tum est” inquit, “ecce exemplum artis meae novissi-mum. Avēs quidem nōn sumus, sed avēs imitābimus in volandō. Ventō celerius trāns mare volābimus, nūlla avis nōs cōsequī poterit.”

“Īcarus studiōsus volandī ālās hūc illūc mōvit, nec sē suprā humum levāre potuit. “Ālāe mē sustinēre nōn 70 possunt” inquit, “Tū docē mē volāre!” Statim Daedalus sē ālīs levāvit et “Nisi ālās rēctē movēs” inquit, “volāre nōn potes. Imitāre mē! Haud difficilis est ars volandī.

nisi deus : praeter deum

nōn item : nōn possunt

ars artis *f*: ars mea = id quod facere possum

ignis
-is *m*

tam-quam = sicut

opus -eris *n*

cōnsilium fugiendī
= cōnsilium fugae
per-ficere -iō -fēcisse
-fēctum < per + facere

penna -ae *f*

mollire = mollem facere
lacertus -ī *m* = bracchium
superius
ingēns -entis = valdē
magnus
iungere iūnxisse iūnctum
figere fixisse fixum

movēre mōvisse mōtum

levāre (< levis)
= tollere

sūrsum[↑]↔deorsum[↓]

puerum ūsculātus = post-
quam puerum ūsculātus
est

īfīmūs -a -um *sup* < ī-
ferus, *comp* īfīmūs
sīn = sī autem

summus -a -um *sup* ↔
īfīmūs; *comp* superior
ūrere ussisse ustum
= igne cōsūmēre
cautus -a -um ↔ audāx
estō! estō! = es! este!
(*imp*)

aliquis : aliquī vir
su-spicere -iō = sūrsum
aspicere

lībertās -ātis *f* < liber

dē-spicere (↔ suspicere)
= deorsum aspicere
multitūdō -jnis *f* (< multū)
= magnus numerus

tibi vidētur : tū putās

rēs magna esse mihi vi-
dētur = rem magnam
esse putō

paen-īnsula -ae *f* < paene
īnsula
Isthmus -ī *m*

Movē ālās sūrsum deorsum hōc modō!” Ita pater filium suum artem volandī docuit tamquam avis pullōs suōs. Tum puerum ūsculātus “Parātī sumus ad volandum” 75 inquit, “sed prius hoc tē moneō: volā post mē in mediō āere inter caelum et terram, nam sī in īfīmū āere prope mare volābis, pennae ūmidae fient, sīn volābis in summō āere prope caelum, ignis sōlis cēram molliet atque pennās ūret. Nōlī nimis audāx esse in volandō! 80 Cautus estō, mī filī! Iam sequere mē! Carcerem nostrum effugimus — līberī sumus!”

“Haec verba locūtus Daedalus cum filiō sūrsum ē III labyrinthō īvolāvit, neque quisquam fugam eōrum animadvertisit nisi aliquī pāstor, quī forte suspiciēns eōs 85 tamquam magnās avēs volantēs vīdit ac deōs esse arbitrātus est. Mox pater et filius Crētam relīquērunt, neque vērō rēctā viā Athēnās in patriam suam volāvērunt, sed novā lībertātē dēlectātī in magnum orbem suprā mare Aegaeum volāre coepērunt. Īcarus dēspiciēns 90 multitūdinem īnsulārum mīrātus est: “Ō, quot parvae īnsulae in marī ingentī sunt!” Daedalus vērō “Illae īnsulae” inquit “haud parvae sunt, quamquam parvae esse videntur. Certē Mēlos īnsula, quae īfrā nōs est, nōn tam parva est quam tibi vidētur.” Īcarus: “Sed illa īnsula quae nōbīs ā sinistrā est multō māior esse mihi vidētur. Quae est illa īnsula?” Daedalus: “Peloponnēsus est, Graeciae pars, nec vērō īnsula est, sed paenīnsula, nam Peloponnēsus terrā angustā, quae Isthmus vocā-

100 tur, cum reliquā Graeciā coniungitur. Prope Isthmum sita est Corinthus, urbs pulcherrima, nec procul absunt Athēnae, patria nostra.” “Sī altius volābimus, nōn sōlum Graeciam, sed paene tōtum orbem terrārum spectābimus” inquit puer temerārius atque etiam altius sē levāvit. Illinc nōn sōlum magnās Eurōpae et Asiae partēs dēspiciēbat mīrāns, vērum etiam ūram Āfricae procul cernēbat, deinde suprā sē sōlem in caelō serēnō lūcentem suspexit. Statim puer, cupidus sōlem proprius aspi-ciendī, quamquam pater eum monuerat, in summum 110 caelum ascendit...”

Hīc Quīntus, quī exitum fābulae studiōsē exspectat, interrogat: “Quid tum accidit?”

Syra: “Tum factum est id quod necesse erat accidere: ignis sōlis propinquī cēram, quā pennae iūnctae et fixae 115 erant, mollīvit et pennās ussit. Puer territus, lacertōs nūdōs quatīens, in mare cecidit ac mersus est, neque pater eī auxilium ferre potuit. Ea maris Aegaeī pars in quā Īcarus mersus est ā nōmine eius ‘mare Īcarium’

Corinthus -īs

orbis terrārum = omnēs terrae (Eurōpa, Asia, Āfrica)

temerārius -a -um = nimis audāx

-spicere -iō -spexisse
-spectum

exitus = fīnis

accidere -disse = fieri:
accidit = fit/factum est

orbis terrārum

propinquus -a -um = qui prope est

quatere -iō = celeriter
hūc illūc movēre
mergere mersisse
mersum

Īcarius -a -um < Īcarus

invenīre -vēnisse
-ventum

omnis -e = tōtus

tempus dormiendī est =
tempus est dormīre

cāsus -ūs m < cadere
valdē, *comp* magis,
sup māximē

ab-errāre

quārē nārrātur fābula?
monendī causā nārrātur

re-vocāre

volāre sibi vidētur = sē
volāre videt/putat

appellātur. Item īnsula propinqua, in cuius lītore cor-
pus puerī inventum est, etiam nunc ‘Īcaria’ vocātur.” 120

“Ecce omnem fābulam habēs dē puerō temerāriō quī
lībertātem quaerēns mortem invēnit. Iam tempus dor-
miendī est. Nōnne fessus es longās fābulās audiendō?”

Quīntus caput quatit et “Nōn sum fessus, nec illa
fābula longa esse mihi vidētur. Ex omnibus fābulīs haec 125
dē cāsū Īcarī mē māximē dēlectat, etiam magis quam
illa dē filiō Sōlis, quī currum patris regere cōnātus item
dē summō caelō cecidit, quod ab orbe sōlis stultē aber-
rāverat. Semper valdē dēlector tālēs fābulās audiendō.”

Syra: “Ego nōn minus dēlector nārrandō illās fābulās, 130
nōn modo quod ipsae per sē pulcherrimae esse mihi
videntur, sed etiam quia exitūs fābulārum hominēs teme-
rāriōs optimē monent. Tālis enim est hominum nātūra,
et quidem māximē puerōrum. Nōn sōlum dēlectandī
causā, vērum etiam monendī causā nārrātur fābula dē 135
filiō Daedalī, nam quod illī puerō accidit, idem omnī
puerō accidere poterit, nisi patrī suō pāret. Nōlī Īcarum
imitārī, mī Quīnte! Semper cautus estō! Vērum haud
necessē est tē ā mē monērī post id quod herī tibi accidit.
Certē ille cāsus tuus melius tē monet quam ūlla fābula!” 140

Hīs verbīs puerō monitō, Syra tandem nārrandī fī-
nem facit. Neque Quīntus eam abeuntem revocat, sed
in lectō recumbit oculōsque claudit. Mox puer in som-
nīs sibi vidētur ālis ḍornātus trāns montēs et flūmina
volāre. 145

GRAMMATICA LATINA

Gerundium

Hōrā in nārrandō cōnsūmptā, Syra plūs temporis ad nārrandum nōn habet et finem facit nārrandī.

- 150 ‘Nārrandum’ est gerundium; quod pōnitur in locō īfinītī et sīc dēclinātur: accūsātīvus *-ndum*, genetīvus *-ndī*, ablātīvus (et datīvus) *-ndō*.

Exempla:

- Ovidius, semper parātus ad amandō, librum dē amandō
155 scrīpsit, quī appellātur ‘Ars amandī.’

Magister, quī artem docendī scit, parātus est ad docendum.

Magister ipse discit aliōs docendō.

Industriī estōte in scribendō, discipulī! Tempus scribendī est. Estisne parātī ad scribendum?

- 160 Iam tempus dormiendī est, sed Quīntus nōn est fessus audiendō neque parātus ad dormiendum.

Scribere scribendō, dīcendō dīcere discēs.

PENSVM A

Nāvēs necessāriae sunt ad nāvig-. Iūlia dēlectātur in hortō ambul- et flōrēs carp-. Mēdus cōnsilium fugi- excōgitāvit; Lȳdia eum iūvit in fugi-. Paulum satis est ad beātē vīv-.

Verba: iungere -isse -um; figere -isse -um; mergere -isse -um; ūrere -isse -um; movēre -isse -um; capere -isse -um; invenīre -isse -um; cōsīdere -isse; iuvāre -isse; accidere -isse.

PENSVM B

Daedalus exitum labyrinthī — [= reperīre] nōn poterat nec — [= ūllus homō] eum in fugiendō — poterat. — igitur aliae viae clausae erant, vir — [= audēns] per āera — cōnstituit. — patris filium dēlectāvit. Tum Daedalus ālās cōfēcit ex — quās cērā iūnxit et in lacertīs —. Postquam hoc — perfēcit, Daedalus filium suum — volandī docuit: “— mē! Movē ālās — — hōc modō! Ars volandī — [= nōn] difficilis est. Sed antequam hinc —, hoc tē moneō: nōlī volāre in — āere prope

nārrandum	
nārrandi	
nārrandō	
-ndum	-ndī
-ndō	
[1] amā re	
ama nd um	
ama nd i	
ama nd ō	
[2] docē re	
doce nd um	
doce nd i	
doce nd ō	
[3] scrib ere	
scrib end um	
scrib end i	
scrib end ō	
[4] dormī re	
dormi end um	
dormi end i	
dormi end ō	

dīcere = loquī

Vocābula nova:

fuga	
cōnsilium	
carcer	
orbis	
nātūra	
ars	
opus	
penna	
ignis	
lacertus	
libertās	
multitūdō	
paenīnsula	
cāsus	
celer	
reliquus	
audāx	
liber	
studiōsus	
ingēns	
īfimus	
summus	
cautus	

temerārius
 propinquus
 persequī
 cōsequī
 cōnficere
 cōsūmere
 invenīre
 effugere
 iuvāre
 excōgitāre
 imitārī
 ēvolāre
 perficere
 mollīre
 figere
 levāre
 ūrere
 suspicere
 dēspicere
 accidere
 quatāre
 aberrāre
 revocāre
 vidērī
 estō
 quisquam
 sūrsum
 deorsum
 haud
 paene
 quidem
 tamquam
 quoniam
 vērum
 sīn
 trāns
 gerundium

mare nec in — āere prope sōlem. Iam sequere mē! — nos-trum relinquimus, — sumus!”

Īcarus in summum caelum ascendēns nōn sōlum Grae-ciam, — [= sed] etiam Asiam ac — [= prope] tōtum — terrārum dēspiciēbat. Tum vērō id quod pater timuerat — [= factum est]: — sōlis propinquī cēram — atque pennās —.

Ecce fābula mīrabilis dē puerō — quī — quaerēns mortem invēnit.

PENSVM C

Quis Daedalum in labyrinthum inclūdī iussit?
 Quōmodo Daedalus effugere cōstituit?
 Cūr hominēs volāre nōn possunt?
 Ex quibus rēbus Daedalus ālās cōfēcit?
 Cūr ālae Īcarum sustinēre nōn poterant?
 Quid pater et filius volantēs vīdērunt?
 Estne Peloponnēsus magna īnsula?
 Quārē Īcarus in summum caelum ascendit?
 Quid tum puerō accidit?
 Ubi corpus puerī inventum est?
 Num haec fābula dēlectandī causā modo nārrātur?

RES RVSTICAE

1 Quid agit pater familiās post merīdiem? Prīmum quiēscit, tum ambulat, dēnique lavātur. Iūlius igitur, postquam paulum quiēvit, ambulātum exit. Iam dēsiit imber, avēs rūrsus in hortō canunt. Dominus hūc illūc in
5 hortō suō amoenō ambulat, deinde exit in agrōs, quī hortum cingunt.

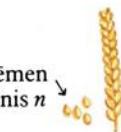
In agrī frūmentum crēscit vēre et aestāte. Mēnse Augustō frūmentum metitur et ex agrī vehitur. Deinde agrī arantur et novum frūmentum seritur. Quī agrōs
10 arant ac frūmentum serunt et metunt, agricultae appellantur. Agricola est vir cuius negōtium est agrōs colere.

Agricola arāns post arātrum ambulat. Arātrum est īstrūmentum quō agrī arantur. Arātor duōs validōs bovēs quī arātrum trahunt prae sē agit. Quōmodo frūmentum seritur? Agricola sēmen manū spargit. Ex parvīs sēminibus quae in agrōs sparsa sunt frūmentum crēscit. Mēnse Augustō frūmentum mātūrum est. Quō-

arātrum -ī n

frūmentum -ī n

sēmen

-inis n

quiēscere -ēvisse = nihil
agere, quiētus esse,
dormire
dēnique = postrēmō
dēsinere -siisse

amoenus -a -um = pulcherr
ager -grī m
cingere: locum cingere
= circum locum esse
crēscere crēvisse
= māior fierī

serere ↔ metere

agricola -ae m

negōtium -ī n = officium,
opus
īstrūmentum -ī n

arātor -ōris m = quī arat
prae prp + abl = ante
agere = euntem facere
spargere -sisse -sum

mātūrus -a -um

regiō -onis *f* = pars
terrae
Latīnī -ōrum *m* = quī
Latium incolunt
rudis -e = indoctus

-ve = vel: aliās-ve
= vel aliās
frūgēs -um *pl*
fertilis -e (< ferre)
= quī frūgēs fert
loca -ōrum *n pl* = regiō

pāscere = herbā alere
pecus -oris *n* = ovēs,
porcī, bovēs
pābulum -i *n* = cibus
pecoris et equōrum
lāna -ae *f*

cōpia -ae *f*: magna
cōpia = multum
in-vehere
solum = terra, humus
parum = nōn satis

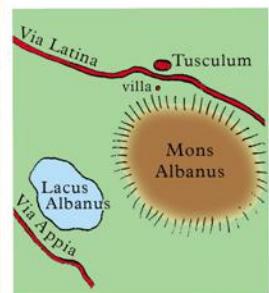
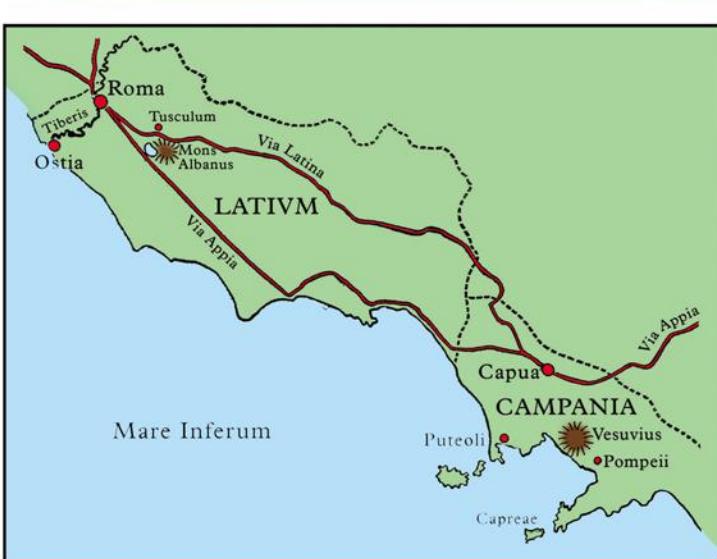
bis ter-ve = bis vel ter
Aegyptus -ī *f*

modo metitur frūmentum? Falce metitur. Falx est īstrūmentum quō agricola metit. Quō īstrūmentō serit agricola? Qui serit nūllō īstrūmentō ūtitur praeter manū. Qui arat arātrō ūtitur; qui metit falce ūtitur; qui serit manū suā ūtitur.

Deus agricolārum est Sāturnus, qui oīlim rēx caelī fuit, sed ā filiō suō Iove ē caelō pulsus in Italiam vēnit, ubi eam regiōnem quae Latium appellātur optimē rēxit 25 Latīnōsque, hominēs ut tunc erant rudēs ac barbarōs, agrōs colere docuit. In forō Rōmānō est templum Sāturnī.

Ager qui multum frūmentī aliāsve frūgēs ferre potest, fertilis esse dīcitur. Italia est terra fertilis, sed multa loca 30 Italiae nōn arantur nec ūllās frūgēs ferunt praeter herbam. Iīs locīs ovēs, porcī, bovēs pāscuntur, nam herba est pecoris pābulum, et facilius est pecus pāscere quam agrōs colere. Praetereā lānā ovium ūtuntur hominēs, nam ē lānā vestēs efficiuntur. Itaque pecus māiōris pretiī est quam frūmentum, et qui pecus pāscit plūs pecūniae facit quam qui agrōs colit.

Frūmentum minōris pretiī est, quia magna cōpia frūmentī ex Āfricā in Italiam invehitur. Solum Āfricae fertile est, nisi aquā caret, sed multīs locīs Āfricae parum aquae est. Ergō necesse est agrōs aquā flūminum rigāre. Agricolae qui agrōs prope Nīlūm flūmen colunt bis ter-ve in annō metere possunt, Aegyptus enim terra fertilissima est, quia solum eius aquā Nīlī rigātur.

vītis
-is f

45 Agrī Iūlīi, quī sub monte Albānō sitī sunt, nōn sōlum frūmentum, sed etiam vītēs ferunt. Iī agrī in quibus vītēs crēscunt vīneae dīcuntur. Frūgēs vīneārum sunt ūvae, quae mēnse Septembrī mātūrae sunt. Ex ūvīs mātūrīs vīnum efficitur.

II Iūlius, quī nūper ex urbe in praedium suum Albānum vēnit, circā agrōs et vīneās suās ambulat. Suprā eum est mōns Albānus, post montem lacus Albānus, quī vīllīs magnificīs cingitur. Nūllā in parte Italiae tot et tantae vīllae sitae sunt quam in Latiō et māximē circā 55 lacum illum amoenum. Nē in Campāniā quidem plūrēs vīllae sunt, quamquam multī Rōmānī in ērā maritimā eius regiōnis vīllās possident; nam plūrimī Rōmānī sub urbe Rōmā habitāre volunt in vīllīs sub urbānīs.

Iūlius aspicit agricolās quī in agrīs et in vīneīs opus 60 faciunt, gaudēns quod ipsī, ut dominō dīvitī, nōn

praedium -ī n = vīlla
cum agrīs
circā prp+acc = circum

nē = nōn; nē... quidem
= etiam nōn

sub urbe = prope urbem

sub-urbānus -a -um =
sub urbe situs

ipse -a -um, dat -ī

labōrāre = opus facere;
 ↪ quiēscere
 labor -oris *m* = opus
 existimāre = cēnsēre
 = putāre
 p̄e agricolis bēatus =
 bēatior quam agricolae

rūs rūris *n* (↔ urbs) =
 agrī, silvae, campī...
 rūrī (*loc*) ↔ in urbe
 ōtium -ī *n* ↔ negōtium
 (neg-ōtium < nec +
 ōtium)
 urbānus -a -um < urbs

colōnus -ī *m* < colere

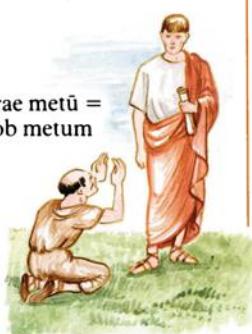
prō *ppr+abl*: prō dominō
 = in locō dominī

qui- quae- quod-dam:
 qui-dam colōnus =
 unus ex colōnīs

dominus imperat ut colō-
 nus accēdat = dominus
 colōnum accēdere iubet

abs = ā: abs tē = ā tē
 poscere poposcisse

prae metū =
 ob metum

necesse est in agrīs labōrāre. Quamquam nūllō modō labōrem agricolārum sordidum indignumve esse exīstimat, tamen sē p̄e agricolis bēatum esse cēset. Neque enim labōrat dominus, sed quiēscit, cum in praediō suō est. Rūs quiētum et amoenum eum dēlectat. In urbe 65 Iūlius semper in negōtiō est, sed rūrī in ōtiō cōgitat dē negōtiīs urbānīs. Itaque Iūlius, qui ōtium rūris valdē amat, cum prīmum cōflecta sunt negōtia urbāna, in praedium suum suburbānum proficīscitur.

Agri Iūlii nōn ā dominō ipsō coluntur, sed ā colōnīs. 70 Colōnus est agricola qui nōn suōs, sed aliēnōs agrōs prō dominō absentī colit et mercēdem dominō solvit prō frūgibus agrōrum.

Colōnī Iūlii sunt agricolae validī qui industriē labōrant omnēsque mercēdem ad diem solvere solent. At 75 hōc annō quīdam colōnus mercēdem nōndum solvit. Iūlius eum colōnum in agrō cōspicit et “Hūc accēde, colōne!” inquit. Dominus imperat ut colōnus accēdat, tum interrogat: “Cūr nōndum solvistī mercēdem quam ter quaterve iam abs tē poposcī? Octingentōs sēstertiōs 80 mihi dēbēs. Solve eōs!” Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solvat.

Colōnus pallidus prae metū loquī nōn potest.

Iūlius: “Audīsne? Imperō tibi ut mercēdem solvās.
 Quīn respondēs?” 85

Colōnus: “Nūlla est mihi pecūnia. Nē assem quidem
 labeō.”

Iūlius: "Nisi hīc et nunc solvis mercēdem dēbitam,
servīs meīs imperābō ut tē agrīs meīs pellant. Iam trēs
90 mēnsēs exspectō ut ea pecūnia mihi solvātur. Etsī vir
patiēns sum, hic fīnis est patientiae meae!"

Colōnus ad pedēs dominī sē prōicit eumque ūrat ut
patientiam habeat: "Patientiam habē, domine! Nōlī ā
mē postulāre ut tantum pecūniae statim solvam! Intrā
95 duōs trēsve mēnsēs omnia accipiēs. Nōlī mē ē domō
meā rapere! Octō līberī mihi sunt, quōs ipse cūrāre
dēbeō. Cūra īfantium multum temporis magnamque
patientiam postulat, itaque parum temporis habeō ad
opus rūsticum."

100 Iūlius: "Quid? Num uxor abs tē postulat ut tū prō
mātre īfantēs cūrēs? Itane īfantēs suōs neglegit? Mā-
tris officium est īfantēs cūrāre. Tū vērō cūrā ut agrī
bene colantur et mercēs ad diem solvātur!"

Colōnus: "Uxor mea officium suum nōn neglegit nec
105 postulat ut ego īfantēs cūrem; sed nunc nec īfantēs
cūrāre nec quidquam aliud agere potest, quia aegrōtat:
intrā paucōs diēs novum īfantem exspectat. Nōlī mē ab
uxōre gravidā rapere! Per omnēs deōs tē ūrō!"

Hīs precibus dominus sevērus tandem movētur. Co-
110 lōnō imperat ut taceat atque surgat, tum "Quoniam"
inquit "uxor tua grāvida est, abī domum! Prīmum cūrā
ut uxor et līberī valeant, tum vērō labōrā ut pecūniā
omnēm solvās intrā finēm huius mēnsis, id est intrā
trīcēsimūm diēm!"

agrīs : ex agrīs

patiēns -entis < patī
patientia -ae f < patiēns
prō-icere (-iicere) -iō
< prō- + iacere

tantum -ī n = tam
multum

rapere -iō -uisse raptum
cūra -ae f

rūsticus -a -um < rūs

neglegere -ēxisse -ēctum
↔ cūrāre

quid-quam = ūlla rēs
(neque q. = et nihil)

gravidus -a -um: (fēmi-
na) grāvida = quae ī-
fantēm exspectat
precēs -um fpl = verba
ōrantia, quod ūrātur

trīcēsimus -a -um
= xxx (30.)

dī-mittere -mīssis
-missum

prōd-esse prō-fuisse
(+ dat) = bonum esse
calor -ōris *m* = āēr cali-
dus, tempus calidum
nocēre -uisse ↔ prōdesse
frigus -oris *n* ↔ calor

vīnum bonum *est*: calor
efficit ut v. bonum *sit*
satis dē vīneīs *dictum est*

siccus -a -um ↔ ūmidus

grex gregis *m*
= multitūdō bēstiārum

nē = ut nē

nē-ve = vel nē, et nē

Colōnō dīmissō, Iūlius alium agricolam vocat eum-
que dē rēbus rūsticīs rogitat, ac prīmum dē vīneīs:
“Quōmodo vīneae sē habent hōc annō?”

“Optimē” inquit agricola, “Aspice hanc vītem: tot et
tantae ūvae magnam vīnī cōpiam prōmittunt, ac vīnum
bonum futūrum esse exīstīmō, nam sōl duōs iam mēn-
sēs prope cotīdiē lūcet ūsque ā māne ad vesperum. Ni-
hil enim vīneīs magis prōdest quam sōl et calor, nec
quidquam iīs magis nocet quam imber et frīgus.”

Iūlius: “Calor sōlis nōn ipse per sē efficit ut vīnum
bonum sit. Vītēs probē cūrāre oportet. Itaque vōs mo-
neō ut industriē in vīneīs labōrētis. Sed satis dē vīneīs.
Frūmentum quāle erit?”

“Nōn ita bonum” inquit alter agricola, “Solum nimis
siccum est nec rigārī possunt agrī quod procul absunt ā
rīvō. Imber brevis quem hodiē habuimus frūmentō prō-
fuit quidem, sed parum fuit. Item sicca est herba, pecus
parum pābulī invenit. Sed scīsne ovem herī paene rap-
tam esse ā lupō?”

Iūlius: “Quid? Lupusne ovem ē grege rapuit?”

Agricola: “Ovis ipsa ē grege aberrāverat. Nec vērō
lupus ovī nocuit, nam pāstor eam in silvā repperit atque
ē dentibus lupī servāvit!”

Iūlius: “Ō, pāstōrem pigerrimum, quī officium suum
ita neglēxit! Pāstōris officium est cūrāre nē ovēs aber-
rent nēve silvam petant. Ego vērō cūrābō nē ille pāstor
posthāc officium neglegat!”

Agricola: “Nōlī nimis sevērus esse! Nōn cēnseō illum pāstōrem prae cēterīs pigrum esse.”

Iūlius: “Rēctē dīcis: nam pigrī ac neglegentēs sunt
145 omnēs! At ego faciam ut industriī sint!”

Agricola: “Certē pāstōrēs minus labōrant quam agricultae. Nōbīs nūllum est ōtium, nec opus est nōs monēre ut industriī sīmus nēve quiēscāmus.”

Iūlius: “Nōlī cēnsēre opus pāstōrum facilius esse.

150 Cūra pecoris magnum est negōtium, nōn ōtium, ut pāstōrēs nēquam in mollī herbā dormientēs putant. Ego vērō cūrābō nē ille pāstor neglegēns sit nēve dormiat! Faciam ut tergum eī doleat! Arcesse eum!”

Sed eō ipsō tempore pāstor gregem prae sē agēns ē
155 campīs revertitur. Cum prīmum is prope vēnit, “Optimē advenīs” inquit dominus īrātus baculum prae sē tenēns, “nam verbera meruistī!”

Pāstor humī sē prōiciēns dominum ūrat nē sē verberet: “Nōlī mē verberāre, ere! Nihil fēcī!”

160 “At propter hoc ipsum” inquit Iūlius “tē verberābō, homō nēquam, quod nihil fēcistī! Officium tuum est cūrāre nē ovēs aberrent nēve ā lupō rapiantur. Precēs tibi nōn prōsunt. Prehendite eum, agricultae, et tenēte!” Iūlius duōbus agricultis imperat ut pāstōrem prehendant
165 et teneant.

Tum vērō, dum pāstor territus verbera exspectat, ovēs sine pāstōre relictæ dē viā in agrōs aberrant ac frūmentum immātūrum carpere incipiunt. Agricultae

prae cēterīs piger = cēterīs pigror
neglegēns -entis = quī officium neglegit

nē-quam *indēcl* = improbus

optimē: optimō tempore

prōd-est prō-sunt

im-mātūrus -a -um < in-mātūrus

pro-hibēre = retinēre
 mittere ↔ prehendere
 modo = nūper

officiō (*abl.*) prohibēre =
 ab officiō prohibēre

quam celerrimē potest =
 tam celeriter quam
 māximē fierī potest

sevērus esse
 in-hūmānus -a -um

coniūctīvus -ī m (*coni*)

- [1] intret
- [2] taceat
- [3] claudat
- [4] audiat

-et
 -at

- [1] cōgit|e|m
- cōgit|ē|s
- cōgit|e|t
- cōgit|ē|m̄us
- cōgit|ē|tis
- cōgit|e|nt

hoc videntēs clāmant: “Prohibē ovēs tuās ab agrīs nos-trīs, pāstor!” — tum pāstōrem mittunt atque celeriter 170 ovēs in agrīs sparsās persequuntur.

Pāstor sōlus cum dominō relictus “Modo dīxitī” in-quit “meum officium esse cavēre nē ovēs aberrent. Nōlī mē officiō meō prohibēre!”

Iūlius: “Ego tē nōn prohibēbō officium facere. Fac ut 175 ovēs ex agrīs agantur! Age, curre, pāstor!”

Vix haec dīixerat Iūlius, cum pāstor quam celerrimē potest ad ovēs suās currit. Dominus rīdēns eum curren-tem aspicit, tum ad vīllam revertitur. Etsī dominus se-vērus exīstimātur, tamen inhūmānus nōn est. 180

GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus praesēns.

[A] Āctīvum.

Dominus: “Intrā, serve! Claude forem! Tacē et audi!” Do-minus servō imperat ut intret, forem claudat, taceat et audiat. Servus intrat, forem claudit, tacet et audit. 185

‘Intrat’, ‘tacet’, ‘claudit’, ‘audit’ est indicātīvus. ‘Intret’, ‘taceat’, ‘claudat’, ‘audiat’ coniūctīvus est. Coniūctīvus praesentis (pers. III sing.) [1] -et, [2, 3, 4] -at. 190

Exempla: [1] cōgitā|re: cōgit|et; [2] respondē|re: respon-de|at; [3] scrib|ere: scrib|at; [4] audi|re: audi|at.

Magister: “Studiōsus estō, discipule! Prīnum audi quod interrogō, tum cōgitā, dēnique surge et respondē!” Magister discipulum monet ut studiōsus sit: prīnum audiat, tum cōgi-tet, dēnique surgat et respondeat. Discipulus silet. Magister: 195

“Audīsne, puer? Moneō tē ut studiōsus sīs: prīmum audiās, tum cōgitēs, dēnique surgās et respondeās.” Discipulus: “Nōn opus est mē monēre ut audiam et cōgitem atque ut 200 studiōsus sim. Sed respondēre nesciō. Nōlī igitur ā mē postulāre ut surgam et respondeam!”

Magister: “Studiōsī estōte, discipuli! Prīmum audīte quod interrogō, tum cōgitāte, dēnique surgite et respondēte!” Magister discipulōs monet ut studiōsī sint: prīmum audiant, tum 205 cōgitent, dēnique surgant et respondeant. Discipulī silent. Magister: “Audītisne, puerī? Moneō vōs ut studiōsī sītis: prīmum audiātis, tum cōgitētis, dēnique surgātis et respondeātis.” Discipulī: “Nōn opus est nōs monēre ut audiāmus et cōgitēmus atque ut studiōsī sīmus. Sed respondēre nescīmus. 210 Nōlī igitur ā nōbīs postulāre ut surgāmus et respondeāmus!”

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Persōna prīma</i>	-em	-ēmus	-am	-āmus
<i>Persōna secunda</i>	-ēs	-ētis	-ās	-ātis
<i>Persōna tertia</i>	-et	-ent	-at	-ant

215 [B] Passīvum.

Dominus imperat ut servus improbus teneātur et verberētur, deinde ut vinciātur et inclūdātur.

Dominus imperat ut servī improbī teneantur et verberentur, deinde ut vinciantur et inclūdantur.

220 Iānitor tabellārium monet ut caveat nē ā cane mordeātur: “Cavē nē ā cane mordeāris!” Tabellārius: “Tuum negōtium est cūrāre nē ego mordeāris. Vincī canem! Ego cūrābō ut tū vinciāris et inclūdāris et verberēris ab erō tuō!” Iānitor: “Num tuum negōtium est cūrāre ut ego vinciār et inclūdar et verberēr?”

Iānitōrēs tabellāriōs monent ut caveant nē ā cane mordeāntur: “Cavēte nē ā cane mordeāminī!” Tabellārii: “Vestrū negōtium est cūrāre nē nōs mordeāmur. Vincīte canem! Nōs cūrābimus ut vōs vinciāminī et inclūdāminī et verberēminī ab 230 erō vestrō!” Iānitōrēs: “Num vestrū negōtium est cūrāre ut nōs vinciāmur et inclūdāmur et verberēmur?”

[2]	responde	a m
	responde	ā s
	responde	a t
	responde	ā m̄us
	responde	ā t̄is
	responde	a nt̄

[3]	surg	a m
	surg	ā s
	surg	a t
	surg	ā m̄us
	surg	ā t̄is
	surg	a nt̄

[4]	audi	a m
	audi	ā s
	audi	a t
	audi	ā m̄us
	audi	ā t̄is
	audi	a nt̄
	esse	si m
	esse	si s
	esse	si t
	esse	si mus
	esse	si t̄is
	esse	si nt̄

[1]	-ē m	-ē m̄us
	-ē s	-ē t̄is
	-ē t	-ē nt̄
[2,3,4]	-ā m	-ā m̄us
	-ā s	-ā t̄is
	-ā t	-ā nt̄

[1]	verbē	e r
	verbē	ē ris
	verbē	ē tur
	verbē	ē m̄ur
	verbē	ē minī
	verbē	ē nt̄ur
[2]	morde	a r
	morde	ā ris
	morde	ā tur
	morde	ā m̄ur
	morde	ā minī
	morde	ā nt̄ur
[3]	includē	a r
	includē	ā ris
	includē	ā tur
	includē	ā m̄ur
	includē	ā minī
	includē	ā nt̄ur

[4]	vinci	a r
	vinci	ā ris
	vinci	ā tur
	vinci	ā m̄ur
	vinci	ā minī
	vinci	ā nt̄ur

[1]	-e r	-ē mur
	-ē ris	-ē mini
	-ē tur	-e ntur
[2,3,4]	-a r	-ā mur
	-ā ris	-ā mini
	-ā tur	-a ntur

Vocabula nova:	
ager	
frumentum	
agricola	
negotium	
aratum	
instrumentum	
semen	
falx	
regio	
fruges	
pecus	
pabulum	
lana	
copia	
vitis	
vinea	
uva	
vīnum	
praedium	
labor	
rūs	
ōtium	
colonus	
patientia	
cūra	
precēs	
calor	
frigus	
grex	
amoenus	
māturus	
rudis	
fertilis	
suburbanus	
urbanus	
patiens	
rūsticus	
gravidus	
siccus	
neglegēns	
nēquam	
immāturus	
inhūmānus	

	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
Persōna prīma	-er	-ēmur	-ar	-āmur
Persōna secunda	-ēris	-ēminī	-āris	-āminī
Persōna tertia	-ētur	-entur	-ātur	-antur

235

PENSVM A

Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv-. Ille dominum ūrat ut patientiam habe-: “Nōlī postulāre ut tantam pecūniā statim solv-!” Dominus colōnō imperat ut tace- et surg-, tum “Prīnum cūrā” inquit “ut uxor et līberī vale-”, tum vērō cūrā ut agrōs bene col- et mercēdem solv-!”

Dominus colōnōs monet ut labōr- nēve quiēsc-: “Moneō vōs ut labōr- nēve quiēsc-!”

Māter filiam monet ut cauta s-: “Moneō tē ut cauta s-!” Fābula nōs monet nē temerāriī s-.

Verba: spargere -isse -um; rapere -isse -um; neglegere -isse -um; dēsinere -isse; quiēscere -isse; crēscere -isse; poscere -isse; prōdesse -isse.

PENSVM B

Mēnse Augustō — metitur, deinde — arantur et novum frūmentum —. Agricola quī — post arātrum ambulat duōs bovēs — [= ante] sē agēns; arātrum est — quō agrī arantur. Agricola quī serit nūllō īstrūmentō — et sēmen manū —. Quī — falce ūtitur. Agricola est vir cuius — est agrōs —. Ex Aegyptō, quae terra — est, magna — frūmentī in Italiam —. Frūges vīneārum sunt —, ex quibus — efficitur. — sōlis vīneīs —, — [↔ calor] vīneīs —.

Iūlius in — suō Albānō nōn labōrat, sed —. — quiētum et — [= pulchrum] eum dēlectat. Colōnus aliēnōs agrōs — dominō absentī colit.

Pāstor est vir quī pecus — et cūrat. — pecoris magnum negotium est, nōn —, ut pigrī pāstōrēs — [= cēnsent]. Pāstōrēs nōn tam industriē — quam agricultiae. Pāstōris officium est cūrāre — ovēs aberrent — [= et nē] ā lupō rapiantur.

PENSVM C

Quid est negotium agricultae?
 Quandō frumentum metitur?
 Num arātor ipse arātrum trahit?
 Quid est pābulum pecoris?
 Unde frumentum in Italiam invehitur?
 Quae regiō Āfricae fertilissima est?
 Cūr necesse est agrōs rigāre?
 Quae sunt frūgēs vīneārum?
 Num Iūlius ipse in agrīs labōrat?
 Omnēsne colōnī mercēdem solvērunt?
 Quot sēstertiōs colōnus Iūliō dēbet?
 Num uxor colōnī officium suum neglegit?
 Quid est officium pāstōris?
 Estne Iūlius dominus inhūmānus?

trīcēsimus
 quiēscere
 cingere
 crēscere
 metere
 arāre
 serere
 colere
 spargere
 ūtī
 pāscere
 invehēre
 rigāre
 labōrāre
 exīstimāre
 cēnsēre
 prōicere
 ūrāre
 rapere
 neglegere
 prōdesse
 nocēre
 prohibēre
 quīdam
 parum
 tantum
 dēnique
 circā
 prae
 prō
 abs
 -ve
 nē
 coniunctīvus

PERICVLA MARIS

Interim Mēdus et Lȳdia ventō secundō per mare īferum nāvigāre pergunt ad fretum Siculum (id est fretum angustum quō Sicilia ab Italiā disiungitur). Gaudent omnēs quī eā nāve vehuntur praeter mercātōrem cuius mercēs necesse fuit ē nāve ēicere. 5

Mēdus vērō multum cōgitat dē verbīs Lȳdiae et dē tempestāte quae tam subitō cessāvit, postquam Lȳdia dominum suum invocāvit. Ut tempestās mare tranquillum turbāvit, ita verba Lȳdiae animum Mēdī turbāvērunt. 10

Lȳdia amīcum suum colōrem mūtāvisse animadvertisit et “Quid pallēs?” inquit, “Utrum aegrōtās an territus es?”

“Nōn aegrōtō” inquit Mēdus, “Corpus quidem sānum est mihi, animus vērō turbātus. Quis est ille dominus tuus cui mare et ventī oboedire videntur?” 15

fretum -ī *n*
Siculus -a -um = Siciliae
dis-iungere (↔ con-iungere) = dīvidere

ē-icere (-iicere) -iō
-iēcisse -iectum
< ē + iacere

cessāre = opus neglegere,
minus agere; ventus
cessat : v. minuitur

animus -ī *m* ↔ corpus

utrum... an = -ne... an

ob-oedire (< -audīre)
(+ *dat*) = pārēre

Lýdia: "Nōn meus tantum, sed omnium hominum est dominus, et Rōmānōrum et Graecōrum et barbarōrum."

- 20 Mēdus: "Utrum homō an deus est?"

Lýdia: "Chrīstus est Deī filius quī homō factus est. In oppidō Bethlehem nātus est in Iūdaeā, patriā Iūdaeōrum, quae inter Syriam et Aegyptum sita est. Eō vēnērunt rēgēs, quī stēllam eius vīderant in oriente, et invēnerunt puerum cum Mariā, mātre eius, et adōrāvērunt eum velut deum. Posteā Chrīstus ipse plānē dēmōstrāvit sē esse filium Deī, nam discipulōs docēbat, quōrum magna turba eum sequēbātur, aegrōs sānābat..."

Mēdus: "Omnis medicus id facit."

- 30 Lýdia: "Quī medicus verbīs sōlīs potest facere ut hominēs caecī videant, surdī audiant, mūtī loquantur, claudī ambulent?"

Mēdus: "Potestne dominus tuus haec facere?"

Lýdia: "Profectō potest. In Iūdaeā Iēsūs nōn sōlum faciēbat ut caecī vidērent, surdī audīrent, mūtī loquērentur, vērum etiam verbīs efficiēbat ut mortuī surgeant et ambulārent. Ex ūniversā Iūdaeā hominēs aegrī, quī fāmam dē factīs eius mīrabilibus audīverant, ad eum conveniēbant. Postrēmō tamen Iēsūs Chrīstus ab 40 improbīs hominibus necātus est."

Mēdus: "Quid? Nōn vīvit dominus tuus?"

Lýdia: "Immō vērō vīvit, nam tertīō diē Iēsūs surrēxit ā mortuīs et quadrāgēsimō diē post in caelum

Bethlehem *n* indecl
Iūdaea -ae *f*
Iūdaeī -ōrum *m pl*
eō *adv* = illūc

ad-ōrāre

vel-ut = tamquam, sicut

turba -ae *f* = multitūdō hominum

caecus -a -um = quī vidēre nōn potest
surdus -a -um = quī audīre nōn potest
mūtus -a -um = quī loquēre nōn potest
claudus -a -um = quī ambulāre nōn potest
Iēsūs -ū *m* (*acc* -um)

ūniversus -a -um = tōtus

fāma -ae *f* = quod nārrātur dē aliquō

surgere surrexisse

quadrāgēsimus -a -um = XL (40.)

im-mortālis -e ↔ mortālis -e (< mors)
nāscī nātūm esse ↔ morī
-ior mortuum esse

libellus -i m = parvus
liber

ex-tendere

ap-prehendere = prehendere (manū)
quī-dam, abl quō-dam
Matthaeus -i m
vīvere vīxisse

dictum -i n = quod
dictum est, verbum
memorāre = nārrāre,
dicere
discere didicisse

rogāre = ḍrāre

ē-volvere: librum ē.
= librum aperīre
tollere = sūmēre et
sēcum ferre

prīnceps -ipis m = vir
inter aliōs prīmus (qui
aliis imperat)

sus-citāre = excitāre
[Matth. 9,18–19,23–26]
ūnus = quīdam

ascendit. Immortālis est filius Deī sicut pater eius,
Deus vīvus. Hominēs mortālēs nāscuntur ac moriuntur, 45
Deus immortālis semper vīvit. Sed ipsa male nārrō: ex
hōc libellō recitābō tibi aliquid.”

Lȳdia libellum, quem adhūc intrā vestem occultāvit,
prōmit et Mēdō ostendit. Quī manum extendēns libel-
lum apprehendit et “Quī liber est iste?” inquit. 50

Lȳdia: “Sc̄riptus est ā quōdam Iūdaeō, nōmine Mat-
thaeō, quī simul cum Chrīstō vīxit et discipulus eius
fuit. In hōc librō Matthaeus, quī suīs oculīs auribusque
dominum nostrum vīderat et audīverat, dicta et facta
eius memorat.” 55

Mēdus, quī legere nōn didicit, Lȳdiae librum reddit
eamque rogat ut aliquid sibi legat; quae continuō li-
brum ēvolvit et “Legam tibi” inquit “dē virō claudō cui
Iēsūs imperāvit ut surgeret et tolleret lectum suum et
domum ambulāret.” 60

Mēdus: “Modo dīxistī ‘Chrīstum etiam mortuīs im-
perāvisse ut surgerent et ambulārent.’ Plūra de eā rē
audīre cupiō.”

Lȳdia: “Audī igitur quod sc̄riptum est dē Iaīrō, prīn-
cipe quōdam Iūdaeōrum, quī Iēsum rogāvit ut filiam 65
suam mortuam suscitāret:

*Ecce prīnceps ūnus accessit, nōmine Iaīrus, et adōrābat
eum dicēns: “Filia mea modo mortua est, sed venī, impōne
manū tuam super illam, et vīvet.” Et surgēns Iēsūs sequē-
bātur eum cum discipulīs suis. — Et veniēns Iēsūs in do-* 70

mum prīcipis, vidēns tībīcinēs et turbam tumultuantem, dīcēbat: "Discēdite! Nōn enim mortua est puella, sed dormit." Et dērīdēbant eum. Et, ēiectā turbā, intrāvit et tenuit manū eius et dīxit: "Puella, surge!" Et surrēxit puella. Et exiit fāma haec in ūniversam terram illam.

Mēdus: "Per deōs immortālēs! Sī hoc vērum est, prīnceps omnium deōrum est deus tuus; neque enim ūllus deus Rōmānus hominem mortālem ab Īferīsus suscitāre potest — nē Iuppiter quidem tantam potestātem habet, etsī ille deus māximus habētur."

Lȳdia: "Est ut dīcis; nec sōlum deus prīnceps, sed Deus ūnus et sōlus est ille. Tōtus mundus in potestāte Deī est, et caelum et terra et mare."

Hīc gubernātor, quī sermōnem eōrum exaudīvit, 85 "Tanta" inquit, "ūnīus deī potestās nōn est. Nam trēs diī, Neptūnus, Iuppiter, Plūtō, mundum ūniversum ita inter sē dīvīserunt, ut Iuppiter rēx caelī esset, rēx maris esset Neptūnus, Plūtō autem rēgnāret apud Īferōs, ubi animae mortuōrum velut umbrae versārī dīcuntur." 90 Mēdus: "Num quis tam stultus est ut ista vēra esse crēdat? Perge legere ē libellō tuō, Lȳdia!"

Lȳdia iterum librum ēvolvit et "Ecce" inquit "quod nārrātur dē Chrīstō super mare ambulante:

Nāvicula autem in mediō mari iactābātur flūctibus, erat enim ventus contrārius. Quārtā autem vigiliā noctis vēnit ad eōs Iēsūs ambulāns super mare. Discipulī autem videntēs eum super mare ambulantem turbātī sunt dīcentēs: "Phan-

tumultuārī = tumultum facere

tībiae
-ārum
f pl

tībicen -cīnis *m*

Īferī -ōrum *m* = mortuī, quī loca īfēra (sub terrā) incolere dīcuntur potestās -ātis *f*

habērī = existimārī

mundus -ī *m* = caelum et terra et mare

Plūtō -ōnis *m*: deus, rēx īferōrum
dīvidere -vīssisse -vīsum

rēgnāre = rēx esse
anima: fōrma hominis mortuī ut ex animā facta

versārī = hūc et illūc movērī, errāre

[Matth. 14.24–33]
nāvicula -ae *f* = parva nāvis
(ventus) contrārius
↔ secundus
vigilia -ae *f*: quārtā v. = nōna hōra noctis (nox in IV vigiliās dīviditur)

phantasma -atis *n* = anima
quae ambulare videtur
eis = iis
cōstantēs -antis
↔ turbātus
Petrus -i *m*: Chrīstī dis-
cipulus
ipse : ille

ut venīret = quia venire
volēbat
salvus -a -um = servātus;
salvum facere = servāre

-āstī = -āvistī
ascendentibus eis = dum
ascendunt

attentus -a -um = quī
studiōsē audit
per-suādere -suāsisse
(+ dat): p. hominī =
facere ut homō crēdat

[Matth. 28.18]

[Matth. 8.23–27]

= et eum in nāviculam
ascendentem secūtī
sunt discipuli eius

salvāre = salvum facere
per-ire -eō -iisse = per-
dī, morī (↔ servārī)
tunc = tum
tranquillitās -atīs *f*
(< tranquillus)
↔ tempētās

tasma est!" et prae timōre clāmāvērunt. Statimque Iēsūs locūtus est eis dīcēns: "Cōstantēs estōte! Ego sum. Nōlīte timēre!" Respondēns autem eī Petrus dīxit: "Domine, sī tū 100 es, iubē mē ad tē venīre super aquam!" At ipse ait: "Venī!" Et dēscendēns Petrus dē nāviculā ambulābat super aquam, ut venīret ad Iēsum. Vidēns vērō ventum validum timuit, et incipiēns mergī clāmāvit dīcēns: "Domine! Salvum mē fac!" Et continuō Iēsūs extendēns manum apprehendit eum, 105 et ait illī: "Quārē dubitāstī?" Et ascendentibus eis in nāviculam, cessāvit ventus. Quī autem in nāviculā erant vēnērunt et adōrāvērunt eum dīcentēs: "Vērē filius Deī es."

Gubernātor, quī Mēdum attentum videt, "Num tū" III inquit "tam stultus es ut haec crēdās? Mihi nēmō per- 110 suādēbit hominem super mare ambulāre posse!"

Lȳdia: "Chrīstus nōn est homō, sed filius Deī, quī omnia facere potest. Ipse dīxit: "Data est mihi omnis potestās in caelō et in terrā." Modo nōs ē tempestāte servāvit, nōnne id tibi persuāsit eum habēre potestātem 115 maris et ventōrum? Audī igitur quod in eōdem librō nārrātur dē potestāte Chrīstī:

Et ascendeō eō in nāviculam, secūtī sunt eum discipulī eius. Et ecce tempestās magna facta est in marī, ita ut nāvicula operīrētur flūctibus — ipse vērō dormiēbat! Et 120 accessērunt ad eum discipulī eius et suscitāvērunt eum dīcentēs: "Domine, salvā nōs! Perīmus!" Ait illīs Iēsūs: "Quid timidī estis?" Tunc surgēns imperāvit ventīs et marī, et facta est tranquillitās magna. Hominēs autem mirātī sunt

125 *dīcentēs: "Quālis est hic, quod ventī et mare oboediunt ei?"*

Gubernātor: "Mare et ventī nēminī oboediunt nisi Neptūnō. Ille cūrāvit ut nōs ē tempestāte servārēmur nēve mergerēmur—vel potius nōs ipsī quī mercēs ēiēcīmus. Nōlīte vērō cēnsēre nōs iam extrā perīculum esse.

130 Tempestās quidem dēsiit, sed multa alia perīcula nōbīs impendēt, ut saxa quibus nāvēs franguntur, vorāginēs in quās nāvēs merguntur, praedōnēs maritimī quī nāvēs persequuntur, ut mercēs et pecūniā rapiant nautāsque occīdant. Semper in perīculō versāmūr."

135 Mēdus: "Sed hīc tūtī sumus ā praedōnībus."

Gubernātor: "Nūllum mare tūtum est ā praedōnībus, nē mare Īferum quidem, quamquam rārī hūc perveniunt. Nec tūtī sumus ā cēterīs perīculīs quae modo memorāvī. Brevī nāvigābimus per fretum Siculum, ubi ab 140 utrāque parte magnum perīculum impendet nautīs: ab ūrā Italiae saxa perīculōsa quibus Scylla nōmen est, ab ūrā Siciliae vorāgō terribilis quae Charybdis vocātur. Multae nāvēs quae Scyllam iam vītāverant, deinde in Charybdim mersae sunt. At bonum animum habēte! 145 Ego, ut gubernātor cōnstāns, cūrābō ut omnia perīcula vītēmus ac salvī in Graeciam eāmus."

Mēdus: "Omnēs id futūrum esse spērāmus. Quandō eō perveniēmus?"

Gubernātor: "Intrā sex diēs, ut spērō, vel potius octō.

150 Sed cūr tam cupidus es in Graeciam eundī? Ego Rōmae vīvere mālō quam in Graeciā."

nēmō, dat nēminī

perīculum -ī n

impendēre (+dat)
vorāgō -inis f = locus
quō nāvēs flūctibus
vorantur (: merguntur)
praedō -ōnis m
ut ... rapiant = quia ...
rapere volunt

tūtus -a -um = sine
perīculō

per-venīre

perīculōsus -a -um
< perīculum
Scylla -ae f
Charybdis -is f (acc -im)
(perīculum) vitāre = nōn
adire, effugere
(bonus) animus ↔ timor

īre, coni prae:
eam eāmus
eās eātis
eat eant

spērāre = rem bonam
futūram esse putāre
eō : in Graeciam

īre: eundī (gerundium);
cupidus es eundī = īre
cupis
mālō = magis volō

mā-vīs = magis vīs
servīre (+ dat) = servus
esse

mālumus = magis vo-
lumus

mālle = magis velle:
 mālō mālumus
 māvīs māvultis
 māvult mālunt

pecūlium -ī n = pecūnia
dominī quae servō datur
sī quid = sī aliquid

persuādēre ut = verbīs
efficere ut
mā-vult = magis vult

in caelīs = in caelō

Mēdus: “Num Rōmae māvīs servīre quam līber esse
in Graeciā?”

Gubernātor: “Nōs cīvēs Rōmānī morī mālumus
quam servīre!”

155

Mēdus: “Nōlī putāre mē servīre mālle, nam ego quo-
que līber nātus sum, nec quisquam quī līber fuit libertā-
tem spērāre dēsinit. In Italiā dominō sevērō serviēbam,
quī ā mē postulābat ut opus sordidum facerem nec mihi
pecūlium dabat. Sī quid prāvē fēceram, dominus impe-
rābat ut ego ab aliīs servīs tenērer et verberārer. Sed
herī ē vīllā fūgī, ut verbera vītārem, atque ut amīcam
meam vidērem ac semper cum eā essem. Multīs prōmis-
sīs eī persuāsī ut mēcum ex Italiā proficīserētur, Lȳdia
enim Rōmae vīvere māvult quam in Graeciā. Ōstiā igi-
tur hanc nāvem cōscendimus, ut in Graeciam nāvigā-
rēmus.”

Gubernātor Lȳdiam interrogat: “Tūne quoque do-
minō Rōmānō serviēbās?”

Lȳdia: “Minimē vērō. Ego nēminī serviō nisi dominō 170
nostrō quī est in caelīs. Nēmō potest duōbus dominīs
servīre. Certē nōn laetō animō Rōmā profecta sum, et
difficile fuit mihi persuādēre ut amīcās meās Rōmānās
dēsererem. Nec prōmissīs sōlīs Mēdus mihi persuāsit ut
sēcum venīrem, sed etiam dōnō pulcherimō. Ecce ānu-
lus aureus gemmātus quem amīcus meus prope centum
sēstertiīs ēmit mihi.” Lȳdia manum extendēns digitum
ānulō aureō ūrnātum gubernātōrī ostendit.

180 Gubernātor ānulum tam pulchrum admīrātur, tum
 conversus ad Mēdum “Profectō” inquit “dīves esse vi-
 dēris, ut servus! Num dominus ille sevērus, quī tibi
 imperābat ut opus sordidum facerēs, tantum pecūlium
 tibi dabat prō opere sordidō?”

ad-mīrārī = mīrārī (rem
 magnificam)

185 Mēdus rubēns nescit quid respondeat, et velut homō
 surdus mūtusque ante eōs stat.

Lȳdia: “Quīn respondēs? Sacculum prōmpsistī pecū-
 niae plēnum — nōnne tua erat ista pecūnia?”

Mēdus turbātus, dum oculōs Lȳdiae vītare cōnātur,
 mercātōrem celeriter accēdere videt.

prōmere -mpsisse
 -mptum

190 GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus imperfectum

[A] Āctīvum.

Dominus servum monet ut sibi pāreat.

pārēret

195 Dominus servum monēbat/monuit ut sibi pārēret.

‘Pāreat’ est coniūctīvus praesentis. ‘Pārēret’ coniūctīvus imperfectī est. Coniūctīvus imperfectī (pers. III sing.) -ret.

Exempla: [1] recitā|re: recitā|ret; [2] tacē|re: tacē|ret; [3] scrīb|ere: scrīb|eret; [4] audi|re: audi|ret.

200 Magister discipulum monuit ut tacēret et audīret et studiōsus esset. Tum eī imperāvit ut scrīberet et recitāret.

[1] recitā|re|m
 recitā|rē|s
 recitā|re|t
 recitā|rē|mus
 recitā|rē|tis
 recitā|re|nt

[2] tacē|re|m
 tacē|rē|s
 tacē|re|t
 tacē|rē|mus
 tacē|rē|tis
 tacē|re|nt

[3] scrīb|ere|m
 scrīb|erē|s
 scrīb|ere|t
 scrīb|erē|mus
 scrīb|erē|tis
 scrīb|ere|nt

Pater: “Nōnne magister tibi imperāvit, filī, ut scrīberēs et recitārēs?” Filius: “Prīnum mē monuit ut tacērem et audīrem et studiōsus essem, tum mihi imperāvit ut scrīberem et recitā-
 rem.” Pater: “Num necesse erat tē monēre ut tacērēs et audīrēs et studiōsus essēs?”

Magister discipulōs monuit ut tacērent et audīrent et studiōsi essent. Tum imperāvit ut scrīberent et recitārent.

[4]	audi	re m
	audi	rē s
	audi	re t
	audi	rē mus
	audi	rē tis
	audi	re nt
esse	esse m	essē mus
	esse s	essē tis
	esse t	esse nt
-re m	-rē mus	
-rē s	-rē tis	
-re t	-re nt	

Pater: "Nōnne magister vōbis imperāvit, filiī, ut scriberētis et recitārētis?" Filiī: "Prīnum nōs monuit ut tacērēmus et audīrēmus et studiōsī essēmus, tum nōbīs imperāvit ut scriberēmus et recitārēmus." Pater: "Num necesse erat vōs monēre ut tacērētis et audīrētis et studiōsī essētis?"

Singulāris Plūralis

<i>Persōna prīma</i>	-rem	-rēmus	215
<i>Persōna secunda</i>	-rēs	-rētis	
<i>Persōna tertia</i>	-ret	-rent	

[B] Passīvum.

Dominus imperāvit ut servus tenērētur et verberārētur, deinde ut vincīrētur et inclūderētur.

220

Dominus imperāvit ut servī tenērentur et verberārentur, deinde ut vincīrentur et inclūderentur.

Mēdus: "Salvus sum. Neptūnus cūrāvit ut ego ē perīculō servārer nēve in mare mergerer." Lȳdia: "Nōlī putāre Neptūnum cūrāvisse ut tū servārēris nēve mergerēris. Nēmō nisi Chrīstus cūrāvit ut nōs ē perīculō servārēmur nēve in mare mergerēmur." Gubernātor: "Ego bene gubernandō cūrāvī ut vōs servārēminī nēve mergerēminī!"

225

Singulāris Plūralis

<i>Persōna prīma</i>	-rer	-rēmur	230
<i>Persōna secunda</i>	-rēris	-rēminī	
<i>Persōna tertia</i>	-rētur	-rentur	

PENSVM A

Servus dominum ūrābat nē sē verberā-, sed dominus imperāvit ut tacē- et surg-, tum aliīs servīs imperāvit ut eum prehend- et tenē-.

Mēdus ā dominō fūgit, ut amīcam suam vidē- et semper cum eā es-. Mēdus: "Ā dominō fūgī, ut amīcam meam vidē- et semper cum eā es-."

Mīnōs imperāvit ut Daedalus et Īcarus in labyrinthum inclūd-. Īcarus: "Quis imperāvit ut nōs inclūd-?" Daedalus: "Mīnōs imperāvit ut ego inclūd- et ut tū mēcum inclūd-."

[1]	servā	re r
	servā	rē ris
	servā	rē tur
	servā	rē mur
	servā	rē minī
	servā	rē ntur
[3]	merg	ere r
	merg	erē ris
	merg	erē tur
	merg	erē mur
	merg	erē minī
	merg	erē ntur
-re r	-rē mur	
-rē ris	-rē minī	
-rē tur	-re ntur	

Vocabula nova:
fretum
animus
turba
fāma
libellus
dictum
princeps
tībīcen
potestās
mundus
nāvīcula
vigilia

Verba: dīvidere –isse –um; ēicere –isse –um; prōmere –isse –um; vīvere –isse; discere –isse; persuādēre –isse; surgere –isse.

PENSVM B

Lýdia Rōmae vīvere — quam in Graeciā, sed Mēdus multīs prōmissīs eī — ut sēcum proficiſcerētur. In Italiā Mēdus dominō sevērō —.

Nāvis nōndum extrā — est. Multa perīcula nautīs —. — maritimī nāvēs persequuntur; nūllum mare — est ā praedōnibus.

Hominēs mortālēs nāscuntur et —, diī vērō — sunt. Nūllus deus Rōmānus hominem mortuum ab Īferīs — [= excitātē] potest, nē Iuppiter quidem tantam — habet, etsī ille deus māximus — [= exīstīmātūr]. Trēs diī ūniversum — inter sē dīvīsērunt.

Christus in oppidō Bethlehem — est. Ille verbīs sōlis effīciēbat ut hominēs — vidērent, — audīrent, — loquerentur, — ambulārent.

PENSVM C

Fretum Siculum quid est?
Ubi nātus est Christus?
Quid Iaīrus Chrīstum rogāvit?
Quae perīcula nautīs impēndent?
Cūr nautae praedōnēs maritimōs metuunt?
Quālī dominō Mēdus in Italiā serviēbat?
Quārē Mēdus ā dominō suō fūgit?
Num Lýdia laetō animō Rōmā profecta est?
Quōmodo Mēdus eī persuāsit ut sēcum venīret?
Cūr Mēdus nescit quid respondeat?
Quem Mēdus accēdere videt?
Tūne in Graeciā vīvere māvīs quam in patriā tuā?

phantasma	
tranquillitās	
vorāgō	
perīculum	
praedō	
pecūlium	
caecus	
surdus	
mūtus	
claudus	
ūniversus	
mortālis	
immortālis	
cōnstāns	
salvus	
attentus	
tūtus	
perīculōsus	
quadrāgēsimus	
disiungere	
ēicere	
cessāre	
oboediēre	
adōrāre	
nāscī	
mōrī	
extendere	
apprehendere	
memorāre	
rogāre	
ēvolvere	
suscitāre	
tumultuārī	
habērī	
rēgnāre	
versārī	
persuādēre	
salvāre	
perīre	
impēndēre	
pervenīre	
vītāre	
spērāre	
servīre	
mālle	
admirārī	
potius	
utrum	
velut	

dē-terrēre

ad-icere (-iicere) -iō
= addere
aestimāre: magnī ae. =
magnī pretiī esse cēn-
sēre
vīta -ae f < vīvere
re-manēre = manēre
nōn-nūllī -ae -a = haud
paucī, complūrēs
pretiōsūs -a -um =
magnī pretiī

lucrum -i n: l. facere =
pecūniā suā augēre
spēs -eī f = id quod
spērātur

NAVIGARE NECESSE EST

Multae nāvēs multīque nautae quotannīs in marī per- I
eunt. In fundō maris plūrimae nāvēs mersae iacent. Nec
tamen ūllīs perīculīs ā nāvigandō dēterrentur nautae.
“Nāvigāre necesse est” āiunt, et mercātōrēs, quī ipsī
perīcula maris adīre nōn audent, haec adiciunt: “Vīvere 5
nōn est necesse!” Mercātōrēs mercēs suās magnī aesti-
mant, vītam nautārum parvī aestimant!

Nec vērō omnēs mercātōrēs domī remanent, cum
mercēs eōrum nāvibus vehuntur. Nōnnūllī in terrās ali-
ēnās nāvigant, quod mercēs pretiōsās nautīs crēdere nō- 10
lunt, sīcūt mercātor ille Rōmānus quī eādem nāve vehi-
tūt quā Mēdus et Lȳdia. Is laetus Ōstiā profectus est
cum mercib⁹s pretiōsīs quās omnī pecūniā suā in Italiā
ēmerat eō cōnsiliō ut eās māiore pretiō in Graeciā vē-
nderet. Ita spērābat sē magnum lucrum factūrum esse. 15
Iam vērō ea spēs omnis periit, nam flūctibus mersae

sunt mercēs in quibus omnem spem posuerat. Subitō mercātor ē dīvitissimō pauperrimus factus est. Nōn mīrum est eum maestum esse.

20 Mercātor ad gubernātōrem accēdēns multīs cum lacrimīs queritur: “Heu, mē miserum! Omnia quae possidēbam in fundō maris sunt. Quid faciam? Quid spērem? Quōmodo uxōrem et liberōs alam? Nē as quidem mihi reliquus est: omnia āmīsī. Heu!”

25 “Dēsine querī!” inquit gubernātor, “Nōn enim omnia āmīsistī sī uxor et liberī tuī salvī sunt. Nōnne liberōs plūris aēstimās quam mercēs istās? Dīvitiās āmittere miserum est, at multō miserius liberōs āmittere.”

Tālibus verbīs nauta mercātōrem maestum cōnsolārī 30 cōnātur, sed frūstrā, nam ille prōtinus “Nōlī tū mē cōnsolārī” inquit, “quī ipse imperāvistī ut mercēs meae iacerentur!”

Gubernātor: “Iactūrā mercium nāvis servāta est.”

Mercātor: “Rēctē dīcis: meae mercēs ēiectae sunt, ut 35 nāvis tua salva esset!”

Gubernātor: “Mercēs iēcimus ut nōs omnēs salvī es-sēmus. Iactūrā mercium nōn modo nāvis, sed etiam vīta omnium nostrum servāta est. Mercēs quidem per-iērunt, sed nēmō nostrum periit. Ergō bonum animum 40 habē! Laetāre ūnā nōbīscum tē vītam nōn āmīsisse simul cum mercib⁹s! Hominēs fēlīcēs sumus.”

Mercātor: “Vōs quidem fēlīcēs estis, nēmō enim vestrum assem āmīsit. Mīrum nōn est vōs laetārī. At

pōnere posuisse positum
mīrus -a -um: mīrum =
quod mīrantem facit
maestus -a -um = mae-
rēns, trīstis

heu! (dolōrem animī significat)

ā-mittere -mīssis
-missum ↔ accipere

plūris aēstimārē = māiō-
ris pretiī esse cēnsēre
dīvitiae -ārum f (<dīves)
= magna pecūnia

prōtinus = statim

iactūra -ae f < iacere

omnēs nōs, gen omnium
nostrum
nēmō nostrum = nēmō
ex nōbīs
nōbīs-cum = cum nōbīs

fēlix -īcis = cui rēs
bona accidit
nēmō vestrum = nēmō
ex vōbīs

ē-ripere -iō -ripuisse
 -reptum < ē + rapere
 laetitia -ae f < laetus
 af-ficere -iō -fécisse
 -fectum
 trīstitia -ae f < trīstis;
 t.ā afficere = trīstem
 facere; t.ā affīci =
 trīstis fieri
 nāvigātiō -onis f < nāvi-
 gāre

dolor (animi) ↔ laetitia
 dolore afficere = dolentem (: maestum) facere

dī = diī

precārī (< precēs)
 = ōrāre

vōbīs-cum = cum vōbīs
 per-turbāre = valdē
 turbāre

delphīnus
 -ī m

Arīōn -onis m

nōtus -a -um: is mihi
 nōtus est = eum nōvī
 ignārus -a -um = ignō-
 rāns, rudis
 nōbilis -e = multīs nōtus
 Lesbos -ī f
 Orpheus -ī m
 an = num
 ignōtus -a -um ↔ nōtus

fidicen -inis m = quī
 fidibus canit

nōlīte mē monēre ut laetus sim, postquam omnia mihi
 ēripiūstis! Laetitia vestra mē nōn afficit.”

45

Gubernātor: “Nec quisquam nostrum trīstitiā tuā af-
 ficitur. Semper gaudeō cum dē līberīs meīs cōgitō, quī
 māximā laetitiā afficiuntur cum patrem suum ē nāvigā-
 tiōne perīculōsā salvum redīre vident.”

Mercātor: “Ego quoque līberōs meōs amō nec eōs 50
 dolōre afficere volō. Sed quōmodo vīvāmus sine pecū-
 niā? Quōmodo cībum et vestem emam īfantibus meīs?
 Ō dī immortālēs! Reddite mihi mercēs!”

Gubernātor: “Quid iuvat deōs precārī ut rēs āmissae
 tibi reddantur? Frūstrā hoc precāris.”

55

Mercātor: “Quid ergō faciam? Ipse dē nāve saliam,
 an in eādem nāve maneam vōbīscum?” Vir ita perturbā-
 tus est ut sē interroget, utrum in mare saliat an in nāve
 remaneat.

“Salī modo!” inquit gubernātor, “Nēmō nostrum tē II
 prohibēbit. At certē nōn tam fēlīx eris quam Arīōn, quī
 delphīnō servātus est.”

Mercātor, quī Arīōnem ignōrat, “Quisnam est Arī-
 ūn?” inquit, “Nē nōmen quidem mihi nōtum est.”

Gubernātor: “Ignārus quidem es sī illum ignōrās. 65
 Arīōn, vir nōbilis Lesbī nātus, tam pulchrē fidibus ca-
 nēbat ut alter Orpheus appellārētur. An tam ignārus es
 ut etiam Orpheus tibi ignōtus sit?”

Mercātor: “Minimē vērō. Orpheus quidem omnibus
 nōtus est. Is fidicen nōbilissimus fuit quī tam pulchrē 70

canēbat ut bēstiae ferae, nātūram suam oblītae, accēderent, ut eum canentem audīrent, ac rapidī fluviī cōnsisterent, nē strepitū cantum eius turbārent. Orpheus etiam ad Īferōs dēscendit ut uxōrem suam mortuam
75 inde redūceret... Sed perge nārrāre dē Arīone.”

Gubernātor, cum omnēs attentōs videat, hanc fābulam nārrat:

“Cum Arīon, nōbilissimus suī temporis fidicen, ex Italiā in Graeciam nāvigāret magnāsque dīvitiās sēcum
80 habēret, nautae pauperēs, quī hominī dīvitī invidēbant, eum necāre cōnstituērunt. Ille vērō, cōnsiliō eōrum cognitō, pecūniām cēteraque sua nautīs dedit, hoc sōlum ūrāns ut sibi ipsī parcerent. “Ecce” inquit “omnia quae possideō iam vestra sunt. Dīvitiās meās habēte, parcite
85 vītae! Permitte mihi in patriam revertī! Hoc sōlum precor.” Nautae precibus eius ita permōtī sunt ut manūs quidem ab eō abstinentērunt; sed tamen imperāvērunt ut statim in mare dēsilire! Ibi homō territus, cum iam vītam dēspērāret, id ūnum ūrāvit ut sibi licēret vestem
90 ūrnātam induere et fidēs capere et ante mortem carmen canere. Id nautae, studiōsī cantum eius audiendī, eī permīsērunt. Ille igitur, pulchrē vestītus et ūrnātus, in celsā puppī stāns carmen clārā vōce ad fidēs cecinit. Ut Orpheus cantū suō ferās ad sē alliciēbat, ita tunc Arīon
95 canendō piscēs allēxit ad nāvem. Postrēmō autem cum fidibus ūrnāmentīsque, sīcūt stābat canēbatque, in mare dēsiluit.

oblitae : cum oblīviscentur
rapidus -a -um (< rapere)
= celerrimus
nē = ut nē (: quia... turbāre
nōlēbant)
cantus -ūs m < canere

inde = illinc
re-dūcere
cum videat = vidēns,
quia videt

cum... nāvigāret = dum
nāvigat

in-vidēre (+ dat) = in-
imīcus esse ob bonum
aliēnum

parcere (+ dat) = nōn
necāre, salvum esse
sinere

per-mittere (eī) = sinere
(eum)
per-movēre: permōtī
sunt : animī eōrum
p. sunt
abs-tinēre < abs + tenēre
dē-silire -uisse < dē
+ salire
dē-spērāre ↔ spērāre

carmen -inis n = verba
quae canuntur

celsus -a -um = altus
canere cecinisse
al-litere -iō -lēxisse
-lectum

repente = subitō
sub-ire eum = sub eum
īre
dorsum -ī n = tergum
bēstiae
vehere vēxisse vectum
ex-pōnere
Periander -drī m

parum : haud
crēdere -didisse
quasi = tamquam
fallāx -ācis = quī fallit

inde : ex Italiā

appārēre -uisse = in cōspectum venīre
stupēre = valdē mīrāri

maleficium -ī n = malum
factum
cōnfitēri -fessum esse
= fatēri

dubitō num fābula vēra
sit = nōn crēdō fābulam
vēram esse

sī-ve... sī-ve

salūs -ūtis f < salvus
in modum = modō (abl)
dē salūte dēspērāre
= salūtem d.
nōn-numquam = haud
rārō, satis saepe

bonō animō (abl) esse =
bonum animum habēre

anima : vīta

“Tum vērō nova et mīra rēs accidit: delphīnus, cantū allectus, repente hominem natantem subiit eumque in dorsō suō sedentem vēxit et in lītore Graeciae salvum exposuit. Inde Arīon prōtinus Corinthum petīvit, ubi rēgem Periandrum, amīcum suum, adiit eīque rem sīc-ut acciderat nārrāvit. Rēx haec parum crēdidit, et Arīonem quasi virum fallācem cūstōdīrī iussit. Sed post-quam nautae Corinthum vēnērunt, rēx eōs interrogāvit ‘num scīrent ubi esset Arīon et quid faceret?’ Respon-dērunt ‘hominem, cum inde abīrent, in terrā Italiā fu-isce eumque illīc bene vīvere, aurēs animōsque homini-um cantū suō dēlectāre atque magnum lucrum facere.’ Cum haec falsa nārrārent, Arīon repente cum fidibus ūrnāmentīsque cum quibus sē in mare iēcerat appāruit. Nautae stupentēs, cum eum quem mersum esse putā-bant ita vīvum appārēre vidērent, prōtinus maleficium suum cōfessī sunt.”

Hīc Mēdus “Etsī nōtum est” inquit “nōnnūllōs homi-nēs delphīnīs vectōs esse, tamen dubitō num haec fā-bula vēra sit.”

Gubernātor: “Sīve vēra sīve falsa est, valdē mē dēlec-tat fābula dē felīcī salūte Arīonis, nam sīcūt ille mīrum in modum servātus est, cum iam dē salūte dēspērāret, ita hominēs nōnnumquam contrā spēm ē māximīs perī-culīs ēripiuntur. Hāc fābulā monēmur ut semper bonō animō sīmus nēve umquam dē salūte dēspērēmus. Dum anima est, spēs est.”

125 Haec verba tandem mercātōrem perturbātum aliquid cōnsolārī videntur.

III Tum vērō Lȳdia ad Mēdum versa “Modo tē interrogāvī” inquit “tuane esset pecūnia quā hunc ānulum ēmistī. Cūr nōndum mihi respondistī?”

130 Ita repente interrogātus Mēdus ‘sē pecūniām ē sacculō dominī surripuisse’ cōnfitētur.

“Ō Mēde!” exclāmat Lȳdia, “Fūr es! Iam mē pudet tē, fūrem nēquissimum, amāvisse!”

At Mēdus “Nōlī” inquit “mē fūrem appellāre, mea 135 Lȳdia! Dominus enim aliquid pecūliī mihi dēbēbat. Pecūlium dēbitum sūmere fūrtum nōn est.”

Sed Lȳdia pergit eum fūrtī accūsāre: “Fūrtum fēcistī, Mēde! Frūstrā tē excūsāre cōnāris.”

Mēdus: “Sī fūrtum fēcī, tuā causā id fēcī. Eō enim 140 cōnsiliō nummōs surripiū ut dōnum pretiōsum tibi emerem. Nōnne hoc beneficium potius quam maleficium esse tibi vidētur?”

Lȳdia: “Facile est aliēnā pecūniā dōna pretiōsa emere. Tāle dōnum mē nōn dēlectat. Hunc ānulum iam 145 gerere nōlō: in mare eum abiciam!” Hoc dīcēns Lȳdia ānulum dē digitō dētrahit, sed gubernātor prōtinus bracchium eius prehendit. Simul Mēdus ānulum ē manū Lȳdiae lāpsum capit.

Lȳdia īrāta exclāmat: “Abstinē manum, nauta!” at ille 150 “Nōlī stultē agere!” inquit, “Nēmō tibi ānulum ita abiectum reddet — nisi forte tam fēlīx eris quam Poly-

sur-ripere -iō -ripuisse
-reptum <sub + rapere
fūr fūris *m*

nēquam, comp nēquior,
sup nēquissimus

fūrtum -i *n* = maleficium
fūris
accūsāre + gen: fūrtī ac-
cūsāre = dē fūrtō a.

bene-ficium -i *n* ↔ male-
ficium

ab-icere (-iicere) -iō
-iēcisse -iectum < ab
+ iacere
dē-trahere

lābī lāpsum esse

Polycratēs -is *m*

tyrannus -ī m = rēx
sevērissimus
Samius -a -um
< Samos -ī f

sē-sē = sē

fēlīcītās -ātis f < fēlīx

suādēre -sisse (+ dat) =
persuādēre cōnārī
iactūram facere reī = rem
abicerē/āmittere
invidia -ae f < invidēre
ā-vertere : prohibēre

piscātor -ōris m = quī
piscēs capit

dōnāre (< dōnum) = dare

secāre -uisse sectum
= cultrō dividere

re-cognōscere

quis-quam, acc quem-
quam = ullum hominem
fortūna -ae f: f. hominis
= quod forte hominī ac-
cidit

cratēs, tyrannus Samius, cuius ānulus, quem ipse in mare abiēcerat, mīrum in modum inventus est nōn in fundō maris, sed in ventre piscis!”

Lȳdia: “Cūr ille tyrannus ānulum suum abiēcit?” 155

Gubernātor: “Ānulum abiēcit, cum sēsē nimis fēlīcem esse cēnsēret. Nihil malī umquam eī acciderat ac tanta erat potestās eius, tanta glōria tantaeque dīvitiae, ut nōn sōlum aliī tyrannī, sed etiam dī immortālēs eī invidērent. Tum amīcus eius, rēx Aegyptī, cum fēlīcitatē atque glōriam eius ingentem vidēret, tyrannō suāsit, ut iactūram faceret eius reī quā māximē omnium dēlectābātur: ita deōrum invidiam āvertī posse spērābat. Polycratēs igitur nāvem cōncendit et ānulum quem pretiōsissimum habēbat in mare abiēcit. 160

“Paucīs post diēbus aliquī piscātor in eōdem marī piscem cēpit quī tam fōrmōsus erat ut piscātor eum nōn vēnderet, sed tyrannō dōnāret. Vērum antequam piscis ad mēnsam tyrannī allātus est, servus quī piscem secābat eī ānulum attulit ‘quem in ventre piscis inventum esse’ dīxit. Polycratēs, cum ānulum suum recognōscebat, māximā laetitiā affectus est.” 170

Mēdus: “Nēmō umquam eō tyrannō beātior fuit!”

Gubernātor: “Nōlī quemquam ante mortem beātum dīcere! Hoc nōs docet fortūna illīus tyrannī. Polycratēs 175 enim paulō post ā quōdam virō fallācī, quī eum falsīs prōmissīs Samō in Asiam allēxerat, terribilem in modum necātus est. Ita nōnnumquam vīta beāta morte

miserrimā finitur. Varia quidem est hominum fortūna,
 180 sed homō prūdēns bonam et malam fortūnam aequō
 animō fert nec alterīus fortūnae invidet.”

Dum gubernātor loquitur, altera nāvis procul in mari appāret. Mēdus eum apprehendit et “Dēsine loquī!” inquit, “Cūrā negōtium tuum! Quīn prōspicis? Vidēsne
 185 nāvem illam vēlōcem quae ā septentriōnibus nōbīs appropinquat?”

“Per deōs immortālēs!” inquit gubernātor, cum prīmum nāvem appropinquantem prōspexit, “Illa nāvis vēlōx nōs persequitur. Certē nāvis praedōnum est. Omnia
 190 vēla date, nautae!”

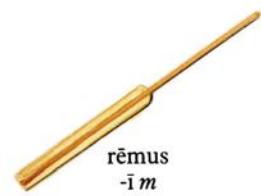
Nāvis autem vēlīs sōlīs nōn tam vēlōciter vehitur quam ante tempestātem, nam vēla ventō rapidō scissa sunt. Itaque gubernātor imperat ut nāvis rēmīs agātur. Mox rēmīs vēlīisque vehitur nāvis quam vēlōcissimē potest, sed tamen altera nāvis, cuius rēmī quasi ālāe ingentēs sūrsum deorsum moventur, magis magisque appropinquat.

Gubernātor perterritus exclāmat: “Ō dī bonī! Quid faciāmus? Brevī praedōnēs hīc erunt.”

200 Tūm mercātor, cum gubernātōrem pallidum videat, “Bonō animō es!” inquit, “Nōlī dēspērāre! Spēs est, dum anima est.”

finīre (< fīnis): rem f.
 = finem facere reī
 varius = quī mūtātur
 aequus animus = animus cōstāns
 ferre = patī

vēlōx -ōcis = celer
 ap-propinquāre (+ dat)
 = prope venire

= D. clāmat quia puerum excitāre vult
 = S. tacet quia puellam excitāre nōn vult

GRAMMATICA LATINA

'Ut', 'nē' cum coniunctivō

[A] Tempus praesens.

205

Iūlius Dāvō imperat *ut* puerum excitet. Aemilia Syram monet *nē* puellam excitet.

Dāvus clāmat, *ut* puerum excitet. Syra tacebat, *nē* puellam excitet.

Dāvus *ita* (*tam* clārē, *tantā* vōce) clāmat *ut* puerum excitet. 210

Syra *tam* quiēta est *ut* puellam *nōn* excitet.

[B] Tempus praeteritum.

Iūlius Dāvō imperāvit *ut* puerum excitāret. Aemilia Syram monuit *nē* puellam excitāret.

Dāvus clāmāvit, *ut* puerum excitāret. Syra tacēbat, *nē* puel- 215
 lam excitāret.

Dāvus *ita* clāmāvit *ut* puerum excitāret. Syra *tam* quiēta erat *ut* puellam *nōn* excitāret.

Vocabula nova:

fundus
 vīta
 lucrum
 spēs
 dīvitiae
 iactūra
 laetitia
 trīstitia
 nāvigātiō
 delphīnus
 fidēs
 fidicen
 cantus
 carmen
 dorsum
 maleficium
 salūs
 fūr
 fūrtum
 beneficium
 tyrrānus
 fēlicitās
 invidia
 piscātor
 fortūna
 rēmus

PENSVM A

Magister puerōs monet — pulchrē scrīb-. Sextus tam pulchrē scrībit — magister eum laud-. Magister ipse calamum sūmit, — litterās scrīb-.

Daedalus ālās cōnfēcit — ē labyrinthō ēvol-. Īcarus tam altē volāvit — sōlī appropinqu-, quamquam pater eum monuerat — temerārius es-.

Herī Quīntus arborem ascendit, — nīdum quaer-, etsī pater eum monuerat — cautus es-. Medicus Quīntō imperāvit — oculōs claud-, — cultrum medicī vid-. Quīntus tam pallidus erat — Syra eum mortuum esse put-.

Sōl ita lūcēbat — pāstor umbram pet-, — in sōle ambul-.

Tantus atque tālis deus est Iuppiter — Optimus Māximus appell—.

Verba: vehere -isse -um; pōnere -isse -um; āmittere -isse -um; allicere -isse -um; ēripere -isse -um; secāre -isse -um; suādere -isse; dēsilire -isse; canere -isse; crēdere -isse; cōfiterī -um esse; lābī -um esse.

PENSVM B

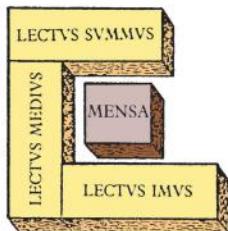
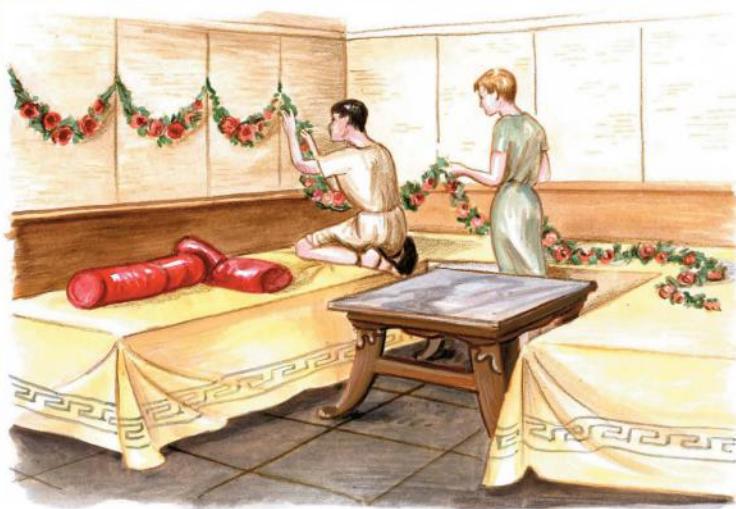
Orpheus, fidicen —, tam pulchrē canēbat ut ferae — [= prope venīrent] ac fluviī — cōsisterent. Etiam ad — dēscendit, ut — [= illinc] uxōrem suam —. Nēmō tam — est ut Orpheum ignōret.

Arīōn quoque omnibus — est. Cum ille magnās — sēcum in nāve habēret, nautae pauperēs hominī dīvitī — eumque necāre cōstituērunt. Arīōn, cum — suam in perīculō esse sentīret, pecūniām nautīs — [= dedit] eōsque ūrāvit ut sibi —. Precibus — nautae eī permīsērunt ut ante mortem — caneret. Hōc factō, Arīōn in mare —; sed delphīnus eum in — sedentem ad lītus vēxit. Ita ille servātus est, cum iam salūtem —. Nautae, cum Arīōnem — [= in cōspectum venīre] vidērent, — [= statim] — suum cōfessī sunt.

PENSVM C

Quōmodo mercātōrēs lucrum faciunt?
 Cūr mercātor Rōmānus trīstis est?
 Quārē mercēs ēiectae sunt?
 Quid mercātor deōs precātūr?
 Quārē ad Īferōs dēscendit Orpheus?
 Num nautae Arīōnem gladiīs interfēcērunt?
 Quōmodo Arīōn servātus est?
 Quid nōs monet haec fābula?
 Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit?
 Ubi ānulus eius inventus est?

pretiōsus	mīrus
mīrus	maestus
maestus	fēlix
fēlix	nōtus
nōtus	ignārus
ignārus	nōbilis
nōbilis	ignōtus
ignōtus	rapidus
rapidus	celsus
celsus	fallāx
fallāx	vēlōx
vēlōx	dēterrēre
dēterrēre	adicere
adicere	aestimāre
aestimāre	remanēre
remanēre	querī
querī	āmittere
āmittere	ēripere
ēripere	afficere
afficere	precārī
precārī	perturbāre
perturbāre	redūcere
redūcere	invidēre
invidēre	parcere
parcere	permittere
permittere	permovēre
permovēre	abstinēre
abstinēre	dēsilire
dēsilire	dēspērāre
dēspērāre	allicere
allicere	subīre
subīre	expōnere
expōnere	appārēre
appārēre	stupēre
stupēre	cōfiterī
cōfiterī	surripere
surripere	abicere
abicere	dētrahere
dētrahere	suādēre
suādēre	dōnāre
dōnāre	secāre
secāre	recognōscere
recognōscere	finīre
finīre	appropinquāre
appropinquāre	nōnnūllī
nōnnūllī	sēsē
sēsē	frūstrā
frūstrā	inde
inde	prōtinus
prōtinus	repente
repente	quasi
quasi	nōnnumquam

triclinium
-ī n

CONVIVIVM

revertī -tis/ -sum esse
balneum -ī n = locus ubi
corpus lavātur

hospes -itis m

re-cipere -iō = accipere,
admittere
in-exspectātus -a -um
= nōn exspectātus

cēna -ae f

circiter adv < circum:
c. IX = plūs minus IX
[±9]

tardus -a -um = quī ad
tempus nōn venit
diū = per longum
tempus

induere -uisse -ūtum;
indūtus = vestītus

Ex agrīs reversus Iūlius continuō balneum petit, atque *I*
prīmum aquā calidā, tum frīgidā lavātur. Dum ille post
balneum vestem novam induit, Cornēlius et Orontēs,
amīcī et hospitēs eius, cum uxōribus Fabiā et Paulā
adveniunt. (Hospitēs sunt amīcī quōrum alter alterum *5*
semper bene recipit domum suam, etiam sī inexpectā-
tus venit.)

Hodiē autem hospitēs Iūlii exspectātī veniunt, nam
Iūlius eōs vocāvit ad cēnam. (Cēna est cibus quem Rō-
mānī circiter hōrā nōnā vel decimā sūmunt.) *10*

Aemilia ātrium intrāns hospitēs salūtat et marītum
suum tardum excūsat: “Iūlius tardē ex agrīs revertit
hodiē, quod nimis diū ambulāvit. Ergō nōndum exiit ē
balneō. Sed brevī lautus erit.”

Tum Iūlius lautus et novā veste indūtus intrat et amī- *15*

cōs salvēre iubet: "Salvēte, amīcī! Gaudeō vōs omnēs iam adesse. Quam ob rem tam rārō tē videō, mī Cornēlī?"

Cornēlius: "Nōnnumquam tē vīsere voluī, nec prius 20 urbem relinquere potuī prae multīs et magnīs negōtiīs meīs. Nunc dēmum, postquam herī ad vīllam Tūsculānam rediī, paulum requiēscere possum et amīcōs vīsere. Post tanta negōtia magis quam umquam ūtiō fruor."

Iūlius: "Tūne quoque Rōmā venīs, Orontēs?"

25 Orontēs: "Nūper longum iter fēcī in Graeciam. Īdibus Māīs dēmum ex itinere Rōmam revertī, unde hodiē veniō."

Iūlius: "Ergō vōs mihi aliquid dē rēbus urbānīs novissimīs nūntiābitis."

30 Cornēlius: "Et tū nōs docēbis dē rēbus rūsticīs, ut agricola studiōsus et diligēns."

Iūlius frontem contrahit et "Agricola" inquit "ipse nōn sum, sed multīs agricolīs praesum ac diligenter cūrō ut colōnī agrōs meōs bene colant."

35 Orontēs, quī vītā rūsticā nōn fruitur, "Prūdenter facis" inquit "quod agrōs ipse nōn colis. Sī necesse est in agrīs labōrare, vīta rūstica nōn iūcunda, sed molesta est. Ego numquam īstrūmentō rūsticō ūsus sum."

II Iūlius: "Dē rēbus rūsticīs et urbānīs colloquēmur in-40 ter cēnam. Prīmum omnium cēnābimus. Sex hōrae iam sunt cum cibum nōn sūmpsī. Venter mihi contrahitur propter famem."

salvēre iubēre = salūtāre

vīsere = vīsum īre

dēmum = dēnique,
tandem
Tūsculānus -a -um
< Tūsculum
re-quīēscere
fruī (+ abl) = dēlectārī

iter itineris n < īre

Iūlius
frontem
contrahit

nūntiāre (< nūntius)
= (verba) afferre

diligēns -entis
↔ neglegēns
con-trahere
prae-esse (+ dat) = do-
minus esse, imperāre
-ēns -entis, adv -enter
(< -ent|iter): diligēns,
adv diligenter; prūdēns,
adv prūdenter

iūcundus -a -um = quī
dēlectat
molestanus -a -um
↔ iūcundus
ūtī ūsus esse

cēnāre = cēnam sūmere

famēs -is f

pos-sim

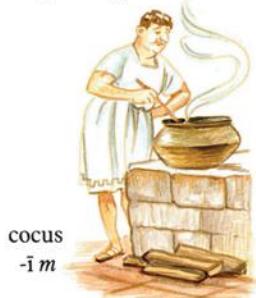
carēre -uisse

sitis -is *f*, acc -im,
abl -ī
 paulis-per ↔ diū

equidem = ego quidem

bonum -ī *n* (↔ malum)
 = bona rēs

per-ferre = ferre (ūsque
 ad finem), diū patī
 ē-ligere -lēgisse -lēctum

coccus
 -ī *m*

coquere coxisse cōctum
 ex-ōrnāre = ūrnāre

parāre = parātum facere
 culina -ae *f* = locus ubi
 cibus coquitur
 minister -trī *m*

Cornēlius: "Sex hōrae nihil est. Homō sex diēs cibō carēre potest, nec tamen fame moritur."

Iūlius: "Dubitō num ego tam diū famem ferre pos- 45
 sim. Sex hōrās cibō caruisse iam molestum est. Mag-
 num malum est famēs."

Cornēlius: "Id nōn negō, sed multō molestior est si- 50
 tis. Sine cibō diū vīvere possumus, sine aquā paulisper
 tantum."

Orontēs rīdēns "Equidem" inquit "sine aquā iūcundē
 vīvere possum, sine vīnō nōn item! Magnum bonum est
 vīnum."

Cornēlius: "Nēmō negat vīnum aquā iūcundius esse,
 sed tamen aquam bibere mālō quam sitim patī. Num tū 55
 sitim perferre māvis quam aquam bibere?"

Orontēs: "Melius quidem est aquam bibere quam sitī
 perīre. Ex malīs minimum ēligere oportet. Nec vērō
 iūcundē vīnō nisi cotīdiē bonō vīnō fruor. Vīnum vīta
 est."

Cornēlius: "Nōn vīvimus, ut bibāmus, sed bibimus,
 ut vīvāmus."

Hīc Aemilia "Necesse est" inquit "paulisper famem
 et sitim ferre, dum cibus coquitur et triclīnium ex-
 ūrnātur."

(Servus cuius negōtium est cibum coquere atque cē-
 nam parāre in culīnā, coccus appellātur. Aliī servī, minis-
 trī quī vocantur, cibum parātum ē cūlīnā in triclīnium
 portant. In tricliniō sunt trēs lectī, lectus summus, me-

70 dius, īmus, et mēnsa in mediō. Ante convīvium triclīnium flōribus exōrnātur et vestis pretiōsa super lectōs sternitur. Neque enim sedentēs cēnant Rōmānī, sed in lectīs cubantēs. Quot convīvae in singulīs lectīs accubant? In singulīs lectīs aut singulī aut bīnī aut ternī 75 convīvae accubāre solent. Cum igitur paucissimī sunt convīvae, nōn pauciōrēs sunt quam trēs, cum plūrimī, nōn plūrēs quam novem — nam ter ternī sunt novem.)

Iūlius: “Hōra decima est. Cēnam iam prīdem parātam esse oportuit! Nimis tardus est iste cocus!”

80 Aemilia: “Tuumne hoc negōtium est an meum? Uter nostrum in culīnā preeest? Nōndum hōra decima est. Patienter exspectā, dum servī lectōs sternunt. Cēnābimus cum prīmum cocus cēnam parāverit et servī triclīnium ūrnāverint. Brevī cēna parāta et triclīnium ūrnā- 85 tum erit.”

III Tandem puer ‘cēnam parātam esse’ nūntiat. “Triclīnium intrēmus!” inquit Iūlius, atque convīvae laetī triclīnium flōribus exōrnātum et veste pulcherrimā strātum intrant. Rosae et līlia et alia multa flōrum genera in 90 mēnsā sparsa sunt inter vāsa et pōcula argentea; nec enim quidquam nisi argentum mēnsam decet virī nōbīlis. (Argentum quidem minōris pretiī est quam aurum, nec vērō quisquam ex vāsīs aureīs cēnat nisi hominēs dīvitissimī atque glōriōsī, ut rēgēs Orientis.)

95 Iūlius, dominus convīviī, cum Aemiliā in lectō mediō accumbit; in aliīs duōbus lectīs bīnī convīvae accum-

īmus -a -um = īfīmus
medium -ī n = medius
locus
convīvium -ī n = cēna
quae amīcīs datur
sternere strāvisse strātum
convīva -ae m/f = qui/
quae in convīviō adest
ac-cubāre = ad mēnsam
cubāre
singuli -ae -a = I et I...
bīnī -ae -a = II et II...
ternī -ae -a = III et III...

ter ternī = 3 × 3

prīdem = multō ante
tardus ↔ celer

lectum sternere = vestem
super lectum sternere

vāsa
argentea

puer = servus
intrēmus! = quīn
intrāmus?

genus -eris n
vās vāsis n; pl vāsa -ōrum
argenteus -a -um = ex
argentō factus
argentum -ī n: ex argentō
fiunt dēnāriī

glōriōsus -a -um = nimis
glōriae cupidus

ac-cumbere = accuban-
tem sē pōnere

holus -eris *n* = herba
quam edunt hominēs

placēre (+ dat) = iūcundus esse
carō carnis/
acūtus -a -um: (culter)
a. = quī bene secat

sānē = certē

sāl salis *m*
carnī : in carnem
a-spergere < ad + spar gere
cibum sale aspergere =
cibō salem aspergere

calida -ae *f* = aqua calida
fundere fūdissē fūsum
merus -a -um: (*vīnum*)
merum = *vīnum* sine
aquā
miscēre -uisse mixtum
pōtāre = bibere

liberāre = liberum facere

bibāmus! = quīn bibimus?

Falernus -a -um

bunt: Cornēlius et Fabia in lectō summō ad sinistram Iūliī, Orontēs et Paula ad dextram Aemiliae in lectō īmō. Tum dēmum incipit cēna.

Prīnum ūva convīvīs appōnuntur; deinde piscēs cum 100
holeribus; sequitur caput cēnae: porcus quem Iūlius
ipse ē grege ēlēgit; postrēmō mēnsa secunda: nucēs,
ūvae, varia genera mālōrum. Cibus optimus est atque
convīvīs placet, māximē vērō laudātur carō porcī, quam
minister cultrō acūtō secat convīvīs spectantibus. 105

“Haec carō valdē mihi placet” inquit Fabia cum prī-
num carnem gustāvit, “Cucus iste sānē negōtium suum
scit.”

“Ego cocum nōn laudō” inquit Orontēs et salem carnī
aspergit, “quī sale nōn ūtitur! Optima quidem est carō, 110
sed sale caret.” Orontēs cibum sale aspergere solet, ut
sitim augeat! (Sāl est māteria alba quae in marī et sub
terrā invenītur.)

Iam ministri vīnum et calidam in pōcula fundunt.
Rōmānī vīnum cum aquā miscent neque vīnum merum 115
bibere solent. Sōlus Orontēs, cui nōn placet vīnum mix-
tum, merum pōtat, sed is Graecus est atque libertīnus.
(Libertīnus est quī servus fuit et liberātus est; in lectō
īmō accubant libertīnī.)

Iūlius pōculum tollēns “Ergō bibāmus!” inquit, “Hoc 120
vīnum factum est ex optimīs ūvīs meārum vīneārum.
Nec vīnum meum pēius esse mihi vidētur quam vīnum
illud Falernum quod vīnum Italiae optimum habētur.”

(*Falernum est vīnum ex agrō Falernō, regiōne Campāniae.*)

Statim Cornēlius “Sānē optimum” inquit “vīnum est tuum, etiam melius quam Falernum”, itemque Fabia “Sānē ita est” inquit, nam ea omnibus dē rēbus idem sentit quod marītus.

At Paula vīnum gustāns “Hoc vīnum” inquit “nimis acerbum est: ὅs mihi contrahitur. Ego vīnum dulce amō; semper mel vīnō misceō.” Statim minister mel apportat, quod Paula in pōculum suum fundit. (Mel est quod apēs ex flōribus quaerunt; nihil melle dulcius est.)

Iūlius: “Idem nōn omnibus placet. Sed quidnam tū sentīs, Orontēs? Utrum vīnī genus melius esse tibi vidētur, Falernum an Albānum?”

“Equidem” inquit Orontēs “sententiam meam nōn ante dīcam quam utrumque gustāverō.”

Ad hoc Iūlius “Rēctē mē monēs” inquit “ūnum vīnī genus parum esse in bonā mēnsā. Profectō utrumque gustābis. Age, puer, prōfer Falernum quod optimum habeō! Tum dēmum hoc vīnum cum illō comparāre poterimus, cum utrumque gustāverimus. Ergō pōcula exhauste, amīcī! Cum prīmum meum vīnum pōtāveritis, Falernum pōtābitis!”

Pōculum Orontis prīmum Falernō complētūr, nam is iam prīdem pōculum suum exhausit. Deinde ministri Falernum in cētera pōcula fundunt. Omnes, postquam 150 vīnum gustāvērunt, idem sentiunt: vīnum Falernum

Falernum -ī n = vīnum
F.
ager = terra, regiō

acerbus -a -um
↔ dulcis -e
mel mellis n
vīnō (dat) : in vīnum
ap-portāre < ad-portāre

sententia mea = id quod
sentiō
ante ... quam = ante-
quam

prō-ferre = prōmere

ex-haurīre -sisse -stum
↔ implēre

com-plēre = implēre

inter sē aspiciunt = alter
alterum aspicit

multō melius esse vīnō Albānō! Cornēlius et Orontēs inter sē aspiciunt. Neuter eōrum sententiam suam aper-tē dīcere audet.

Tum Orontēs sīc incipit: “Nesciō equidem utrum melius sit. Dulcius quidem est Falernum, nec vērō 155 tuum vīnum nimis acerbum esse cēnseō...”

At Cornēlius prūdenter “Utrumque” inquit “aequē bonum est. Neutrum melius esse mihi vidētur.”

GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

160

Futūrum perfectum

[A] Āctīvum.

pugnāverit

-erit

[1] recitāv|er|ō
recitāv|eri|s
recitāv|eri|t
recitāv|eri|mus
recitāv|eri|tis
recitāv|eri|nt

[2] pāru|er|ō
pāru|eri|s
pāru|eri|t
pāru|eri|mus
pāru|eri|tis
pāru|eri|nt

[3] scrips|er|ō
scrips|eri|s
scrips|eri|t
scrips|eri|mus
scrips|eri|tis
scrips|eri|nt

[4] audīv|er|ō
audīv|eri|s
audīv|eri|t
audīv|eri|mus
audīv|eri|tis
audīv|eri|nt

Dux mīlitem laudābit, sī fortiter pugnāverit.

‘Laudābit’ tempus futūrum est. ‘Pugnāverit’ est tempus futūrum perfectum. Futūrum perfectum dēsinit in -erit 165 (pers. III sing.), quod ad īfīnītīvum perfectī sine -isse ad-icītur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pāru|erit; [3] scrips|erit; [4] audīv|erit.

Discipulus laudābitur sī magistrō pāruerit et industrius fue- 170 rit: sī rēctē scripserit, bene recitāverit et attentē audīverit.

Magister: “Tē laudābō sī mihi pārueris et industrius fueris.”

Discipulus: “Quid mihi faciēs sī piger fuerō nec tibi pāruerō?”

Magister: “Sī prāvē scripseris et male recitāveris nec attentē audīveris, tē verberābō!” Discipulus: “Ergō mē laudābis sī 175 rēctē scripserō, bene recitāverō et attentē audīverō.”

Discipulī laudābuntur sī magistrō pāruerint et industriī fue-rint: sī rēctē scripserint, bene recitāverint et attentē audīverint.

Magister: “Vōs laudābō sī mihi pārueritis et industriī fueri-tis.” Discipulī: “Quid nōbīs faciēs sī pigrī fuerimus nec tibi 180 pāruerimus?” Magister: “Sī prāvē scripseritis et male recitāve-

ritis nec attentē audīveritis, vōs verberābō!” Discipuli: “Ergō nōs laudābis sī rēctē scripserimus, bene recitāverimus et attentē audīverimus.”

<i>fu er ō</i>	<i>fu eri mus</i>
<i>fu eri s</i>	<i>fu eri tis</i>
<i>fu eri t</i>	<i>fu eri nt</i>

185 *Singulāris* *Plūrālis*

Persōna prīma -erō -erimus

-er|ō -eri|mus

Persōna secunda -eris -eritis

-eri|s -eri|tis

Persōna tertia -erit -erint

-eri|t -eri|nt

[B] *Passīvum.*

- 190 Pater gaudēbit sī filius ā magistrō laudātus erit (= sī magister filiōs laudāverit).

laudāt|us erit

Pater gaudēbit sī filiī ā magistrō laudātī erunt (= sī magister filiōs laudāverit).

laudāt|i erunt

- 195 Pater: “Gaudēbō, fili mī, sī laudātus eris.” Filius: “Quid mihi dabis sī laudātus erō?”

<i>-tus</i>	<i>erō</i>	<i>-tī</i>	<i>erimus</i>
<i>-ta</i>	<i>eris</i>	<i>-tae</i>	<i>eritis</i>
	<i>erit</i>		<i>erunt</i>
<i>-tum</i>	<i>erit</i>	<i>-ta</i>	<i>erunt</i>

Pater: “Gaudēbō, filiī meī, sī laudātī eritis.” Filiī: “Quid nōbīs dabis sī laudātī erimus?”

<i>laudāt us</i>	<i>erō</i>
<i>laudāt us</i>	<i>eris</i>
<i>laudāt us</i>	<i>erit</i>
<i>laudāt i</i>	<i>erimus</i>
<i>laudāt i</i>	<i>eritis</i>
<i>laudāt i</i>	<i>erunt</i>

Singulāris *Plūrālis*

Persōna prīma laudātus erō laudātī erimus

200 *Persōna secunda* laudātus eris laudātī eritis

Persōna tertia laudātus erit laudātī erunt

Vocabula nova:

balneum
hospes
cēna
iter
famēs
sitis
bonum
triclinium
culīna
cocus
minister
medium
convīvium
convīva
genus
vās
argentum
holus
nux
carō
sāl
calida

PENSVM A

Syra: “Iam dormī, Quīnte! Cum bene dormīv–, valēbis.”

Quīntus: “Nōn dormiam antequam tū mihi fābulam nārrāv–.

Cum fābulam audīv–, bene dormiam. Cum bene dormīv–, brevī sānus erō, nisi medicus mē necāv–!”

Patria salva erit sī mīlitēs nostrī fortiter pugnāv–. Dux: “Nisi vōs fortiter pugnāv–, mīlitēs, hostēs castra nostra ex-pugnābunt.” Militēs: “Num quid nōbīs dabitur, sī fortiter pugnāv–?”

Verba: induere –isse –um; ēligere –isse –um; coquere –isse –um; sternere –isse –um; fundere –isse –um; miscēre –isse –um; exhaustire –isse –um; revertī –isse/–um esse; ūtī –um esse.

merum
 libertinus
 mel
 inexspectatus
 tardus
 diligens
 iucundus
 molestus
 imus
 argenteus
 gloriosus
 acutus
 merus
 acerbus
 dulcis
 recipere
 salvare iubere
 visere
 requiescere
 frui
 nuntiare
 contrahere
 praeesse
 cennare
 perferre
 eligere
 coquere
 exornare
 parare
 sternere
 accubare
 accumbere
 placere
 gustare
 aspergere
 fundere
 miscere
 potare
 liberare
 apportare
 proferre
 exhaustire
 complere
 singuli
 bin
 terni
 circiter
 diu
 paulisper
 demum
 pridem
 equidem
 sanee

PENSVM B

Iūlius Cornēlium et Orontem, amīcos et — suos, cum uxōribus ad — vocavit. Cum hospitēs veniunt, Iūlius in — lavātur. Aemilia eōs — iubet [= salūt] et marītum suum — excūsat. Cornēlius ad vīllam suam reversus ōtiō —. Orontēs, quī ex longō — revertit, vītam rūsticam nōn —, sed — esse cēset. Hospitēs in ātriō exspectant, dum cibus —. Servus quī in — cibum coquit, — appellātur. In — sunt trēs lectī: lectus summus, medius, —; in singulīs lectīs — aut — aut ternī — accubant. Rōmānī in lectīs cubantēs —.

Tandem puer ‘cēnam parātam esse’ —. In mēnsā sunt — et pōcula ex — facta. Cibus omnibus —, māximē autem — laudātur. — [= servī] vīnum in pōcula —. Orontēs vīnum merum — [= bibit], cēterī convīvae aquam vīnō —.

Sine cibō homō — vivere potest, sine aquā — tantum. — mala rēs est, sed multō pēior est —. Ex malīs minimum — oportet.

PENSVM C

Quī sunt Cornēlius et Orontēs?
 Ubi est Iūlius cum hospitēs adveniunt?
 Quid est balneum?
 Nōnne iūcunda est vīta rūstica?
 Quid est cocī negōtium?
 Num Rōmānī in sellīs sedentēs cēnant?
 Quot lectī sunt in tricliniō?
 Quot convīvae in singulīs lectīs accubant?
 Ex quā māteriā pōcula et vāsa facta sunt?
 Tūne vīnum aquā calidā mixtum bibis?

INTER POCVLA

1 Nōn sōlum dē cibō et pōtiōne est sermō convīvārum. Iūlius hospitēs suōs dē rēbus urbānīs interrogat: “Quid novī ex urbe? Octō diēs iam sunt cum Rōmae nōn fuī, nec quisquam interim mihi litterās inde mīsit. Quam ob
5 rem nec ipse praeſēns nec absēns per litterās quidquam cognōvī dē eō quod nūper Rōmae factum est.”

pōtiō -ōnis *f* = quod pōtātur

Aemilia: “Nēmō tibi quidquam scribet dē rēbus urbānīs, nisi prius ipse epistulam scrīpseris.”

praesēns -entis
↔ absēns

Orontēs: “Opus nōn est epistulās exspectāre, nam
10 facile aliquid novī per nūntiōs cognōscere potes. Cūr nōn servum aliquem Rōmam mittis?”

nūntius -ī *m* = is qui nūntiat

Iūlius: “Servī sunt malī nūntiī: saepe falsōs rūmōrēs nūntiant. Numquam servōs meōs Rōmam mittō.”

rūmor -ōris *m* = rēs ex aliis audīta quae nār-rātur

Cornēlius: “Quid? Herī quendam servum tuum vīdī
15 in viā Latīnā. Faciem recognōvī, saepe eum hīc vīdī.”

qui-dam, acc quen-dam (< quem-dam)

ab aliquō quaerere = ali-
quem interrogāre
ali-quī -qua -quod

Midās -ae *m*
qui- quae- quod-dam,
abl quō- quā- quō-dam,
gen cuius-dam
avārus -a -um = cupidus
pecūniae
optāre = cupere

minimē = nūllō modō
Bacchus -i *m*: deus vīnī
quid-quid = omnis rēs
quae

tangere tetigisse tāctum
mūnus -eris *n* = dōnum

im-patiēns -entis < in-
patiēns

quam-ob-rem = cūr
cui': Aemiliae

simul atque = eōdem
tempore quō, cum
prīmū

Iūlius ā Cornēliō quaerit ‘quod nōmen eī sit?’

Cornēlius: “Aliquod nōmen Graecum, putō. ‘Midās’ fortasse, nec vērō certus sum. Semper nōmina oblīvīscor, nam mala memoria mihi est.”

Orontēs: “Midās est nōmen rēgis, dē quō haec fābula 20 nārrātur: In quādam urbe Asiae ōlim vīvēbat rēx quī-dam avārus, nōmine Midās, quī nihil magis optābat quam dīvitiās...”

Iūlius, quī fābulam audīre nōn vult, Orontem interpellat: “Nōn Midās” inquit, “sed Mēdus est nōmen 25 cuiusdam servī meī, quī herī...”

Orontēs vērō, minimē turbātus, nārrāre pergit: “Tum Bacchus deus, quī ob quoddam beneficium rēgī bene volēbat, “Dabō tibi” inquit “quidquid optāveris.” Statim Midās “Ergō dā mihi” inquit “potestātem quid- 30 quid tetigerō in aurum mūtandī. Hoc sōlum mihi optō.” Bacchus, etsī rēgem avārum mūnus pessimum optāvisse cēnsēbat, tamen prōmissum solvit.”

Iūlius impatiēns “Tacē, Orontēs!” inquit, “Omnēs illam fābulam nōvimus.” 35

At Aemilia, quae fābulam ignōrat, ab Oronte quaerit ‘quamobrem id mūnus pessimum sit?’

Cui Orontēs “Stultē id quaeris” inquit, “Midās enim, quamquam terram, lignum, ferrum manū tangendō in aurum mūtare poterat, fame et sitī moriēbātur, cum 40 cibus quoque et pōtiō, simul atque ā rēge tācta erat, aurum fieret. Postrēmō rēx miser deum ūrāvit ut mūnus

illud īfēlīx revocāret. Bacchus igitur eī suāsit ut in quōdam flūmine lavārētur; cuius flūminis aqua, simul
45 atque corpore rēgis tācta est, colōrem aureum accēpit.”

Iūlius: “Hicinē fīnis fābulae est?”

Orontēs: “Huius quidem fābulae fīnis est, sed aliam fābulam dē eōdem rēge nōvī. Deus Apollō effēcerat ut Midās aurēs asinīnās habēret...”

50 Iūlius: “Satis est! Fābulās tuās Graecās audīre nōlūmus. Redeāmus ad meum Mēdum servum, quī herī au- fūgit aliquantum pecūniae sēcum auferēns.”

Cornēlius: “Quantum pecūniae abstulit?”

Iūlius: “Centum circiter sēstertiōs. Atque ego illī 55 servō praeter cēterōs fīdēbam! Posthāc servō Graecō nūllī cōfidam, neque enim fidē meā dignī sunt: īfīdī et nēquam sunt omnēs! In familiā meā ūnum sōlum servum fidum esse crēdō.”

II Hīc Aemilia marītum interpellat et “St, Iūlī!” inquit,
60 “Nōlī servum praeſentem laudāre!”

Iūlius Dāvum cōnspiciēns “Sed is servus adest” in- quīt, “Nōlō eum laudāre praeſentem. Mēdus vērō plānē īfīdissimus omnium est. Profectō eum verberābō at- que omnibus modīs cruciābō, sī eum invēnerō prius- 65 quam Italiam reliquerit. Nisi pecūniā mihi reddiderit, in cruce figētur!”

Cornēlius: “Etiam sī adhūc Rōmae latet, difficile erit servum fugitīvum in tantā urbe reperīre. Rōmae enim tot servī sunt quot hominēs liberī.”

īn-fēlīx -īcis ↔ fēlīx

ac-cipere -iō -cēpissee
-ceptum

Apollō -inis m

asinīnus -a -um < asinus

au- < ab-: au-fugere, au- ferre
ali-quantum = haud pau- lum (nesciō quantum)
quantum=quam multum
au-ferre abs-tulisse ab- lātum

fidere (+ dat/abl)
= crēdere
cōn-fidere = fidere
fidēs -eī f = animus
fidēns
fidus -a -um ↔ īn-fidus

crux
cruciāre = dolōribus
afficere
prius-quam = antequam

crux -ucis f

latēre = sē occultāre,
occultārī
fugitīvus -a -um = qui
aufūgit
tot... quot = tam multī
... quam

iuvenis -is *m* = vir cir-
citer XXX annōrum
crēdere = putāre

Ovidius -ī *m*
[I.59]
tot puellās... quot

praemium -ī *n* = mūnus
quod datur prō bene-
ficiō
re-trahere

statuere -uisse -ūtum

tantum quantum = tam
multum quam
nimius -a -um = nimis
magnum

clēmēns-entis↔sevērus

ignōscere (+ dat): alicui
i. = maleficia alicuius
oblivisci/nōn pūnire

ōdisse (*perf*) ↔ amāre

nec enim umquam =
numquam enim

Aemilia: "Fortasse Rōmam abiit ob amōrem alicuius 70
mulieris. Iuvenis est Mēdus: quid nōn faciunt iuvenēs
amōris causā? Crēdō eum apud puellam Rōmānam la-
tēre."

Orontēs: "Ergō numquam reperiētur, nam vērum est
quod scripsit Ovidius in librō quī vocātur 'Ars amandī': 75
Quot caelum stellās, tot habet tua Rōma puellās."

Iūlius: "Profectō magnum praemium dabō eī quī ser-
vum meum fugitīvum hūc retrāxerit."

Cornēlius: "Quantum pecūniae dabis? Certum pre-
mium statuere oportet." 80

Iūlius: "Tantum quantum ille surripuit."

Orontēs: "Centum tantum sēstertiōs? Sānē nōn ni-
mium praemium prōmittis!"

Aemilia autem marītō suō suādet ut clēmēns sit:
"Nōlī Mēdum cruciāre, sī eum invēneris. Clēmēns estō, 85
mī Iūli! Centum sēstertiī haud magna pecūnia est, ut ait
Orontēs, nec aliud quidquam surripuit Mēdus."

Iūlius: "An cēnsēs eum praemium meruisse quod
manūs abstinuit ā gemmīs tuīs? Nimis clēmentēs sunt
mulierēs: quam facile virīs nēquissimīs ignōscunt! At 90
nostra melior est memoria!"

Aemilia: "Nōvistīne hoc dictum: 'Dominō sevērō tot
esse hostēs quot servōs'? Servī enim dominum clēmen-
tem amant, sevērum ūdērunt."

Iūlius: "Servī mē metuunt quidem, nec vērō ūdērunt. 95
Nec enim umquam sine causā servum pūnīvī. Sum do-

minus iūstus. Servus dominum iniūstum ūdit, iūstum et sevērum metuit, nōn ūdit. Nē servō quidem iniūriam facere oportet, sed necesse est servōs īfidōs aut fugitī-
 100 vōs sevērē pūnīre, nec enim quidquam nisi poena sevēra eius generis servōs ā maleficiis dēterrēre atque in officiō tenēre potest. Neque quisquam mē accūsābit sī servum meum cruciāverō aut interfēcerō, id enim est iūs dominī Rōmānī. Servum aliēnum necāre nōn licet,
 105 ut scriptum est in lēgibus, nec vērō ūlla lēx dominum vetat servum suum improbum interficere.”

Cornēlius: “Nec ūlla lēx id permittit. Nōn idem est permittere ac nōn vetāre. Solō, vir sapiēns et iūstus, quī Athēniēnsibus lēgēs scrīpsit, nūllam poenam statuit in
 110 parricidās. Num ideō cēnsēs cīvī Athēniēnsī licuisse patrem suum necāre?”

Iūlius: “Ita sānē nōn cēnseō. At quamobrem Solō nūllam poenam in parricidās statuit? Quia nēmō Athēniēnsis umquam post hominum memoriam patrem suum occīderat, nec ille vir sapientissimus arbitrābātur quemquam posteā tam inhūmānum scelus factūrum esse. At profectō aliud est patrem suum necāre, longē aliud servum scelestum capite pūnīre, illud enim turpis-
 115 simum scelus, hoc supplicium iūstum est. Ōlim iūs erat patrī familiās nōn modo servōs, sed etiam līberōs suōs interficere. Eius reī exemplum memorātūr Titus Mānilius Torquātus, quī filium suum cōram exercitū necārī iussit quia contrā imperium patris cum hoste pugnāve-

iūstus -a -um↔in-iūstus

in-iūria -ae f = factum
iniūstum

nec enim quidquam =
nihil enim
pūnīre < poena -ae f
eius generis servī
= tālēs servī

iūs iūris n (↔ iniūria) =
quod licet et iūstum est
lēx lēgis f

vetāre ↔ permittere

Solō -ōnis m
sapiēns -entis = prūdēns
et doctus

parricīda -ae m = quī
patrem suum occīdit
id-eō = ob eam rem

scelus -eris n = grave
maleficium
scelestus -a -um < scelus

capite pūnīre = pūniēndī
causā interficere
supplicium -ī n = poena
sevērissima, poena ca-
pitis (: vitae)

cōram prp+abl: c. aliquō
= ante oculōs alicuius

crūdēlis -e = saevus
atque inhūmānus

vetus -eris = antīquus

in-validus -a -um

necandus/pūniendus -a
-um: vir necandus/pūni-
endus est = virum necā-
ri/pūnīrī oportet

nam-que = nam
mōs mōris *m* = id quod
fieri solet

crucī : in cruce

dēbilis -e ↔ validus

Chrīstiānus -a -um
< Christus; *m pl* quī
Chrīstum adōrant

super + *abl* = dē

ēducāre=(liberōs) alere,
cūrāre, docēre

rat! Sānē pater crūdēlis fuit Mānlius, sed illō suppliciō
sevērissimō cēterī mīlitēs dēterrēbantur nē officium dē- 125
sererent.”

Aemilia: “Nōtum est veterēs Rōmānōs etiam ergā
līberōs suōs crūdēlēs fuisse, nec vērō quisquam hodiē
exemplum sūmit ab illō patre crūdēlissimō.”

Orontēs: “At etiam nunc patrī licet īfantem suum 130
invalidum in montibus expōnere.”

Aemilia: “Pater quī īfantem exposuit ipse necandus III
est! Nōnne tālis pater tibi vidētur cruce dignus esse?”

Iūlius: “Certē pater tam inhūmānus sevērē pūniendus 135
est, namque īfantēs invalidōs expōnere est mōs
antīquus atque crūdēlis. Aliī nunc sunt mōrēs. Vērum
hominem līberum crucī fīgere nōn est mōs Rōmānōrum;
id supplicium in servōs statūtum est.”

Aemilia: “Ergō quī īfantem suum dēbilem ad ferās
expōnī iussit, ipse ad bēstiās mittendus est cum aliīs 140
hominibus scelestīs!”

Orontēs: “...et cum Chrīstiānīs istīs quī quendam ho-
minem Iūdaeum tamquam novum deum adōrant, deōs
veterēs Rōmānōs dērīdent. In convīviīs suīs sanguinem
hūmānum bibere solent, ut rūmor est.” 145

Aemilia: “Nōn omnēs vērī sunt rūmōrēs quī afferun-
tur super Chrīstiānīs.”

Fabia: “Nec omnēs īfantēs expositī pereunt. Aliī in
silvīs ab ipsīs ferīs aluntur, aliī inveniuntur ā pāstōri-
bus, quī eōs cum liberīs suīs ēducant.” 150

Orontēs: “Sicut Paris, rēgis Priamī filius dēbilis, quī
ā servō rēgis fidō in quōdam monte prope urbem
Trōiam expositus...”

At Cornēlius “Opus nōn est” inquit “vetus exemplum
155 Graecum afferre, cum complūres fābulae nārrentur dē
Rōmānīs puerīs quī ita servātī sunt. Cēterum fābulam
male intellēxistī, nec enim dēbilis fuit Paris nec fidus
servus Priamī, nam rēx eī imperāverat ut Paridem inter-
ficeret, et quidquid dominus imperāvit, servō facien-
160 dum est.”

Orontēs: “Ille servus nōn pūniendus, sed potius
laudandus fuit: namque ita Paridem servāvit — eum
quī posteā Helenam, fēminam omnium pulcherrimam,
ā marītō Menelāō abdūxit.”

165 Paula: “Num tantam iniūriam laudandam esse
cēnsēs?”

Orontēs: “Quod Venus suādet iniūria nōn est! Sānē
laudandus est ille iuvenis quī nōn modo fēminam illam
pulcherrimam abdūcere ausus est, sed etiam mīles for-
170 tissimus fuit quī et multōs aliōs hostēs et ipsum Achil-
lem occīdit.” Hīc pōculum tollit Orontēs et exclāmat:
“Vīvat fortissimus quisque! Vīvant omnēs fēminaē
amandaē! Gaudeāmus atque amēmus! Iuvenēs sumus
ut Paris, nōn senēs ut Priamus, rēx Trōiānōrum, aut
175 Nestor, dux Graecōrum senex, quī ad nōnāgēsimū
annū vīxit. Quisquis fēminās amat, pōculum tollat et
bibat mēcum! Nunc merum bibendum est!”

Paris -idis *m*
Priamus -ī *m*: rēx Trōiae

vetus *m/f/n* (*nōm sg*):
liber vetus
fābula vetus
vīnum vetus

intelligere -lēxisse
-lēctum

servō (*dat*) : ā servō

Menelāus -ī *m*: rēx
Spartae
ab-dūcere

senex

audēre ausum esse

fortissimus quisque =
omnēs virī fortēs

senex senis *m* = vir an-
nōrum plūs quam LX
Nestor -oris *m*
nōnāgēsimus -a -um
= XC (90.)
quis-quis = omnis homō
quī

nimum = nimis multum
bibere bibisse
alterum tantum = bis
tantum

funditus (*adv*) = ā fundō
ab ūvō ūsque ad māla =
ab initō cēnae ūsque
ad finem
fābulārī = loquī

ēbrius -a -um = quī ni-
mum vīnī pōtāvit

per-īre, coni -eat
bis tantō = bis tantō
magis
nūgae -ārum *tpl* = rēs
stultae
negat 'sē esse' = dicit
'sē nōn esse'
falsus = quī fallit,
fallax

Cornēlius: "Tacendum est, nōn bibendum! Iam ni-
mum bibistī. Cēseō tē ūnum tantum vīnī bibisse
quantum nōs omnēs, vel potius alterum tantum!"

180

Orontēs: "Vōs igitur parum bibistis. Numquam ni-
mum huius vīnī bibere possum. Valeat quisquis vīnum
bonum amat! Vīvat Bacchus, deus vīnī! Vīvāmus om-
nēs et bibāmus! Pōcula funditus exhauriāmus!"

Paula: "Iam tacē! Satis est. Nōnne tē pudet ita ab ūvō 185
ūsque ad māla fābulārī? Sānē pudendum est!"

Orontēs autem, simul atque pōculum suum funditus
exhausit, ā Paulā ad Aemiliā versus "Omnēs m-mē
interpellant" inquit, "praeter t-tē Aemilia. Tū t-tam p-
pulchra es quam Helena..."

190

Aemilia: "...et tū tam rūsticus quam Paris, quī inter
rudēs pāstōrēs ēducātus erat! Numquam mōrēs urbānōs
didicistī, rūstice! Nimium pōtāvistī, ēbrius es. Abstinē
manū ā mē!"

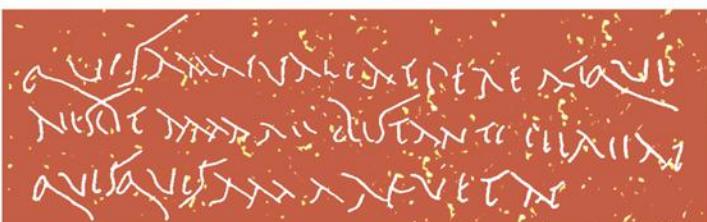
Orontēs iterum pōculum tollēns haec cantat:
"Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!
Bis tantō pereat quisquis amāre vetat!"

195

Aemilia: "Nōlumus istās nūgās audīre. Ēbrius es!"

Orontēs negat 'sē esse ēbrium' atque in lectō surgēns
aliud carmen super fēminā falsā et īnfidā cantāre incipit, 200
sed priusquam finem facit, sub mēnsam lābitur!

Duo servī eum ē tricliniō auferunt atque in cubiculō
pōnunt. Tum vestem super eum iam dormientem ster-
nunt.

[QVIS]QVIS AMAT VALEAT PEREAT QVI
NESCIT AMARE BIS TANTO PEREAT
QVISQVIS AMARE VETAT

Haec īscriptiō inventa
est Pompeii. in oppidō
Campāniae (item imāgō
canis in pāg. 172 et la-
brynthī in pāg. 196 et
palmae in pāg. 285)

īscriptiō -ōnis *f* = quod
īscriptum est

205 GRAMMATICA LATINA

Gerundīvum

Vir laudandus. Fēmina laudanda. Factum laudandum.

'Laudandus -a -um' gerundīvum appellātur. Gerundīvum est adiectīvum dēclīnātiōnis I/II. Cum verbō esse con-
210 iūnctum gerundīvum significat id quod fierī oportet; is ā quō aliquid fierī oportet apud gerundīvum significātur datīvō.

Exempla:

Discipulus industrius magistrō laudandus est. Discipulus piger reprehendendus et pūniendus est. Tacendum est.

215 Lingua Latīna vōbīs discenda est. Vocābula diligenter scri-
benda sunt. Omnia menda corrigenda sunt: addenda sunt litterae quae dēsunt, quae supersunt stilō versō dēlendae sunt. Quidquid magister imperāvit disciplolō faciendum est.

Dominus dīcit 'ovēs bene cūrandās esse.'

laudandus -a -um

magistrō (*dat*)
= ā magistrō

[1] lauda|nd|us

[2] dēle|nd|us

[3] scrib|end|us

[4] pūni|end|us

PENSVM A

In hīs exemplīs syllabae quae dēsunt add- sunt:

Mercēs ad diem solv- est. Quī fūrtum fēcīt pūn- est. Quidquid dux imperāvit mīlitibus faci- est. Quid magis opt- est quam vīta beāta? Ē malīs minimum ēlig- est. In perīculīs dēspēr- nōn est. Pater dīcit 'filium pūn- esse, nōn laud-.'

Verba: tangere -isse -um; accipere -isse -um; auferre -isse -um; statuere -isse -um; intelligere -isse -um; bibere -isse; audēre -um esse.

In exemplīs quae sequuntur vocābula add- sunt.

Vocābula nova:
pōtiō
rūmor
memoria
mūnus
fidēs
crux
iuvēnis
praemium
poena
iūs
lēx
parricida
scelus
supplicium
mōs

iniūria
 senex
 nūgae
 praeſens
 avārus
 impatiēns
 īfēlix
 asinīnus
 fidus
 īfidus
 fugitivus
 nimius
 clēmēns
 iūstus
 iniūstus
 sapiēns
 scelestus
 crūdēlis
 vetus
 invalidus
 dēbilis
 ēbrius
 nōnāgēsimus
 optāre
 interpellāre
 aufugere
 auferre
 fidere
 cōfidere
 cruciāre
 latēre
 retrahere
 statuere
 ignōscere
 ūdisse
 vetāre
 ēducāre
 abdūcere
 fābulārī
 quidquid
 quisquis
 quantum
 aliquantum
 nimium
 quamobrem
 ideō
 funditus
 priusquam
 namque
 cōram

PENSVM B

Herī Mēdus ā dominō — aliquantum pecūniae sēcum —.
 Mēdus dominum suum nōn amat, sed —. Iūlius, quī eum Rōmae — [= occultārī] putat, magnum praemium dabit eī quī eum invēnerit — [= antequam] Italiam relīquerit. Iūlius dīcit ‘mulierēs nimis — esse ac facile virīs nēquissimīs —.’ — dominus imperāvit servō faciendum est. Solō, vir —, Athēniēnsibus — optimās scrīpsit. Patrem suum necāre — inhūmānum est. Iūlius nōndum — est ut Nestor, sed adhūc — ut Paris ille quī Helenam ā marītō —. “— amat valeat!” cantat Orontēs, quī — est quod — [= nimis multum] vīnī pōtāvit.

PENSVM C

Quis fuit Midās?
 Quamobrem Midās fame et sitī cruciābātur?
 Cūr Iūlius illam fābulam audīre nōn vult?
 Ubi Cornēlius servum Iūlii vīdit?
 Quantum pecūniae Mēdus sēcum abstulit?
 Estne Mēdus adhūc Rōmae?
 Quid faciet Iūlius sī Mēdum invēnerit?
 Quōmodo hominēs ā maleficiīs dēterrentur?
 Quam fēminam Paris abdūxit?
 Qui hominēs ad bēstiās mittuntur?
 Cūr Orontēs pedibus stāre nōn potest?

nāvēs longae

CLASSIS ROMANA

- 1 Ōlim cūncta maria tam īfēsta erant praedōnibus ut nēmō nāvigāret sine māximō perīculō mortis aut servitūtis. Multī nautae et mercātōrēs, mercib⁹ ēreptīs nāvibusque submersīs, ā praedōnibus aut interficiēbantur
5 aut in servitūtem abdūcēbantur. Iī sōlī quī magnam pecūniām solvere potuerant servitūte līberābantur. Ipse Gāius Iūlius Caesar, cum adulēscēns ex Italiā Rhodum nāvigāret, ā praedōnibus captus est nec prius līberātus quam ingēns pretium solvit.
- 10 Nec sōlum nautae, sed etiam incolae ūrae maritimae īnsulārumque in metū erant. Nōnnūllae īnsulae ab incolīs dēsertae erant, multa oppida maritima ā praedōnibus capta. Tanta enim erat vīs et audācia eōrum, ut vim Rōmānōrum contemnentēs etiam portūs Italiae oppug-
15 nārent.

cūnctus -a -um = omnis,
tōtus; pl = omnēs
īnfēstus -a -um: (locus)
īnfēstus ↔ tūtus
servitūs -ūtis f (< servus)
↔ libertās

sub-mergere = mergere
(sub aquam)

līberāre + abl = l. ab/ex

incola -ae m/f = quī/quae
incolit

(oppidum) capere = ex-
pugnāre
vīs f, acc vīm, abl vī
= potestās
audācia -ae f < audāx
contemnere = parvī aes-
timāre, nōn timēre

mare Tūscum = mare
Inferum

in-opia -ae f ↔ cōpia

crēscere = augērī

cārus -a -um = magnī
pretiī

populus -i m = cūnctī
cīvēs

classis -is f = nāvium
numerus

adversus = contrā
ēgregius -a -um = melior
cēteris, optimus
prae-pōnere (+ dat)
proximus -a -um sup
(comp propior -ius)
< prope; + dat: p.
Rōmae

ali-quot *indēcl* = com-
plūrēs (nesciō quot)

vincere vīcissee victum
victōria -ae f < vincere
gēns gentis f
Aegyptiī -ōrum m pl
commūnis -e = nōn
ūnius sed omnium
grātus -a -um = quī
placet, optātus
nūntius = quod nūntiātur
minūi coeptum est = mi-
nuī coepit

summus : māximus

vīlis -e ↔ cārus

victor-ōris m = quī vīcit

fit = accidit

Quoniam igitur propter vim atque multitūdinem
praedōnum nē mare Tūscum quidem tūtum erat, pa-
rum frūmentī ex Siciliā et ex Āfricā Rōmam advehēbā-
tur. Ita māxima inopia frūmentī facta est, quam ob rem
pretium frūmentī semper crēscēbat. Postrēmō, cum 20
iam tam cārum esset frūmentum ac pānis ut multī
pauperēs inopiā cibī necessāriī perīrent, populus Rōmā-
nus ūnō ūre postulāvit ut ūniversa classis Rōmāna ad-
versus hostēs illōs audācissimōs mitterētur. Ergō
Gnaeus Pompēius, dux ēgregius, classī praepositus est. 25
Quī prīmum ē marī Tūscō, quod mare proximum Rō-
mae est, et ex Siciliā, īsulā Italiae proximā, praedōnēs
pepulit, tum eōs in Āfricam persecūtus est. Dēnique,
aliquot nāvibus in Hispāniā missīs, ipse cum classe in
Asiam profectus praedōnēs quōs ibi invēnit brevī tem- 30
pore omnēs vīcit. Hāc victōriā ēgregiā omnēs gentēs, ab
Hispānīs ūisque ad Aegyptiōs Iūdaeōsque, commūnī pe-
rīculō liberātae sunt. Simul atque grātus nūntius dē eā
victōriā grātissimā Rōmam pervēnit, pretium frūmentī
minūi coeptum est; victīs enim praedōnibus, nautae 35
sine metū per maria, quae omnium gentium commūnia
sunt, nāvigābant. Rōmae igitur ex summā inopiā re-
pente māxima frūmentī cōpia facta est ac pānis tam vīlis
fuit quam anteā fuerat — id quod populō Rōmānō grā-
tissimum fuit. Pompēium victōrem cūnctus populus 40
Rōmānus summīs laudibus affēcit.

Ex eō tempore rārō fit ut nāvis praedōnum in marī

Internō appāreat, nam classēs Rōmānae, quae cūncta maria percurrunt, nāvēs mercātōriās atque ūram maritimam dīligenter tūtentur. Mare Internum iterum ‘nostrum mare’ iūre appellātur ā Rōmānīs. Neque tamen classis Rōmāna omnēs nautās quī ubīque nāvigatorū tuērī potest. Adhūc supersunt aliquot praedōnēs maritimī, quī tantā audāciā sunt ut nē armīs quidem Rōmānōrum 50 dēterreantur.

Amīcī nostrī in marī Tūscō nāvigatorēs tālēs praedōnēs audācissimōs nāvem suam persequī arbitrantur. Cūnctī perturbātī sunt. Etsī nautae omnibus vīribus rēmigant, tamen illa nāvis, ventō secundō adiuvante, 55 magis magisque appropinquat.

Caelum nūbilum suspiciēns gubernātor optat ut ventus in adversum vertātur. Is enim nautās suōs tam validdōs esse crēdit ut nūlla alia nāvis rēmīs sōlīs ācta nāvem suam cōsequī possit.

II Intereā Lȳdia genua flectit et Deum precātūr ut sē adiuvet: “Pater noster quī es in caelīs! Fiat voluntās tua! Sed līberā nōs ā malō!”

Mēdus autem gladium brevem, quem adhūc sub veste occultāvit, ēdūcit et “Equidem” inquit “nōn inermis occīdar. Sī praedōnēs mē armīs petīverint, omnibus vīribus repugnābō! Fortēs fortūna adiuvat, ut āiunt.”

Tum vērō Lȳdia “Converte gladium tuum” inquit “in locum suum! Omnēs enim quī cēperint gladium, gladiō perībunt, ut ait Chrīstus.”

internus -a -um < intrā;
mare I. um (intrā fretum ūceanī)=mare nostrum
per-currere
mercātōriūs -a -um
< mercātōr
tuērī = tūtum facere,
cūstōdire
iūre : rēctē, vērē
ubī-que = omnī locō

super-esse = reliquus
esse
tantā audāciā esse = tam
audāx esse

vīrēs -ium f pl < vīs
rēmigāre = nāvem rēmīs
agere
ad-iuvāre = iuvāre

nūbilus -a -um ↔ se-
rēnus
adversus -a -um: (ven-
tus) a. ↔ secundus
agere ēgisse āctum

inter-eā = interim
flectere -xisse -xum
voluntās -ātis f < velle;
v. tua = quod tū vīs
[Matth. 6,9,10,13]

ē-dūcere
in-ermis -e ↔ armātus

re-pugnāre = contrā
pugnāre
[Matth. 26,52]

dōnec = dum, tam diū
quam

ab aliquō petere = ali-
quem rogāre

dis-suādere ↔ persuā-
dēre
neu = nē-ve
re-sistere (+ dat) = re-
pugnāre
opus esse + abl

prae-ferre: mortem servi-
tūtī p. = morī mālle
quam servīre
haud sciō an dixerim
= fortasse dixi
cārus = quī dīligitur

grātia -ae f = rēs grāta,
beneficium

pecūniae grātiā = ob grā-
tiām pecūniae, pecū-
niae causā
sēstertiūm = sēstertiōrum
of-ferre ob-tulisse ob-
lātum = sē datūrum
esse dīcere/ostendere

red-imere -ēmisse -ēmp-
tum < red- + emere

“Sed tē quoque” inquit Mēdus “gladiō meō dēfen- 70
dam. Nōlō tē ā praedōnibus occīdī spectāre inermis.
Dōnec ego vīvam, nēmō tibi nocēbit!”

Sed Lȳdia, quae Mēdum ut fūrem contemnit, “Nōn ā
tē” inquit, “sed ā Deō auxilium petō. Is sōlus nōs tuēri
potest.” 75

Item gubernātor multīs verbīs Mēdō dissuādēre cōnā-
tur nē gladium ēdūcat neu praedōnibus vī et armīs resis-
tat: “Quid opus est armīs? Tanta est vīs praedōnum ut
nūllō modō iīs resistere possīmus. Neque praedōnēs
nautās inermēs occīdunt, cum eōs magnō pretiō servōs 80
vēndere possint.”

Mēdus: “Iamne oblītus es quid modo dīxeris? Dīxistī
enim ‘tē mortem servitūtī praeferre’.”

Gubernātor: “Haud sciō an ego ita dīxerim, sed pro-
fectō lībertās mihi vītā cārior est. Nihil lībertātī prae- 85
ferō. Quam ob rem omnem pecūniām meām praedōni-
bus dabō, sī lībertātem mihi reddent. Hanc grātiām
sōlam ab iīs petam.”

Mēdus: “Certē praedōnēs pecūniām tibi ēripient, sed
fēlīx eris sī pecūniae grātiā vītāe tuae parcent.” 90

Gubernātor: “Sī necesse erit, decem mīlia sēstertiūm
praedōnibus offerre possum. Quod ipse nōn possideō
amīcī meī prō mē solvent.”

Mēdus: “Ergō nūlla spēs est mihi, quī nec ipse pecū-
niām habeō nec amīcum tam pecūniōsum, ut mē ē ser- 95
vitūtē redimere possit aut velit.”

Tum mercātor “Mihi quidem” inquit “multī sunt amīcī pecūniōsī, sed valdē dubitō num pecūniā suā mē redimere velint. Fortūnā adversā amīcīs fidendum nōn est! Namque amīcī, quōs in rēbus secundīs multōs habēre vidēmur, temporibus adversīs nōbīs dēsunt. Duōs versūs reminīscor ē carmine quod dē hāc rē scripsit poēta quīdam:

Dōnec eris fēlīx, multōs numerābis amīcōs.

105 *Tempora sī fuerint nūbila, sōlus eris!*”

Gubernātor: “Nesciō quī poēta ista scripserit. Tūne nōmen eius meministī?”

Mercātor: “Illōs versūs scripsit Ovidius, poēta ēgregius, nisi memoria mē fallit. Quī ipse, cum fortūnā adversā premerētur, ab amīcīs suīs dēsertus erat.”

Gubernātor: “Nōn vērum est quod dīxit Ovidius. Nam etsī rāra est vēra amīcitia ac fidēs, nōn omnēs amīcī sunt falsī seu īfidī. Multō melius Ennius poēta:

Amīcus certus in rē incertā cernitur.

115 Certus ac vērus amīcus est quī numquam amīcō suō deest seu secunda seu adversa fortūna est. Mihi vērō multī sunt tālēs amīcī, quī semper mihi aderunt in rēbus adversīs, seu pecūniā seu aliā rē mihi opus erit. Ipse enim saepe amīcīs meīs affuī, nēmō amīcus umquam 120 frūstrā auxilium ā mē petīvit. Ergō omnēs mihi grātī sunt prō beneficiīs.”

Mercātor: “Aliud est grātiām habēre, aliud grātiām referre. Nōn omnēs quī tibi prō beneficiīs grātiās agunt,

velle, *coni praes:*
velim velimus
velīs velitis
velit velint
adversa fortūna = mala fortuna

de-esse (+dat) = auxiliū nōn ferre
re-minīscī ↔ oblīvīscī

poēta -ae m = quī carmina scribīt
(multōs) numerāre: habēre
nūbila : adversa
[Ovidius: *Trīstia I.9.5-6*]

meminisse (*perf*) =
memoriā tenēre
(↔ oblītus esse)

premere : malā rē
afficere

amīcitia -ae f < amīcus
fidēs = animus fidus
seu = sīve

(amīcus) certus : fidus

ad-esse (+ dat) = auxiliū ferre (↔ deesse)

ad-esse af-fuisse (< ad-fuisse)
mihi grātus = quī mihi bene vult prō beneficiō,
g. esse = grātiām (: animum grātūm) habēre
grātiām re-ferre = g. am prō grātiā reddere
grātiās agere = dicere
'sē grātiām habēre'

meminisse + gen/acc: m.
hominis, m. rei/rem

ali-quandō = aliquō tem-
pore (nesciō quandō)

nē quis = nē aliquis,
nē quisquam

pīrāta -ae m = praedō
maritimus

mūtuus -a -um: pecūnia
mūtua = pecūnia quae
reddenda est
condiciō -onis f = lēx
inter duōs statūta
diēs f = tempus statūtum

ipsī posteā, sī opus fuerit, grātiām tibi referent. Facile est grātiās agere prō beneficiīs, nec vērō quidquam dif- 125
ficiilius esse vidētur quam beneficiōrum meminisse.”

Gubernātor: “Sed ego ipse soleō amīcīs meīs grātiām referre. Numquam beneficiī oblītus sum, semper pecū-
niām acceptam reddidī.”

Hīc Mēdus “Ergō” inquit “melior es amīcus quam ille III
quem ego aliquandō ē servitūte redēmī.”

Gubernātor: “Mīror unde pecūniām sūmpseris ut
aliōs redimerēs, cum tē ipse redimere nōn possīs.”

Līdia: “Ego mīror cūr id mihi nōn nārrāveris.”

Mēdus: “Nihil cuiquam nārrāvī dē eā rē, nē quis mē 135
glōriōsum exīstīmāret. Sed quoniam omnēs mē quasi
servum scelestum contemnit, nārrābō vōbīs breviter
quōmodo amīcum ē servitūte redēmerim atque ipse ob
eam grātiām servus factus sim:

“Cum homō līber Athēnīs vīverem, ā quōdam amīcō 140
epistulam accēpī quā ille mihi nūntiāvit ‘sē ā pīrātīs cap-
tum esse’ ac mē per amīcitiam nostrām ūrāvit ut sē ē
servitūte redimerem magnum pretium solvendō. Cum
autem tantum pecūniae nōn habērem, necesse fuit pe-
cūniām mūtuam sūmere. Ergō virum dīvitem adī, qui 145
mihi omnēm pecūniām mūtuam dedit hāc condicōne,
ut annō post ad certam diem omnia sibi redderentur.
Pecūniā solūtā, amīcus meus ā pīrātīs līberātus grātiās
mihi ēgit prō beneficiō, ac simul mihi prōmīsit ‘sē intrā
annūm omnēm pecūniām redditūrum esse’ — sed annō 150

post nē assem quidem ab eō accēperam! Diē ad solven-
dum cōstitūtā, cum pecūniā dēbitam solvere nōn
possem, homō ille dīves mē in carcerem mīsit et aliquot
diēbus post servum vēndidit. — Sed nesciō cūr hoc
155 vōbīs nārrāverim, nec enim sine māximō dolōre eius
temporis reminīscor cum in patriā līber inter cīvēs lībe-
rōs versārer. Utinam aliquandō liber patriam videam!
Sed frūstrā hoc optō, nam iam illī pīrātae eam spem
mihi ēripiēnt, idque eōdem diē quō ab amīcā meā dēser-
160 tus sum!” Hoc dīcēns Mēdus ānulum quem Lȳdia ab-
icere voluit prae sē fert.

Gubernātor: “Nē dēspērāveris! Fortasse ānulō istō
aureō tē redimere poteris. Namque avārī atque aurī cu-
pidī sunt omnēs pīrātae. Magna est vīs aurī.”

165 Mēdus ānulum parvum aspiciēns “Putāsne” inquit
“mē tam parvī aestimārī ā pīrātīs?”

Gubernātor: “Nōn omnēs hominēs parī pretiō aesti-
mantur. Scīsne quantum pīrātae ā Iūliō Caesare captō
postulāverint? Vīgintī talenta postulāvērunt, id est
170 prope quīngenta mīlia sēstertium. At Caesar, vir super-
bus, cum id parum esse cēnsēret, quīnquāgintā talenta
pīrātīs obtulit, simul vērō supplicium iīs minātus est!
Tum praedōnibus quasi servīs suīs imperāvit ut tacē-
rent neu somnum suum turbārent — ita Caesar praedō-
175 nēs contemnēbat, cum in eōrum potestātē esset. Ubi
prīmum redēmptus est, ipse nāvēs armāvit et captōs
praedōnēs in crucem tollī iussit.”

cōn-stituere = statuere

remīnīscī + gen/acc: r.
hominīs, r. reī/rem
utinam (+ coni) = optō
ut

prae sē ferre = ante sē
tenēre, ostendere
nē dēspērāveris! = nōlī
dēspērāre!

talentum -ī n (pecūnia
Graeca) = XXIV mīlia
sēstertium
superbus -a -um = quī
aliōs contemnit

minārī (+ dat) = poenam
prōmittere

cum... esset : quam-
quam ... erat
ubi prīmum + perf
= cum prīmum
armāre = armīs parāre

utinam nē = optō nē

nē abiēceris! = nōlī
abicer!

meā grātiā = meā causā

hōc nihil grātius = nihil
grātius quam hocnāvis longa = nāvis ar-
māta (ē classe Rōmānā)
nē timueritis! = nōlīte
timere!dē-sistere = dēsinere
tollere sus-tulisse
sub-lātum

Mēdus: “Nōn sum tam superbus ut mē cum Caesare comparandum esse putem. Utinam nē pīrātae mē ut servum fugitīvum occīdant! Vērum hōc ānulō sī quis 180 servārī potest, nōn ego, sed amīca mea servanda est. Ecce ānulum reddō tibi, Lȳdia. Nē eum abiēceris! Utinam ille ānulus vītam tuam servet!”

Lȳdia ānulum oblātum accipit et “Grātiās tibi agō” inquit, “sed quōmodo tua vīta servābitur?”

185

“Id nōn cūrō” inquit Mēdus, “nec enim mortem metuō, sī tē salvam esse sciō.”

Tum Lȳdia “Ō Mēde!” inquit, “Nunc dēmum intellegō mē tibi vītā cāriōrem esse. Ignōsce mihi quod tē accūsāvī! Omnia meā grātiā fēcistī. Quōmodo tibi grā- 190 tiām referam?”

Mēdus: “Nihil rogō, nisi ut mē amēs ita ut mē amā- bās. Hōc nihil grātius mihi fierī potest.”

Lȳdia nihil respondet, sed Mēdum complectitur at- que ūsculātur. Quid verbīs opus est?

195

Intereā gubernātor in mare prōspicit et “Quid hoc?” inquit, “Aliae nāvēs illam sequuntur. Tot nāvēs praedō- nēs nōn habent. Nāvēs longae sunt, quae mare percur- runt, ut nōs ā pīrātīs tueantur. Nē timueritis, amīci!”

Mercātor: “Sed cūr illae nōs persequuntur?”

200

Gubernātor: “Quia tamquam praedōnēs ab iīs fugi- mus. Rēmōs tollite, nautae!”

Nautae statim rēmigāre dēsistunt ac rēmīs sublātīs nāvēs longās salūtant. Classis celeriter appropinquat.

205 Iam mīlitēs armātī in nāve proximā cernuntur. Lȳdia magnā cum laetitiā classem appropinquantem spectat, sed Mēdus etiamnunc perterritus esse vidētur.

etiam-nunc = adhūc

“Nōnne laetāris, Mēde” inquit Lȳdia, “quod nōs om̄nēs ē commūnī perīculō servātī sumus?”

210 Mēdus: “Laetor sānē quod vōs servātī estis; sed ego mīlitēs aequē timeō atque pīrātās. Nē oblīta sīs mē servum fugitīvum esse. Timeō nē mīlitēs mē captum Rōmam abdūcant, ut cōram populō ad bēstiās mittar in amphitheātrō. Hoc dominus mihi minārī solēbat.”

nē oblīta sīs! = nōlī oblīscī!

215 “Nē timueris!” inquit Lȳdia, “Mīlitēs ignōrant quī homō sīs et quid anteā fēceris. Iam nēmō nōs prohibēbit simul in patriam nostram commūnem redīre.”

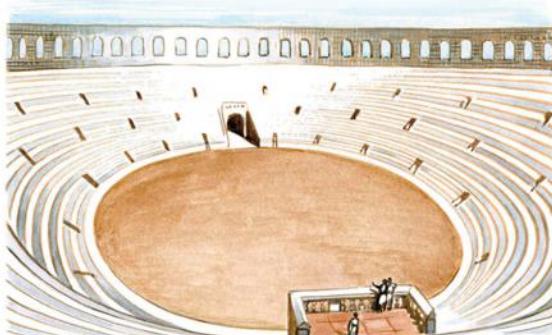
amphitheātrum -ī n

nē timueris! = nōlī timēre!

Intereā nāvēs longae tam prope vēnērunt ut mīlitēs cognōscant nāvem mercātōriam esse. Itaque persequī 220 dēsistunt atque cursum ad orientem flectunt. Brevī cūncta classis ē cōspectū abit.

cursus -ūs m < currere

— Hic amīcōs nostrōs in mediō cursū relinquimus. Utinam salvī in Graeciam perveniant! Omnia bona iīs optāmus.

amphitheātrum

GRAMMATICA LATINA

225

Coniunctivus

Tempus perfectum

[A] Āctīvum.

laudāverit

Iūlius dubitat num magister Mārcum laudāverit.

-erit

'Laudāverit' est coniunctivus temporis praeteriti perfecti. 230

Coniunctivus perfecti dēsinit in -erit (pers. III sing.), quod ad īfīnītīvum perfecti sine -isse adicitur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pāru|erit; [3] scrips|erit; [4] audīv|erit.

Pater filium interrogat 'num bonus discipulus fuerit: num 235
magistrō pāruerit, attentē audīverit, rēctē scripserit et pulchrē
recitāverit.'Pater: "Audīsne? Interrogō tē 'num bonus discipulus fue-
ris, num magistrō pārueris, attentē audīveris, rēctē scripseris et
pulchrē recitāveris'." Filius: "Iam tibi dixī 'mē industrium 240
fuisse.' Quārē igitur mē interrogās 'num bonus discipulus
fuerim, num magistrō pāruerim, attentē audīverim, rēctē scrip-
serim et pulchrē recitāverim'? Crēde mihi! Nē dubitāveris dē
verbīs meīs!"Parentēs filiōs interrogant 'num bonī discipulī fuerint: num 245
magistrō pāruerint, attentē audīverint, rēctē scripserint et pul-
chrē recitāverint.'Parentēs: "Audītisne? Interrogāmus vōs 'num bonī disci-
pulī fueritis, num magistrō pārueritis, attentē audīveritis, rēctē
scripseritis et pulchrē recitāveritis'." Filiī: "Iam vōbīs dīximus 250
'nōs industriōs fuisse.' Quārē igitur nōs interrogātis 'num
bonī discipulī fuerimus, num magistrō pāruerimus, attentē
audīverimus, rēctē scripserimus et pulchrē recitāverimus'? Crē-
dite nōbīs! Nē dubitāveritis dē verbīs nostrīs!"

[1]	recitāv	erī m
	recitāv	erī s
	recitāv	erī t
	recitāv	erī mus
	recitāv	erī tis
	recitāv	erī nt
[2]	pāru	erī m
	pāru	erī s
	pāru	erī t
	pāru	erī mus
	pāru	erī tis
	pāru	erī nt
[3]	scrips	erī m
	scrips	erī s
	scrips	erī t
	scrips	erī mus
	scrips	erī tis
	scrips	erī nt
[4]	audīv	erī m
	audīv	erī s
	audīv	erī t
	audīv	erī mus
	audīv	erī tis
	audīv	erī nt
fu	erī m	erī mus
	erī s	erī tis
	erī t	erī nt

nē dubitāveris! = nōlī
dubitāre!nē dubitāveritis! =
nōlite dubitāre!

-eri|m -eri|mus

-eri|s -eri|tis

-eri|t -eri|nt

Singulāris Plūralis

255

Persōna prīma -erim -erimus

Persōna secunda -eris -eritis

Persōna tertia -erit -erint

[B] Passīvum.

260 Pater dubitat num filius ā magistrō laudātus sit.

Pater: "Tūne ā magistrō laudātus es?" Filius: "Nesciō num laudātus sim!" Pater: "Quōmodo nesciis num laudātus sis ā magistrō?" Filius: "Nesciō quid ab eō dictum sit, nam in lūdō dormīvi!"

265 Pater dubitat num filii ā magistrō laudātī sint.

Pater: "Vōsne ā magistrō laudātī estis?" Filiī: "Nescimus num laudātī simus!" Pater: "Quōmodo nescitis num laudātī sītis?" Filiī: "Nescimus quid magister dixerit, nam in lūdō dormīvimus!"

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna prīma</i>	laudātus sim	laudātī sīmus
<i>Persōna secunda</i>	laudātus sīs	laudātī sītis
<i>Persōna tertia</i>	laudātus sit	laudātī sint

laudāt us sim
laudāt us sīs
laudāt us sit
laudāt i sīmus
laudāt i sītis
laudāt i sint

-tus sim	-tī sīmus
-ta sīs	-tae sītis
sit	sint
-tum sit	-ta sint

PENSVM A

Dominus dubitat num pāstor ovēs bene cūrāv-. Dominus: "Dīc mihi, pāstor, utrum in campō dormīv- an vigilāv-." Pāstor: "Mīror cūr mē interrogēs utrum dormīv- an vigilāv-." Semper officium meum faciō." Dominus: "Ergō dīc mihi cūr herī ovis ē grege aberrāv- ac paene ā lupō capta s-." Pāstor mīrātur unde dominus hoc audīv-.

Iūlius servōs interrogat num Mēdum vīd-. Servī: "Nescimus quō fūg-, ut tibi dīximus. Cūr nōs interrogās num eum vīd-?" Iūlius: "Id interrogō, quia dubitō vērumne dīx-!"

Verba: vincere -isse -um; agere -isse -um; flectere -isse -um; offerre -isse -um; redimere -isse -um; tollere -isse -um; adesse -isse.

PENSVM B

Priusquam Pompēius, dux — [= optimus], — Rōmānae praepositus est, — [= omnia] maria — erant praedōnibus, quī Rōmānōs ita — ut etiam portūs Italiae oppugnārent. Tanta erat — praedōnum ut nēmō iīs — posset. Nēmō sine metū

Vocābula nova:
 servitūs
 incola
 vīs
 vīrēs
 audācia
 inopia
 populus
 classis
 victōria
 gēns
 victor
 vīrēs
 voluntās
 grātia
 poēta
 amīcitia
 pīrāta
 condicō
 talentum
 amphitheātrum
 cursus
 cūnctus
 infēstus
 cārus
 ēgregius
 proximus
 commūnis

grātus
vīlis
internus
mercātōrius
nūbilus
adversus
inermis
mītuus
superbus
submergere
contemnere
praepōnere
percurrere
tuērī
rēmigāre
adiuvāre
flectere
ēdūcere
repugnāre
dissuādēre
praeferre
offerre
redimere
reminiscī
meminisse
referre
minārī
armāre
dēsistere
aliquot
ubīque
aliquandō
interēā
etiamnunc
dōnec
neu
seu
utinam

mortis aut — nāvigābat. — [= complūrēs] īnsulae ab — relinquēbantur. Rōmae frūmentum tam — erat ut multī pauperēs fame (= — cibī) perīrent.

Pīrātae, quī — [= aliquō tempore] Caesarem cēperant, xx talenta — [= sīve] D mīlia sēstertium ab eō postulāvērunt, sed Caesar, vir —, L talenta iīs —. Tantō pretiō Caesar — est.

Omnēs amīcī prō beneficiīs — agunt, sed paucī posteā — referre volunt. Vēra — rāra est. Difficile est beneficiōrum —. Fortēs fortūna —.

PENSVM C

Cūr Pompēius classī Rōmānae praepositorus est?
Cūr amīcī nostrī ab alterā nāve fugiunt?
Utrum ventus secundus an adversus est?
Quantum gubernātor pīrātīs offerre potest?
Num ipse tantum pecūniae possidet?
Quandō vērus amīcus cognōscitur?
Quōmodo Mēdus servus factus est?
Cūr Mēdus adhūc nihil nārrāvit de eā rē?
Suntne praedōnēs quī eōs persequuntur?
Cūr Mēdus etiamnunc perterritus est?
Quō nāvēs longae cursum flectunt?

EXERCITVS ROMANVS

I Exercitus Rōmānus ūniversus cōnstat ex legiōnibus duodētrīgintā, quae in dēnās cohortēs dīviduntur. In singulīs legiōnibus sunt sēna vel quīna vel quaterna mīlia mīlitum, quī omnēs cīvēs Rōmānī sunt. Praetereā 5 magna auxilia exercituī adiunguntur. Auxilia sunt peditēs equitēsque ex prōvinciis, quī arma leviōra, sicut arcūs sagittāsque, ferunt. Legiōnāriī sunt peditēs scūtīs, gladiīs pilīsque armātī.

Signum legiōnis est aquila argentea, quae in itinere 10 ante agmen fertur. In itinere cohortēs alia post aliam in longō ōrdine prōgrediuntur. Tālis ōrdō mīlitum prōgradientium dīcitur agmen. Cum agmen ad hostēs pervēnit, sī tempus et locus idōneus est ad pugnandum, cohortēs in trēs ūndās īstruuntur. Exercitus ita īstrūctus aciēs appellātur. Ante proelium dux exercitūs mīlitēs suōs hortātur ut fortiter pugnent. Tum peditēs prō-

agmen -inis *n*legiō -ōnis *f*cohors -rtis *f*

dēnī -ae -a = X et X...

sēnī -ae -a = VI et VI...

quīnī -ae -a = V et V...

quaternī -ae -a = IV et

IV...

auxilia -ōrum *n pl*

ad-iungere = addere

legiōnārius -a -um < legiō; *m* = mīles *l*.

aquila

ōrdō -inis *m*

prō-gredi -ior = prō-cēdere

idōneus -a -um = conveniēns

īstruere -ūxisse -ūctum

aciēs -ēi *f*proelium -ī *n* = pugna

exercituum

hortārī = monēre

prō-currere -currisse

mittere = iacere

caedere = pulsare; (gladiō) c. = occidere
 imperator -oris m = qui imperat (titulus ducis)
 circum-dare = cingere (locum) mūnīre = vallō /mūrō circumdare
 suprā (adv): in cap. XII
 com-memorāre = memorare
 aetās -ātis f = anni quōs aliquis vixit
 militaris -e < miles puer VII annōs nātus = puer VII annōrum

velle, coni imperf:
 vellem vellemus
 vellēs velleatis
 vellet vellent

studēre (+ dat): litteris s. = studiōsus esse literārum (: legendi)
 studium -ī n < studēre

cōgere co-ēgisse -āctum (< co- + agere) = vī persuādere

stipendium -ī n = mercēs militis; s. merēre = militare
 prō ↔ contrā

virtūs -ūtis f < vir; (militis) v. = animus fortis

pūblicus-a-um (< populus) ↔ privātus -a -um

(epistulam) dare = mittere
 praecipue = prae ceteris rēbus, māximē

currunt et prīnum pīla in hostēs mittunt, deinde eōs gladiī caedunt. Hostibus proeliō victīs, dux ā mīlitibus ‘imperātor’ salūtātur. Vesperī exercitus locō ad dēfendendum idōneō castra pōnit, quae vallō et fossā circum- 20 dantur. Ita mūniuntur castra Rōmāna.

Aemilius, frāter Aemiliae minor, quem suprā com-memorāvimus, ā prīmā aetāte studiōsus fuit reī mīlitāris. Iam puer septem annōs nātus gladiōs ligneōs et arcūs sagittāsque sibi faciēbat, ut cum aliis puerīs eiusdem aetātis proelia lūderet. Septendecim annōs nātus ā patre interrogātus ‘quid tum discere vellet?’ fīlius statim respondit ‘sē nihil nisi rem mīlitārem discere velle.’ Voluntās fīlii patrī haud placēbat, cum ipse litterīs studēret neque ūllum aliud studium fīliō suō dignum esse arbitrārētur. Cum vērō fīlius nūllō modō contrā voluntātem ad studium litterārum cōgī posset, pater eum ūnā cum Pūbliō Valeriō, adulēscente eiusdem aetātis, in Germāniā ad exercitum Rōmānum mīsit, ut apud ducem quendam ēgregium stipendia merēret. Ibi Aemilius prō patriā pugnāns iam magnam glōriam mīlitārem sibi quaesīvit. Virtūs eius ēgregia ab omnibus laudātur. 30 35

Et pater et soror Aemiliī frequentēs epistulās ad fīlium et frātrem suum mittunt. Pater māximē dē rēbus pūblicīs scrībit, sed Aemilia dē rēbus prīvātīs, ut dē liberīs suīs et dē convīviīs, scrībere solet. Epistulae quās Aemilius ad patrem dat praecipue dē glōriā et virtūte mīlitārī sunt, sed ex iīs litterīs prīvātīs quās Aemilia

nūper ā frātre suō accēpit plānē appāret eum iam vītā
 45 mīlitārī fatīgātum esse. Ecce litterae novissimae, quās
 Aemilia prīdiē kalendās Iūniās ā frātre accēpit et posterō
 diē in convīviō recitāvit:

II “Aemilius sorōrī suaē cārissimae s. d.

Hodiē dēmum mihi allāta est epistula tua quae a. d.
 50 VII kal. Māi. scripta est, id est ante vīgintī diēs. Quam
 tardus est iste tabellārius! Celsī sānē et arduī montēs
 Germāniā ab Italiā disiungunt, ac difficillimae sunt
 viae quae trāns Alpēs ferunt, sed tamen celer tabellārius
 idem iter quīndecim ferē diēbus cōnficere potest, ut
 55 tabellārii pūblici quibus ūtitur dux noster. Ego vērō
 istum tabellārium properāre docēbō, cum meās litterās
 ad tē referet.

Sed quamquam tardē advēnit, grātissima mihi fuit
 tua epistula magnōque cum gaudiō ex eā cognōvī tē et
 60 Iūliū et liberōs vestrōs, quōs valdē dīligō, bonā valē-
 tūdine fruī. Cum epistulās tuās legō, apud vōs in Albānō
 esse mihi videor, neque in hāc terrā frīgidā inter
 hominēs barbarōs. Tum, nesciō quōmodo, ita permo-
 veor ut lacrimās vix teneam — ita patriam et amīcōs
 65 meōs dēsiderō.

Ō, quam longē absum ab Italiā et ab iīs omnibus quōs
 praecipue dīligō! Utinam ego Rōmae essem aut tū apud
 mē essēs! Cum Dānuvium flūmen aspiciō, quod praeter
 castra nostra fluit, dē Tiberī cōgitō atque dē Rōmā.
 70 Quandō tē aspiciam, urbs pulcherrima? Utinam hic am-

appāret = plānum est,
 intellegitur
 fatīgāre = fessum facere

prī-diē = diē ante
 posterus -a -um (< post)
 = sequēns

s. d. = salūtem dicit
 a. d. VII kal. Māi. =
 ante diem septimum
 kalendās Māiās
 arduus -a -um:

Alpēs -ium f/pl: montēs
 Eurōpae altissimī
 ferē = circiter

properāre = celeriter
 ire/agere
 re-ferre

gaudium -i n (< gaudēre)
 = laetitia
 valētūdō -inis f < valēre

Albānum -i n = prae-
 dium Albānum

dēsiderāre: amīcōs d. =
 dolēre sē abesse ab
 amīcīs

castra →
 praeter castra

amnis -is m = flūmen

trāns-ferre

Venus est Mercurii soror
(pater utriusque Iupi-
titer)

rīdīculus -a -um
= rīdēndus
ef-fundere < ex + fun-
dere

cupidus patriae videndae
= cupidus patriam vi-
dendī
prae-stāre: officium p.
= officium facere

trāns-ire -iisse

tam-diū ... quam-diū
= tam diū ... quam
citrā ↔ ultrā prp+acc:

ūnī -ae -a: ūnae litterae
= ūna epistula
trīnī -ae -a: trīnae lit-
terae = trēs epistulae
quaternae litterae =
quattuor epistulae

in scribendō
in epistulās scribendīs

ad scribendum
ad epistulām scribendām

nis Tiberis esset et haec castra essent Rōma!

Sed frūstrā haec optō, cum nēmō nisi deus ita subitō in alium locum trānsferrī possit. Sī Mercurius essem ālāsque habērem, ventō celerius trāns montēs amnēsque in Italiam volārem, ubi Venus, soror mea pulcherrima, 75 frātrem rīdēns reciperet.

Rīdēbis certē, mea soror, nec sine causā, nam rīdicu-
lum est tālēs rēs optāre, nec lacrimās effundere mīlitem
decet, cuius officium est sanguinem effundere prō pa-
triā. Ego vērō, etsī cupidus sum patriae videndae, offi- 80
cium meum praestābō sīcut cēterī mīlitēs Rōmānī, quō-
rum magnus numerus in Germāniā est. Nisi nōs hīc
essēmus finēsque imperiī dēfenderēmus, hostēs celeri-
ter Dānuvium et Alpēs trānsīrent atque ūsque in Italiam
pervenīrent, nec vōs in Latiō tūtī essētis. Nē hoc fīat, 85
legiōnēs Rōmānae hīc sunt ac tamdiū remanēbunt
quamdiū hostis armātus seu citrā seu ultrā Dānuvium
flūmen reliquus erit.

Quoniam igitur ipse ad tē properāre nōn possum,
litterās ad tē scribēre properō. Quaeris ā mē cūr tibi 90
ūnās tantum litterās scripserim, cum interim trīnās qua-
ternāsve litterās ā tē accēperim. Haud difficile est mē
excūsāre, quod neglegēns fuerim in scribendō. Sī mihi
tantum esset ūti quantum est tibi, in epistulās scriben-
dīs nōn minus diligēns essem quam tū. Sed cum per 95
complūrēs mēnsēs vix tempus habuerim ad dormien-
dum, facile intellegēs nūllum mihi ūti fuisse ad epis-

tulam scribendam. Prope cotidiē aut Germānī castra nostra oppugnāvērunt aut nōs impetūs fēcimus in illōs.

100 Hodiē vērō nūllum hostem armātum citrā flūmen vidēmus. Magnus numerus eōrum aut caesus aut captus est ā nostrīs, reliquī ultrā flūmen in magnīs silvīs latent. Herī enim exercitum Germānōrum proeliō vīcimus. Quod sīc factum est:

III Mediā nocte in castra nūntiātum est ‘magnum hostium numerum nāviculīs ratibusque cōpulatīs flūmen trānsiisse celeriterque secundum flūmen adversus castra nostra prōgredī.’ Hōc nūntiō allātō, mīlitēs statim convocatī sunt. Quī cum arma cēpissent et vāllum ascendissent, prīmō mīrābantur quamobrem mediā nocte ē somnō excitatī essent, cum extrā vāllum omnia tranquilla esse vidērentur. Ego quoque dubitāre cooperam num nūntius vērum dīxisset, cum subitō paulō ante lūcem magnus numerus Germānōrum ē silvīs proximīs excurrēns castra nostra oppugnāvit. Nostrī, cum paratī essent ad castra dēfendenda, illum prīmū impetum facile sustinuērunt. Nec tamen hostēs castra oppugnāre dēstitērunt, sed aliī ex aliīs partibus etiam atque etiam sub vāllum prōcurrērunt. Cum complūrēs hōrās ita fortissimē ā nostrīs, ab hostibus cōstanter ac nōn timidē pugnātum esset, equitātus noster repente portā dextrā ērumpēns impetum in latus hostium apertum fēcit. Paulō post, cum plērīque hostēs sē ad equitēs convertis- sent, peditēs nostrī portā sinistrā ērūpērunt. Hostēs hāc

caedere cecidisse caesum

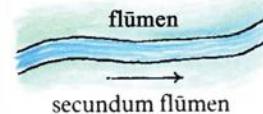
ratis
-is f

cōpulāre = coniungere

secundum prp+acc: s.
flūmen = flūmen se-
quēns

con-vocāre = in eundem
locum vocāre
cum... cēpissent = post-
quam cēpērunt

ante lūcem = ante diem

ex-currere

ad dēfendendum
ad castra dēfendenda

dē-sistere -stissime
etiam atque etiam =
iterum atque iterum

cōstāns, adv cōstanter

pugnātur ā nostrīs =
nostrī pugnant
ē-rumpere = subitō ex-
currere
plērī- plērae- plēra-que
= prope omnēs
convertere -tisse -sum

diū, *comp* diūtius,
sup diūtissimē

tergum vertere : fugere
rīpa -ae f = lītus
flūminis

ulterior -ius *comp*
< ultrā; *sup* ultimus
citerior -ius *comp*
< citrā; *sup* citimus
caedēs -is f < caedere

dēsiderantur : āmissī
sunt
vulnerāre < vulnus
-eris n

incolumis -e = salvus,
integer

numerō superiōrēs
: plūrēs

pāx pācis f ↔ bellum
lēgātus -ī m = nūntius
pūblicus

rē perturbātī, cum iam longā pugnā fatīgātī essent, im- 125
petum Rōmānōrum ab utrāque parte venientium diū-
tius sustinēre nōn potuērunt, ac post brevem pugnām
terga vertērunt. Cum ad rīpam flūminis fugientēs per-
vēnissent, aliī nāviculīs ratibusque sē servāvērunt, aliī
armīs abiectīs in flūmen sē prōiēcērunt, ut natandō ad 130
rīpam ulteriōrem pervenīrent, reliquī omnēs ab equiti-
bus, quī ad eōs persequendōs missī erant, in rīpā cite-
riōre caesī aut captī sunt. Tanta ibi caedēs hostium facta
est ut meminisse horream.

Duo ferē mīlia hominum magnamque armōrum cō- 135
piam hostēs eō proeliō āmīsērunt. Ē nostrīs haud multī
dēsiderantur. Ipse sagittā in bracchiō laevō vulnerātus
sum, sed vulnus meum leve est, multī graviōra vulnera
accēpērunt. Nec vērō ūllus mīles legiōnārius ā tergō
vulnerātus est. Plērīque autem mīlitēs nostrī ex tantō 140
proeliō incolumēs sunt.

Hōc proeliō factō, dux victor, cum ā mīlitibus impe-
rātor salūtātus esset, virtūtem nostrām laudāvit ‘quod
contrā hostēs numerō superiōrēs fortissimē pugnāvissē-
mus’; ‘tot hominibus ūnō proeliō āmissīs, hostēs brevī 145
arma positūrōs esse’ dīxit. Hīs verbīs māximō gaudiō
affectī sumus, nam post longum bellum omnēs pācem
dēsiderāmus. Hodīē lēgātī ā Germānīs missī ad castra
vēnērunt, ut cum imperātōre colloquerentur. Nesciō
an lēgātī pācem petītum vēnerint, sed certō sciō im- 150
perātōrem nostrum cum hoste armātō colloquī nōlle.

Ego cum ceteris hāc victoriā gloriōsā gaudeō quidem,
sed multō magis gaudērem sī amīcus meus Pūblius Valerius, quōcum prīmum stipendium meruī, incolumis
155 esset et mēcum gaudēre posset. Quī cum mihi in hostēs prōgressō auxilium ferre vellet, ipse ex aciē excurrēns pīlō percussus cecidit. Graviter vulnerātus in castra portātus est, ubi in manib⁹ meīs ex vulnere mortuus est, postquam mē ūrāvit ut per litterās parentēs suōs dē
160 morte filiī cōnsolārer. Sed quōmodo aliōs cōnsoler, cum ipse mē cōnsolārī nōn possim? Fateor mē lacrimās effūdisse cum oculōs eius clausissem, sed illae lacrimae et mīlitem et amīcum decēbant, etenim malus amīcus fuissem, nisi lacrimās effūdissem super corpus amīcī mor-
165 tuī, cum ille sanguinem suum prō mē effūdisset.

Utinam patrem audīvissem, cum mē ad studium litterārum hortārētur! Sed tum litterās et studiōsōs litterārum dēspiciēbam. Poētās ut hominēs ūtiōsōs ūderam, praecipue Tibullum, quī vītam rūsticam atque ūtiōsam 170 laudābat, vītam mīlitārem dēspiciēbat. Mīrābar cūr ille poēta mortem gloriōsam prō patriā ‘dīram’ vocāret et ēnsēs quibus patria dēfenditur ‘horrendōs’, ut in hīs versibus, quōs senex magister etiam atque etiam nōbīs recitābat:

175 *Quis fuit horrendōs prīmus quī protulit ēnsēs?*

Quam ferus et vērē ferreus ille fuit!

Tum caedēs hominum generī, tum proelia nāta,

tum brevior dīrae mortis aperta via est!

glōriōsus: (rēs) glōriōsa
= quae glōriam affert

quō-cum = cum quō

prō-gredi -iōr -gressum
esse
percutere -iō -cussisse
-cussum
ex vulnere = propter
vulnus

ef-fundere -fūdisse
-fūsum

et-enim = namque

tum = tunc

dēspicere = contemnere
ūtiōsus -a -um < ūtiū
ūderam ↔ amābam
Tibullus -ī m

dīrus -a -um = terribilis

ēnsis -is m = gladius
horrendus -a -um =
dīrus

[*Tibullus I.10.1-4*]
prō-ferre = in lūcem p.,
prīmum facere

genus hominum =
cūcti hominēs
proelia nāta sunt
: brevior via ad dīram
mortem aperta est

Rīdiculī mihi puerō vidēbantur iī versūs, cum nōn-dum caedem vīdissem. At hodiē Tibullum vērum dīx- 180
issem intellegō. Sī iam tum hoc intellēxissem, certē pa-trem audīvissem nec ad bellum profectus essem, ut tot
caedēs et tot vulnera vidērem.

At iam satis dē caede scripsī. Nōlō tē fatīgāre nār-randō dē bellō cruentō, cum brevī pācem fore spērē- 185
mus. Nisi ea spēs mē fallit, posthāc plūrēs epistulās ā
mē exspectātō, atque plūrēs etiam ipsa scrībitō! Etiam
aliōs monētō ut ad mē litterās dent. Et dē rē pūblicā et
dē rē prīvātā nārrātōte mihi! Scītōte mē omnia quae
apud vōs fiunt cognōscere velle. 190

Valētūdinem tuam cūrā diligenter! Datum prīdiē
īdūs Māiās ex castrīs.”

fore (*inffut*) = futūrum
/-am... esse

exspectātō! = exspectā
(posthāc)!
scrībitō! = scrībe!
monētō! = monē!

nārrātōte! = nārrāte!

īdūs Māiae: diēs xv
mēnsis Māiī

laudāvisset

-isset

[1] recitāv|isset

[2] pāru|isset

[3] scrips|isset

[4] audīv|isset

[1] recitāv|isse|m
recitāv|issē|s
recitāv|isse|t
recitāv|issē|mus
recitāv|issē|tis
recitāv|isse|nt

GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus plūsquāmperfēctū

195

[A] Āctīvūm.

Iūlius dubitābat num magister Mārcum laudāvisset.

‘Laudāvisset’ coniūctīvus est temporis praeterītī plūs-quāmperfēctī. Coniūctīvus plūsquāmperfēctī dēsinit in -isset (pers. III sing.), quod ad īfīnītīvum perfēctī sine -isse ad- 200
icitur.

Exempla: [1] recitāv|isset; [2] pāru|isset; [3] scrips|isset; [4]
audīv|isset.

Pater filium interrogāvit ‘num bonus discipulus fuisset:
num magistrō pāruisset, attentē audīvisset, rēctē scripsisset et 205
pulchrē recitāvisset.’ Filius nōn respondit. Tum pater ab eō
quaesīvit ‘num ā magistrō laudātus esset.’ Cum filius id negā-

visset, “Ergō” inquit pater “malus discipulus fuistī; nam sī bonus discipulus fuissēs, magister tē laudāvisset. Sī magistrō 210 pāruissēs, attentē audīvissēs, rēctē scrīpsissēs et pulchrē recitāvissēs, ā magistrō laudātūs essēs.” Filius: “Etiam sī industrius fuisse, magister mē nōn laudāvisset.” Pater: “Quid?” Filius: “Etiam sī magistrō pāruisse, attentē audīvisse, rēctē scrīp- 215 sissem et pulchrē recitāvissem, laudātūs nōn essem ab illō magistrō iniūstō!”

Pater filiōs interrogāvit ‘num bonī discipulī fuissent: num magistrō pāruissent, attentē audīvissent, rēctē scrīpsissent et pulchrē recitāvissent.’ Filiī nōn respondērunt. Tum pater ab iīs quaesīvit ‘num ā magistrō laudātū essent.’ Cum filiī id negā- 220 vissent, “Ergō” inquit pater “malī discipulī fuistis; nam sī bonī discipulī fuissētis, magister vōs laudāvisset. Sī magistrō pāruissētis, attentē audīvissētis, rēctē scrīpsissētis et pulchrē recitāvissētis, ā magistrō laudātū essētis.” Filiī: “Etiam sī magistrō pāruissēmus, attentē audīvissēmus, rēctē scrīpsissēmus et 225 pulchrē recitāvissēmus, laudātū nōn essēmus ab illō magistrō iniūstō!”

*Singulāris**Plūrālis*

<i>Persōna prīma</i>	-issem	-issēmus
<i>Persōna secunda</i>	-issēs	-issētis
<i>Persōna tertia</i>	-isset	-issent

[B] Passīvum.

Exempla: vidē suprā!

*Singulāris**Plūrālis*

<i>Persōna prīma</i>	laudātūs essem	laudātū essēmus
<i>Persōna secunda</i>	laudātūs essēs	laudātū essētis
<i>Persōna tertia</i>	laudātūs esset	laudātū essent

Imperātīvus futūrī

Pugnātō, mīles! Pugnātōte, mīlitēs!

‘Pugnātō, pugnātōte’ imperātīvus futūrī est. Imperātīvus 240 futūrī dēsinit in -tō (sing.) et -tōte (plūr.); idem ferē significat atque imperātīvus praesentis (‘pugnā, pugnāte’).

[2] pāru|isse|m
pāru|isse|s
pāru|isse|t
pāru|issē|mus
pāru|issē|tis
pāru|issē|nt

[3] scrīps|isse|m
scrīps|isse|s
scrīps|isse|t
scrīps|issē|mus
scrīps|issē|tis
scrīps|issē|nt

[4] audīv|isse|m
audīv|isse|s
audīv|isse|t
audīv|issē|mus
audīv|issē|tis
audīv|issē|nt

fu|isse|m fu|issē|mus
fu|issē|s fu|issē|tis
fu|isse|t fu|issē|nt

-isse|m -issē|mus
-issē|s -issē|tis
-isse|t -issē|nt

-tus | essem -tī | essēmus
-ta | essēs -tae | essētis
-eset | essent
-tum | esset -ta | essent

pugnātō pugnātōte

-tō -tōte

[1] pugnā|tō pugnā|tōte
[2] pārē|tō pārē|tōte
[3] scrib|iōtō scrib|iōtōte
[4] audi|iōtō audi|iōtōte

es|tō es|tōte

Exempla:

Magister: "Posthāc bonus discipulus *estō*, puer! Semper mihi pārētō! Dīligenter audītō! Pulchrē recitātō et rēctē scrībitō!"

245

Magister: "Posthāc bonī discipulī *estōte*, puerī! Semper mihi pārētōte! Dīligenter audītōte! Pulchrē recitātōte et rēctē scrībitōte!"

PENSVM A

Vocabula nova:

legiō
cohors
agmen
ōrdō
aciēs
proelium
imperātor
aetās
studium
stipendium
virtūs
gaudium
valētūdō
amnis
ratīs
rīpa
caedēs
vulnus
pāx
lēgātus
ēnsis
legiōnārius
idōneus
militāris
pūblicus
privātus
posterus
arduuus
ridiculus
ulterior
citerior
incolumis
ōtiōsus
dirus
horrendus
dēnī
sēnī
quīnī
quaternī

Magister epistulam ad Iūlium scrīpsit, cum Mārcus in lūdō dormīv— nec magistrō pāru—. Sī Mārcus bonus discipulus fu—, magister eum laudāv— nec epistulam scrīps—.

Mārcus: "Herī in cubiculō inclūsus sum, cum pater epistulam tuam lēg—. Nisi tū eam epistulam scrīps—, ā patre laudātus es—." Magister: "Epistulam scrīpsī cum in lūdō dormīv— nec mihi pāru—. Sī industrius fu—, tē laudāv— nec epistulam scrīps—." Mārcus: "Etiam sī industrius fu— et tibi pāru—, mē nōn laudāv—!"

Clēmēns es—, domine! Patientiam habē—! Servōs probōs laudā—, sed improbōs pūnī—!

Industrii es—, servī! Cum dominus loquitur, tacē— et audī—! Semper officium faci—!

Verba: īstruere —isse —um; cōgere —isse —um; caedere —isse —um; convertere —isse —um; percutere —isse —um; prō-currere —isse; dēsistere —isse; prōgredī —um esse.

PENSVM B

Ūna — cōstat ex v vel vi mīlibus hominum, quī in x — dīviduntur. Exercitus prōcēdēns — dīcitur. Exercitus ad — [= pugnam] īstrūctus — appellātur. Post victōriam dux ā mīlitibus — nōminātur. Sī mīlites fortiter pugnāvērunt, — eōrum ab imperātōre laudātur. Officium mīlitis est sanguinem — prō patriā.

Aemilius, quī in capitulō XII — est, ūnā cum Valeriō, adulēscente eiusdem —, in Germāniā — meruit. Tabellārius

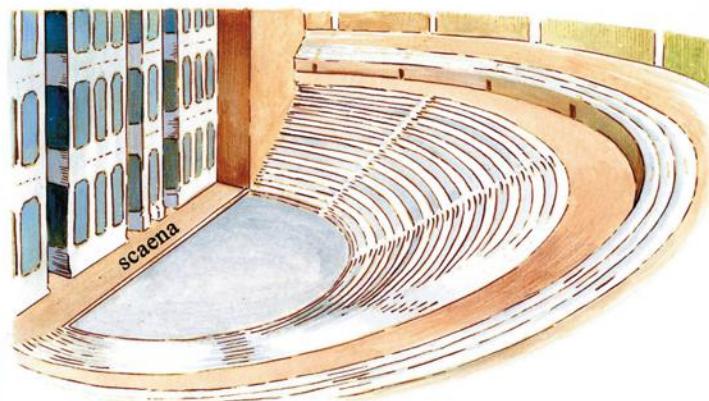
pūblicus xv — [= circiter] diēbus Rōmā in Germāniam — [= celeriter īre] potest. Difficile est Alpēs —. Mīlitēs Rōmānī — Dānuvium sunt, hostēs sunt — Dānuvium.

PENSVM C

Quae arma gerunt auxilia?
 Quid est signum legiōnis?
 Quōmodo mīlitēs in aciem īstruuntur?
 Ad quod studium pater Aemiliūm hortābātur?
 Quō Aemiliūs adulēscēns missus est?
 Cūr Aemiliūs epistulās legēns permovētur?
 Quamobrem ipse paucās epistulās scripsit?
 Quī nūntius nocte in castra allātus est?
 Cūr hostēs castra Rōmāna nōn expugnāvērunt?
 Num Tibullus vītam mīlitārem laudat?

ūnī
 trīnī
 adiungere
 prōgredi
 īstruere
 hortāri
 caedere
 circumdare
 mūnire
 commemorāre
 studēre
 cōgere
 fatigāre
 properāre
 dēsiderāre
 trānsferre
 effundere
 praestāre
 trānsire
 cōpulāre
 convocāre
 excurrere
 prōcurrere
 ērumpere
 vulnerāre
 fore
 plērīque
 prīdiē
 praecipuē
 tamdiū
 quamdiū
 diūtius
 ferē
 etenim
 citrā
 ultrā
 secundum

theātrum -ī n

pēs turgidus

scalpellum -ī n = parvus
culter mediciturgidus -a -um
misellus -a -um = miser
sanguinem mittere = vē-
nam aperire
opera -ae f. o. alicuius
= quod aliquis agit
diūs = deīs (abl/dat)

certāre = pugnāre

laedere -sisse -sum =
pulsandō vulnerāre,
nocēre (ei)
inter-esse
lūdus ī m < lūdere
certāmen -inis n (< cer-
tāre) = pugnadum-modo (+ coni)
= sī modo

DE ARTE POETICA

Epistulā Aemiliī convīvīs recitātā, “Ergō” inquit Aemilia “nōn modo filiō, sed etiam frātrī meō bracchium vulnerātum est.”

Fabia: “Quisnam vulnerāvit filium tuum?”

Aemilia: “Medicus bracchium eius scalpellō suō acūtō secuit! Quī, cum Quīntus herī dē altā arbore cecidisset, pedem eius turgidum vix tetigit, sed misellō puerō sanguinem mīsit! Profectō filius meus nōn operā medicī sānabitur, sed diīs iuvantibus spērō eum brevī sānum fore. Līberīne tuī bonā valētūdine ūtuntur?” 10

Fabia: “Sextus quidem hodiē nāsō turgidō atque cruentō ē lūdō rediit, cum certāvisset cum quibusdam puerīs quī eum laeserant.”

Aemilia: “Cum puerī lūdunt, haud multum interest inter lūdum et certāmen. Mārcus vērō, sī quis eum laedere vult, ipse sē dēfendere potest.” 15

Fabia: “Item Sextus scit sē dēfendere, dummodo

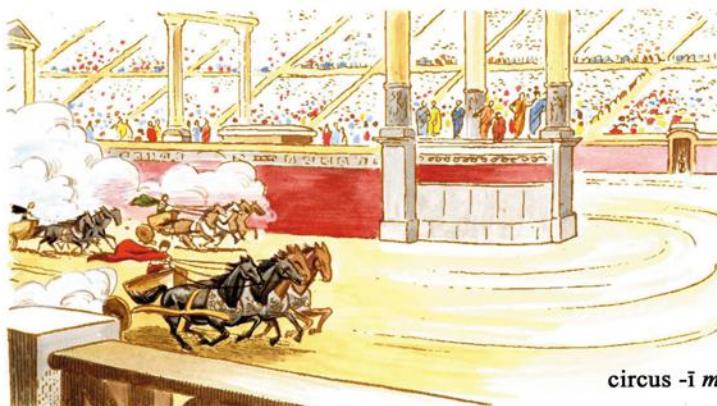
cum singulīs certet. Nēmō sōlus eum vincere potest.
Sed filius meus studiōsior est legendī quam pugnandī."

- 20 Aemilia: "Id dē Mārcō dīcī nōn potest. Is nōn tam litterīs studet quam lūdīs et certāminibus!"

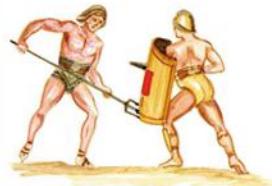
Hīc Cornēlius mulierēs interpellat: "Ego quoque lūdīs et certāminibus studeō, dummodo aliōs certantēs spectem! Modo in amphitheātrō certāmen magnificum
25 spectāvī: plūs trecentī gladiātōrēs certābant. Plērīque gladiīs et scūtīs armātī erant, aliī rētia gerēbant."

Aemilia, quae certāmen gladiātōrium nōn spectāvit, ā Cornēliō quaerit 'quōmodo gladiātōrēs rētib⁹ certent?'

Cornēlius: "Alter alterum in rēte implicāre cōnātur,
30 nam quī rētī implicitus est nōn potest sē dēfendere et sine morā interficitur, nisi tam fortiter pugnāvit ut spectātōrēs eum vīvere velint. Sed plērumque is quī victus est occīditur, victor vērō palmam accipit, dum spectātōrēs dēlectātī clāmant ac manibus plaudunt."

- 35 Iūlius: "Mihi nōn libet spectāre lūdōs istōs ferōcēs.
Mālō cursūs equōrum spectāre in circō."

gladiātōrēs

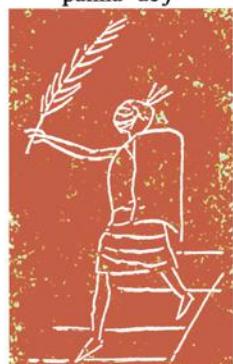
rēte
-is n

plūs c = plūs quam c
gladiātor -ōris m = vir
quī populō spectante
cum alterō pugnat
gladiātōrius -a -um
< gladiātor

im-plicāre -āuisse/-uisse
-ātum/-itum

spectātor -ōris m = quī
spectat
plērum-que = prope
semper

plaudere -sisse -sum
palma -ae f

libēre: libet = grātūm
est, placet

circēnsis -e < circus;
m pl = lūdi circēnsēs
 iuvāre = dēlectāre
 modo... modo = tum...
 tum

aurīga -ae *m* = quī
 currum regit
 favēre (+ dat) = bene
 velle

lūgēre = maerēre (ob ali-
 cuius mortem)

scaenicus -a -um < scaena
 cōmoedia -ae *f* = fābula
 scaenica dē rēbus levī-
 bus et rīdiculis
 Plautus -ī *m*: poēta quī
 cōmoediās scrīpsit
 Amphitryōn -ōnis *m*
 ācer ācrīs ācre = cupidus
 agendī, impiger
 gerere = agere

geminus -a -um: (filii)
 geminī = duo eōdem
 diē nātī
 parere peperisse partum
 Herculēs -is *m*

ingenium -ī *n* = nātūra
 animī
 ratiō -ōnis *f* = causa
 quae rem plānam facit
 reddere : dare
 [Ovidius: Ars am. I.99]

ut ipsae spectentur
 bellus -a -um = pulcher
 poēticus -a -um < poēta
 prīncipium -ī *n* = prīma
 pars, initium
 [Ovidius: Amōrēs III.2]
 nōbilium equōrum
 tamen precor ut vincat
 ille aurīga cui tū ipsa
 favēs

Cornēlius: “Lūdī circēnsēs mē nōn minus iuvant quam gladiātōriī: modo in amphitheātrum, modo in circum eō. Sed ex novissimīs circēnsibus maestus abiī, cum ille aurīga cui plērīque spectātōrēs favēbant ex currū lāpsus equīs prōcurrentibus occīsus esset. Illō oc- cīsō spectātōrēs plaudere dēsiērunt ac lūgēre coepērunt.”

Fabia: “Ego lūdōs scaenicōs praeferō: mālō fābulās spectāre in theātrō. Nūper spectāvī cōmoediam Plautī dē Amphitryōne, duce Graecōrum, cuius uxor Alcmēna ab ipsō Iove amābātur. Dum dux ille ācer et fortis procul ā domō bellum gerit, Iuppiter sē in fōrmam eius mūtāvit, ut Alcmēnam vīseret; quae, cum putāret coniugem suum esse, eum in cubiculum recēpit...”

Cornēlius: “...et decimō post mēnse filiōs geminōs peperit, quōrum alter fuit Herculēs. Illa fābula omnibus nōta est. Sed scītisne cūr fēminīs libeat in theātrum īre? Ovidius poēta, quī ingenium mulierum tam bene nōverat quam ipsae mulierēs, ratiōnem reddit hōc versū:

Spectātum veniunt, veniunt spectentur ut ipsae!”

Fabia: “Et virī veniunt ut bellās fēminās spectent!”

Tum Iūlius, quī artis poētiae studiōsus est, “Ovidius II ipse” inquit “id dīcit. Ecce prīncipium carminis quod 60 scripsit ad amīcam sēcum in circō sedentem:

Nōn ego nōbiliūm sedeō studiōsus equōrum;
cui tamen ipsa favēs vincat ut ille precor.

- 65 *Ut loquerer tēcum vēnī tēcumque sedērem,
nē tibi nōn nōtus quem facis esset amor.*
- 70 *Tū cursūs spectās, ego tē — spectēmus uterque
quod iuvat, atque oculōs pāscat uterque suōs!"*
- Cornēlius: "Ego memoriā teneō versūs Ovidiū dē puellā quae poētam industrium prohibēbat bellum Trōiānum canere et fātum rēgis Priamī:
- 75 *Saepe meae "Tandem" dīxī "discēde!" puellae
— in gremiō sēdit prōtinus illa meō!*
- 80 *Saepe "Pudet" dīxī. Lacrimīs vix illa retentīs
"Mē miseram! Iam tē" dīxit "amāre pudet?"*
- 85 *Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs
et, quae mē perdunt, oscula mīlle dedit!*
- Vincor, et ingenium sūmptīs revocātur ab armīs,
rēsque domī gestās et mea bella canō."
- Fabia: "Iste poēta virīs sōlīs placet. Mē vērō magis
85 iuvant carmina bella quae Catullus scripsit ad Lesbiam
amicam. Sī tibi libet, Iūlī, recitā nōbīs ē librō Catullī."
- "Libenter faciam" inquit Iūlius, "sed iam nimis obscūrum est hoc triclinium; in tenebrīs legere nōn possum. Lucernās accendite, servī!"
- 90 *Lucernīs accēnsīs, Iūlius librū Catullī prōferrī iubet, tum "Incipiam" inquit "ā carmine dē morte passeris quem Lesbia in dēlicīs habuerat:*
- 95 *Lūgēte, ō Venerēs Cupīdinēsque
et quantum est hominū venustiōrum!*
- 90 *Passer mortuus est meae puellae,*

nōn nōtus : ignōtus
amor quem facis (: excitās)

pāscere : dēlectāre

[Ovidius: Amōrēs II.18.]
bellum canere = dē bellō
c. (: carmen scribere)
fātum -īn = quod necesse
est accidere, mors
meae puellae dīxī
tandem (+ imp) = age!
gremium -ī n = genua se-
dentis; in gremiō meō
sedēre sēdisse
mē pudet
retinēre -uisse -tentum

suōs lacertōs
mea colla : meum collum
mihi dedit

ingenium meum
ab sūmptīs armīs
mea bella : meōs amōrēs

libenter (adv < libēns)
= cum gaudiō
tenebrae -ārum f ↔ lūx
accendere -disse -ēnsum

passer
-eris m

dēliciae -ārum f = id
quod dēlectat
Venerēs, Cupīdinēs pl
: Venus, Cupīdō
quantum est hominū
= quot sunt hominēs
venustus -a -um = bel-
lus, amandus

[Catullus 3]

mellitus -a -um (< mel)
= dulcis (ut mel)
nōrat = nōverat
ipse *m* = dominus; ipsa *f*
= domina: suam ipsam

circum-silire < -salīre
ūsque = semper
pīpiāre = ‘pīpī’ facere
(ut avis)
tenebricōsus -a -um (< te-
nebrae) = obscūrus
negant redīre quemquam
= dīcunt ‘nēminem
redire’

Orcus -ī *m*= Plūtō : Inferī
dē-vorāre = vorāre

male factum = malefi-
cium
tuā operā = tuā causā
turgidulus = turgidus
ocellus -ī *m* = (parvus)
oculus
ultimus -a -um (*sup*
< ultrā) = postrēmus

perpetuus -a -um = quī
numquam finiētur, sine
fine
mēns mentis *f* = animus
(cōgitāns)
[Catullus 5]

ūnius assis aestimāre :
minimī aestimāre, nihil
cūrāre

lūx : diēs (: vita)
: nōbīs dormiendum est
ūnam noctem perpe-
tuam

passer, dēliciae meae puellae,
quem plūs illa oculī suīs amābat;
nam mellītus erat suamque nōrat
ipsam tam bene quam puella mātrem,
nec sēsē ā gremiō illīus movēbat,

sed circumsiliēns modo hūc modo illūc
ad sōlam dominam ūsque pīpiābat.

Quī nunc it per iter tenebricōsum
illūc unde negant redīre quemquam.

At vōbīs male sit, malae tenebrae
Orcī, quae omnia bella dēvorātis:
tam bellum mihi passerem abstulisti.

Ō factum male! Ō miselle passer!
Tuā nunc operā meae puellae
flēndō turgidulī rubent ocellī!

“Hīs versibus ultimīs poēta vēram ratiōnem dolōris
suī reddit: quod oculī Lesbiae lacrimīs turgidī erant ac
rubentēs! Tunc enim Catullus Lesbiam sōlam amābat
atque amōrem suum perpetuum fore crēdēbat. Ecce
aliud carmen quō mēns poētae amōre accēnsa dēmōns-
trātur:

Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus,
rūmōrēsque senum sevēriōrum
omnēs ūnius aestimēmus assis!
Sōlēs occidere et redīre possunt —
nōbīs, cum semel occidit brevis lūx,
nox est perpetua ūna dormienda.

95

100

105

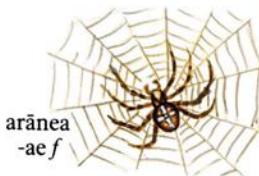
110

115

- Dā mī bāsia mīlle, dēinde centum,
dēn mīlle altera, dēn secunda centum,
120 dēnde ūsque altera mīlle, dēnde centum!
Dēn, cum mīlia multa fēcerīmus,
conturbābimus illa, nē sciāmus,
aut nē quis malus invidēre possit,
cum tantum sciat esse bāsiōrum.
- 125 “Catullus Lesbiam uxōrem dūcere cupiēbat, nec vērō illa Catullō nūpsit, etsī affirmābat ‘sē nūllī aliī virō nūbere mālle.’ Mox vērō poēta dē verbīs eius dubitāre coepit:
- ‘Nūllī sē’ dīcit mulier mea ‘nūbere mālle
130 quam mihi, nōn sī sē Iuppiter ipse petat!’
Dicit. Sed mulier cupidō quod dīcit amantī
in ventō et rapidā scribere oportet aquā!
- “Postrēmō poēta intellēxit Lesbiam īfidam et amōre suō indignam esse, neque tamen dēsiit eam amāre. Ecce 135 duo versūs quī mentem poētae dolentem ac dubiam inter amōrem et odium dēmōnstrant:
- Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?
Nesciō; sed fierī sentiō — et excrucior!”
- Hīs versibus recitātīs convīvae diū plaudunt.
- 140 Tum Paula “Iam satis” inquit “audīvimus dē amandō et dē dolendō. Ego rīdēre mālō, neque iste poēta rīsum excitat. Quīn versūs iocōsōs recitās nōbīs?”
- Cui Iūlius “At Catullus” inquit “nōn tantum carmina sēria, sed etiam iocōsa scrīpsit. Ecce versūs quibus po-
- mī = mihi
bāsium -ī n = ūsculum
dein = deinde
ūsque = sine fine
= fēcerīmus
con-turbāre = turbāre
(↔ numerāre)
nē numerūm sciāmus
nōbīs invidēre

tantum bāsiōrum = tot bāsia
uxōrem dūcere = uxōrem suam facere
affirmāre = certō dīcere
nūbere -psisse (+ dat):
alicui n. = alicuius
uxor fierī
- [Catullus 70]
uxōrem petat
id quod mulier dīcit
amantī cupidō
- dolēre (animō) ↔ gaudēre
dubius -a -um = incertus, dubitāns
odium -ī n ↔ amor
- [Catullus 85]
re-quīrere = quaerere
ex-cruciāre = valdē
cruciāre
- rīsus -ūs m < rīdēre
iocōsus -a -um = quī rīsum excitat, rīdiculus
sērius -a -um ↔ iocōsus

[Catullus 13.1-8]

arānea
-ae f
nōn sine : cum
candidā : pulchrā
sāl : sermō iocōsus et
urbānus
cachinnus -ī m = rīsus
inquam (pers 1) = dicō
venuste noster : mī amīce

(rīsum) movēre : excitāre

epigramma -atis n
(pl abl -atīs)
Mārtiālis -is m: poēta
Rōmānus qui XII librōs
epigrammatum scripsit

ōscitāre = ōs aperīre (ob
dormiēndī cupiditātem)
nōbīs, nostra : mihi, mea

[VII.3; III.9; II.88]

poētās: Pontiliānum,
Cinnam, Māmercum

ēta pauper quendam amīcum dīvitem, nōmine Fabul- 145
lum, ad cēnam vocāvit:

*Cēnābis bene, mī Fabulle, apud mē
paucīs, sī tibi dī fāvent, diēbus
— sī tēcum attuleris bonam atque magnam
cēnam, nōn sine candidā puellā
et vīnō et sale et omnibus cachinnīs.*

150

*Haec sī, inquam, attuleris, venuste noster,
cēnābis bene — nam tuī Catullī
plēnus sacculus est arāneārum!"*

Hī versūs magnum rīsum movent. Tum vērō Cornē- III
lius “Bene quidem” inquit “et iocōsē scripsit Catullus,
nec tamen versūs eius comparandī sunt cum epigram-
matīs sale plēnīs quae Mārtiālis in inimīcōs scripsit.
Semper librōs Mārtiālis mēcum in sinū ferō.”

Ab omnibus rogātus ut epigrammata recitet, Cornē- 160
lius libellum ēvolvit et “Incipiam” inquit “ā versibus
quōs poēta dē suīs libellīs scripsit:

*Laudat, amat, cantat nostrōs mea Rōma libellōs,
mēque sinūs omnēs, mē manus omnis habet.
Ecce rubet quīdam, pallet, stupet, ūscitat, ūdit.*

165

Hoc volō: nunc nōbīs carmina nostra placent.”

Post hoc prīcipium Cornēlius aliquot epigrammata
Mārtiālis recitat, in iīs haec quae scripta sunt in aliōs
poētās:

Cūr nōn mittō meōs tibi, Pontiliāne, libellōs?

170

Nē mihi tū mittās, Pontiliāne, tuōs! —

	<i>Versiculōs in mē nārrātur scribere Cinna.</i>	versiculus -ī m = versus (parvus)
	<i>Nōn scribit, cuius carmina nēmō legit! —</i>	nōn scribit is
	<i>Nil recitās — et vīs, Māmerce, poēta vidērī.</i>	nīl = nihil
175	<i>Quidquid vīs, estō — dummodo nīl recitēs!</i>	
	<i>Ecce alia epigrammata Mārtiālis quae Cornēlius con-</i>	[I.32; XI.67; III.61; XI.64]
	<i>vīvīs attentīs atque dēlectatīs recitat:</i>	
	<i>Nōn amo tē, Sabidī, nec possū dicere quārē.</i>	Sabidius -ī m
	<i>Hoc tantum possū dicere: nōn amo tē! —</i>	
180	<i>Nil mihi dās vīvus, dīcis ‘post fāta datūrum.’</i>	tē datūrum esse fāta : fātūm (: mortem) Marō -ōnis m
	<i>Sī nōn es stultus, scīs, Marō, quid cupiam! —</i>	
	<i>‘Esse nihil’ dīcis, quidquid petis, improbe Cinna.</i>	ā mē petis (= mē rogās) Cinna -ae m
	<i>Sī nīl, Cinna, petis, nīl tibi, Cinna, negō! —</i>	Faustus -ī m
	<i>Nesciō tam multīs quid scribās, Fauste, puellīs.</i>	tam multīs puellīs (= tot puellīs) : “tē amo”!
185	<i>Hoc sciō: quod scribit nūlla puella tibī!</i>	[V.43; IX.5; X.8]
	<i>Sequuntur epigrammata quibus dēridentur fēminae,</i>	anus -ūs f = fēmina vetus
	<i>praecipuē anūs, ut Laecānia et Paula:</i>	Thāis -idis f
	<i>Thāis habet nigrōs, niveōs Laecānia dentēs.</i>	niveus -a -um (< nix) = candidus ut nix
	<i>Quae ratiō est? Ėmptōs haec habet, illa suōs! —</i>	haec : Laecānia
190	<i>Nūbere vīs Prīscō; nōn mīror, Paula, sapīstī.</i>	illa : Thāis
	<i>Dūcere tē nōn vult Prīscus: et ille sapit! —</i>	sapere -iō -iisse = sapi- ēns esse; -istī = -iistī
	<i>Nūbere Paula cupit nōbīs, ego dūcere Paulam</i>	dūcere = uxōrem dūcere
	<i>nōlō: anus est; vellem sī magis esset anus!</i>	nōbīs : mihi
	<i>Cēterīs rīdentibus “Quid rīdētis?” inquit Paula,</i>	magis anus (: brevī moritūra!)
195	<i>“Num haec in mē, uxōrem fōrmōsam atque puellam, scripta esse putātis?”</i>	puella ↔ anus
	<i>Cornēlius: “Minimē, Paula. Nec scīlicet in tē, sed in Bassam scrip̄tum est hoc:</i>	[V.45]

dīcis ‘tē esse fōrmōsam’

ea quae fōrmōsa nōn est

ē-rubēscere = rubēre incipere, rubēns fierī

[V.81; I.33]

testis -is m = quī adest et videt

opēs -um fpl = dīvitiae

G. patrem āmissum (: dē patre āmissō/mortuō) nōn flet

prō-silire < -salire quisquis : is quī quaerit : cupit

[I.118]

nīl malī

plaudere + dat

Dīcis ‘fōrmōsam’, dīcis tē, Bassa, ‘puellam’.

Istud quae nōn est, dīcere, Bassa, solet!“

200

Hoc audiēns ērubēscit Paula atque cēterī convīvae rīsum vix tenent. Cornēlius vērō prūdenter “Nōn omnia” inquit “iocōsa sunt carmina Mārtiālis. Ecce duo versūs dē fātō virī pauperis, et quattuor in Gelliam, quae cōram testibus lacrimās effundit super patrem mortuum:

Semper pauper eris, sī pauper es, Aemiliāne.

Dantur opēs nūllīs nunc nisi dīvitibus. —

Āmissum nōn flet, cum sōla est, Gellia patrem;

sī quis adest, iussae prōsiliunt lacrimae!

210

Nōn lūget quisquis laudārī, Gellia, quaerit:

ille dolet vērē quī sine teste dolet.”

Centum ferē epigrammatīs recitatīs, Cornēlius cum hōc finem facit recitandī:

Cui lēgisse satis nōn est epigrammata centum,

nīl illī satis est, Caediciāne, malī!

215

Rīdent omnēs et Cornēliō valdē et diū plaudunt.

GRAMMATICA LATINA

Dē versibus

[I] Syllabae brevēs et longae.

220

Nōn ego nōbiliū sedeō studiōsus equōrum.

Hic versus cōnstat ex hīs syllabīs: nō-nē-go- nō-bi-li-um- se-de-ō- stu-di-ō-su-śe-quō-rum.

Syllaba brevis est quae in vōcālem brevem (a, e, i, o, u, y) dēsinit; quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, ū̄) aut in

225

diphthongum (*ae, oe, au, eu, ei, ui*) aut in cōsonantem (*b, c, d, f, g, l, m, n, p, r, s, t, x*) syllaba longa est.

Syllabae brevēs: *ne, go, bi, li, se, de, stu, di, su, se*; syllabae longae: *nō, um, ō, quō, rum*.

230 Haec nota [~] syllabam brevem significat, haec [—] syllabam longam: *nō̄n̄ ego nō̄biliūm sedeō̄...*

Cōsonantēs *br, gr, cr, tr*, quae initium syllabae facere solent (ut *li-brī*), interdum dīviduntur: *nig-rōs, pat-rem*.

Vōcālis -ō ultima interdum fit brevis: *vo-lō, nē-mō*.

235 [II] Syllabae coniunctae.

Litterae vocābulōrum ultimae cum vōcālibus sequentibus coniunguntur hīs modīs:

[A] Cōsonāns ultima cum vōcālī prīmā (vel *h-*) vocābuli sequentis ita coniungitur ut initium syllabae faciat: *a-nu-s̄ est*;

240 *vin-ca-fū-fil-le*.

[B] Vōcālis ultima (item *-am, -em, -um, -im*) ante vōcālem prīmam (vel *h-*) vocābuli sequentis ēlīditur:

Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus: Lesbi'atqu'amēmus

Ōdī et amō. Quārē id faciam: Ōd'et... Quār'id...

245 In *est* et *es* ēlīditur *e*: *sōla est: sōla'st, vērum est: vērum'st, bella es: bella's*.

[III] Pedēs.

Singulī versūs dīviduntur in pedēs, quī bīnās aut ternās syllabās continent. Pedēs frequentissimī sunt trochaeī, iambī,

250 dactylī, spondēī. Trochaeus cōnstat ex syllabā longā et brevī, ut *lū-na*, iambus ex brevī et longā, ut *vi-rī*, dactylus ex longā et duābus brevibus, ut *fē-mi-na*, spondēus ex duābus longīs, ut *nē-mō*.

[IV] Versus hexameter.

255 *Nō̄n̄ ego| nō̄bili|um sede|ō studi|ōsus ē|quōrum.*

Hic versus hexameter vocātur ā numerō pedum, nam *sex* Graecē dīcitur *hex*. Hexameter cōnstat ex quīnque pedibus dactylīs et ūnō spondēō (vel trochaeō); prō dactylīs saepe spondēī inveniuntur, sed pēs quīntus semper dactylus est:

260 — ˘ | — ˘ | — ˘ | — ˘ | — ˘ | — ˘ | — ˘

diphthongus -īf = duea vōcālēs in ūnā syllabā coniunctae

notae:

~ syllaba brevis
— syllaba longa

inter-dum = nōnum-
quam

haec nota [~] significat litterās in syllabā coniungendās

ē-lidere -sisse -sum (< ē + laedere) = ēicere
(↔ addere)

trochaeus — ~

iambus ~ —

dactylus — ~ ~

spondēus — —

haec nota [] inter pedēs pōnitur

[*Horātius: Ars poētica* 333,
Epistulae I.11.27]

$2\frac{1}{2} + 2\frac{1}{2} = 5$

Vocabula nova:
scalpellum
opera
lūdus
certamen
gladiātor
rēte
spectātor
palma
circus
aurīga
theātrum
cōmoedia
ingenium
ratīo
principiū
fātum
gremium
tenebrae
lucerna
passer
dēliciae
ocellus
mēns
bāsium
odium
rīsus
cachinnus
arānea
epigramma
sinus
versiculus
anus
testis
opēs
diphthongus

*Dōne cē|ris fē|līx mul|tōs nume|rābiſ̄ a|mīcōs.
Aut prō|desse vo|lunt aut| dēlec|tāre po|ētae.
Caelum,| nōn ani|mum mū|tant qui| trāns mare| currunt.*

[V] Versus pentameter.

cui tame|n̄ ipsa fa|vēs || vincaſ̄ u|ſ̄ ille pre|cor.

265

Hic versus dīviditur in duās partēs, quārum utraque bīnōs pedēs et dīmidium continet. Ita versus tōtus ex quīnque pedibus cōnstat et vocātur pentameter: *quīnque* enim Graecē dīcitur *pente*. Utraque pars est ut initium hexametrī, sed pars posterior spondēōs nōn admittit:

270

— ˘ | — ˘ | — || — ˘ | — ˘ | —

Tempora| sī fue|rint || nūbila| sōlus e|ris.

In gremi|ō sē|dit || prōtinu|ſ̄ illa me|ō.

Versus pentameter semper hexametrum sequitur:

Nōn amō| tē, Sabi|dī, nec| possum| dīcere| quārē.

275

Hoc tan|tum pos|sum || dīcere| nōn amō| tē.

[VI] Versus hendecasyllabus.

Passer mortuus est meae puellae.

Hic versus, quī ūndecim syllabās habet, vocātur hendeca-syllabus, nam ūndecim Graecē *hendeca* dīcitur. Versus hende-casyllabus in quīnque pedēs dīvidi potest: spondēum, dacty-lum, duōs trochaeōs, spondēum aut trochaeum (pēs pīmus rārius iambus aut trochaeus est).

280

— — | — ˘ | — ˘ | — ˘ | — ˘

Vivā|mus mea| Lesbi'|atqu'a|mēmus.

285

Cēnā|bis bene| mī Fa|bul'a|pud mē

paucīs| sī tibi| dī fa|vent di|ēbus.

PENSVM A

Hī versūs in syllabās brevēs et longās et in pedēs dīvidendī sunt notīs appositiōs:

Scrībere mē quereris, Vēlōx, epigramma longa.

Ipse nihil scrībis: tū breviōra facis! [*Mārtiālis I.110*]

Dās numquam, semper prōmittis, Galla, rogantī.

Sī semper fallis, iam rogō, Galla, negā! [*II.25*]

Quem recitās meus est, ō Fīdentīne, libellus.

Sed male cum recitās, incipit esse tuus! [I.38]

Bella es, nōvimus, et puella, vērum est,
et dīves, quis enim potest negāre?

Sed cum tē nimium, Fabulla, laudās,
nec dīves neque bella nec puella es! [I.64]

PENSVM B

Dum gladiātōrēs — [= pugnant], — dēlectātī manibus —.
Fēminīs nōn — gladiātōrēs spectāre.

Ovidius in — sedēns ūrābat ut vinceret ille cui amica eius
—. Hoc nārrātur in — [=initiō] carminis. Cum poēta — [= fortūnam] Priamī canere vellet, puella in — eius sēdit eīque
mīlle — dedit. Ovidius — mulierum bene nōverat.

Lucernīs —, Iūlius recitat carmen — [= pulchrum] dē —
Lesbiae mortuō: “—, ō Venerēs...!” Versibus — [= postrē-
mīs] dēmōnstrātur — [= causa] dolōris. Catullus Lesbiam
uxōrem — cupiēbat, at illa Catullō — nōluit. — poētae inter
amōrem et — dīvidēbātur.

PENSVM C

Quid Rōmānī in amphitheātrō spectant?

Quid Fabia in theātrō spectāvit?

Quis fuit Ovidius?

Quārē Ovidius in circum vēnerat?

Quae carmina recitat Iūlius?

Cūr ocellī Lesbiae turgidī rubēbant?

Cūr poēta Lesbiam et amābat et ūderat?

Num sacculus Catullī plēnus erat nummōrum?

Quid scrīpsit Mārtiālis?

Cūr librōs suōs nōn mīsit Pontiliānō?

Tūne Cinnam bonum poētam fuisse putās?

Cūr Laecāniae dentēs niveī erant?

Ex quibus syllabīs cōnstat pēs dactylus?

Ex quibus pedibus cōnstat hexameter?

nota	
turgidus	
misellus	
gladiātōrius	
circēnsis	
scaenicus	
ācer	
geminus	
bellus	
poēticus	
venustus	
mellitus	
tenebricōsus	
ultimus	
perpetuus	
dubius	
iocōsus	
sērius	
niveus	
certāre	
laedere	
implicāre	
plaudere	
libēre	
favēre	
lūgēre	
accendere	
circumsilire	
pīpiāre	
dēvorāre	
conturbāre	
nūbere	
affirmāre	
requirere	
excruciāre	
ōscitāre	
sapere	
ērubēscere	
prōsilire	
ēlidere	
libenter	
plērumque	
interdum	
dummodo	
dein	
nīl	
trochaeus	
iambus	
dactylus	
spondēus	
hexameter	
pentameter	
hendecasyllabus	

grammaticus -a -um: ars
g.a = grammatica
Dōnātūs (-ī m) vixit sae-
culō IV post Christum
nātum
ōrātiō -ōnis f = sermō

coniūnctiō, interiectiō:
v. *infra*

cāsus (nōminis): v. *infra*
proprius -a -um
↔ commūnis
nōmina propria, ut
Rōma, Tiberis
appellātivus-a -um < ap-
pellāre; nōmina appell-
atīva, ut *urbs, flūmen*

Mūsa -ae f; Mūsae: no-
vem deae quae singulis
artibus praesunt
scamnum -i n = sella
sacerdōs -ōtis m/f = vir
/fēmina cuius negōtium
est dīs servīre

ARS GRAMMATICA

[Ex Dōnātī ‘Arte grammaticā minōre’]

Dē partibus ōrātiōnis

I

[Magister:] Partēs ōrātiōnis quot sunt?

[Discipulus:] Octō.

[M.:] Quae?

[D.:] Nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, partici- 5
pium, coniūnctiō, praepositiō, interiectiō.

Dē nōmine

[M.:] Nōmen quid est?

[D.:] Pars ōrātiōnis cum cāsū, corpus aut rem propriē
commūniterve significāns...; aut enim ūnūs nōmen est 10
et ‘proprium’ dīcitur, aut multōrum et ‘appellātīvum’.

...

[M.:] Genera nōminum quot sunt?

[D.:] Quattuor.

[M.:] Quae?

15

[D.:] Masculīnum, ut *hic magister, fēminīnum, ut haec Mūsa*, neutrum, ut *hoc scannum, commūne, ut hic et haec sacerdōs*.

[M.:] Numerī nōminum quot sunt?

- 20 [D.:] Duo.
 [M.:] Qui?
- [D.:] Singulāris, ut *hic magister*, plūrālis, ut *hī magistrī*.
 ...
 [M.:] Cāsūs nōminum quot sunt?
- 25 [D.:] Sex.
 [M.:] Qui?
 [D.:] Nōminātīvus, genetīvus, datīvus, accūsātīvus, vo-
 cātīvus, ablātīvus. Per hōs omnium generum nōmina,
 prōnōmina, participia dēclīnantur...
- 30 [M.:] Comparātiōnis gradūs quot sunt?
 [D.:] Trēs.
 [M.:] Qui?
 [D.:] Positīvus, ut *doctus*, comparātīvus, ut *doctior*, su-
 perlātīvus, ut *doctissimus*.
- 35 [M.:] Quae nōmina comparantur?
 [D.:] Appellātīva dumtaxat quālitātem aut quantitātem
 significantia. ...
- Dē prōnōmine*
- [M.:] Prōnōmen quid est?
- 40 [D.:] Pars ūrātiōnis quae prō nōmine posita tantundem
 paene significat persōnamque interdum recipit. ...
 [M.:] Genera prōnōminum quae sunt?
 [D.:] Eadem ferē quae et nōminum: masculīnum, ut
quis, fēminīnum, ut *quae*, neutrum, ut *quod*, commūne,
 45 ut *quālis*, *tālis*, trium generum, ut *ego*, *tū*.

comparātiō -ōnis *f*
 < comparāre

appellātīva: scīlicet
 adiectīva
 dumtaxat = tantum
 quālitās -ātis *f* < quālis
 quantitās -ātis *f* < quan-
 tus

tantun-dem (< tantum-
 dem) = idem

et = etiam

Prōnōmina sunt
 [1] persōnālia: *ego, tū, nōs, vōs, sē*
 [2] possessīva: *meus, tuus, suus, noster, vester*
 [3] dēmōnstrātīva: *hic, iste, ille, is, idem, ipse*
 [4] relātīvum: ...*quī*
 [5] interrogātīva: *quis/qui, uter*
 [6] indēfinīta: *aliquis/-quī, quis, quisquam, quisque, uterque, quīdam, nēmō, nihil, neuter*

quem ad modum = sīcūt
 īnflectere = dēclīnārē

neutrum : nec agere nec patī

optātīvus -a -um < op-tāre

acceptā : additā faciunt ex sē passīva : fiunt p.

[M..:] Numerī prōnōminum quot sunt?

[D..:] Duo.

[M..:] Quī?

[D..:] Singulāris, ut *hic*, plūrālis, ut *hī*.

[M..:] Persōnae prōnōminum quot sunt? 50

[D..:] Trēs.

[M..:] Quae?

[D..:] Prīma, ut *ego*, secunda, ut *tū*, tertia, ut *ille*.

[M..:] Cāsūs item prōnōminum quot sunt?

[D..:] Sex, quem ad modum et nōminum, per quōs om-nium generum prōnōmina īflectuntur... 55

Dē verbō

II

[M..:] Verbum quid est?

[D..:] Pars ḍrātiōnis cum tempore et persōnā, sine cāsū, aut agere aliquid aut patī aut neutrum significāns. ... 60

[M..:] Modī verbōrum quī sunt?

[D..:] Indicātīvus, ut *legō*, imperātīvus, ut *lege*, optātī-vus, ut *utinam legerem*, coniūctīvus, ut *cum legam*, īfī-nītīvus, ut *legere*.

[M..:] Genera verbōrum quot sunt? 65

[D..:] Quattuor.

[M..:] Quae?

[D..:] Āctīva, passīva, neutra, dēpōnentia.

[M..:] Āctīva quae sunt?

[D..:] Quae in -ō dēsinunt et acceptā -r litterā faciunt ex 70 sē passīva, ut *legō*: *legor*.

[M..:] Passīva quae sunt?

[D..:] Quae in *-r* dēsinunt et eā dēmptā redeunt in āctīva, ut *legor*: *legō*.

75 [M..:] Neutra quae sunt?

[D..:] Quae in *-ō* dēsinunt ut āctīva, sed acceptā *-r* litterā Latīna nōn sunt, ut *stō*, *currō* (“*stor*, *curror*” nōn dīcimus!).

[M..:] Dēpōnentia quae sunt?

80 [D..:] Quae in *-r* dēsinunt ut passīva, sed eā dēmptā Latīna nōn sunt, ut *luctor*, *loquor*.

[M..:] Numerī verbōrum quot sunt?

[D..:] Duo.

[M..:] Quī?

85 [D..:] Singulāris, ut *legō*, plūrālis, ut *legimus*.

[M..:] Tempora verbōrum quot sunt?

[D..:] Tria.

[M..:] Quae?

[D..:] Praesēns, ut *legō*, praeteritum, ut *lēgī*, futūrum, ut 90 *legam*.

[M..:] Quot sunt tempora in dēclīnātiōne verbōrum?

[D..:] Quīnque.

[M..:] Quae?

[D..:] Praesēns, ut *legō*, praeteritum imperfectum, ut 95 *legēbam*, praeteritum perfectum, ut *lēgī*, praeteritum plūsquām perfectum, ut *lēgeram*, futūrum, ut *legam*.

[M..:] Persōnae verbōrum quot sunt?

[D..:] Trēs.

dēmēre -mpsisse
-mptum ↔ addere

Latīna : rēcta

luctārī = certāre complectendis corporibus

certāmen luctantium

ad-icere -iectisse -iectum
significatiō -ōnis /
< significare
ex-plānare = plānum
facere

quid-nī = quīn, certē
ēn = ecce
eia! = age!

forsitan = fortasse

[M.:] Quae?

[D.:] Prīma, ut *legō*, secunda, ut *legis*, tertia, ut *legit*. 100

[M.:] Dā dēclīnātiōnem verbī āctīvī! ...

Dē adverbiō

[M.:] Adverbium quid est?

[D.:] Pars ūrātiōnis quae adiecta verbō significatiōnem eius explānat atque implet. ... 105

[M.:] Significatiō adverbiōrum in quō est?

[D.:] Sunt aut locī adverbia aut temporis aut numerī aut negandī aut affirmandī aut dēmōnstrandī aut optandī aut hortandī aut ūrdinis aut interrogandī aut quālitatis aut quantitatis aut dubitandī... 110

[M.:] Dā adverbia locī!

[D.:] Ut *hīc* vel *ibi*, *intus* vel *forīs*, *illūc* vel *inde*.

[M.:] Dā temporis!

[D.:] Ut *hodiē*, *nunc*, *nūper*, *crās*, *aliquandō*; numerī, ut *semel*, *bis*, *ter*; negandī, ut *nōn*; affirmandī, ut *etiam*, 115
quidnī; dēmōnstrandī, ut *ēn*, *ecce*; optandī, ut *utinam*; hortandī, ut *eia*; ūrdinis, ut *deinde*; interrogandī, ut *cūr*, *quārē*, *quamobrem*; quālitatis, ut *doctē*, *pulchrē*, *fortiter*; quantitatis, ut *multum*, *parum*; dubitandī, ut *forsitan*, *fortasse*... 120

[M.:] Comparātiō adverbiōrum in quō est?

[D.:] In tribus gradibus comparātiōnis: positīvō, comparātīvō, superlātīvō.

[M.:] Dā adverbium positīvī gradūs!

- 125 [D.:] Ut *doctē*; comparatīvī, ut *doctius*; superlatīvī, ut *doctissimē*. ...

Dē participiō

[M.:] Participium quid est?

- [D.:] Pars oratiōnis partem capiēns nōminis, partem verbī: nōminis genera et cāsūs, verbī tempora et significatiōnēs, utrīusque numerum...

parti-cipium < pars
+ capere

[M.:] Genera participiōrum quot sunt?

[D.:] Quattuor.

[M.:] Quae?

- 135 [D.:] Masculīnum, ut *hic lēctus*, fēminīnum, ut *haec lēcta*, neutrum, ut *hoc lēctum*, commūne tribus generibus, ut *hic et haec et hoc legēns*.

lēctus -a -um part perf
< legere

[M.:] Cāsūs participiōrum quot sunt?

[D.:] Sex.

- 140 [M.:] Qui?

[D.:] Nōminatīvus, ut *hic legēns*, genetīvus, ut *huius legentis*, datīvus, ut *huic legenti*, accūsatīvus, ut *hunc legentem*, vocatīvus, ut *ō legēns*, ablātīvus, ut *ab hōc legente*.

- 145 [M.:] Tempora participiōrum quot sunt?

[D.:] Tria.

[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legēns*, praeteritum, ut *lēctus*, futūrum, ut *lēctūrus* et *legendus*. ...

legendus dicitur ‘gerundivum’ vel ‘participium futūri passīvi’

- 150 [M.:] Numerī participiōrum quot sunt?

	[D.:] Duo.	
	[M.:] Qui?	
	[D.:] Singulāris, ut <i>hic legēns</i> , plūrālis, ut <i>hī legentēs</i>	
	[M.:] Dā dēclīnātiōnem participiī! ...	
con-iūnctiō -ōnis f < coniungere	<i>Dē coniūnctiōne</i>	155
ad-nectere = adiungere, coniungere ōrdināre = in ōrdine pōnere	[M.:] Coniūnctiō quid est?	
	[D.:] Pars ūrātiōnis adnectēns ūrdinānsque sententiam. ...	
potestās = significatiō speciēs -ēī f = fōrma, genus	[M.:] Potestās coniūnctiōnum quot speciēs habet?	
cōpulātīvās, cēt., <i>v. infrā</i>	[D.:] Quīnque.	160
cōpulātīvus -a -um < cōpulāre	[M.:] Quās?	
disiūnctīvus -a -um < disiungere	[D.:] Cōpulātīvās, disiūnctīvās, explētīvās, causālēs, ratiōnālēs.	
explētīvus -a -um < <i>ex-plēre</i> = vacuum implēre	[M.:] Dā cōpulātīvās!	
causālīs -e < causa	[D.:] <i>Et, -que, atque, ac.</i>	165
sī-quidem = quoniam quandō = quoniam	[M.:] Dā disiūnctīvās!	
ratiōnālīs -e < ratiō	[D.:] <i>Aut, -ve, vel, nec, neque.</i>	
quā-propter = quam-obrem propter-eā = ideō	[M.:] Dā explētīvās!	
	[D.:] <i>Quidem, equidem, quoque, autem, tamen.</i>	
	[M.:] Dā causālēs!	170
	[D.:] <i>Sī, etsī, sīquidem, quandō, nam, namque, etenim, quamobrem...</i>	
	[M.:] Dā ratiōnālēs!	
	[D.:] <i>Itaque, enim, quia, quāpropter, quoniam, ergō, ideō, igitur, scilicet, proptereā.</i> ...	175

Dē praepositione

praepositiō -ōnis f
< *prae-pōnere*

[M.:] Praepositiō quid est?

[D.:] Pars ōrātiōnis quae praeposita aliīs partibus ōrātiōnis significatiōnem eārum aut complet aut mūtat aut
180 minuit. ...

[M.:] Dā praepositiōnēs cāsūs accūsātīvī!

adversum = adversus
cis = citrā

[D.:] *Ad, apud, ante, adversum, cis, citrā, circum, circā, contrā, ergā, extrā, inter, intrā, infrā, iūxtā, ob, per, prope, secundum, post, trāns, ultrā, praeter, propter,*
185 *suprā...*

[M.:] Quō modō?

īra -ae f = animus īrātus

[D.:] Dīcimus enim *ad patrem, apud villam, ante domum, adversum inimicōs, cis Rhēnum, citrā forum, circum oppidum, circā templum, contrā hostem, ergā parentēs, ex-190 trā vāllum, inter nāvēs, intrā moenia, infrā tēctum, iūxtā viam, ob īram, per portam, prope fenestram, secundum rīpam, post tergum, trāns flūmen, ultrā finēs, praeter officium, propter rem, suprā caelum. ...*

[M.:] Dā praepositiōnēs cāsūs ablātīvī!

iūs = locus ubi iūs
dīcitur

195 [D.:] *Ā, ab, cum, cōram, dē, ē, ex, prō, p̄rae, sine...*

[M.:] Quō modō?

[D.:] Dīcimus enim *ā domō, ab homine, cum exercitū, cōram testibus, dē forō, ē iūre, ex prōvinciā, prō patriā, p̄rae timōre, sine labōre...*

200 [M.:] Dā utrīusque cāsūs praepositiōnēs!

[D.:] *In, sub, super.*

[M.:] *In et sub quandō accūsātīvō cāsuī iunguntur?*

quandō = cum
significāre = verbis
ostendere

vīs = potestās, signifi-
cātiō
magis A quam B = nōn
B sed A
mentiō -ōnis f: mentiō-
nem facere alicuius =
loquī dē aliquō

[*Vergilius: Aenēis I. 750*]

inter-iectiō -ōnis f

affectus -ūs m=id quō af-
ficitur animus (ut lae-
titia, ira, timor, cēt.)
inconditus -a -um = nōn
ōrdinātus, rudis, sine
arte

admīrātiō -ōnis f
< admīrārī
sī (ali)qua (n pl) sunt
similis -e = quī īdem esse
vidētur, eiusdem generis
similia: ut ō! ei! heus!

Aenēis -idis f
Aenēas -ae m
Carthāgō -inis f: urbs
Āfricae
Dīdō -ōnis f
rēgina -ae f=fēmina
rēgnāns

[D.:] Quandō ‘nōs in locum īre/iisse/itūrōs esse’ signifi-
cāmus.

[M.:] Quandō ablātīvō?

205

[D.:] Quandō ‘nōs in locō esse/fuisse/futurōs esse’ signifi-
cāmus. ...

[M.:] *Super* quam vim habet?

[D.:] Ubi locum significat, magis accūsātīvō cāsuī servit
quam ablātīvō; ubi mentiōnem alicuius facimus, ablā-
tīvō tantum, ut

*multa super Priamō rogitāns, super Hectore multa**
hoc est dē Priamō, dē Hectore. ...

Dē interiectiōne

[M.:] Interiectiō quid est?

215

[D.:] Pars ḥrātiōnis significāns mentis affectum vōce
inconditā. ...

[M.:] Significātiō interiectiōnis in quō est?

[D.:] Aut laetitiam significāmus, ut *euax!* aut dolōrem,
ut *heu!* aut admīrātiōnem, ut *papae!* aut metum, ut *at-
tat!* et sī qua sunt similia.

*Versus sūmptus ē librō pīmō illīus carminis cui titulus est *Aenēis*. In hōc carmine Vergilius poēta nārrat dē Aenēā Trō-
iānō, quī ē patriā fugiēns Carthāginem vēnit, ubi ā Dīdōne
rēgīnā receptus est. Ā rēgīnā interrogātus Aenēas nārrat dē
bellō Trōiānō et dē fugā suā (v. cap. XXXVII et XXXVIII in
alterā *LINGVAE LATINAЕ* parte).

GRAMMATICA LATINA

Dē dēclīnātiōne

Nōmina, prōnōmina, verba dēclīnāntur. Cēterae partēs ūrātiōnis sunt indēclīnābilēs.

Dēclīnātiōnēs nōminūm sunt quīnque:

Dēclīnātiō p̄imā: gen. sing. -ae, ut *terr|a* -ae.

Dēclīnātiō secunda: gen. sing. -ī, ut *ann|us* -ī, *verb|um* -ī.

Dēclīnātiō tertia: gen. sing. -is, ut *sōl* -is, *urb|s* -is.

230 Dēclīnātiō quārta: gen. sing. -ūs, ut *port|us* -ūs, *gen|ū* -ūs.

Dēclīnātiō quīnta: gen. sing. -ēī/-ēī, ut *di|ēs* -ēī, *rēs reī*.

Dēclīnātiōnēs verbōrum sunt quattuor, ‘coniugātiōnēs’ quae vocantur:

Coniugātiō p̄imā: īnf. -āre/-ārī, ut *amā|re*, -rī.

235 Coniugātiō secunda: īnf. -ēre/-ērī, ut *monē|re*, -rī.

Coniugātiō tertia: īnf. -ere/-ī, ut *leg|ere*, -ī.

Coniugātiō quārta: īnf. -ire/-īrī, ut *audi|re*, -rī.

Dēclīnātiōnēs:

1. gen. -ae

2. gen. -ī

3. gen. -is

4. gen. -ūs

5. gen. -ēī

con-iugātiō -ōnis f

Coniugātiōnēs:

1. -āre

2. -ēre

3. -ere

4. -ire

PENSVM A

Dēclīnā haec vocābula:

[1] *āla*, nōmen fēminīnum I dēclīnātiōnis:

Singulāris: nōm. *haec āl-*, acc. *h- āl-*, gen. *h- āl-*, dat. *h- āl-*, abl. *h- āl-*. Plūrālis: nōm. *h- āl-*, acc. *h- āl-*, gen. *h- āl-*, dat. *h- āl-*, abl. *h- āl-*.

[2] *pēs*, nōmen masculīnum III dēclīnātiōnis:

Singulāris: nōm. *h- pēs*, acc. *h- ped-*, gen. *h- ped-*, dat. *h- ped-*, abl. *h- ped-*. Plūrālis: nōm. *h- ped-*, acc. *h- ped-*, gen. *h- ped-*, dat. *h- ped-*, abl. *h- ped-*.

[3] *ōrāre*, verbum āctīvūm I coniugātiōnis (pers. I sing.):

Indicātīvus: praes. *ōr-*, imperf. *ōr-*, fut. *ōr-*, perf. *ōrāv-*, plūsquāmpērf. *ōrāv-*, fut. perf. *ōrāv-*. Coniūnctīvus: praes. *ōr-*, imperf. *ōr-*, perf. *ōrāv-*, plūsquāmpērf. *ōrāv-*.

[4] *dīcere*, verbum āctīvūm III coniugātiōnis (pers. I sing.):

Indicātīvus: praes. *dīc-*, imperf. *dīc-*, fut. *dīc-*, perf. *dīx-*, plūsquāmpērf. *dīx-*, fut. perf. *dīx-*. Coniūnctīvus: praes. *dīc-*, imperf. *dīc-*, perf. *dīx-*, plūsquāmpērf. *dīx-*.

Vocābula nova:
 ūratiō
 coniūnctiō
 interiectiō
 Müsa
 scamnum
 sacerdōs
 cāsus
 comparatiō
 quālitas
 quantitās
 significatiō
 speciēs
 īra
 affectus
 admiratiō
 coniugatiō
 proprius
 appellatiōvus
 positivus
 optatiōvus
 cōpulatiōvus
 disiūnctiōvus
 explētivi
 causālis
 ratiōnālis
 inconditus
 similis
 īflectere
 dēmere
 luctāri
 explānare
 adnectere
 ūrdinare
 mentiōnem facere
 dumtaxat
 tantundem
 quidni
 forsitan
 siquidem
 quāpropter
 proptereā
 adversum
 cis
 ēn
 eia
 euax
 papae
 attat
 coniugatiō
 synōnymum

Verba: laedere –isse –um; implicāre –isse –um; plaudere –isse –um; parere –isse –um; retinēre –isse –um; accendere –isse –um; sedēre –isse; nūbere –isse; sapere –isse; dēmtere –isse –um; adicere –isse –um.

PENSVM B

Nōmen est pars — quae corpus aut rem significat. *Aemilia* et *Iūlia* nōmina — sunt, *māter* et *filia* sunt nōmina —. — nōminum sunt nōminatiōvus, genetīvus, cēt. Gradūs — sunt trēs: —, comparatiōvus, superlatīvus. Adiectīva quae comparantur — aut quantitatēm significant. *Amāre* est verbum prīmae —. Interiectiō mentis —, ut laetitiam vel dolōrem, significat. — est affectus eius quī ūrātus est.

Frātrēs gemini tam — sunt quam ūva.

Synōyma (vocābula quae idem ferē significant): plānum facere et —, fortasse et —, ideō et —, citrā et —, ecce et —.

Contrāria (vocābula quae rēs contrāriās significant): com-mūnis et —, addere et —.

PENSVM C

Quae sunt partēs ūratiōnis?
 Estne *discipulus* nōmen proprium?
 Cāsūs nōminum quī sunt?
 Quī sunt gradūs comparatiōnis?
 Prōnōmen quid est?
 Quot sunt coniugatiōnēs verbōrum?
 Num *intus* et *foris* adverbia temporis sunt?
 Cui cāsuī iungitur *inter* praepositiō?
 Quae praepositiōnēs ablātiōnē iunguntur?
 Quibus cāsibus iungitur *in* praepositiō?
 Interiectiō quid significat?

TABVLA DECLINATIONVM

NOMINA

Declinatio I			Declinatio II			Declinatio III			Declinatio IV			Declinatio V		
	sing	plur		sing	plur		sing	plur		sing	plur		sing	plur
nōm	hōr a	hōr ae	serv us	serv i	liber	libr i	vōx	vōc ēs	mōns	mont ēs	mar e	r ēs	nōmen	nōmin a
acc	hōr am	hōr ās	serv um	serv ōs	libr um	libr ōs	vōc em	vōc ēs	mont em	mont ēs	mar e	r ēs	nōmen	nōmin a
gen	hōr ae	hōr ārum	serv i	serv ōrum	libr i	libr ōrum	vōc is	vōc um	mont is	mont ium	mar is	r ērum	nōmin is	nōmin um
dat	hōr ae	hōr is	serv ō	serv is	libr ō	libr is	vōc i	vōc ibus	mont i	mont ibus	mar i	r ēbus	nōmin i	nōmin ibus
abl	hōr ā	hōr is	serv ō	serv is	libr ō	libr is	vōc e	vōc ibus	mont e	mont ibus	mar i	r ēbus	nōmin e	nōmin ibus
Declinatio III			Declinatio II			Declinatio III			Declinatio IV			Declinatio V		
nōm	sōl	sōl ēs	leō	leōn ēs	vōx	vōc ēs	mōns	mont ēs	di ēs	di ēs	r ēs	r ēs	nōmen	nōmin a
acc	sōl em	sōl ēs	leōn em	leōn ēs	vōc em	vōc ēs	mont em	mont ēs	di em	di ēs	r ēm	r ēs	nōmen	nōmin a
gen	sōl is	sōl um	leōn is	leōn um	vōc is	vōc um	mont is	mont ium	di ī	di ērum	r ēi	r ērum	nōmin is	nōmin um
dat	sōl i	sōl ibus	leōn i	leōn ibus	vōc i	vōc ibus	mont i	mont ibus	di ī	di ēbus	r ēi	r ēbus	nōmin i	nōmin ibus
abl	sōl e	sōl ibus	leōn e	leōn ibus	vōc e	vōc ibus	mont e	mont ibus	di ē	di ēbus	r ē	r ēbus	nōmin e	nōmin ibus
nōm	nāv is	nāv ēs	urb s	urb ēs	mōns	mont ēs	mar e	mar ia	Declinatio I et II: adiectiva			Declinatio I et II: adiectiva		
acc	nāv em	nāv ēs	urb em	urb ēs	mont em	mont ēs	mar e	mar ia	magn us	magn a	nūll a	nūll um	nōmen	nōmin a
gen	nāv is	nāv ium	urb is	urb ium	mont is	mont ium	mar is	mar ium	magn um	magn am	nūll am	nūll um	nōmen	nōmin a
dat	nāv i	nāv ibus	urb i	urb ibus	mont i	mont ibus	mar i	mar ibus	magn ā	magn āe	nūll i	nūll i	nōmin is	nōmin um
abl	nāv e	nāv ibus	urb e	urb ibus	mont e	mont ibus	mar i	mar ibus	magn ō	magn ā	nūll ō	nūll ō	nōmin i	nōmin ibus
nōm	cās us	cās ūs	corn ū	corn ua	di ēs	di ēs	r ēs	r ēs	Declinatio III: adiectiva			Declinatio III: adiectiva		
acc	cās um	cās ūs	corn ū	corn ua	di em	di ēs	r ēm	r ēs	magn ūs	magn ā	nūll a	nūll um	nōmen	nōmin a
gen	cās ūs	cās uum	corn ūs	corn uum	di ī	di ērum	r ēi	r ērum	magn ās	magn āe	nūll a	nūll um	nōmen	nōmin a
dat	cās ūi	cās ibus	corn ū	corn ibus	di ī	di ēbus	r ēi	r ēbus	magn ā	magn ā	nūll i	nūll i	nōmin is	nōmin um
abl	cās ū	cās ibus	corn ū	corn ibus	di ē	di ēbus	r ē	r ēbus	magn ā	magn ā	nūll ā	nūll ō	nōmin i	nōmin ibus
Declinatio IV			Declinatio V			Declinatio IV			Declinatio V			Declinatio IV		
nōm	grav is	grav e	ingēns	ingēns	melior	melius	nōm	grav is	ingēnt ēs	ingēnt ia	meliōr ēs	meliōr a	nōmen	nōmin a
acc	grav em	grav e	ingēnt em	ingēns	meliōr em	meliōr em	acc	grav em	ingēnt ēs	ingēnt ia	meliōr ēs	meliōr a	nōmen	nōmin a
gen	grav is	grav is	ingēnt is	ingēns	meliōr is	meliōr is	gen	grav is	ingēnt ēs	ingēnt ia	meliōr ēs	meliōr a	nōmen	nōmin a
dat	grav i	grav i	ingēnt i	ingēns	meliōr i	meliōr i	dat	grav i	ingēnt i	ingēnt ia	meliōr i	meliōr i	nōmen	nōmin a
abl	grav i	grav i	ingēnt i	ingēns	meliōr i	meliōr i	abl	grav i	ingēnt i	ingēnt ia	meliōr i	meliōr i	nōmen	nōmin a
nōm	grav ēs	grav ia	ingēnt ēs	ingēnt ia	melior ēs	melius	nōm	grav ēs	ingēnt ēs	ingēnt ia	meliōr ēs	meliōr a	nōmen	nōmin a
acc	grav ēs	grav ia	ingēnt ēs	ingēnt ia	meliōr ēs	meliōr em	acc	grav ēs	ingēnt ēs	ingēnt ia	meliōr ēs	meliōr a	nōmen	nōmin a
gen	grav ium	grav ium	ingēnt ium	ingēns	meliōr um	meliōr um	gen	grav ium	ingēnt ium	ingēnt ia	meliōr um	meliōr um	nōmen	nōmin a
dat	grav ibus	grav ibus	ingēnt ibus	ingēns	meliōr ibus	meliōr ibus	dat	grav ibus	ingēnt ibus	ingēnt ia	meliōr ibus	meliōr ibus	nōmen	nōmin a
abl	grav ibus	grav ibus	ingēnt ibus	ingēns	meliōr ibus	meliōr ibus	abl	grav ibus	ingēnt ibus	ingēnt ia	meliōr ibus	meliōr ibus	nōmen	nōmin a

Comparatiō

<i>positīvus</i>	long us	brev is	audāx -āc is	aeger -gr a -gr um
<i>comparātīvus</i>	long ior -ius	brev ior -ius	audāc iōr -ius	aegr iōr -ius
<i>superlātīvus</i>	long issim us	brev issim us	audāc iissim us	aeger rim us

NVMERI

1 ūn us	10 decem	100 centūm	1000 mīlle	11 ūndēcim
2 du o -ae -o	20 vīgintī	200 ducent ī	2000 du o mīlia	12 duodecim
3 tr̄ ēs -ia	30 tr̄igintā	300 trecent ī	3000 tr̄ ia mīlia	13 tr̄ēdecim
4 quattuor	40 quadrāgintā	400 quadringent ī	cēt.	14 quattuordecim
5 quīnque	50 quīnquāgintā	500 quīngent ī		15 quīndecim
6 sex	60 sexāgintā	600 sescent ī	9745 novem mīlia	16 sēdecim
7 septem	70 septuāgintā	700 septingent ī	septingentī	17 septendecim
8 octō	80 octōgintā	800 octingent ī	quadrāgintā	18 duodēvīgintī
9 novem	90 nōnāgintā	900 nōngent ī	quīnque	19 ūndēvīgintī
1 prīm us	10 decim us	100 centēsim us	1000 mīllēsim us	
2 secund us	20 vīcēsim us	200 ducentēsim us	2000 bis mīllēsim us	
3 tertī us	30 tr̄icēsim us	300 trecentēsim us	cēt.	
4 quārt us	40 quadrāgēsim us	400 quadringentēsim us	11 ūndēcim us	
5 quīnt us	50 quīnquāgēsim us	500 quīngentēsim us	12 duodecim us	
6 sext us	60 sexāgēsim us	600 sescentēsim us	13 tertī us decim us	
7 septūm us	70 septuāgēsim us	700 septingentēsim us	cēt.	
8 octāv us	80 octōgēsim us	800 octingentēsim us	18 duodēvīcēsim us	
9 nōn us	90 nōnāgēsim us	900 nōngentēsim us	19 ūndēvīcēsim us	

PRONOMINA

Persōnālia

<i>nōm</i>	ego	tū	—	nōs	vōs
<i>acc</i>	mē	tē	sē	nōs	vōs
<i>dat</i>	mihi	tibi	sibi	nōbīs	vōbīs
<i>abl</i>	mē	tē	sē	nōbīs	vōbīs

Possessīva

me us	-a -um	noster -tr a -tr um
tu us	-a -um	vester -tr a -tr um
su us	-a -um	

Dēmōnstrātīva

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>sing</i>	<i>nōm</i>	i s	e a	i d	hic	haec	hoc	ill e	ill a
	<i>acc</i>	e um	e am	i d	hunc	hanc	hoc	ill um	ill am
	<i>gen</i>	e ius	e ius	e ius	huius	huius	huius	ill ius	ill ius
	<i>dat</i>	e ī	e ī	e ī	huic	huic	huic	ill i	ill i
	<i>abl</i>	e ō	e ā	e ō	hōc	hāc	hōc	ill ō	ill ā
<i>plūr</i>	<i>nōm</i>	i ī	e ae	e a	hī	hae	haec	ill i	ill ae
	<i>acc</i>	e ōs	e ās	e a	hōs	hās	haec	ill ōs	ill ās
	<i>gen</i>	e ōrum	e ārum	e ōrum	hōrum	hārum	hōrum	ill ōrum	ill ārum
	<i>dat</i>	i īs	i īs	i īs	hīs	hās	hīs	ill i	ill i
	<i>abl</i>	i īs	i īs	i īs	hīs	hās	hīs	ill i	ill i

Interrogātīvum/relatīvum

singulāris

<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>nōm</i>	qu is/qu i	qu ae
<i>acc</i>	qu em	qu am
<i>gen</i>	cu ius	cu ius
<i>dat</i>	cu i	cu i
<i>abl</i>	qu ō	qu ā

plūralis

<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
qu i	qu ae	qu ae
qu ōs	qu ās	qu ae
qu ōrum	qu ārum	qu ōrum
qu ibus	qu ibus	qu ibus
qu ibus	qu ibus	qu ibus

VERBA

[A] *Actīvum*

Infinitīvus

<i>praes</i>	amā re	monē re	leg ere	audi re	es se
<i>perf</i>	amāv isse	monu isse	lēg isse	audiv isse	fu sse
<i>fut</i>	amāt ūr um esse	monit ūr um esse	lēct ūr um esse	audit ūr um esse	fut ūr um esse

Imperatīvus

<i>sing</i>	amā	monē	leg e	audi	es
<i>plur</i>	amā te	monē te	leg ite	audi te	es te

Indicatīvus

praesēns

<i>sing</i>	1 amō	mone ō	leg ō	audi ō	s um
	2 amā s	monē s	leg is	audi s	es
	3 amā t	monē t	leg it	audi t	es t
<i>plur</i>	1 amā mus	monē mus	leg imus	audi m̄us	s umus
	2 amā tis	monē tis	leg itis	audi tis	es tis
	3 amā nt	monē nt	leg unt	audi unt	s unt

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā ba m	monē ba m	leg ēba m	audi ēba m	era m
	2 amā bā s	monē bā s	leg ēbā s	audi ēbā s	erā s
	3 amā ba t	monē ba t	leg ēba t	audi ēba t	era t
<i>plur</i>	1 amā bā mus	monē bā mus	leg ēbā mus	audi ēbā mus	erā mus
	2 amā bā tis	monē bā tis	leg ēbā tis	audi ēbā tis	erā tis
	3 amā ba nt	monē ba nt	leg ēba nt	audi ēba nt	era nt

futūrum

<i>sing</i>	1 amā b ō	monē b ō	leg a m	audi a m	er ō
	2 amā b is	monē b is	leg ē s	audi ē s	er is
	3 amā b it	monē b it	leg e t	audi e t	er it
<i>plur</i>	1 amā b imus	monē b imus	leg ē mus	audi ē mus	er imus
	2 amā b itis	monē b itis	leg ē tis	audi ē tis	er itis
	3 amā b unt	monē b unt	leg e nt	audi e nt	er unt

perfectum

<i>sing</i>	1 amāv i	monu i	lēg i	audiv i	fu i
	2 amāv istī	monu istī	lēg istī	audiv istī	fu istī
	3 amāv it	monu it	lēg it	audiv it	fu it
<i>plur</i>	1 amāv imus	monu imus	lēg imus	audiv imus	fu imus
	2 amāv istis	monu istis	lēg istis	audiv istis	fu istis
	3 amāv ērunt	monu ērunt	lēg ērunt	audiv ērunt	fu ērunt

plusquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāv era m	monu era m	lēg era m	audiv era m	fu era m
	2 amāv era s	monu era s	lēg era s	audiv era s	fu era s
	3 amāv era t	monu era t	lēg era t	audiv era t	fu era t
<i>plur</i>	1 amāv era mus	monu era mus	lēg era mus	audiv era mus	fu era mus
	2 amāv era tis	monu era tis	lēg era tis	audiv era tis	fu era tis
	3 amāv era nt	monu era nt	lēg era nt	audiv era nt	fu era nt

futūrum perfectum

<i>sing</i>	1 amāv er ō	monu er ō	lēg er ō	audiv er ō	fu er ō
	2 amāv eri s	monu eri s	lēg eri s	audiv eri s	fu eri s
	3 amāv eri t	monu eri t	lēg eri t	audiv eri t	fu eri t
<i>plur</i>	1 amāv eri mus	monu eri mus	lēg eri mus	audiv eri mus	fu eri mus
	2 amāv eri tis	monu eri tis	lēg eri tis	audiv eri tis	fu eri tis
	3 amāv eri nt	monu eri nt	lēg eri nt	audiv eri nt	fu eri nt

Coniunctīvus

praesēns

<i>sing</i>	1 am e m 2 am ē s 3 am e t	mone a m mone ā s mone a t	leg a m leg ā s leg a t	audi a m audi ā s audi a t	s i m s i s s i t
<i>plūr</i>	1 am ē mus 2 am ē tis 3 am e nt	mone ā mus mone ā tis mone a nt	leg ā mus leg ā tis leg a nt	audi ā mus audi ā tis audi a nt	s i mus s i tis s i nt
<i>imperfectum</i>					
<i>sing</i>	1 amā re m 2 amā rē s 3 amā re t	monē re m monē rē s monē re t	leg ere m leg erē s leg ere t	audi re m audi rē s audi re t	es se m es sē s es se t
<i>plūr</i>	1 amā rē mus 2 amā rē tis 3 amā re nt	monē rē mus monē rē tis monē re nt	leg erē mus leg erē tis leg ere nt	audi rē mus audi rē tis audi re nt	es sē mus es sē tis es se nt
<i>perfectum</i>					
<i>sing</i>	1 amāv eri m 2 amāv eri s 3 amāv eri t	monu eri m monu eri s monu eri t	lēg eri m lēg eri s lēg eri t	audīv eri m audīv eri s audīv eri t	fu eri m fu eri s fu eri t
<i>plūr</i>	1 amāv eri mus 2 amāv eri tis 3 amāv eri nt	monu eri mus monu eri tis monu eri nt	lēg eri mus lēg eri tis lēg eri nt	audīv eri mus audīv eri tis audīv eri nt	fu eri mus fu eri tis fu eri nt
<i>plūsquamperfectum</i>					
<i>sing</i>	1 amāv isse m 2 amāv issē s 3 amāv isse t	monu isse m monu issē s monu isse t	lēg isse m lēg issē s lēg isse t	audīv isse m audīv issē s audīv isse t	fu sse m fu ssē s fu sse t
<i>plūr</i>	1 amāv issē mus 2 amāv issē tis 3 amāv isse nt	monu issē mus monu issē tis monu isse nt	lēg isse mus lēg isse tis lēg isse nt	audīv issē mus audīv issē tis audīv isse nt	fu ssē mus fu ssē tis fu sse nt
<i>Participium</i>					
<i>praes</i>	amā ns -ant is	monē ns -ent is	leg ēns -ent is	audi ēns -ent is	—
<i>fut</i>	amāt ūr us	monit ūr us	lēct ūr us	audit ūr us	fut ūr us
<i>Supīna</i>	amāt um -ū	monit um -ū	lēct um -ū	audit um -ū	

[B] *Passīvum*

Infīnitīvus

<i>praes</i>	amā rī	monē rī	leg ī	audi rī
<i>perf</i>	amāt um esse	monit um esse	lēct um esse	audit um esse
<i>fut</i>	amātum īrī	monitum īrī	lēctum īrī	auditum īrī

Indicātīvus

praesēns

<i>sing</i>	1 am or 2 amā ris 3 amā tur	mone or monē ris monē tur	leg or leg eris leg itur	audi or audi ris audi tur
<i>plūr</i>	1 amā mur 2 amā mini 3 amā ntur	monē mur monē mini mone ntur	leg imur leg imiñi leg untur	audi mur audi mini audi ntur
<i>imperfectum</i>				
<i>sing</i>	1 amā ba r 2 amā bā ris 3 amā bā tur	monē ba r monē bā ris monē bā tur	leg ēba r leg ēbā ris leg ēbā tur	audi ēba r audi ēbā ris audi ēbā tur
<i>plūr</i>	1 amā bā mur 2 amā bā mini 3 amā ba ntur	monē bā mur monē bā mini monē ba ntur	leg ēbā mur leg ēbā mini leg ēba ntur	audi ēbā mur audi ēbā mini audi ēba ntur

futūrum

<i>sing</i>	1 amā b or 2 amā b eris 3 amā b itur	monē b or monē b eris monē b itur	leg a r leg ē ris leg ē tur	audi a r audi ē ris audi ē tur
<i>plūr</i>	1 amā b imur 2 amā b iminī 3 amā b untur	monē b imur monē b iminī monē b untur	leg ē mur leg ē minī leg e ntur	audi ē mur audi ē minī audi e ntur
<i>perfectum</i>				
<i>sing</i>	1 amāt us sum 2 3 es est	monit us sum es est	lēct us sum es est	audīt us sum es est
<i>plūr</i>	1 amāt i sumus 2 3 estis sunt	monit i sumus estis sunt	lēct i sumus estis sunt	audīt i sumus estis sunt
<i>plusquamperfectum</i>				
<i>sing</i>	1 amāt us eram 2 3 erās erat	monit us eram erās erat	lēct us eram erās erat	audīt us eram erās erat
<i>plūr</i>	1 amāt i erāmus 2 3 erātis erant	monit i erāmus erātis erant	lēct i erāmus erātis erant	audīt i erāmus erātis erant
<i>futūrum perfectum</i>				
<i>sing</i>	1 amāt us erō 2 3 eris erit	monit us erō eris erit	lēct us erō eris erit	audīt us erō eris erit
<i>plūr</i>	1 amāt i erimus 2 3 eritis erunt	monit i erimus eritis erunt	lēct i erimus eritis erunt	audīt i erimus eritis erunt

*Coniunctīvus**praesēns*

<i>sing</i>	1 am e r 2 am ē ris 3 am ē tur	mone a r mone ā ris mone ā tur	leg a r leg ā ris leg ā tur	audi a r audi ā ris audi ā tur
<i>plūr</i>	1 am ē mur 2 am ē mini 3 am e ntur	mone ā mur mone ā mini mone a ntur	leg ā mur leg ā mini leg a ntur	audi ā mur audi ā mini audi a ntur

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā re r 2 amā rē ris 3 amā rē tur	monē re r monē rē ris monē rē tur	leg ere r leg erē ris leg erē tur	audi re r audi rē ris audi rē tur
<i>plūr</i>	1 amā rē mur 2 amā rē mini 3 amā re ntur	monē rē mur monē rē mini monē re ntur	leg erē mur leg erē mini leg ere ntur	audi rē mur audi rē mini audi re ntur

perfectum

<i>sing</i>	1 amāt us sim 2 3 sīs sit	monit us sim sīs sit	lēct us sim sīs sit	audit us sim sīs sit
<i>plūr</i>	1 amāt i simus 2 3 sītis sint	monit i simus sītis sint	lēct i simus sītis sint	audit i simus sītis sint
<i>plusquamperfectum</i>				
<i>sing</i>	1 amāt us essem 2 3 essēs esset	monit us essem essēs esset	lēct us essem essēs esset	audit us essem essēs esset
<i>plūr</i>	1 amāt i essēmus 2 3 essētis essent	monit i essēmus essētis essent	lēct i essēmus essētis essent	audit i essēmus essētis essent

Participium

<i>perf</i>	amāt us	monit us	lēct us	audit us
-------------	---------	----------	---------	----------

Gerundīvum

ama nd us	mone nd us	leg end us	audi end us
-----------	------------	------------	-------------

KALENDARIVM ROMANVM

	<i>Iānuārius</i> <i>Augustus</i> <i>December</i> (diēs XXXI)	<i>Aprilis</i> <i>Iūnius</i> <i>September</i> <i>November</i> (diēs XXX)	<i>Februārius</i> (diēs XXVII)	<i>Mārtius</i> <i>Māius</i> <i>Iūlius</i> <i>Octōber</i> (diēs XXXI)
1.	kalendae	kalendae	kalendae	kalendae
2.		a.d. IV nōn.		a.d. VI nōn.
3.		a.d. III nōn.		a.d. V nōn.
4.		pridiē nōn.		a.d. IV nōn.
5.		nōnae		a.d. III nōn.
6.		a.d. VIII īd.		pridiē nōn.
7.		a.d. VII īd.		nōnae
8.		a.d. VI īd.		a.d. VIII īd.
9.		a.d. V īd.		a.d. VII īd.
10.		a.d. IV īd.		a.d. VI īd.
11.		a.d. III īd.		a.d. V īd.
12.		pridiē īd.		a.d. IV īd.
13.	īdūs	īdūs	īdūs	a.d. III īd.
14.	a.d. XIX kal.	a.d. XVIII kal.	a.d. XVI kal.	pridiē īd.
15.	a.d. XVIII kal.	a.d. XVII kal.	a.d. XV kal.	īdūs
16.	a.d. XVII kal.	a.d. XVI kal.	a.d. XIV kal.	a.d. XVII kal.
17.	a.d. XVI kal.	a.d. XV kal.	a.d. XIII kal.	a.d. XVI kal.
18.	a.d. XV kal.	a.d. XIV kal.	a.d. XII kal.	a.d. XV kal.
19.	a.d. XIV kal.	a.d. XIII kal.	a.d. XI kal.	a.d. XIV kal.
20.	a.d. XIII kal.	a.d. XII kal.	a.d. X kal.	a.d. XIII kal.
21.	a.d. XII kal.	a.d. XI kal.	a.d. IX kal.	a.d. XII kal.
22.	a.d. XI kal.	a.d. X kal.	a.d. VIII kal.	a.d. XI kal.
23.	a.d. X kal.	a.d. IX kal.	a.d. VII kal.	a.d. X kal.
24.	a.d. IX kal.	a.d. VIII kal.	a.d. VI kal.	a.d. IX kal.
25.	a.d. VIII kal.	a.d. VII kal.	a.d. V kal.	a.d. VIII kal.
26.	a.d. VII kal.	a.d. VI kal.	a.d. IV kal.	a.d. VII kal.
27.	a.d. VI kal.	a.d. V kal.	a.d. III kal.	a.d. VI kal.
28.	a.d. V kal.	a.d. IV kal.	pridiē kal.	a.d. V kal.
29.	a.d. IV kal.	a.d. III kal.	Mārtiās	a.d. IV kal.
30.	a.d. III kal.	pridiē kal.		a.d. III kal.
31.	pridiē kal.	Māiās Iūliās Septembrēs Iānuāriās	Aprilēs Iūniās Octōbrēs Decembrēs	pridiē kal. Aprilēs Iūniās Augustās Novembrēs

INDEX VOCABVLORVM

[Numerī crassi 1.2.3... capitula, numerī tenuēs 1,2,3... versūs significant]

A

ā 6.34 v. ab
ab/ā *prp+abl* 5.48; 6.10,34,62;
12.125; 13.13,36,40; 16.51;
33.23
ab-dūcere 31.164
ab-errare 26.128
ab-esse ā-fuisse 4.20
ab-icere 29.145
ab-īre 8.18
ablātīvus -ī *m* 5.126
abs 27.80 v. ab
absēns -entis 17.89
abs-tinēre 29.87
ac 12.59 v. atque
ac-cēdere 22.67
accendere 34.84,110
accidere 26.112; +dat 26.136
ac-cipere 8.19,116; 19.80
ac-cubāre 30.73
ac-cumbere 30.96
ac-currere -risse 9.75
accūsāre 4.48; +gen 29.137
accūsātīvus -ī *m* 3.88
ācer -cris -cre 34.47
acerbus -a -um 30.131
aciēs -ēi *f* 33.15
āctīvus -a -um 6.127; 35.69
acūtus -a -um 30.105
ad *prp+acc* 6.19; 8.81; 13.36;
14.43; 16.7; 33.132
ad-dere 18.104
ad-esse af-fuisse 4.20; +dat
32.117
ad-hūc 14.34
ad-icere 29.5; 30.166
adiectīvum -ī *n* 12.158
ad-ire 7.62; 16.28; 29.5
ad-jungere 33.5
ad-iuvāre 32.54
ad-mīrāri 28.179
admīrātīō -ōnis *f* 35.220
ad-mittere 22.9
ad-nectere 35.157
ad-ōrāre 28.25
adulēscēns -entis *f* 19.39
ad-vehere 20.122
ad-venīre 7.30
adverbīum -ī *n* 18.198; 35.103
adversum *prp+acc* 35.182,188
adversus -a -um 32.57,99
adversus *prp+acc* 20.65; 32.23

aedificāre 25.12
aedificium -ī *n* 25.29
aeger -gra -grum 11.24,29
aegrōtāre 11.48
aegrōtus -a -um 24.1
aequē 17.147; 18.78; 20.27
aequinoctīum -ī *n* 13.77
aequus -a -um 13.43,77; 29.180
āer -eris *m* 10.10,53
aestās -ātis *f* 13.80,81
aestimāre 29.6
aetās -ātis *f* 33.23,26
affectus -ūs *m* 35.216
af-ferre at-tulisse al-lātum
14.42; 23.140
af-ficere 29.45,46
affirmāre 34.126
ager -grī *m* 27.5; 30.124
agere ēgisse āctum 5.82; 24.19;
27.14; age-ite 5.87,99
agmen -inis *n* 33.10
agnus -ī *m* 25.5
agricola -ae *m* 27.10
ain' 21.71
āiō ais ait āiunt 21.68; 24.61
āla -ae *f* 10.12
albus -a -um 9.3
alere -uisse altum 20.12,97
aliēnus -a -um 20.14,122
ali-quandō 32.131,157
ali-quantum 31.52
ali-qui -qua -quod 24.59; 25.
17; 26.85; 31.17
ali-quis -quid 21.65,91
ali-quot 32.29
aliter 24.22
alius -a -ud 8.5,33; alii... alii
10.33
allīcere -iō -ēxisse -ectum 29.94
alter -era -erum 14.11,78; 16.
77,113; 19.5,8
altum -ī *n* 16.65
altus -a -um 12.100,141; 16.44
amāns -antis *m* 19.18
amāre 5.21,23
ambulāre 6.24
amīca -ae *f* 6.78
amīcitia -ae *f* 32.112
amīcus -ī *m* 6.43,44
amīcus -a -um 17.79
ā-mittere 29.24
amnis -is *m* 33.70

amoenus -a -um 27.5
amor -ōris *m* 19.19
amphitheātrum -ī *n* 32.214
an 14.13; 17.118; 29.67
ancilla -ae *f* 2.31
angustus -a -um 21.16
anima -ae *f* 10.52; 28.89
anim-ad-vertere 18.131
animal -ālis *n* 10.54
animus -ī *m* 28.9,144
annus -ī *m* 13.1
ante *prp+acc* 6.32; 13.44; 19.
38; 25.113; *adv* 16.148
anteā 22.11
ante-hāc 23.93
ante-quam 15.27
antiquus -a -um 2.81; 13.19
ānulus -ī *m* 8.7
anus -ūs *f* 34.187
aperīre -uisse -rtum 7.14
apertus -a -um 14.15; 30.152
apis -is *f* 18.110
appārēre 29.111; -et 33.44
appellāre 16.3; 20.28
appellātīvus -a -um 35.11
ap-pōnere 11.89; 30.100
ap-portāre 30.133
ap-prehendere 28.50
ap-propinquāre 29.185
Aprilis -is *m* 13.3
apud *prp+acc* 6.37; 11.32
aqua -ae *f* 5.28
aquila -ae *f* 10.9; 33.9
arānea -ae *f* 34.154
arārē 27.9
arātor -ōris *m* 27.13
arātrum -ī *n* 27.12
arbitrāri 22.94
arbor -oris *f* 9.21
arcessere -ivisse -ītum 11.43
arcus -ūs *m* 12.91
arduus -a -um 33.51
argenteus -a -um 30.91
argentum -ī *n* 30.91
arma -ōrum *n* 12.34
armāre 32.176
armātus -a -um 12.35
ars artis *f* 26.49,72
as assis *m* 17.97; 34.114
a-scendere -disse 10.94; 11.46
asinīnus -a -um 31.49
asinus -ī *m* 10.1

a-spergere -sisse -sum **30.110**
 a-spicere **8.15,39**
 at **15.25**
 āter -tra -trum **16.97**
 atque/ac **11.41; 12.59; 13.79; 18.143; 20.142; 32.211**
 ātrium -ī n **5.27**
 attentus -a -um **28.109**
 audācia -ae f **32.13**
 audāx -ācis **26.22,54; 32.24**
 audēre ausum esse **10.88; 31.169**
 audīre **3.42; 6.83; 10.50**
 au-ferre abs-tulisse ab-lātum
31.52
 au-fugere **31.51**
 augēre -xisse -ctum **19.96**
 Augustus -ī m **13.4**
 aureus -a -um **22.17; m 22.108**
 aurīga -ae m **34.40**
 auris -is f **11.6**
 aurum -ī n **22.15**
 aut **8.14,108; aut... aut 18.7**
 autem **6.42**
 autumnus -ī m **13.81,85**
 auxilium -ī n **25.65; pl 33.5**
 avārus -a -um **31.22**
 ā-vertere **23.51; 29.163**
 avis -is f **10.9**
 avunculus -ī m **12.19**

B
 baculum -ī n **4.62**
 bālare **9.70**
 balneum -ī n **30.1,3**
 barbarus -a -um **12.61; m 14.76**
 bāsium -ī n **34.118**
 bēatus -a -um **19.86**
 bellum -ī n **12.76**
 bellus -a -um **34.58**
 bene **11.14; b. velle 31.29**
 beneficium -ī n **29.141**
 bēstia -ae f **10.1**
 bēstiola -ae f **18.110**
 bibere -bisce **9.9**
 bīnī -ae -a **30.74**
 bis **18.126**
 bonum -ī n **30.52**
 bonus -a -um **4.68; 11.14**
 bōs bovis *m/f* **21.31**
 bracchium -ī n **11.1**
 brevi **25.77**
 brevis -e **12.50; 13.28**

C
 cachinnus -ī m **34.151**
 cadere cecidisse **10.103; 16.102**
 caecus -a -um **28.31**
 caedere cecidisse caesum **33.18**
 caedēs -is f **33.133**
 caelum -ī n **9.25; pl 28.171**
 calamus -ī m **18.161**
 calceus -ī m **14.85**
 calidus -a -um **13.87; f 30.114**
 calor -ōris m **27.122**
 campus -ī m **9.1**
 candidus -a -um **21.4; 34.150**
 canere cecinisse **10.80; 14.19; 29.66; 34.70**
 canis -is m/f **9.2; 10.77**
 cantāre **3.3; 34.163**
 cantus -ūs m **29.73**
 capere -iō cēpisse captum **10.2, 78; 26.6; 29.90,148; 32.13**
 capillus -ī m **11.6**
 capitulum -ī n **1.73**
 caput -itis n **11.5; 12.65**
 carcer -eris m **26.25**
 cardō -inis m **22.2**
 carēre +abl **20.6**
 carmen -inis n **29.90; 32.102**
 carō carnis *f* **30.104**
 carpere -psisse -ptum **5.57; 27.168**
 cārūs -a -um **32.21,85**
 castra -ōrum n **12.93**
 cāsūs -ūs m **26.126; 35.9,24**
 catēna -ae f **22.11**
 cauda -ae f **10.15**
 causa -ae f **21.37; -ā +gen 26.135; 29.139**
 causālis -e **35.162,170**
 cautus -a -um **26.81**
 cavēre cāvissē **22.60,65; c. nē 27.173**
 cēdere cessisse **22.73**
 celer -eris -ere **26.4**
 celsus -a -um **29.93**
 cēna -ae f **30.9**
 cēnāre **30.40**
 cēnsēre -uisse cēnum **27.63**
 centēsimus -a -um **17.31**
 centum **2.39**
 cēra -ae f **18.108,109**
 cerebrum -ī n **11.9**
 cernere **16.69; 32.114**
 certāmen -inis n **34.15**
 certāre **34.12**
 certē **18.73**

certō *adv* **24.59**
 certus -a -um **17.118,121; 25.43; 32.114**
 cessāre **28.7**
 cēterī -ae -a **2.59; sg 13.51**
 cēterum *adv* **24.76**
 charta -ae f **18.161**
 cibus -ī m **9.6; 30.9**
 cingere cīnxisse cīnctum **27.6**
 -cipere -iō -cēpisse -ceptum
 < capere
 circā *prp+acc* **27.51**
 circēnsis -e **34.37; m pl 34.39**
 circiter **30.10**
 circum *prp+acc* **6.14**
 circum-dare **33.20**
 circum-silire **34.96**
 circus -ī m **34.36**
 cis *prp+acc* **35.182,188**
 citerior -ius **33.132**
 citrā *prp+acc* **33.87**
 cīvis -is m/f **25.67; 28.154**
 clāmāre **8.36**
 clāmor -ōris m **9.79**
 clārus -a -um **13.48; 29.93**
 classis -is f **32.23**
 claudere -sisse -sum **7.15**
 claudus -a -um **28.32**
 clausus -a -um **14.17**
 clāvis -is f **23.103**
 clēmēns -entis **31.84**
 cocus -ī m **30.67**
 coep- coept- v. incipere
 cōgēre co-ēgisse -āctum **33.32**
 cōgitāre **17.57**
 cognōmen -inis n **12.12**
 cognōscere -ōvisse -itum **21.2; 31.10; 32.219**
 cohors -rtis f **33.2**
 colere -uisse cultum **27.11**
 collis -is m **9.20**
 col-loquī **20.47; 33.149**
 colloquium -ī n **20.71**
 collum -ī n **8.22**
 colōnus -ī m **27.70**
 color -ōris m **11.20**
 columnā -ae f **19.3**
 comes -itis m **23.108**
 comitāri **23.107**
 com-memorāre **33.22**
 commūnis -e **32.32; 35.10,17**
 cōmoedia -ae f **34.45**
 comparāre **18.77; 35.35**
 comparatiō -ōnis *f* **35.30**
 comparatiūs -ī m **12.202**

com-plectī -exum **16.87**
 com-plērē -ēvisse -ētūm **30.147**
 com-plūrēs -a **25.35**
 com-putāre **17.101**
 cōnāri **16.138**
 condicīō -ōnis *f* **32.146**
 cōn-ficere **26.7; 27.68; 33.54**
 cōn-fidere **31.56**
 cōn-fitēri -fessum **29.114**
 coniugātiō -ōnis *f* **35.232**
 coniunctiō -ōnis *f* **35.6,156**
 coniunctivus -i *m* **27.189**
 con-iungere **18.30**
 con-iūnx -iugis *f/m* **19.7,9**
 cōn-scendere -disse **16.56**
 cōn-sequī **26.5**
 cōn-sidere -sēdisse **15.17**
 cōnsilium -i *n* **26.23; 29.14**
 cōn-sistere -stītisse **8.12**
 cōn-sōlārī **16.90**
 cōnsonāns -antis *f* **18.8,25**
 cōnspectus -ūs *m* **25.108,135**
 cōn-spicere **21.29**
 cōn-stāns -antis **28.99**
 cōn-stāre -stītisse **8.56; 22.1**
 cōn-stituere -uisse -ūtūm
25.56; 32.152
 cōn-sūmēre **26.11,29**
 con-temnere -tēmpsisse -tēptum
32.14,73
 con-tinēre **23.18**
 continuō **24.16**
 contrā prp+acc **12.72; 29.121**
 con-trahere **30.32,41**
 contrārius -a -um **16.49; 28.95**
 con-turbāre **34.122**
 con-venīre **8.82; 15.64; 19.49**
 con-vertere **24.2**
 convīva -ae *m/f* **30.73**
 convīvium -i *n* **30.70**
 con-vocāre **33.109**
 cōpia -ae *f* **27.38**
 cōpulāre **33.106**
 cōpulātīvus -a -um **35.162,164**
 coquere -xisse -ctūm **30.64**
 cor cordis *n* **11.19, 136; 19.19**
 cōram prp+abl **31.122**
 cornū -ūs *n* **21.31**
 corpus -oris *n* **11.1**
 cor-rigere -rēxisse -rēctum
18.105
 cotidiē **19.76**
 crās **20.128,130**
 crassus -a -um **10.101,102**
 crēdere -didisse -ditum **21.98,**

114; **31.72; +dat 21.119;**
29.10
 crēscere -ēvisse **27.7,17; 32.20**
 cruciāre **31.64**
 crudēlis -e **31.124**
 cruentus -a -um **24.66**
 cruor -ōris *m* **21.29**
 crūs -ūris *n* **11.2**
 crux -ucis *f* **31.66**
 cubāre -uisse -itum **14.2**
 cubiculum -i *n* **5.35**
 culina -ae *f* **30.67**
 culter -trī *m* **11.95**
 cum prp+abl **5.9,13,58; 21.15;**
25.111,143
 cum +ind **10.15; 18.128; 19.74;**
25.53; 30.41;c. p̄īmūm 21.
28; +coni 29.76,78; 32.175
 cūnae -ārum *f* **20.2**
 cūnctus -a -um **32.40; pl 32.1**
 cupere -iō -īvisse **24.51,56**
 cupiditās -ātis *f* **25.122**
 cupidus -a -um **25.46**
 cūr **3.26**
 cūra -ae *f* **27.97**
 cūrāre **20.77; 29.184; 32.186;**
 c. ut/nē **27.102,139**
 currere cucurrisse **7.66**
 currus -ūs *m* **25.7**
 cursus -ūs *m* **32.220,222; 34.36**
 cūstōdīre **22.6; 29.104**

D
 dactylus -i *m* **34.250**
 dare dedisse datum
7.46,63,118
 datīvus -i *m* **7.110**
 dē prp+abl **11.53; 13.89; 19.**
105; 20.48; 21.95
 dea -ae *f* **19.6**
 dēbēre **20.82; +dat 23.16**
 dēbilis -e **31.139**
 decem **4.10**
 December -bris *m* **13.6**
 decēre **20.158; 21.54**
 decīēs **18.118**
 decimus -a -um **13.5**
 dēclināre **9.90**
 dēclinātiō -ōnis *f* **9.88**
 de-esse dē-sum dē-fuisse
18.94; +dat 32.101
 dē-fendere -disse -sum **12.107**
 dein **34.119**
 de-inde **14.46**
 délectāre **5.60**
 dēlēre -ēvisse -ētūm **18.144**
 dēliciae -ārum *f* **34.87,91**
 delphīnus -ī *m* **29.62**
 dēmēre -mpsisse -mptum **35.73**
 dē-mōnstrāre **17.138; 26.50**
 dēmūm **30.21**
 dēnārius -ī *m* **17.97**
 dēnī -ae -a **33.2**
 dēnique **27.2**
 dēns dentis *m* **9.73; 11.10**
 dē-nuō **24.4**
 deorsum **26.73**
 dēpōnēns -entis **16.156**
 -dere -dīdisse -ditum <dare
 dē-rīdēre **22.80; 25.15**
 dē-scendere -disse **25.110**
 dēserere -uisse -rtum **25.116;**
31.125
 dēsiderāre **33.65,137**
 dē-silīre -uisse **29.88**
 dē-sinere -siisse **15.65,66,158**
 dē-sistere -stītisse **32.203**
 dē-spērāre **29.89,120**
 dē-spicere **26.90,106; 33.168**
 dē-tergēre **11.119**
 dē-terrēre **29.3**
 dē-trahere **29.146**
 deus -ī *m*, pl dei/dii/dī **10.28**
 dē-vorāre **34.101**
 dexter -tra -trum **14.79; f**
16.51; 30.98
 dicere -xisse dictum **11.60,61;**
13.58; 20.144; 26.162
 dictāre **18.50**
 dictum -ī *n* **28.54**
 diēs -ēi *m* **13.8,35; 18.178,190;**
f 32.147
 dif-ficilis -e **17.69; 33.52**
 digitus -ī *m* **8.21**
 dignus -a -um **19.110**
 diligēns -entis **30.31**
 diligere -ēxisse -ētūm **20.141**
 dīmidius -a -um **13.33,53**
 dī-mittere **23.12**
 diphthongus -ī *f* **34.226**
 dīrus -a -um **33.171**
 dis-cēdere **4.73**
 discere didicisse **17.1**
 discipulus -ī *m* **15.6,8; 28.52**
 disiūntīvus -a -um **35.162,166**
 dis-iungere **28.3**
 dis-suādēre -sisse **32.76**
 diū **30.13; comp diūtīus 33.126**
 dīves -itīs **19.61**
 dīvidere -vīsсе -vīsum **12.68,**

105; **13.1**
 divitiae -ārum *f* **29.27**
 docēre **17.2**
 doctus -a -um **17.4**
 dolere **11.80**; **34.135**
 dolor -ōris *m* **24.25**; **29.51**
 domī **15.81**; **18.151**; **20.127**
 domina -ae **2.31**
 dominus -ī **m** **2.26**; **9.5**; **16.110**,
 130; **30.95**; *pl* **20.109**
 domus -ūs *f*, *abl* -ō, *pl acc* -ōs
 19.42; domum *adv* **20.123**;
 domō *adv* **20.137**
 dōnāre **29.168**
 dōnec **32.72**
 dōnum -ī *n* **19.67**
 dormire **3.37**
 dorsum -ī *m* **29.100**
 dubitare **21.130**, **131**; **29.116**
 dubius -a -um **34.135**
 du-centi -ae -a **13.10**
 dūcere dūxisse ductum **9.34**;
 12.104; **18.53**; animam d. **10.**
 54; (*uxōrem*) d. **34.125**, **191**
 dulcis-e **30.131**
 dum **9.39**, **69**; **10.48**; **22.8**
 dum-modo **34.17**
 dumtaxat **35.36**
 duo -ae -o **2.23**, **33.54**
 duo-decim **6.15**
 duo-decimus -a -um **13.6**
 duo-dē-trīgintā **13.28**
 duo-dē-vīgintī **17.20**
 dūrus -a -um **18.111**
 dux ducis *m* **12.81**; **16.44**

E

ē **7.45** v. ex
 ea, eadem v. is, īdem
 ēbrius -a -um **31.193**
 ecce **2.81**; **4.59**
 ed- v. ēsse
 ēducāre **31.150**
 ē-dūcere **32.64**
 ef-ficere **18.114**; e. ut **27.124**
 ef-fugere **26.22**, **82**
 ef-fundere **33.78**
 ego mē mihi/mī **3.20**; **14.30**;
 15.21; **17.66**; mē-cum **14.87**
 ē-gredī -gressum **16.39**
 ēgregius -a -um **32.25**, **31**
 ē-icere **28.5**, **73**
 ē-lidere -sisse -sum **34.242**
 ē-ligere -lēgisse -lēctum **30.58**
 emere ēmisse ēmptum **8.14**

ēn **35.116**
 enim **10.30**
 ēnsis -is *m* **33.172**
 eō *adv* **28.23**
 epigramma -atis *n* **34.157**
 epistula -ae *f* **18.153**
 eques -itiis *m* **12.43**
 equidem **30.51**
 equitātis -ūs *m* **12.113**
 equus -ī *m* **6.56**
 ergā *ppr+acc* **19.94**
 ergō **10.121**
 ē-ripere -iō -uisse -reptum
 29.45, **122**
 errāre **9.50**
 ē-rubēscere -buisse **34.201**
 ē-rumpere **33.122**
 erus -ī *m* **18.35**; **22.48**
 esse sum fuisse futurum esse
 /fore **1.1**, **18.53**; **4.32**
 esse edō ēdissē **9.9**, **11**; **10.59**
 et **1.2**; **25.95**; et... et **7.50**
 et-enim **33.163**
 etiam **5.30**, **70**; **26.104**; e. nunc
 19.86; e. atque e. **33.118**
 etiam-nunc **32.207**
 et-sī **24.38**
 ē-volāre **26.41**
 ē-volvere -visse -lūtum **28.58**
 ex/ē *ppr+abl* **5.58**; **14.11**; **18.**
 113; **22.1**, **13**; **33.43**, **158**
 ex-audire **18.92**
 excitāre **14.35**; **19.20**
 ex-clāmāre **15.23**
 ex-cōgitāre **26.35**
 ex-cruciāre **34.138**
 ex-currere -risse **33.115**
 excūsāre **21.45**
 exemplum -ī *n* **1.90**; **26.64**;
 31.129
 exercitus -ūs *m* **12.77**, **80**
 ex-haurīre **30.145**
 exiguus -a -um **13.51**; **17.148**
 ex-īre **7.83**; **10.53**
 existimāre **27.62**
 exitus -ūs *m* **25.70**; **26.111**
 ex-ōrnāre **30.64**
 ex-plānāre **35.105**
 ex-plētūs -a -um **35.162**, **168**
 ex-pōnere **29.101**; **31.131**
 ex-pugnāre **12.112**
 expugnātiō -ōnis *f* **25.45**
 ex-spectāre **7.2**
 extendere -disse **28.49**
 extrā *ppr+acc* **22.7**; **28.129**

F

faber -brī *m* **22.20**
 fābula -ae *f* **25.3**; **34.44**
 fābulāri **31.186**
 facere -iō fēcisse factum **10.17**,
 65, **69**, **111**; **11.27**, **66**; f. ut
 27.145, **175**
 faciēs -ēi *f* **13.15**
 facilis -e **17.50**; *adv* -e **23.53**
 fact- v. fierī (facere)
 factum -ī *n* **23.78**
 fallāx -ācis **29.104**
 fallere fefellisse falsum **21.115**;
 32.109
 falsus -a -um **21.88**; **31.200**
 falx -cis *f* **27.18**
 fāma -ae *f* **28.38**
 famēs -is *f* **30.42**
 familia -ae *f* **2.9**, **73**
 fāri **20.1**
 fatēri fassum **23.68**, **144**
 fatigāre **33.45**
 fātum -ī *n* **34.70**, **180**
 favēre fāvisse **34.40**, **148**
 Februārius -ī *m* **13.2**
 fēlicitās -atis *f* **29.160**
 fēlix -īcis **29.41**, **119**
 fēmina -ae *f* **2.1**
 fēmininum -ī *n* **2.96**
 fenestra -ae *f* **5.26**
 fera -ae *f* **10.7**
 ferē **33.54**
 ferōx -ōcis **22.10**
 ferre tulisse lātum **12.34**, **55**;
 21.17; **24.(37)**; **27.29**
 ferreus -a -um **22.14**; **33.176**
 ferrum -ī *n* **18.113**
 fertilis -e **27.30**
 ferus -a -um **10.2**
 fessus -a -um **6.61**
 -ficere -iō -fēcisse -fectum
 < facere
 fidere fisum esse **31.55**
 fidēs -ei *f* **31.56**; **32.112**
 fidēs -ium *f* **29.66**
 fidicen -inis *m* **29.70**
 fidus -a -um **31.58**
 fierī factum esse **16.98**, **143**;
 18.25; **24.49**
 figere -xisse -xum **26.60**
 filia -ae *f* **2.14**
 filiola -ae *f* **20.57**
 filiolus -ī *m* **20.154**
 filius -ī *m* **2.12**
 filum -ī *n* **25.72**

finire **29.179**
 finis -is *m* **12.69**; **13.38**
 flāre **16.30**
 flectere -xisse -xum **32.60**,**220**
 flēre -ēvisse **24.36**; **34.209**
 flōs -ōris *m* **19.78**
 flūctus -ūs *m* **16.33**
 fluere flūxisse **11.20**
 flūmen -inis *n* **10.40**
 fluvius -ī *m* **1.18**
 foedus -a -um **5.18**
 folium -ī *n* **10.70**
 forās **22.115**
 fore **33.185** v. esse
 foris -is *f* **22.1**
 foris *adv* **22.56**
 forma -ae *f* **13.54**; **16.157**; **19.**
 137; **34.48**
 fōrmōsus -a -um **7.10**
 forsitan **35.119**
 fortasse **23.18**
 forte *adv* **25.5**; **29.151**
 fortis -e **12.119**
 fortūna -ae *f* **29.175**
 forum -ī *n* **19.48**
 fossa -ae *f* **12.100**
 frangere -ēgisse -āctum
 24.21,**33**
 frāter -tris *m* **12.1**
 fremere -uisse **22.58**
 frequēns -entis **18.14**,**155**
 fretum -ī *n* **28.2**
 frīgēre **14.68**
 frigidus -a -um **13.88**
 frigus -oris *n* **27.123**
 frōns -ontis *f* **11.8**
 frūgēs -um *f* **27.29**
 frui **30.23**,**59**
 frūmentum -ī *n* **27.7**
 frūstrā **29.30**
 fuga -ae *f* **26.10**
 fugere -iō fugisse **12.116**
 fugitivus -a -um **31.68**
 fulgor -uris *n* **16.109**
 fundere fūdisse fūsum **30.114**
 funditus **31.184**
 fundus -ī *m* **29.2**
 für -is *m* **29.132**
 fūrtum -ī *n* **29.136**
 futūrum -ī *n* **20.172**
 futūrus -a -um **20.49**; v. esse

G

gallus -ī *m* **14.19**
 gaudēre gavīsum esse **11.114**

gaudium -ī *n* **33.59**
 geminus -a -um **34.51**
 gemma -ae *f* **8.1**
 gemmātus -a -um **8.58**
 gena -ae *f* **11.8**
 genetīvus -ī *m* **2.109**
 gēns gentis *f* **32.31**
 genū -ūs *n* **21.18**
 genus -eris *n* **30.89**; **31.101**; **35.**
 13.65; g. hominum **33.177**
 gerere gessisse gestum **14.76**,
 83; **21.33**; **34.48**,**78**
 gerundium -ī *n* **26.150**
 gerundīvum -ī *n* **31.208**
 glaciēs -ēi *f* **13.96**
 gladiātor -ōris *m* **34.25**
 gladiātōrius -a -um **34.27**
 gladius -ī *m* **12.33**
 glōria -ae *f* **25.51**
 glōriōsus -a -um **30.94**; **33.152**
 gracilis -e **19.138**
 gradus -ūs *m* **20.33**; **35.30**
 Graecus -a -um **1.39**,**68**; **2.48**
 grammatica -ae *f* **1.84**
 grammaticus -a -um **35.0**
 grātia -ae *f* **32.87**,**122**; -ā **32.90**,
 190; -ās agere **32.123**; -am ha-
 bēre/referre **32.122**
 grātus -a -um **32.33**,**120**
 gravidus -a -um **27.108**
 gravis -e **12.52**; **24.38**
 gremium -ī *n* **34.72**
 grex -egis *m* **27.134**
 gubernāre **16.42**
 gubernātor -ōris *m* **16.43**
 gustāre **30.107**

H

habēre **4.4**; **5.3**,**6**; **11.1**,**14**; **13.**
 8; **19.33**; sē h. **14.26**; habērī
 28.80
 habitāre **5.1**
 hasta -ae *f* **12.40**
 haud **26.28**
 haurīre -sisse -stum **16.118**
 hendeca-syllabus -a -um **34.279**
 herba -ae *f* **9.8**; **18.164**
 herī **23.105**
 heu **29.21**
 heus **22.27**
 hexameter -trī *m* **34.256**
 hic haec hoc **7.43**,**85**,**90**
 hic **3.40**; **5.85**
 hicinē **22.88** v. hic
 hiems -mis *f* **13.80**,**82**

hinc **23.11**
 ho-diē **14.26**
 holus -eris *n* **30.101**
 homō -inis *m* **10.5**
 hōra -ae *f* **13.40**; **22.50**
 horrendus -a -um **33.172**
 horrēre **11.98**,**101**,**129**
 hortārī **33.16**,**167**
 hortus -ī *m* **5.1**
 hospes -itis *m* **30.4**,**5**
 hostis -is *m* **12.76**
 hūc **25.74**,**110**; **27.4**
 hūmānus -a -um **11.1**
 humī *adv* **21.20**
 humilis -e **25.15**
 humus -ī *f* **21.20**

I

iacere -iō iēcisse iactum **12.108**
 iacēre **9.35**; **11.33**
 iactāre **16.116**
 iactūra -ae *f* **29.33**,**162**
 iam **3.9**; **15.31**; **24.52**
 iambus -ī *m* **34.249**
 iānitor -ōris *m* **22.6**
 iānuā -ae *f* **15.27**
 iānuārius -ī *m* **13.2**
 ibi **25.53**
 -icere (-iicere) -iō -iēcisse
 -iectum < iacere
 id v. is
 idem eadem idem
 18.21,**22**,**32**,**160**
 id-eō **31.110**
 idōneus -a -um **33.13**
 idūs -uum *f* **13.62**
 iecur -ōris *n* **11.21**
 igitur **13.23**
 ignārus -a -um **29.65**
 ignis -is *m* **26.59**
 ignōrāre **24.50**,**94**
 ignōscere -ōvisse **31.90**
 ignōtus -a -um **29.68**
 ille -a -ud **8.41**,**70**,**79**
 illīc **7.3**,**6**
 illīnc **23.4**
 illūc **25.40**,**110**; **27.4**
 illūstrāre **13.49**
 imāgō -inis *f* **22.65**
 imber -bris *m* **13.89**,**90**
 imitārī **26.40**
 im-mātūrus -a -um **27.168**
 immō **7.21**,**27**
 im-mortālis -e **28.44**
 im-pār -aris **24.8**

- im-patiēns -entis **31.34**
 im-pendēre **28.131**
 imperāre **4.110; +dat 12.82; 26.40**
 imperātivus -ī m **4.111**
 imperātor -ōris m **33.19**
 imperfectum -ī n **21.157**
 imperium -ī n **1.155; 10.29**
 impetus -ūs m **12.114**
 im-piger -gra -grum **18.156**
 im-plēre -ēuisse -ētum **16.34**
 im-plicāre -uisse -itum **34.29**
 impluvium -ī n **5.27**
 im-pōnere **9.84**
 im-primere -pressisse -pressum **18.192**
 im-probus -a -um **3.33**
 imus -a -um **30.70**
 in prp+abl **1.1.72,108; 4.3, 60.62; 12.106; 27.43; 34.168; +acc 7.14,17; 12.104,108, 113; 29.120; 34.158**
 in-certus -a -um **17.119; 20.68**
 in-cipere -iō coepisse coeptum **13.86,93; 25.62**
 in-clūdere -sisse -sum **23.102**
 incola -ae m/f **32.10**
 in-colere **12.62**
 incolumis -e **33.141**
 inconditus -a -um **35.217**
 inde **29.75**
 in-dēclinābilis -e **13.166**
 indicātivus -ī m **4.111; 27.188**
 in-dignus -a -um **21.53**
 in-doctus -a -um **17.4**
 induere -uisse -ūtum **14.74; -ūtus 30.15**
 industrius -a -um **17.9**
 in-ermis -e **32.64**
 in-esse **7.39,41**
 in-exspectātus -a -um **30.6**
 infāns -antis m/f **20.1,18**
 in-felix -icis **31.43**
 inferior -ius **15.75**
 inferus -a -um **16.4; m pl 28.78**
 infēstus -a -um **32.1**
 in-fidus -a -um **31.56**
 infimus -a -um **26.77**
 infinitīvus -ī m **10.137**
 in-flectere **35.56**
 in-fluere **16.15**
 infrā prp+acc **11.8; 16.3**
 ingenium -ī n **34.54**
 ingēns -entis **26.62**
 in-hūmānus -a -um **27.180**
 in-imicus -ī m **6.44,45**
 in-imicus -a -um **17.80**
 initium -ī n **13.38; -ō 19.79**
 iniūria -ae f **31.98**
 in-iūstus -a -um **31.97**
 inopia -ae f **32.19**
 inquit -iunt **14.40; -am 34.152**
 in-scribere **23.64**
 inscriptō -ōnis f **31.(204)**
 in-struere -ūxisse -ūctum **33.14**
 instrūmentum -ī n **27.13**
 īnsula -ae f **1.27**
 integer -gra -grum **23.20**
 intellegere -ēxisse -ēctum **18. 46; 20.51**
 inter prp+acc **6.3; 9.54; 16.55; 21.112; i. sē 22.14; 30.152**
 inter-dum **34.233**
 inter-eā **32.60**
 inter-esse **16.1; 22.46; 34.14**
 inter-ficere **25.10**
 inter-iectiō -ōnis f **35.6,215**
 interim **21.63**
 internus -a -um **32.43**
 inter-pellāre **17.22**
 inter-rogāre **3.24,26**
 intrā prp+acc **22.9; 27.94**
 intrāre **6.76,87; 10.52; 11.57**
 in-tuēri **16.79**
 intus **24.39**
 in-validus -a -um **31.131**
 in-vehere **27.39**
 in-venīre **26.20**
 in-vidēre **29.80,181**
 invidia -ae f **29.163**
 in-vocāre **16.105**
 iocōsus -a -um **34.142**
 ipse -a -um **9.55; 10.20; 18.38; 20.31; 28.101; 34.94**
 īra -ae f **35.191**
 īrātus -a -um **3.6**
 ire eō iisse **6.20; 16.72; 22.50**
 is ea id **4.77; 5.7,33; 8.138**
 iste -a -ud **22.86,103**
 ita **18.43; 19.97; 27.128**
 ita-que **6.41**
 item **13.31,77; 26.47**
 iter itineris **30.25; 33.10**
 iterum **16.142; i. i.que 24.1**
 iubēre iussisse iussum **11.45**
 iūcundus -a -um **30.37**
 Iūlius -ī m **13.4**
 iungere iūxisse iūctum **18.26**
 Iūnius -ī m **13.4**
 iūs iūris n **31.104; 35.198; iūre 32.46**
 iūstus -a -um **31.97,119**
 iuvāre iūvisse iūtum **26.27,32; 34.37**
 iuvenis -is m **31.71**
 iūxtā prp+acc **24.13**
- K**
 kalendae -ārum f **13.57**
 kalendārium -ī n **13.(0)**
- L**
 lābī lāpsum **16.85,139**
 labor -ōris m **27.62**
 labōrare **27.61; l. ut 27.112**
 labrum -ī n **11.10**
 labyrinthus -ī m **25.27**
 lac lāctis n **20.9**
 lacertus -ī m **26.60**
 lacrima -ae f **7.7**
 lacrimāre **7.6**
 lacus -ūs m **13.96**
 laedere -sisse -sum **34.13**
 laetāri **16.73**
 laetitia -ae f **29.45**
 laetus -a -um **3.3**
 laevus -a -um **24.6**
 lāna -ae f **27.34**
 largiri **17.133**
 largus -a -um **17.132**
 lāt- v. ferre
 latēre **31.67**
 Latīnus -a -um **1.69; 18.100**
 lātrāre **9.42**
 latus -eris n **24.3; 33.122**
 lātus -a -um **12.104**
 laudāre **17.42; 19.23**
 laus laudis f **23.48**
 lavāre lāvisse lautum **14.45; la-vātum ire 22.52**
 lectica -ae f **6.21**
 lectulus -ī m **15.116**
 lectus -ī m **10.125; 30.69**
 lēgātus -ī m **33.148**
 legere lēgisse lēctum **18.37**
 legiō -ōnis f **33.1**
 legiōnārius -a -um **33.7,139**
 leō -ōnis m **10.1**
 levāre **26.69**
 levis -e **12.56; 33.138**
 lēx lēgis f **31.105**
 libellus -ī m **28.47**
 libenter **34.82**
 liber -brī m **2.81**
 liber -era -erum **26.38,82**

liberare **30.118; 32.6**
 libere **34.35**
 liberī -ōrum *m* **2.21**
 libertās -ātis *f* **26.89**
 libertinus -ī *m* **30.117**
 licere **15.116; +dat 16.83**
 ligneus -a -um **22.20**
 lignum -ī *n* **22.18**
 liliū -ī *n* **5.13**
 limen -inis *n* **22.2**
 linea -ae *f* **8.8; 18.53**
 lingua -ae *f* **11.10; 18.4**
 littera -ae *f* **1.66; pl 23.15;**
33.29
 litus -ōris *n* **25.101**
 locātīvus -ī *m* **6.120**
 locus -ī *m* **16.15,159; 20.13; pl**
loca -ōrum n **27.30**
 longē **31.117; 33.66**
 longus -a -um **6.10; 13.9,25;**
17.29; nāvis -a 32.198
 loquī locūtūm **16.96**
 lūcēre lūxisse **9.29**
 lucerna -ae *f* **34.84**
 lucrūm -ī *n* **29.15**
 luctārī **35.81**
 lūdere -sisse **10.75; 33.26**
 lūdūs -ī *m* **15.2; 34.15; pl 34.35**
 lūgēre lūxisse **34.42**
 lūna -ae *f* **13.46**
 lupus -ī *m* **9.22**
 lūx lūcīs *f* **13.47; 33.114;**
34.116

M

maerēre **25.112**
 maestus -a -um **29.19**
 magis **20.60; 35.209**
 magister -trī *m* **15.4**
 magnificus -a -um **19.52,77**
 magnus -a -um **1.22,65**
 māior -ius *comp* **19.36,57**
 Māius -ī *m* **13.3**
 male **11.15; 34.100,103**
 maleficium -ī *n* **29.113**
 mālle māluisse **28.151,156**
 malum -ī *n* **15.93; 16.101;**
30.47
 mālum -ī *n* **7.41**
 malus -a -um **6.39; 11.14**
 mamma -ae *f* **3.19; 20.29**
 māne indēcl *n* **13.36; adv 14.55**
 manēre mānsisse **20.66**
 manus -ūs *f* **11.3**
 mare -is *n* **10.35**

margarīta -ae *f* **8.1**
 maritimus -a -um **16.13**
 marītus -ī *m* **19.2**
 Mārtius -ī *m* **13.3**
 masculinum -ī *n* **2.95**
 māter -trīs *f* **2.10,11; 12.2; m.**
familiās 19.17
 māteria -ae *f* **18.109**
 mātrōna -ae *f* **19.18**
 mātūrus -a -um **27.17**
 māximē **26.126,134**
 māximus -a -um sup **19.36**
 mē mē-cum v. ego
 medicus -ī *m* **11.26**
 medius -a -um **8.120; 13.41;**
16.42; n 30.70
 mel mellis *n* **30.132**
 melior -ius *comp* **19.25**
 mellitus -a -um **34.93**
 membrum -ī *n* **11.1**
 meminisse **32.107,126**
 memorāre **28.55**
 memoria -ae *f* **31.19; post ho-**
minum -am 31.114
 mendum -ī *n* **18.102**
 mēns mentis *f* **34.110**
 mēnsa -ae *f* **4.60; 8.89; 29.169;**
m. secunda 30.102
 mēnsis -is *m* **13.1**
 mentiō -ōnis *f* **35.210**
 mentri **21.88**
 mercātor -ōris *m* **10.28**
 mercātōrius -a -um **32.44**
 mercēs -ēdis *f* **18.182; 27.72**
 merēre **23.45,49; stipendia m.**
33.35
 mergere -sisse -sum **14.50; pass**
16.35
 meridiēs -ēī *m* **13.42; 16.48**
 merus -a -um **30.115; n 30.117**
 merx -rcis *f* **16.23**
 metere **27.8**
 metuere -uisse **12.83**
 metus -ūs *m* **12.120**
 meus -a -um **2.66, voc mī 19.94**
 mihi mī dat v. ego
 mīles -itīs *m* **12.31**
 mīlia -ium *n pl* **12.97 v. mīlle**
 militāre **12.90**
 militāris -e **33.23**
 mille **1.73; pl mīlia 12.97**
 minārī **32.172**
 minimē **20.81; 31.27**
 minimus -a -um sup **19.37**
 minister -trī *m* **30.67**

minor -us comp **19.36,56**
 minuere -uisse -ūtūm **19.91**
 minus adv **19.133; 20.26**
 minus -ōris *n* **19.149**
 mīrabilis -e **25.35**
 mīrārī **24.7,16**
 mīrus -a -um **29.18,98**
 miscere -uisse mixtūm **30.115;**
132
 misellus -a -um **34.7**
 miser -era -erūm **19.69; 29.27**
 mittere mīssīse missūm **19.79;**
27.170; 33.17; 34.8
 modo **11.37,55; 27.172; m. ...**
m. 34.38
 modus -ī *m* **9.90; 14.37; 29.**
120; 35.61; nūllō -ō 21.56
 moenia -ium *n* **25.11**
 molestus -a -um **30.37**
 mollire **26.60**
 mollis -e **18.109**
 monēre **22.61; 23.30,42; m. ut**
27.147
 mōns montis *m* **9.19**
 mōnstrāre **8.43**
 mōnstrūm -ī *n* **25.18**
 mora -ae *f* **25.82**
 mordēre momordisse morsūm
22.58
 morī mortuum **28.45**
 mors -rtis *f* **25.41**
 mortālis -e **28.45**
 mortuus -a -um **10.49; v. morī**
 mōs mōris *m* **31.135**
 movēre mōvisse mōtūm **10.14;**
27.109; 34.155
 mox **20.35**
 mulier -erīs *f* **20.13**
 multī -ae -a 1.44
 multitūdō -inīs *f* **26.91**
 multō + comp **16.72**
 multūm **14.100; 28.6**
 mundus -ī *m* **28.82**
 mundus -a -um **21.4**
 mūnīre **33.21**
 mūnūs -erīs *n* **31.32**
 mūrus -ī *m* **6.14; 25.30**
 Mūsa -ae *f* **35.17**
 mūtāre **21.57,112; 23.35,117**
 mūtūs -a -um **28.31**
 mūtuus -a -um **32.145,146**

N

nam **6.37**
 -nam **23.6**

namque **31.135**
 nārrāre **21.56; 23.70**
 nārrātiō -ōnis *f* **25.129**
 nāscī nātūm **28.22,45; 33.177**
 nāsus -ī *m* **5.18**
 natāre **10.11**
 nātūra -ae *f* **26.46**
 nātūs -a -um **28.22; 33.24; v.**
 nāscī
 nauta -ae *m* **16.28**
 nāvīcula -ae *f* **28.94**
 nāvigāre **16.9,27**
 nāvigātiō -ōnis *f* **29.48**
 nāvis -is *f* **16.9**
 -ne **1.11**
 nē **27.139; 29.73; 32.162,179,**
 212; nē... quidem **27.55**
 nec **11.54** v. ne-que
 necāre **25.50**
 necessārius -a -um **20.5**
 necesse esse **10.58**
 negāre **23.66,139; 31.199**
 neglegēns -entis **27.144**
 neglegere -ēxisse -ēctum
 27.101,104
 negōtiūm -ī *n* **27.11,66**
 nēmō -inem -īnī **10.44; 20.60;**
 23.28; 28.126
 nēquam *adi indēcl* **27.151; sup**
 nēquissimus -a -um **29.133**
 ne-que/nec **3.42; 5.41; 11.54; n.**
 ... n. **7.57; n. enim 10.110; n.**
 vērō **16.138**
 ne-scire **17.4; 18.37,87**
 neu **32.77** v. nē-ve
 neuter -tra -trum **14.9**
 neutrūm -ī *n* **2.97**
 nē-ve/neu **27.140; 32.77**
 nex necis *f* **25.88**
 nīdus -ī *m* **10.69**
 niger -gra -grum **9.2**
 nihil/nīl **14.101; 34.174**
 nimis **8.98**
 nimium **31.178**
 nimius -a -um **31.82**
 nisi **15.93; 26.46; 33.82,164**
 niveus -a -um **34.188**
 nix nivis *f* **13.89,91**
 nōbilis -e **29.66**
 nōbīs nōbīs-cum v. nōs
 nocēre +dat **27.123; 32.72**
 nōlī -ite **20.69,160**
 nōlle nōlūsse **20.17,141**
 nōmen -inis *n* **12.3; 13.2; 35.8**
 nōmināre **13.17**

nōminātīvus -ī *m* **3.88**
 nōn **1.5**
 nōnae -ārum *f pl* **13.69**
 nōnāgēsimus -a -um **31.175**
 nōnāgintā **8.93**
 nōn-dum **15.13**
 nōn-gentī -ae -a **17.33**
 nōn-ne **7.26**
 nōn-nūlli -ae -a **29.9**
 nōn-numquām **29.121**
 nōnus -a -um **13.5**
 nōs nōbīs **15.55,119; 20.136;**
 21.91; 34.166; nōbīs-cum
 29.40
 nōscere nōvisse **24.50,58,60,94**
 nōster -tra -trum **11.131; 34.**
 152,163
 nostrūm *gen* **29.38,39**
 nota -ae *f* **34.230**
 nōtūs -a -um **29.64**
 novem **4.10**
 November -bris *m* **13.5**
 nōvisse **24.60,94** v. nōscere
 novus -a -um **2.81,90; 13.52;**
 59; 29.98; sup 26.64
 nox noctis *f* **13.37**
 nūbere -psisse -ptum **34.126**
 nūbēs -is *f* **9.25**
 nūbilis -a -um **32.56,105**
 nūdus -a -um **14.69**
 nūgae -ārum *f* **31.198**
 nūllus -a -um **4.45,64**
 num **1.49; 29.106**
 numerāre **4.9; 32.104**
 numerus -i *m* **1.63; 2.43; 35.19**
 nummūs -ī *m* **4.6; 8.59**
 numquām **17.63**
 nunc **13.22**
 nūntiāre **30.29,86**
 nūntius -ī *m* **10.30; 32.33**
 nūper **22.101**
 nūtrīx -īcis *f* **20.14**
 nux nucis *f* **30.102**

O

ò **3.32**
 ob *ppr+acc* **23.36**
 oblīvīscī -lītūm **25.118,137**
 ob-oedire **28.16**
 obscūrus -a -um **13.51**
 occidēns -entis *m* **16.46**
 occidere -disse **16.47**
 occīdere -disse -sum **25.67**
 occultāre **10.89; 19.66**
 oc-currere -risse **20.104**

óceanus -ī *m* **1.53**
 ocellus -ī *m* **34.105**
 octāvus -a -um **13.4**
 octingentī -ae -a **17.33**
 octō **4.10**
 Octōber -bris *m* **13.5**
 octōgintā **8.65**
 oculus -ī *m* **7.6**
 òdisse **31.94**
 odium -ī *n* **34.136**
 of-ferre ob-tulisse ob-lātūm
 32.92
 officium -ī *n* **20.84**
 ólim **25.25**
 omnis -e **14.115; 23.58; 26.55;**
 pl m **19.22, n 21.95**
 opera -ae *f* **34.8,104**
 operīre -uisse -rtum **13.91**
 opēs -um *f* **34.208**
 oportēre **17.111,115**
 opperīrī -rtum **16.29**
 oppidum -ī *n* **1.33**
 op-pugnāre **12.78,107**
 optāre **31.22**
 optātīvus -a -um **35.62**
 optimus -a -um *sup* **19.29**
 opus -eris *n* **26.54; 27.59**
 opus esse **19.149; +abl 32.78**
 òra -ae *f* **16.19,21**
 òrāre **27.92**
 òrātiō -ōnis *f* **35.2**
 orbis -is *m* **26.37,128; o. terrā-**
 rum **26.103**
 òrdināre **35.157**
 òrdō -inis *m* **33.11**
 oriēns -entis *m* **16.45; 28.24**
 orīrī ortum **16.45,97**
 òrnāmentum -ī *n* **8.7**
 òrnāre **8.23; 25.57**
 os ossis *n* **24.33**
 òs òris *n* **11.6; 16.14; 17.37**
 òscitāre **34.165**
 òsculārī **19.89**
 òsculum -ī *n* **7.62**
 ostendere -disse **8.47**
 òstiārius -ī *m* **7.33**
 òstium -ī *n* **5.25; 16.13**
 òtiōsus -a -um **33.168,169**
 òtium -ī *n* **27.66**
 ovis -is *f* **9.3**
 òvum -ī *n* **10.71**

P

pābulum -ī *n* **27.33**
 paene **26.29**

- paen-īnsula -ae *f* **26.98**
 página -ae *f* **2.85**
 pallēre **23.36**
 pallidus -a -um **23.35**
 pallium -ī *n* **22.73**
 palma -ae *f* **34.33**
 palpitāre **11.98**
 pānis -is *m* **9.11**
 papȳrus -ī *f* **18.163**
 pār paris **24.7**
 parāre **30.67**
 parātus -a -um **25.69,94**
 parcere pepercisse **29.83,84**
 parentēs -um *m* **14.89**
 parere -iō peperisse **10.71,72**
 pārēre **4.110; +dat** **12.76**
 parricīda -ae *m* **31.110**
 pars -rtis *f* **12.64; 16.45,92**
 participum -ī *n* **14.148; 35.128**
 partī **17.144**
 parum **27.40; 29.103**
 parvulus -a -um **20.1**
 parvus -a -um **1.23,64; 2.6**
 pāscere pāvisse pāstum **27.32; 34.67**
 passer -eris *m* **34.86**
 passīvus -a -um **6.128; 35.72**
 passus -ūs *m* **12.93**
 pāstor -ōris *m* **9.1**
 pater -tris *m* **2.9,10; 12.2; p. familiās** **19.38**
 patēre **25.32; 26.36**
 patī passum **24.37**
 patiēns -entis **27.91**
 patientia -ae *f* **27.91**
 patria -ae *f* **12.70**
 paucī -ae -a **1.47**
 paulisper **30.49**
 paulō *adv* **16.91,123,148**
 paulum **16.8,108**
 pauper -eris **19.62**
 pāx pācis *f* **33.147**
 pectus -oris *n* **11.18; 20.9**
 pecūlium -ī *n* **28.160**
 pecūnia -ae *f* **4.3**
 pecūniōsus -a -um **8.20**
 pecus -oris *n* **27.33**
 pedes -itis *m* **12.42**
 pēior -ius *comp* **19.13**
 pellere pepulisse pulsum **22.85**
 penna -ae *f* **26.59**
 pēnsum -ī *n* **1.107**
 pentameter -tri *m* **34.268**
 per *ppr+acc* **6.76; 7.69; 9.59; 21.6; 24.18; 27.108; 31.10;**
33.95,159; p. sē **18.23; 25.71**
 per-currere -risse **32.44**
 per-cutere -iō -cussisse -cussum
24.15; 33.157
 per-dere **23.73,131,147; 34.76**
 perfectum -ī *n* **21.158**
 per-ferre **30.56**
 per-ficere **26.57**
 pergerē perrēxisse **20.71**
 periculōsus -a -um **28.141**
 periculum -ī *n* **28.129**
 per-īre **28.122; 29.1,16**
 peristylūm -ī *n* **5.30**
 per-mittere **29.85**
 per-movēre **29.86**
 perpetuus -a -um **34.109**
 per-sequī **26.2**
 persona -ae *f* **3.2; 15.134**
 per-suādere **28.110,164**
 per-territus -a -um **10.105**
 per-turbāre **29.57**
 per-venīre **28.137**
 pēs pedis *m* **10.12; 12.47; 34.248**
 pessimus -a -um *sup* **19.15**
 petasus -ī *m* **10.27**
 petere -īvisse -ītum **9.32,74; 79; 32.74; 34.130**
 phantasma -atis *n* **28.97**
 piger -gra -grum **17.7**
 pila -ae *f* **10.74**
 pīlūm -ī *n* **12.33**
 pīpiāre **34.97**
 pīrāta -ae *m* **32.141**
 pirum -ī *n* **7.52**
 piscātor -ōris *m* **29.166**
 piscis -is *m* **10.9**
 placēre +*dat* **30.104**
 plānē **23.59,136; 31.62**
 plānus -a -um **23.53**
 plaudere -sisse **34.34,217**
 plēnus -a -um **7.38,43; 13.55**
 plērī-que plērae- plēra- **33.123**
 plērūmque *adv* **34.32**
 plōrāre **3.9**
 plūrālis -is *m* **1.88; 5.143**
 plūrēs -a *comp* **19.52; n** **20.99**
 plūrimī -ae -a *sup* **19.54**
 plūs -ūris *n* **19.147; 29.27; adv 34.92**
 plūsquāmperfēctum -ī *n* **24.125**
 pōculūm -ī *n* **11.36**
 poena -ae *f* **31.100**
 poēta -ae *m* **32.103**
 poēticus -a -um **34.59**
 pollicēri **25.80**
 pōnere posuisse positum **4.60; 21.61; 29.17; 33.20,146**
 populus -ī *m* **32.22**
 porcus -ī *m* **21.49**
 porta -ae *f* **6.15**
 portāre **6.22; 10.30**
 portus -ūs *m* **16.13**
 poscere poposcisse **14.70**
 positūs -ī *m* **35.33**
 posse potuisse **10.21; 11.135**
 possidēre -ēdisse **19.60**
 post *ppr+acc* **6.32; 13.44; adv 16.91**
 post-eā **22.41**
 posterior -iōs **15.62,99**
 posterus -a -um **33.46**
 post-hāc **23.84**
 post-quām **21.79**
 postrēmō *adv* **17.12**
 postrēmus -a -um **13.6**
 postulāre **20.7,138; 27.94,98**
 pōtāre **30.117**
 potestās -ātis *f* **28.79; 31.30; 35.159**
 pōtiō -ōnis *f* **31.1**
 potius **28.128**
 prae *ppr+abl* **27.14,63,83**
 praecipūē **33.42**
 praedium -ī *n* **27.50**
 praedō -ōnis *m* **28.132**
 prae-esse **30.33,81**
 prae-ferre **32.83**
 praeium -ī *n* **31.77**
 prae-nōmen -inis *n* **12.11**
 prae-pōnere **32.25; 35.178**
 praepositiō -ōnis *f* **6.106**
 praeſēns -entis **19.157; 31.5**
 prae-stāre **33.81**
 praeter *ppr+acc* **14.78; 19.9; 31.55; 33.68**
 praeter-eā **16.62**
 praeteritus -a -um **19.159**
 prāvus -a -um **17.40; -ē** **17.41**
 precāri **29.54**
 precēs -um *fpl* **27.109**
 prehendere -disse -ēnum
22.74,95
 premere pressisse pressum
18.108; 32.110
 pretiōsus -a -um **29.10**
 pretium -ī *n* **8.61; 22.16; 32.9**
 pridem **30.78**
 pri-diē **33.46**
 prīmō *adv* **24.100**

prīnum *adv* 14.46
 prīmus -a -um 1.67
 prīnceps -ipis *m* 28.64,81
 prīcipiūm -i *n* 34.60
 prior -ius 15.97; 22.83
 prius *adv* 22.42
 prius-quam 31.64
 privātūs -a -um 33.40
 prō *ppr+abl* 27.71,72; 32.93,
 121; 33.35
 probus -a -um 3.32; 8.106
 prō-cēdere 22.76
 procul 6.10; 9.55,86
 prō-currere -risse 33.16
 prōd-esse prō-fuisse 27.122
 proelium -i *n* 33.15
 profectō 20.59
 prō-ferre 30.142; 33.175
 proficīscī -fectum 16.57
 prō-gredī -gressum 33.11
 pro-hibēre 27.169,175
 prō-icere 27.92
 prōmtere -mpsisse -mptum
 17.97
 prōmissum -i *n* 23.95
 prō-mittere 23.87; 27.119
 prōnōmen -inis *n* 8.135; 35.39
 prope *ppr+acc* 6.8; *adv* 9.78;
 12.102; *comp* proprius 22.67
 properāre 33.56,90
 propinquus -a -um 26.114
 proprius -a -um 35.9,11
 propter *ppr+acc* 16.118,126
 propter-eā 35.175
 prō-silire -uisse 34.210
 prō-spicere 25.103
 prōtinūs 29.30
 prōvincia -ae *f* 1.57
 proximus -a -um *sup* 32.26
 prūdens -entis 17.9
 pūblicus -a -um 33.40
 pudēre 23.79; +*gen* 23.82
 pudor -ōris *m* 23.82
 puella -ae *f* 2.3; 34.195
 puer -erī *m* 2.2; 12.98; 30.86
 pugna -ae *f* 21.53
 pugnāre 12.37
 pugnus -i *m* 12.39
 pulcher -chra -chrūm 5.15,17
 pulchritūdō -inis *f* 19.22
 pullus -i *m* 10.72
 pulmō -ōnis *m* 10.52
 pulsāre 3.8; 6.86
 pūnire 15.7
 puppis -is *f* 16.41

pūrus -a -um 14.52
 putāre 11.108, 134,139
Q
 quadrāgēsimus -a -um 28.43
 quadrāgintā 17.25
 quadringenti -ae -a 17.32
 quāerere -sīvisse -sītum 9.60;
 25.55; 31.16; 33.37; 34.211
 quālis -e 18.65
 quālitās -atīs *f* 35.36
 quam 6.11; 7.94; +*sup* 27.177
 quam-diū 33.87
 quam-ob-rem 31.37
 quamquam 17.81
 quandō 13.107; 35.171,203
 quantitās -atīs *f* 35.36
 quantum 31.53,81
 quantus -a -um 8.72,75; 19.121
 quā-propter 35.174
 quā-rē 17.135
 quārtus -a -um 8.124; 13.3; -a
 pars 13.34
 quasi 29.104
 quater 18.123
 quatere -iō 26.116
 quaternī -ae -a 33.3,91
 quattuor 4.9
 quattuor-decim 17.19
 -que 2.9; 3.53
 querī questum 29.21
 quī quae quod 3.63,70-75;
 4.75; 8.3; 15.58
 quī quae quod (...) 8.26,30
 quia 3.27
 quid 1.50; 2.76 v. quis
 quid *adv* 15.77
 quī-dam quae- quod- 27.76;
 31.21,28
 quidem 26.43,65; nē...q. 27.55
 quid-nam 23.6
 quidnī 35.116
 quid-quam 27.106
 quid-quid 31.29
 quiēscere -ēvisse 27.1,64
 quiētus -a -um 11.58; 14.1
 quin 22.29; 26.39
 quin-decim 17.20
 quīn-gentī -ae -a 17.33
 quīnī -ae -a 33.3
 quīnquāgintā 17.25
 quīnque 4.10
 quīnquiēs 18.124
 Quīntilis -is *m* 13.128
 quīntus -a -um 13.3

quis quae quid 1.50; 2.15,16
 quis quid (sī/num/nē q.) 22.7,
 28,105; 32.135
 quis-nam 23.6
 quis-quam quid- 26.26; 27.106
 quis-que quae- quod- 17.12,
 13, 23; 18.20,43; 31.172
 quis-quis 31.176; 34.211
 quō *adv* 6.35; 16.47
 quō-cum 33.154 v. quī, quis
 quod (= quia) 10.24
 quod *n* 4.75 v. quī
 quō-modo 14.25,35
 quoniam 26.14
 quoque 1.3
 quot 2.37,38; 26.91; 31.69
 quot-annīs 25.37
 quotiēs 18.122
R
 rāmus -i *m* 10.69
 rapere -iō -uisse -ptum 27.96,
 132; 28.133
 rapidus -a -um 29.72,192
 rārō *adv* 20.63; -ius 20.74
 rārūs -a -um 18.13; 28.137
 ratiō -ōnis *f* 34.55
 ratiōnālis -e 35.162,173
 ratis -is *f* 33.106
 re-cēdere 22.76; 23.11
 re-cipere 30.6
 recitare 15.97,99
 re-cognōscere 29.171
 rēctē 17.40; 30.140 v. rēctus
 rēctus -a -um 17.39; 18.53; -ā
 viā 26.88; *adv* -ē
 re-cumbere 24.8
 red-dere 15.88; 34.55
 red-imere -ēmisce -ēmptum
 32.96
 red-ire 15.67; 16.58; 25.129
 re-dūcere 29.75
 re-ferre retulisse re-lātum
 33.57; grātiām r. 32.123
 regere rēxisse rēctum 25.6,44
 regiō -ōnis *f* 27.25
 rēgnāre 28.88
 régula -ae *f* 14.109
 re-linquere -līquisse -lictum
 9.40,48
 reliquo -a -um 26.15,18,28
 re-manēre 29.8
 rēmigāre 32.54
 re-miniscī 32.102,156
 re-mittere 19.81

- re-movēre 22.85
 rēmus -ī *m* 29.193
 repente 29.99
 reperire repperisse repertum
 9.63; 18.11
 re-pōnere 17.129
 re-prehendere 17.62
 re-pugnāre 32.66
 re-quīescere 30.22
 re-quīrere 34.137
 rēs reī *f* 14.111,122; 17.3
 re-sistere -stītisse 22.62; 32.77
 re-spondēre -disse 3.25; 17.107
 respōnsūm -ī *n* 17.39
 rēte -is *n* 34.26
 re-tinēre 22.59; 34.73
 re-trahere 31.78
 re-venīre 11.47
 re-vertī -tīsse -sum 20.123; 30.1
 re-vocāre 26.142; 31.43
 rēx rēgīs *m* 25.44
 ridēre -sisse -sum 3.10; 5.70
 rīdiculus -a -um 33.77
 rigāre 27.41
 rīpa -ae *f* 33.128
 risus -ūs *m* 34.141
 rīvus -ī *m* 9.8
 rogāre 28.57
 rogitāre 22.40
 Rōmānus -a -um 1.41; 2.1;
 6.15
 rosa -ae *f* 5.13
 ruber -bra -brum 11.12,20
 rubēre 23.81
 rudis -e 27.26
 rūmor -ōris *m* 31.12
 rumpere rūpīsse ruptum
 22.72; 24.12
 rūri loc 27.66 v. rūs
 rūrsus 4.12
 rūs rūris *n* 27.65
 rūsticus -a -um 27.99; 31.191
- S**
 sacculus -ī *m* 4.3
 saccus -ī *m* 6.25
 sacerdōs -ōtis *m/f* 35.18
 saeculum -ī *n* 13.8
 saepe 17.72; -issimē 24.93
 saevus -a -um 25.39
 sagitta -ae *f* 12.91
 salī loc 27.66 v. rūs
 salīre -uisse 22.72
 salūs -ūtis *f* 29.119; -em dīcere
 23.23
- salūtāre 4.33
 salvāre 28.122
 salvē -ēte 4.34; 7.31
 salvēre iubēre 30.16
 salvus -a -um 28.104,146
 sānāre 11.27
 sānē 30.107
 sanguis -inis *m* 11.19
 sānus -a -um 11.24,77
 sapere -iō -iisse 34.190
 sapiēns -entis 31.108
 satis 8.95,126; 13.110
 saxum -ī *n* 25.103
 scaena -ae *f* 3.1
 scaenicus -a -um 34.44
 scalpellum -ī *n* 34.5
 scamnum -ī *n* 35.17
 scelestus -a -um 31.118
 scelus -eris *n* 31.116
 scilicet 22.110
 scindere -idisse -issum 22.100
 scīre 17.3,113, 137
 scribēre -psisse -ptum 18.48
 scūtum -ī *n* 12.33
 sē sibi 7.8; 15.82; 24.24
 secāre -uisse -ctum 29.169; 34.6
 sē-cum 14.87 v. sē
 secundum *prp+acc* 33.107
 secundus -a -um 1.67; 16.37;
 32.100
 sed 1.7; 3.57
 sē-decim 17.20
 sedēre sēdisse 11.31
 sella -ae *f* 15.14
 semel 18.134; 25.31
 sēmen -inis *n* 27.15
 semper 16.26
 senex senis *m* 31.174
 sēnī -ae -a 33.3
 sententia -ae *f* 18.30; 30.138
 sentīre sēnsisse sēnsum 11.90;
 30.129
 septem 4.10
 September -bris *m* 13.5
 septen-decim 17.20
 septentrionēs -um *m* 16.47
 septimus -a -um 13.4
 septin-gentī -ae -a 17.33
 septuāgintā 17.26
 sequī secūtum 16.66,114
 serēnus -a -um 16.54
 serere sēvisse satum 27.9
 sērius -a -um 34.144
 sermō -ōnis *m* 20.50
 servāre 16.125
- servīre 28.152,158; 35.209
 servitūs -ūtis *f* 32.2
 servus -ī *m* 2.26
 ses-centī -ae -a 17.33
 sēsē 29.156
 sēstertiūs -ī *m* 8.61; 17.99
 seu 32.113 v. sī-ve
 sevērus -a -um 15.6; 31.100
 sex 1.74
 sexāgintā 13.7
 sexiēs 18.120
 Sextīlis -is *m* 13.136
 sextus -a -um 13.4
 sī 15.83; +*coni* 33.73,181
 sibi dat 24.24 v. sē
 sic 18.42
 siccus -a -um 27.129
 sic-ut 22.16
 signāre 18.188
 significāre 18.33; 24.87; 25.41;
 35.203
 significatiō -ōnis *f* 35.104
 signum -ī *n* 19.3; 23.13; 33.9
 silentium -ī *n* 20.116
 silēre 20.115
 silva -ae *f* 9.10,21
 similis -e 35.221
 simul 16.55; s. atque 31.41
 sīn 26.78
 sine *prp+abl* 5.45
 sinere sīvisse situm 22.77
 singulāris -is *m* 1.88
 singuli -ae -a 30.73,74
 sinister -tra -trum 14.80;
 f 16.51; 30.97
 sinus -ūs *m* 34.159
 sī-quidem 35.171
 sitis -is *f* 30.48
 situs -a -um 16.2
 sī-ve/seu 16.2; 20.12; s. ... s.
 20.82; 32.116
 sōl -is *m* 9.25,30
 solēre -itum esse 14.62
 solum -ī *n* 21.64; 27.39
 sōlum adv 7.56
 sōlus -a -um 5.23
 solvere -visse solūtum 22.63;
 23.43; 31.33; nāvem s. 25.98
 somnus -ī *m* 20.4
 sonus -ī *m* 24.9
 sordēs -ium *f* 21.60
 sordidus -a -um 14.45; 27.62
 soror -ōris *f* 12.1
 spargere -sisse -sum 27.15,171
 speciēs -ēi *f* 35.159

spectare **11.76,109**
 spectator -ōris *m* **34.31**
 speculum -ī *n* **7.8**
 spērāre **28.147,158**
 spēs -eī *f* **29.16**
 -spicere -iō -spexisse -spectum
 spirāre **10.47**
 spondēus -i *m* **34.250**
 stāre stetisse **11.32**
 statim **15.28**
 statuere -uisse -ūtum **31.80**
 stēlla -ae *f* **13.46**
 sternere strāvisse strātum
30.72,82
 stilus -i *m* **14.109**
 stipendum -i *n* **33.35**
 streptus -ūs *m* **24.12**
 studēre **33.29**
 studiōsus -a -um **26.43**
 studium -i *n* **33.30**
 stultus -a -um **11.10**
 stupēre **29.112**
 suādere -sisse **29.161**
 sub *ppr+abl* **9.30; 10.47;**
27.57; +acc **22.91**
 sub-ire **29.99**
 subitō *adv* **24.12**
 subitus -a -um **24.10**
 sub-merge **32.4**
 sub-urbānus -a -um **27.58**
 sūmēre -mpsisse -mptum **4.73;**
11.23
 summus -a -um **26.79; 30.69;**
32.37
 super *ppr+acc* **11.6, 30; +abl**
31.147
 superbus -a -um **32.170**
 super-esse **18.140; 32.48**
 superior -ius **23.64; 33.144**
 superlātīvus -i *m* **13.175**
 superus -a -um **16.2**
 supinūm -i *n* **22.125**
 supplicium -i *n* **31.119**
 suprā *ppr+acc* **9.25; 16.2; adv**
33.22
 surdus -a -um **28.31**
 surgere surrēxisse **14.40; 15.15**
 sur-ripere -iō -uisse -reptum
29.131
 sūrsum **26.73**
 suscitāre **28.66,121**
 su-spicere **26.85,108**
 sus-tinēre **10.100,124; 12.115**
 suus -a -um **4.19; 13.47**
 syllaba -ae *f* **1.74**

T
 tabella -ae *f* **21.109**
 tabellārius -i *m* **22.24**
 taberna -ae *f* **8.1**
 tabernārius -i *m* **8.3**
 tabula -ae *f* **14.109**
 tacēre **4.37**
 tacitus -a -um **15.18**
 talentum -ī *n* **32.169**
 tālis -e **18.70**
 tam **6.11; 8.81; 14.59; 34.20**
 tam-diū **33.86**
 tamen **19.63**
 tam-quam **26.53**
 tandem **22.35; 34.71**
 tangere tetigisse tāctum **11.40**
 tantum **27.94; adv** **4.11**
 tantun-dem **35.40**
 tantus -a -um **8.64**
 tardus -a -um **30.12,79**
 tata -ae *m* **20.30**
 taurus -i *m* **25.26**
 tē tē-cum v. tū
 tēctum -i *n* **19.3**
 temerārius -a -um **26.104**
 tempestās -ātis *f* **16.32**
 templum -i *n* **19.46**
 tempus -oris *n* **13.9,19,80; 19.**
155; t. est **13.148**
 tenebrae -ārum *f* **34.83**
 tenebricōsus -a -um **34.98**
 tenēre -uisse **7.6; 16.77; 25.32**
 tenuis -e **10.101**
 ter **18.125**
 tergēre -sisse -sum **7.23,92**
 tergum -i *n* **15.61; ā -ō** **16.38**
 ternī -ae -a **30.74**
 terra -ae *f* **9.26; 12.62; 13.49;**
31.39
 terrēre **22.67**
 terribilis -e **25.25**
 tertius -a -um **1.68**
 testis -is *m/f* **34.205**
 tetig- v. tangere
 theātrum -ī *n* **34.45**
 tibi dat **14.66** v. tū
 tibiae -ārum *fpl* **28.(73)**
 tibicen -inis *m* **28.71**
 timēre **6.39,42**
 timidus -a -um **25.21**
 timor -ōris *m* **9.57**
 -tinēre -uisse -tentum <tenēre
 titulus -i *m* **2.82**
 toga -ae *f* **14.71**
 togatūs -a -um **14.77**

tollere sus-tulisse sub-lātum
17.17; 28.59
 tonitrus -ūs *m* **16.109**
 tot **17.29**
 totiēs **18.121**
 totus -a -um **13.50**
 trā-dere **23.5**
 trahere trāxisse tractum
25.7,11
 tranquillitās -ātis *f* **28.124**
 tranquillus -a -um **16.28,30**
 trāns *ppr+acc* **26.38**
 trāns-ferre **33.73**
 trāns-īre **33.84**
 tre-centī -ae -a **13.7**
 trē-decim **17.19**
 tremere -uisse **22.84**
 trēs tria **1.67; 2.54**
 trīcēsimus -a -um **27.114**
 trīclinium -ī *n* **30.64**
 trīgintā **13.25**
 trīnī -ae -a **33.91**
 trīstis -e **12.20**
 trīstitia -ae *f* **29.46**
 trochaeus -i *m* **34.249**
 tū tē tibi **3.25; 14.66; 15.20;**
17.63; tē-cum **14.108**
 tuērī tūtum **32.45**
 tul- v. ferre
 tum **15.29; 33.167**
 tumultuāri **28.71**
 tumultus -ūs *m* **24.87**
 tunc **13.19; 28.123**
 tunica -ae *f* **14.71**
 turba -ae *f* **28.28**
 turbāre **16.32; 28.9; 29.73**
 turbidus -a -um **16.31,124**
 turgidus/-ulus -a -um **34.7,105**
 turpis -e **18.93; 24.80**
 tūtus -a -um **28.135,136**
 tuus -a -um **2.67,82**
 tyrannus -i *m* **29.152**

U
 ubi **1.12; 6.58; u. primum**
32.175
 ubī-que **32.47**
 ullus -a -um **19.14,53**
 ulterior -ius **33.131**
 ultimus -a -um **34.106**
 ultrā *ppr+acc* **33.87**
 ululāre **9.68**
 umbra -ae *f* **9.30; 28.89**
 umerus -i *m* **6.26**
 ūmidus -a -um **20.108**

umquam **23.26**
 ūnā cum **20.104**
 unde **6.34; 16.20,45**
 ūn-dē-centum **9.3**
 ūn-decim **13.30**
 ūndecimus -a -um **13.5**
 ūn-dē-trīgintā **13.28**
 ūn-dē-vīgintī **17.21**
 ūniversus -a -um **28.37**
 ūnus -a -um **1.76; 18.58; 19.5;**
28.67; ūnī -ae -a **33.91**
 urbānus -a -um **27.67; 31.192**
 urbs -bis *f* **13.100**
 ūrere ussisse ustum **26.80**
 ūsque **17.16; 27.121; 34.97**
 ut **9.72; 11.104; 12.63,64; 14.**
120; 18.122; +coni 27.78; 28.
87,90,103; 32.42
 uter -tra -trum **14.12**
 uter-que utra- utrum- **14.7**
 ūtī ūsum +*abl* **27.20; 34.10**
 utinam **32.157,179; 33.67**
 utrum... an **28.12**
 ūva -ae *f* **27.48**
 uxor -ōris *f* **19.1**

V

vacuus -a -um **4.66**
 vāgire **20.7**
 valdē **24.20,24**
 valē -ēte **14.128; 16.71**
 valēre **14.12**
 valētūdō -inis *f* **33.60**
 validus -a -um **21.47; 28.103**
 vallis -is *f* **9.19**
 vällum -i **n 12.100**
 varius -a -um **18.33; 29.179**
 vās -is *n, pl* -a -ōrum **30.90**
 -ve **27.29**
 vehere vēxisse vectum **6.30,69**
 vel **13.7,9**
 velle voluisse **10.67,75; 13.140**

vēlōx -ōcis **29.185**
 vēlum -i **n 16.39**
 vel-ut **28.26**
 vēna -ae *f* **11.20**
 vēn-dere **8.5**
 venire vēnisse **3.21; 13.47**
 venter -tris *m* **11.21**
 ventus -i **m 16.29**
 venustus -a -um **34.89**
 vēr -is *n* **13.80,84**
 verbēra -um *n pl* **23.99**
 verberāre **3.46**
 verbum -i **n 3.100; 4.45**
 vērē **21.101 v. vērus**
 verērī **16.74**
 vērō **16.123; 18.140; 21.104;**
neque/nec v. 16.138
 versārī **28.89,134; 32.157**
 versiculus -i **m 34.172**
 versus -üs *m* **12.145; 32.102**
 versus, ad... v. **20.67**
 vertere -tisse -sum **7.16,45;**
13.50; 22.3
 vērum **26.8**
 vērus -a -um **15.54; 22.66; 32.**
115; n 15.57
 vesper -erī *m* **13.36; -i adv 20.42**
 vester -tra -trum **12.25**
 vestīgium -i **n 9.54,82**
 vestimentum -i **n 14.69,75**
 vestīre **14.71**
 vestis -is *f* **21.5; 30.71**
 vestrum *gen* **29.43**
 vetāre -uisse -itum **31.106**
 vetus -eris **31.127,154**
 via -ae *f* **6.1; 8.11**
 vicēsimus -a -um **20.0**
 victor -ōris *m* **32.40**
 victōria -ae *f* **32.31**
 vidēre vidisse vīsum **3.11; 10.**
50; vidērī 26.94,95; 33.63
 vigilāre **14.5**

vigilia -ae *f* **28.95**
 vigintī **8.48**
 vilis -e **32.38**
 vīlla -ae *f* **5.1**
 vincere vīcissee vīctum **21.46;**
32.31
 vincīre vīnxisse vīnctum **22.11**
 vīnea -ae *f* **27.47**
 vīnum -i **n 27.49**
 vir -i *m* **2.1; 5.20**
 virēs -iūm *f* **32.53**
 virga -ae *f* **15.6**
 virgō -inis *f* **19.41**
 virtūs -ūtis *f* **33.37**
 vīs vīm vī *f* **32.13,164**
 viscera -um *n* **11.22**
 vīsere -sisse **30.19**
 vīta -ae *f* **29.7**
 vītāre **28.143**
 vītis -is *f* **27.46**
 vīvēre vīxisse **10.46; 20.11;**
25.25
 vīvus -a -um **10.49**
 vix **16.69; 27.177**
 vōbīs vōbīs-cum v. vōs
 vocābulum -i **n 1.71**
 vōcālis -is *f* **18.7,23**
 vocāre **3.16; 19.30; 30.9**
 vocātīvus -i *m* **4.102**
 volāre **10.11**
 voluntās -ātis *f* **32.61**
 vorāgō -inis *f* **28.131**
 vorāre **25.19**
 vōs vōbīs **15.51,120; 20.130;**
21.109; vōbīs-cum 29.57
 vōx vōcīs *f* **10.81**
 vulnerāre **33.137**
 vulnus -eris *n* **33.138**
 vultus -üs *m* **23.34**

Z

zephyrus -i *m* **18.12**

INDEX GRAMMATICVS

A

- ablātīvus 5.123–138
— (= ab/ex —) 6.112–113, 118; 16.140; 25.38, 100; 23.106; 27.89; 32.6
— (absolutus) 14.15, 85; 16.36, 64, 65, 94, 95; 22.119
— (apud comp., ante/post) 16.91, 123, 124, 148; 19.83, 86, 123
— (causae) 11.55; 25.73; 26.24; 27.109; 32.22
— (comparatiōnis) 24.30, 77, 90, 108, 116; 32.193
— (īstrūmenti) 6.40, 51, 69, 91; 8.24, 56, 99; 12.191; 16.34; 20.11; 27.20 (ūti)
— (loci) 16.16; 25.52
— (modi) 9.90; 10.112; 26.47; 29.14; 32.46, 77
— (post prp. ab/ā, cōram, cum, dē, ex/ē, prō, p̄ae, sine) 5.136; 35.194–199; (in, sub, super) 1.1; 9.30; 31.147; 35.205–213
— (quālitatis) 29.123; 32.49
— (temporis) 13.19, 44, 46, 52; 33.54
accūsātīvus 3.84–97; 5.107–122
— cum īfīnitivō 11.168–179; 25.2
— (post prp.) 6.97–107; 35.181–193
— (= ad —) 6.110–111, 114–115; 20.123; 25.52, 99
— /ablātīvus (post prp. in, sub, super) 7.14, 17; 22.91; 35.200–213
āctīvum/passīvum 6.122–139; 35.65–81
adiectīvum (dēcl. I/II) 12.155–171
— (dēcl. III) 12.172–185
— (comparatiō) 13.168–176
adverbium 35.102–126
— (-ēl-/iter) 18.194–212
— (-nter) 30.33, 35, 82
— (-ō) 17.12; 20.63; 24.12, 59, 100
— (comparatiō) 18.206–212; 35.121–126

C

- cāsus 35.19–28
comparatiō (adiectīvī) 13.168–176; 35.30–37
— (adverbii) 18.206–212; 35.121–126
comparatiōvus 12.199–225
— (adverbii) 18.206–207, 210, 211
conīgatiōnēs I–IV 35.232–237
conīunctiō 35.155–175
conīunctīvus praes. 27.182–235
— imperf. 28.191–232
— perf. 32.226–273
— plūsquāmpref. 33.194–236
— (cum —) 29.76, 79; 32.176; 33.109
— (dubitatiōvus) 28.184; 29.22, 23, 51
— (hortatiōvus) 30.87, 120; 32.176–177
— (interrogat/nescit num/quis —) 29.106, 117, 128; 31.82, 84
— (irreālis) 33.73–76, 82–85, 181–182, 208–214

- (optatīvus) 31.182, 183, 196; 32.157, 183; 33.67, 71, 166
— (ut/nē —) 29.204–218

D

- datīvus 7.106–121; 8.46, 116; 10.58; 17.79
— (possessīvus: esse) 12.6–10; 14.64, 77, 86
— (verba: pārēre...) 12.75, 82; 15.64; 16.82; 17.109; 19.104; 21.119; 27.122, 123; 28.16, 110, 158; 29.80, 83, 85, 161, 185; 30.33, 104; 31.55, 90; 32.77, 101, 117; 33.29; 34.35, 40, 126, 217
— (agentis: apud gerundīvum) 31.159, 210–211
dēclīnatiō I 9.89–99
— II 9.100–113
— I/II (adiectīvum) 12.155–171
— III 9.114–127; 10.166–183
— III (neutr.) 11.148–167
— III (adiectīvum) 12.172–185
— IV 12.144–154
— IV (neutr.) 21.(36–38)
— V 13.152–168; (rēs) 14.(111–114)
dēclīnatiōnēs I–V 35.224–231
dēpōnēs, verbūm 16.152–165; 35.79–81
— (ind. praes.) 17.187–193
— (ind./inf. perf.) 24.26, 27, 54, 80, 81, 88, 101
— (imp.) 25.146–154

E

- esse: ind. praes. 15.143–153, imperf. 19.168–184, fut. 20.176–188; coni. praes. 27.195–209, imperf. 28.201–213

F

- fēminīnum 2.96, 101–102
ferre (ind. praes.) 22.105–111
futūrum 20.167–207
— part. & īf. 23.157–178
futūrum perfectum 30.161–201

G

- genetīvus 2.105–121
— /accūsātīvus 25.22, 46, 51, 77, 86, 88, 122, 125, 130; (oblīvīscū/memīnisse) 25.126; 32.126, 156
— (locātīvus) 6.114–115, 120–121
— (numerū —) 2.47, 56
— (multū/paulū —) 16.9, 61, 62, 117; 27.38, 41
— (partītīvus) 12.64, 65; 17.14; 19.30
— (plēnū —) 7.43
— (quālitatis) 12.158; 19.33; 22.16; 31.101
genus (nōminis) 35.13–18
— (verbī) 35.65–81
gerundīvum 26.147–162
gerundīvum 31.206–219
gerundīvum/gerundīvum 33.80, 94–98, 116

H

hic haec hoc 7.43,85.90; 8.212–223

I

ille -a -ud 8.135–211
imperatīvus 4.106–121; 5.139–156
— (verbī dēpōnētis) 25.146–154
— futūri 26.81; 33.237–248
imperfectum ind. 19.164–208
— coni. 28.191–232
— /perfectum 21.152–158
indicatīvus/coniunctīvus 27.185–190
— /imperatīvus 4.106–121
infinitīvus praes. 10.133–165
— perf. 21.166,175–176,202
— fut. 23.157–178
interiectiō 35.214–221
ire (ind. praes.) 15.166–167
is ea id 8.135–211

L

locatīvus 6.114–115,120–121; 15.81; 21.20;
25.132; 27.66

M

masculīnum 2.95,99–100

N

nē -eris! 32.162,183,199,211,215,243,254
neutrum 2.97,103–105
nōmen 35.7–37
nōminatīvus/accūsatīvus 3.84–97
numerī 4.9–10; 17.19–35
— (*primus, secundus...*) 13.2–6,54
— (adv. *semel... -iēs*) 18.118–126,134
— (*singulī, binī...*) 30.73–74; 33.2–3
numerus (nōminis) 1.85–106; 35.19–22
— (verbī) 5.139–156; 35.82–85

P

participium 35.127–154
participium praes. 14.134–150
— perf. (pass.) 21.193–196
— fut. 23.157–165
passīvum 6.122–139; 35.72–74
perfectum ind. 21.159–206
— inf. 21.166,175–176,202
— coni. 32.226–273
— /imperfectum 21.152–158

persōnae 15.130–139; 35.50–53,97–100

— verbī (āct.) 15.130–170
— — (pass.) 17.154–162
plusquamperfectum ind. 24.120–161
— coni. 33.194–236
positīvus (gradus) 35.33
posse (ind. praes.) 15.169–170
praepositiō 6.97–109; 35.176–213
praepositionēs + abl. 5.136; 35.194–199
— + acc. 6.97–107; 35.181–193
— + abl./acc. 35.200–213
praesēns ind. (āct.) 15.130–170
— ind. (pass.) 17.154–193
— coni. 27.182–235
— /praeteritum (imperf.) 19.155–162
praeteritum v. imperfectum et perfectum
prōnōmen 35.38–56
prōnōmen relatīvum *qui* 3.69–82; 8.135–211
prōnōmina dēmōstratīva: *hic* 8.212–223; *ille /is* 8.135–211
— interrogatīva *quis/qui* 8.135–211; *uter* 14.12,
— persōnalīa *ego,tū,nōs,vōs* (nōm.) 15.132–133
— possessīva *meus/tuus* 2.66–79; *suus* 4.19; *noster* 11.131; *vester* 12.25

Q

quis/qui quae quid/quod 8.135–211

S

sī/nisi + coni. 33.73–76,82–85,208–214,220–225
singulāris/plūrālis 1.85–106; 35.19–22
— /— (verbī) 5.139–156; 35.82–85
superlatīvus (-issimus) 13.167–176
— (-errimus, -illimus) 18.73,84,102
— (adverbī) 18.206–212
supīnum I 22.123–130
— II 22.131–135

T

tempora (verbī) 19.155–162; 20.166–171;
21.151–158; 35.86–96

U

ut/nē/ut nōn + coni. 29.204–218

V

velle (ind. praes.) 10.75,76; 20.55,56,64,73
verbum 3.98–103; 35.57–101
vocatīvus 4.100–105, 19.93–94; 21.30

NOTAE

- = idem atque (pōnitur inter vocābula quae eandem ferē rem significant)
 ↔ contrārium (pōnitur inter vocābula quae rēs contrāriās significant)
 < factum ex (pōnitur inter vocābula quōrum alterum ex alterō factum est)
 | haec nota pōnitur ante litterās quae in dēclinātiōne adduntur

abl	ablātīvus	īnf	īnfīnītīvus
acc	accūsātīvus	kal.	kalendae
āct	āctīvum	loc	locātīvus
a. d.	ante diem	m, masc	masculīnum
adi	adiectīvum	n, neutr	neutrūm
adv	adverbīum	nōm	nōminātīvus
cap.	capitulum	nōn.	nōnae
cēt.	cēterī -ae -a	pāg.	pāgina
comp	comparātīvus	part	participiūm
coni	coniūnctīvus	pass	passīvum
dat	datīvus	perf	perfectum
dēcl	dēclinātiō	pers	persōna
dēp	dēpōnēns	pl, plūr	plūrālis
f, fēm	fēminīnum	praes	praeſēns
fut	futūrum	prōn	prōnōmen
gen	genetīvus	prp	praepositiō
id.	īdūs	s. d.	salūtem dīcit
imp	imperātīvus	sg, sing	singulāris
imperf	imperfectum	sup	superlātīvus
indēcl	indēclinābile	voc	vocātīvus

FORMAE MVTATAE

A
 ab-lāt-abs-tul-< au-ferre
 āct- < agere
 al-lāt- at-tul- < af-ferre

C
 cecid- < cadere
 cecin- < canere
 cēp- < capere
 cruc- < crux

D
 ded- < dare
 di diī diīs diīs < deus
 didic- < discere
 dix- < dicere
 dō < dare
 duā- duae < duo
 duc- < dux
 dūx- < dūcere

E
 ea eā eae < is
 ea- eandem < īdem
 eam eārum eās < is
 eam eās eat... eant < īre
 ed- ēd- < ēſſe
 ēg- < agere
 ei eius(-dem) < is īdem

eō eōrum eōs eum < is
 eō eunt eunt- < īre
 eō- eun-dem < īdem
 er- < esse

F
 fēc- < facere
 fit fiunt < fierī
 fix- < figere
 frāct- frēg- < frangere
 fu- < esse

G
 gener- < genus
 gess- gest- < gerere

H
 ha- hīs ho- hu- < hic

I
 ī ib- < īre
 iēc- < iacere
 iī iīs < is
 ii iīstī iītī... iērunt < īre
 iuss- < iubēre

libr- < liber
 locūt- < loquī
 lūc- < lūx

M
 mā-vīs -vult < mālle
 merc- < merx
 mī < meus
 mīs- miss- < mittere
 mixt- < miscēre
 mōr- < mōs

N
 nec- < nex
 noct- < nox

O
 ob-lāt- -tul- < of-ferre
 oper- < opus

ōr- < ōs

P
 pāc- < pāx
 ped- < pēs
 pepul- < pellere
 posit- posu- < pōnere
 pot- potu- < posse
 prō-fu- -su- < prōd-esse

Q
 qua- quo- < quī quis

quan- quen-dam < quī-dam

R
 rē rēbus < rēs
 rēg- < rēx
 reī rem rērum < rēs
 rūp- rupt- < rumpere

S
 scid- sciss- < scindere
 secūt- < sequī
 sim sis sit... sint < esse
 strāt- strāv- < sternere
 sum sumus sunt < esse

T
 tetig- < tangere
 tract- trāx- < trahere
 tria tribus trium < trēs
 tul- < ferre

V
 vect- vēx- < vehere
 vī vim < vīs
 vīc- vict- < vincere
 vīs < velle
 vīx- < vīvere
 vōc- < vōx
 vol- vult vultis < velle

LINGVA LATINA PER SE ILLVSTRATA

by Hans H. Ørberg

Hans Ørberg's Lingua Latina per se Illustrata is the world's premiere textbook for learning Latin via the Natural Method. Students first learn grammar and vocabulary intuitively through extended contextual reading and an innovative system of marginal notes. It is the only textbook currently available that gives students the opportunity to learn Latin without resorting to translation, but allows them to "think" in the language. It is also the most popular text for teachers, at both the secondary and collegiate levels, who wish to incorporate conversational skills into their classroom practice.

LINGVA LATINA incorporates the following features:

- The most comprehensive treatment of Latin grammar available in an elementary textbook
- A vocabulary of almost 1,800 words, reinforced by constant and creatively phrased repetition, vastly expands the potential for later sight reading
- A complete line of ancillary volumes, exercises, and readers both in print and online

Seasoned secondary and college teachers often find their own reading facility enhanced by using Lingua Latina.